

Brabantse Monitor Brede Welvaart

Kwaliteit van leven en leefomgeving in
Noord-Brabant en haar regio's

HET pon | telos

Brabantse Monitor Brede Welvaart

Kwaliteit van leven en leefomgeving in
Noord-Brabant en haar regio's

Mariëlle Blanken

Britte van Dalen

Bianca Koomen

Jonna Kroeze

Colofon

Het PON & Telos heeft dit onderzoek verricht in opdracht van

Provincie Noord-Brabant

Auteur(s)

Dr. Mariëlle Blanken
Britte van Dalen MSc
Bianca Koomen MSc
Jonna Kroeze MSc

Met dank aan
Dr. Nel Verhoeven

Opmaak tabellen en figuren

Mark Dierick

Fotograaf

Elco (alseenrodelap.nl) via Shutterstock

Publicatienummer

25042-1

Datum

juni 2025

© 2025 Het PON & Telos

Het auteursrecht van deze publicatie berst bij Het PON & Telos. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van Het PON & Telos. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan Het PON & Telos geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie

www.hetpon-telos.nl

Inhoudsopgave

Beschouwende samenvatting	3
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Vraagstelling	9
1.3 Methoden	10
1.4 Leeswijzer	13
DEEL I BRABANTSE BREDE WELVAART	16
2 Brede welvaart in Noord-Brabant	17
2.1 Wat is brede welvaart?	17
2.2 Kwaliteit van leven en leefomgeving in Noord-Brabant	21
2.3 Welbevinden	32
2.4 Brabantse regio's vergeleken	37
2.5 Samengevat	39
3 Gezondheid en brede welvaart	41
3.1 Samenhang leefomgeving & gezondheid	43
3.2 Ervaren gezondheid in Noord-Brabant	46
3.3 Gezondheidsverschillen en omgevingsfactoren	48
3.4 Voorspellende waarde van de leefomgeving	50
4 Jongvolwassenen en hun brede welvaart	55
4.1 Ervaren kwaliteit van leven & leefomgeving	55
4.2 Waardering van de brede welvaart thema's	63
4.3 Zorgen over de brede welvaart van jongvolwassenen in de toekomst	72
DEEL II BREDE WELVAART IN DE BRABANTSE REGIO'S	73
5 Brede welvaart in West-Brabant	74
5.1 Kwaliteit van leven en leefomgeving	75
5.2 Verdieping grip en sociale samenhang in West-Brabant	85
5.3 Reflectie op regio West-Brabant	90
6 Brede welvaart in Noordoost-Brabant	93
6.1 Kwaliteit van leven en leefomgeving	94
6.2 Verdieping sociale samenhang in Noordoost-Brabant	103
6.3 Reflectie op de regio Noordoost-Brabant	108
7 Brede welvaart in Hart van Brabant	111
7.1 Kwaliteit van leven en de leefomgeving	112
7.2 Verdieping gezondheid en omgeving in Hart van Brabant	121
7.3 Reflectie op de regio Hart van Brabant	125

8	Brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven	129
8.1	Kwaliteit van leven en leefomgeving	130
8.2	Verdieping sociale samenhang en bestaanszekerheid in Metropoolregio Eindhoven	140
8.3	Reflectie op Metropoolregio Eindhoven	145
Bijlage A:	Onderzoeksverantwoording	148
Bijlage B:	Ervaren brede welvaart in Noord-Brabant	159
	Tevredenheidsrapport Noord-Brabant	159
	Tevredenheidsrapport West-Brabant	161
	Tevredenheidsrapport subregio Stedelijke Regio West-Brabant	163
	Tevredenheidsrapport subregio de Baronie	165
	Tevredenheidsrapport Noordoost-Brabant	167
	Tevredenheidsrapport subregio Den Bosch en omgeving	169
	Tevredenheidsrapport subregio Meierijstad en omgeving	171
	Tevredenheidsrapport subregio Land van Cuijk	173
	Tevredenheidsrapport Hart van Brabant	175
	Tevredenheidsrapport Metropoolregio Eindhoven	177
	Tevredenheidsrapport subregio Stedelijk Gebied Eindhoven	179
	Tevredenheidsrapport subregio Landelijk Gebied	181
Bijlage C:	Regiokompas data	183
Bijlage D:	Literatuur	189

Beschouwende samenvatting

Het concept van brede welvaart wordt steeds breder omarmd als een manier om integraal en duurzaam naar maatschappelijke uitdagingen te kijken. Brede welvaart gaat om de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van die van latere generaties of die van mensen elders in de wereld. De provincie Noord-Brabant beschouwt brede welvaart als een leidraad voor beleid, zoals vastgelegd in het Bestuursakkoord 2023–2027 en de Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024–2027, met concrete doelen en acties. Waaronder het ontwikkelen van een Brabantse Monitor Brede Welvaart die een doorlopende analyse biedt van zowel objectieve als subjectieve aspecten van brede welvaart. In 2023 is daartoe de monitor Ervaren Brede Welvaart gepubliceerd, welke gezien kan worden als de voorloper van de Brabantse Monitor Brede Welvaart. Het hoofddoel van de monitor is om de ontwikkeling van brede welvaart in Brabant en in de regio's binnen Brabant structureel te volgen en heeft daarnaast als doel om meer inzicht te geven in de samenhang tussen de verschillende thema's van brede welvaart.

Deze publicatie is de eerste editie van de Brabantse Monitor Brede Welvaart en vormt een waardevol startpunt voor de dialoog met bestuurders en beleidsmakers op provinciaal en (sub)regionaal niveau. Ze geeft inzicht in de stand van brede welvaart en haar verschillende thema's en hoe inwoners deze ervaren, met een speciale verdieping op jongvolwassenen en het thema gezondheid.

Brede welvaart begrijpen en benutten: de monitor als sleutel tot goed bestuur

In een regio die continu in beweging is, vraagt goed bestuur om meer dan alleen data verzamelen. Het vraagt om inzicht in samenhang, om het vermogen te schakelen, en om beleid dat meebeweegt met de realiteit. De brede welvaartsmonitor is daarbij geen doel op zich, maar een hulpmiddel om integraal en adaptief te kunnen sturen. Niet meten om het meten, maar om te begrijpen wat aandacht nodig heeft en daarnaar handelen.

De monitor helpt bestuurders en beleidsmakers om met een integrale bril naar de regio te kijken. Door niet alleen afzonderlijke thema's, maar juist de onderlinge relaties en dynamiek zichtbaar te maken, biedt de monitor handvatten om keuzes te onderbouwen en interventies te richten. Het geeft input voor het versterken van de logica achter beleid. Temeer omdat in deze monitor objectieve gegevens gecombineerd worden met data over hoe Brabanders zelf hun kwaliteit van leven ervaren. De kracht van de Brabantse Monitor Brede Welvaart zit niet alleen in de rijkheid aan en diversiteit van data, maar vooral ook in de verdieping. In dit onderzoek is gekeken naar de staat van de brede welvaart, maar ook naar de onderlinge relaties tussen de thema's van brede welvaart. In deze editie is er specifiek gekeken naar de voorspellende waarde van aspecten in de sociale en fysieke leefomgeving voor gezondheid. Daarmee verschuiven we van statisch meten van de toestand naar dynamisch begrijpen wat ertoe doet.

Zoals de provincie Noord-Brabant in haar uitvoeringsagenda brede welvaart stelt: *"we maken pas écht verschil als we denken omzetten in doen"*. Deze publicatie sluit daarop aan en biedt een waardevol vertrekpunt voor de dialoog in de regio: over hoe het staat met de

brede welvaart, hoe inwoners die ervaren, en wat dat vraagt van beleid. De monitor als signaleringsinstrument is daarbij geen eindpunt, maar een startpunt. De resultaten zijn op verschillende momenten in de beleidscyclus bruikbaar – om brede welvaart te agenderen, om normen en ambities te bepalen, om beleidskeuzes af te wegen én om het adaptieve leerproces in de regio te ondersteunen. Zo draagt de monitor bij aan wat misschien wel de kern is van goed bestuur: zorgen dat het goed loopt in de regio – vandaag én morgen.

Meten van brede welvaart: zo werkt het

De Brabantse Monitor Brede Welvaart kijkt naar de kwaliteit van leven en leefomgeving van mensen in het hier en nu. Kwaliteit van leven staat niet op zichzelf, maar is ingebed in de sociale en fysieke leefomgeving. De kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van aanwezige (objectieve) en ervaren (subjectieve) mogelijkheden op de thema's van brede welvaart: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, onderwijs, sociale samenhang, wonen, veiligheid, cultuur, mobiliteit, ecosystemen & biodiversiteit en milieu & klimaat. Zo is het voor brede welvaart bijvoorbeeld niet alleen van belang of mensen fijn wonen en tevreden zijn over hun woning, maar zijn ook de ontsluiting van voorzieningen en de lucht- en natuurkwaliteit van de buurt waar de woning staat van belang.

Voor deze monitor zijn twee methoden gebruikt:

Het Regiokompas; een meetinstrument van Het PON & Telos dat bijna 100 indicatoren combineert om de aanwezige (objectief) mogelijkheden op de thema's van brede welvaart te meten. Door data te verzamelen voor alle Nederlandse gemeenten en provincies en deze op dezelfde manier te normeren, kunnen we de resultaten op vergelijkbare wijze beoordelen. In deze publicatie worden Brabantse resultaten vergeleken met het gemiddelde van de 12 provincies en worden regio's binnen Brabant onderling vergeleken. *Vragenlijstonderzoek Ervaren Brede Welvaart*; om de ervaren (subjectief) mogelijkheden van brede welvaart te meten, is een online vragenlijst uitgezet onder 10.037 Brabanders van 18 jaar en ouder, in het najaar van 2024.

Samen bieden het Regiokompas en het vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart een integraal beeld van de brede welvaart in Noord-Brabant en de Brabantse (sub)regio's.

Brede welvaart in Brabant: geen uniform beeld, maar een palet aan regionale profielen

De brede welvaart in Noord-Brabant kent een gemengd beeld. In vergelijking met het landelijk gemiddelde scoort de provincie gemiddeld op veel thema's, met sterke punten op het gebied van materiële welvaart en onderwijs. Daarentegen blijven mobiliteit en veiligheid wat achter. Opvallend is de kloof tussen aanwezige mogelijkheden (objectief) en de ervaring van inwoners (subjectief); zo gaat het met de materiële welvaart relatief goed in Noord-Brabant maar wordt dit door inwoners laag beoordeeld, terwijl mobiliteit juist beter wordt ervaren dan de cijfers doen vermoeden.

In totaal is 71% van de Brabanders tevreden met de eigen brede welvaart, met een gemiddeld rapportcijfer van 7,4. Dit is vergelijkbaar met twee jaar geleden, al is het aandeel tevreden inwoners iets gedaald. Regionaal¹ en demografisch zijn er duidelijke verschillen:

- De tevredenheid met de eigen brede welvaart is het laagst in West-Brabant (69%) en het hoogst in de Metropoolregio Eindhoven (74%).
- Mensen die buiten de stad wonen zijn doorgaans tevredener dan inwoners in de stad.
- Ouderen zijn het meest tevreden, jongeren het minst.
- Er zijn grote verschillen tussen groepen mensen, afhankelijk van onder andere ervaren grip op het leven, vertrouwen in anderen, verbondenheid met de buurt, sociale relaties en financiële draagkracht.

Wanneer we de brede welvaart in de vier Brabantse regio's vergelijken, tekenen zich enkele accenten af. Elke regio kent zijn eigen sterktes en zwakkere punten. Noordoost-Brabant valt op door een sterke sociale samenhang en hogere materiële welvaart, maar scoort relatief laag op het gebied van ecosystemen en biodiversiteit. In West-Brabant en Hart van Brabant blijven vooral gezondheid, materiële welvaart en veiligheid achter ten opzichte van de andere regio's. De verschillen zijn op sommige thema's vooral tussen twee regio's aanwezig, zoals bij veiligheid tussen Hart van Brabant en de Metropoolregio Eindhoven, en bij gezondheid tussen West- en Noordoost-Brabant. In Metropoolregio Eindhoven gaat het iets beter met arbeid & vrije tijd en onderwijs.

Deze patronen wijzen erop dat brede welvaart binnen Brabant geen uniform beeld kent, maar eerder regionaal gekleurde profielen laat zien, die elk specifieke uitdagingen en kansen kennen. Zeker wanneer we binnen de regio's inzoomen op de verschillende subregio's is dat het geval. Deel II van deze publicatie bestaat om die reden uit vier regioprofielen waarin per regio de brede welvaart in kaart wordt gebracht en verdiepende inzichten worden gepresenteerd op door de regio zelf uitgekozen thema's.

Van leefomgeving naar levenskwaliteit: gezondheid in samenhang bezien

Gezondheid vormt een essentieel thema binnen brede welvaart. Voor veel mensen staat gezondheid op de eerste plaats als het gaat om wat zij belangrijk vinden in hun leven en voor de samenleving. Onderzoek bevestigt dat tevredenheid over de eigen gezondheid sterk samenhangt met algemene levenstevredenheid. In lijn met deze inzichten streeft de provincie Noord-Brabant naar 'drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander in 2030', waarbij wordt uitgegaan van het concept van positieve gezondheid: gezondheid als het vermogen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen om te gaan.

De verdieping van deze editie van de Brabantse Monitor Brede Welvaart onderzoekt hoe ervaren gezondheid zich verhoudt tot de sociale en fysieke leefomgeving. Daarmee wordt een brug geslagen tussen het denken in termen van positieve gezondheid (gericht op het individu) en brede welvaart (gericht op groepen en de samenleving). Hoewel deze perspectieven verschillen in schaal, vullen ze elkaar goed aan doordat ze beide zijn gestoeld op de Capability-benadering van Sen en Nussbaum, waarin het draait om reële

¹ In de monitor kijken we naar: West-Brabant, Hart van Brabant, Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven.

kansen om het leven vorm te geven. Het doel van deze verdieping is om zicht te krijgen op de samenhang tussen gezondheid en omgevingsfactoren binnen andere thema's van brede welvaart, zoals sociale cohesie, groen in de omgeving en luchtkwaliteit. Daarbij wordt onderzocht of ervaren gezondheidsverschillen tussen inwoners kunnen worden verklaard door verschillen in hun leefomgeving. De monitor biedt hiermee waardevolle inzichten voor adaptief beleid, waarin gezondheid niet los wordt gezien van de bredere maatschappelijke en omgevingscontext. Zo wordt gezondheid niet alleen een doel op zich, maar een kompas voor integraal, samenhangend en toekomstgericht handelen.

De meeste Brabanders zijn tevreden met hun gezondheid, waarbij ruim zes op de tien hun lichamelijke gezondheid een 7 of hoger geven, en bijna driekwart tevreden is over hun mentale gezondheid. Toch is er ook een aanzienlijk deel dat ontevreden is: ongeveer één op de acht inwoners is ontevreden over hun lichamelijke gezondheid (lager dan 5), en bijna één op de tien is ontevreden over hun mentale gezondheid. Ten opzichte van twee jaar geleden is de tevredenheid iets afgenomen en de ontevredenheid toegenomen. Wanneer naar leeftijdsgroepen en woonomgeving wordt gekeken, valt op dat ouderen het meest tevreden zijn over hun gezondheid, zowel fysiek als mentaal. Als het gaat om de mentale gezondheid, is de jongste generatie het minst tevreden. Daarnaast zijn mensen die buiten de stad wonen over het algemeen meer tevreden met hun gezondheid dan stedelingen. Een opvallende bevinding is dat jongeren in de stad aanzienlijk minder tevreden zijn over hun mentale gezondheid dan jongeren buiten de stad.

Er blijkt een duidelijke samenhang tussen ervaren gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Inwoners met een minder goede ervaren mentale of lichamelijke gezondheid wonen gemiddeld vaker in buurten met minder gunstige sociale en fysieke omstandigheden, zoals minder groen, schone lucht en sociale cohesie. Dit geldt in het bijzonder voor mentale gezondheid, waar het verschil tussen mensen met een goede en minder goede ervaren gezondheid het meest uitgesproken is. Voor lichamelijke gezondheid geldt een vergelijkbaar, zij het iets minder sterk, patroon. Deze bevindingen ondersteunen het belang van een gezonde en stimulerende leefomgeving als een cruciale factor voor het welzijn van inwoners.

We zien dus dat inwoners met een minder goede ervaren gezondheid vaker in een sociaal en fysiek minder gunstige omgeving wonen dan degenen met een betere ervaren gezondheid. De vraag is echter in hoeverre deze omgevingsfactoren daadwerkelijk bijdragen aan het verklaren van gezondheidsverschillen. Multiple regressieanalyses, met persoonlijke kenmerken en omgevingsfactoren, tonen aan dat deze samen 40% van de variatie in mentale en 24% in lichamelijke gezondheid verklaren. Dit onderstreept het belang van de leefomgeving, maar ook dat andere niet onderzochte factoren meespelen.

De resultaten laten zien dat persoonlijke en sociale omgevingsfactoren zoals grip, stress, vertrouwen in de overheid en kwaliteit van sociale relaties vooral het verschil in ervaren mentale gezondheid verklaren. Deze factoren werken verschillend per generatie: voor de oudere generatie doet grip er het meest toe, voor jongeren de mate van stress en politiek vertrouwen. Voor lichamelijke gezondheid spelen dezelfde factoren een rol, maar verklaren ze minder verschil. Hier is de mate van rondkomen belangrijker en stress minder dan bij

mentale gezondheid. Leeftijd verklaart ook voor een deel de variatie in ervaren gezondheid: met toenemende leeftijd verbetert de mentale gezondheid, maar verslechtert de lichamelijke gezondheid.

Brede welvaart van Brabantse jongvolwassenen: een kwetsbaar perspectief

De tweede verdieping van deze editie van de Brabantse Monitor Brede Welvaart richt zich op de ervaren kwaliteit van leven en leefomgeving van jongvolwassenen in Brabant, een groep die uit eerder onderzoek relatief ontevreden blijkt te zijn over hun brede welvaart. De recente Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen bevestigt dat de mentale gezondheid van veel Brabantse jongeren kwetsbaar is: ongeveer de helft ervaart een goede mentale gezondheid, terwijl stress, prestatiedruk en gevoelens van angst en depressie veel voorkomen. Dit vormt een zorgelijke context, omdat mentale gezondheid een cruciale bouwsteen is voor algemene levensvoldoening bij jongeren.

De provincie Noord-Brabant toont met haar Brabantse aanpak jongerenparticipatie aan dat het perspectief van jongeren serieus wordt genomen. In hoofdstuk 4 wordt daarom diepgaand gekeken naar hoe jongeren hun eigen kwaliteit van leven en leefomgeving ervaren, met gebruik van vragenlijstonderzoek en gesprekken met jongeren uit verschillende regio's.

Twee derde van de Brabantse jongeren is tevreden over hun brede welvaart. In het algemeen valt op dat zij hun financiële situatie en mentale gezondheid relatief laag waarderen. Hoewel hun lichamelijke gezondheid iets beter wordt beoordeeld, blijft ook dit thema relatief minder positief, terwijl mobiliteit en woontevredenheid juist hoog scoren. Dit laatste contrasteert met de zorgen over huisvesting die jongeren in gesprekken vaak uiten, samen met zorgen over gezondheid, materiële welvaart, sociale samenhang, veiligheid en milieu.

De verdiepende sessies laten zien dat het belangrijk is voorbij gemiddelde cijfers te kijken en verschillen tussen groepen jongeren te erkennen. Factoren als studiestatus, werk en woonsituatie zijn van belang. Een terugkerend thema is dat jongeren worstelen met de druk van het moderne leven, waarbij mentale gezondheid, huisvesting en financiële stabiliteit centraal staan. Deze aspecten zijn onderling verbonden en beïnvloeden de ervaren brede welvaart.

Voor een goede brede welvaart is een stevige basis cruciaal, wat aansluit bij de door het Nederlands Jeugdinstituut benoemde 'B5' domeinen (welzijn, wonen, inkomen, support en school/werk) die jongeren nodig hebben om zelfstandig te worden. Deze inzichten benadrukken dat investeren in deze basisvoorwaarden essentieel is om het welzijn van Brabantse jongeren te versterken.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het belang van brede welvaart als bril wordt op steeds meer plekken erkend. Zowel overheden als maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven omarmen het als wenkend perspectief in een tijd waarin duidelijk is dat er geen ééndimensionale, simpele oplossingen bestaan voor de grote, maatschappelijke veranderopgaven. Brede welvaart wordt nadrukkelijk gezien als aansporing voor een andere manier van kijken, integraal met oog voor alles wat van waarde is voor de kwaliteit van leven en de leefomgeving. Daarbij worden verschillende dimensies tegelijk en in samenhang meegenomen.

Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van die van latere generaties of die van mensen elders in de wereld

(Horlings & Smits, 2019)

De provincie Noord-Brabant ziet brede welvaart als het richtinggevende kompas voor toekomstig beleid en stelt brede welvaart centraal met de ambitie om deze voor alle Brabanders te verstevigen, zoals in het Bestuursakkoord 2023-2027 'Samen maken we Brabant!' beschreven staat. In de Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027 heeft de provincie doelen en concrete acties geformuleerd die een bijdrage kunnen leveren aan de brede-welvaartstransitie.

Om de brede welvaart in Brabant te kunnen volgen gebruikt de provincie Noord-Brabant onder andere de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS als ook de Staat van Brabant. Deze cijfermatige overzichten geven inzicht in belangrijke elementen van brede welvaart in de regio oftewel de omstandigheden waaronder mensen leven en de middelen die hen ter beschikking staan. In opdracht van provincie Noord-Brabant deed Het PON & Telos in 2022 grootschalig onderzoek onder Brabantse inwoners naar de Ervaren brede welvaart - ofwel hoe mensen zelf hun omstandigheden en mogelijkheden (brede welvaart) ervaren (Blanken & Verhoeven, 2023).

In navolging van het onderzoek naar de Ervaren brede welvaart in Noord-Brabant is de Brabantse Monitor Brede Welvaart ontwikkeld. De monitor biedt een doorlopende analyse van zowel objectieve als subjectieve aspecten van brede welvaart. Het hoofddoel van de monitor is om de ontwikkeling van brede welvaart in Brabant en in de regio's binnen Brabant structureel te volgen en heeft daarnaast als doel om meer inzicht te geven in de samenhang tussen de verschillende thema's van brede welvaart.

De Brabantse Monitor Brede Welvaart kijkt naar hoe het staat met de brede welvaart in Noord-Brabant en in vier regio's binnen Brabant. Ze geeft inzicht in de stand van brede welvaart en haar verschillende thema's en hoe inwoners deze ervaren. De vier regio's zijn

gevormd op basis van de regionale samenwerkingen rondom de Regio Deals² in Brabant. In de leeswijzer is een kaart opgenomen die hier inzicht in geeft.

De monitor biedt ruimte aan twee thematische verdiepingen: dit jaar een verdieping op het thema gezondheid en jongvolwassenen. De keuze voor deze themaverdiepingen is gebaseerd op het gegeven dat de jongste generatie het minst tevreden is met de eigen brede welvaart en dat de tevredenheid met de gezondheid de belangrijkste voorspeller is van de tevredenheid met het leven in het algemeen (Blanken & Verhoeven, 2023). De verdieping op het thema gezondheid onderzoekt hoe ervaren gezondheid zich verhoudt tot de sociale en fysieke leefomgeving. De verdieping op jongvolwassenen gaat uitgebreid in op de ervaren brede welvaart van jongvolwassenen in Noord-Brabant.

1.2 Vraagstelling

Om inzicht te krijgen in de brede welvaart in Noord-Brabant werken we met verschillende hoofdonderwerpen en bijbehorende onderzoeksvragen.

DEEL I

A. Kwaliteit van leven en leefomgeving

- Hoe staat het met de brede welvaart in Noord-Brabant?
- Welke noemenswaardige verschillen zijn er tussen de aanwezige en ervaren mogelijkheden op de thema's van brede welvaart?

B. Gezondheid en brede welvaart

- Hoe staat het met de ervaren gezondheid in Noord-Brabant?
- In hoeverre dragen omgevingsfactoren (sociale contacten, sociale cohesie, onveiligheid, groen en natuur) bij aan de ervaren gezondheid?

C. Jongvolwassenen en hun brede welvaart

- Hoe staat het met de ervaren brede welvaart van jongvolwassenen in Noord-Brabant?
- Hoe ervaren jongvolwassenen hun mogelijkheden op de verschillende thema's van brede welvaart?
- Wat zijn belangrijke zorgen van jongvolwassenen voor de toekomst?

² Rijk en Regio werken samen in Regio Deals aan complexe, regionale opgaven gericht op het vergroten van de kwaliteit van leven, wonen en werken in de Regio ('brede welvaart') meer informatie: [Regio Deals | Rijksoverheid.nl](https://regiodeals.nl)

DEEL II

D. Brede welvaart in de vier Brabantse regio's

- Hoe staat het met de brede welvaart in de regio?
- Hoe staat het met de aanwezige en ervaren mogelijkheden op de 12 thema's van brede welvaart?
- Wat vinden inwoners kenmerkend aan de regio waar zij wonen?
- Hoe staat de regio ervoor op het gebied van brede welvaart en hoe verhouden die zich tot de ambities die de regio vanuit de Regio Deal nastreeft?

1.3 Methoden

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, gebruiken we het Regiokompas en is een vragenlijstonderzoek uitgevoerd onder ruim 10 duizend Brabanders. Hier geven wij een kort overzicht van de gebruikte methoden. Voor een uitgebreide verantwoording van de gebruikte methoden verwijzen wij naar bijlage A van dit rapport.

Regiokompas

Om de aanwezige mogelijkheden langs de thema's van brede welvaart in beeld te brengen, gebruiken we het Regiokompas (2024). In dit door Het PON & Telos ontwikkelde instrument worden data met trends en ontwikkelingen gecombineerd om brede welvaart te monitoren. Het Regiokompas bestaat uit bijna 100 indicatoren die zicht geven op brede welvaartstrends. Door data te verzamelen voor alle Nederlandse gemeenten en provincies en deze op dezelfde manier te normeren, kunnen we de resultaten op vergelijkbare wijze beoordelen. De indicatoren zijn genormeerd aan de hand van wettelijke normeringen, wetenschappelijke normeringen, regionale vergelijkingen of vergelijkingen in de tijd. De normeringen bewaken de ecologische grenzen, het sociaal fundament én de economische basis. Ze vormen de bandbreedte waarbinnen de maatschappij kan functioneren. De normeringen zorgen ervoor dat iedere indicator, en daarmee ieder thema een score tussen de 0 en de 100 krijgt. Hier geldt het principe: hoe hoger, hoe beter. Zo krijgt een laag werkloosheidspercentage bijvoorbeeld dus een hogere score en een hogere leeftijdsverwachting ook.

We maken in het Regiokompas zoveel mogelijk gebruik van openbare, bestaande bronnen, onder andere CBS Microdata, GGD, CBS Statline en Klimaatmonitor. De indicatoren bestaan grotendeels uit objectieve gegevens, maar op een aantal thema's zijn gegevens ook verkregen via vragenlijstonderzoek. We gebruiken de meest recent beschikbare data. In bijlage C is alle achterliggende data die we in het Regiokompas gebruiken te vinden.

In dit rapport vergelijken we de gemiddelde score van de provincie Noord-Brabant met de gemiddelde score van de twaalf provincies van Nederland. Bij de regiobeelden vergelijken we de regio's in Brabant onderling. De indicatoren voor de provincies zijn namelijk zo veel mogelijk verzameld op provinciaal niveau. Indien deze niet beschikbaar zijn is een omrekening gemaakt van data op gemeenteniveau. Alle indicatoren voor de regio's zijn berekend op basis van data op gemeenteniveau. De provincie heeft de ambitie om met deze monitor de brede welvaartsontwikkeling in de regio te volgen. Bij een volgende editie

kunnen de regio's met zichzelf over de tijd vergeleken worden om deze ontwikkeling in beeld te brengen.

Vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart

Om de ervaren brede welvaart in beeld te brengen is een online vragenlijst uitgezet. Met de resultaten van dit onderzoek geven we antwoord op de onderzoeksvragen die gaan over de ervaringen van inwoners. In totaal zijn 10.037 Brabanders van 18 jaar en ouder via het Multiscope panel bevestigd. De online vragenlijst is uitgezet in het najaar van 2024 - van dinsdag 15 oktober tot en met dinsdag 19 november.

De vragenlijst die eerder gebruikt is het onderzoek naar Ervaren brede welvaart (Blanken & Verhoeven, 2023) is doorontwikkeld. Bij de operationalisatie van de concepten in de vragenlijst is onder andere gebruik gemaakt van onderzoek van het CBS, GGD en RIVM en eigen onderzoek. De vraag naar de tevredenheid met de verschillende thema's van brede welvaart is afgestemd met diverse provincies in de CoP 'Bewoners in beeld' van het Nationaal Netwerk Brede Welvaart. De vraag wordt op dezelfde wijze in zes provincies aan inwoners gesteld.

In bijlage A hebben we informatie opgenomen over de uitwerking van alle concepten in concrete vragen, inclusief de gebruikte bronnen.

Populatie en steekproef

De populatie van dit onderzoek is de bevolking van Noord-Brabant van 18 jaar en ouder. De steekproef van dit onderzoek is verkregen via het panel van Multiscope. Met een respons van deze omvang (10.037) kunnen we uitspraken doen over Noord-Brabant, de vier regio's in Brabant en subregio's. We beseffen dat we via deze manier van onderzoek doen ook bepaalde groepen in de samenleving niet bereiken, zoals mensen die niet of onvoldoende digitaal vaardig of laaggeletterd zijn.

De data uit de steekproef is gewogen naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en regio (COROP). De verschillende factoren zijn als volgt gewogen:

- Leeftijd: 18 tot 30-jarigen en 30 tot 40-jarigen zijn iets ondervertegenwoordigd, 65 tot 75-jarigen zijn iets oververtegenwoordigd.
- Geslacht: is in de steekproef nagenoeg hetzelfde verdeeld als in de doelpopulatie.
- Opleiding: inwoners met een praktische opleiding (basis- en mbo-niveau 1) zijn iets ondervertegenwoordigd, inwoners met een theoretische opleiding (hbo en wo) zijn iets oververtegenwoordigd.
- Regio (COROP): is in de steekproef nagenoeg hetzelfde verdeeld als in de doelpopulatie.

Bij ondervertegenwoordiging is de weegfactor van groter dan 1 toegepast, bij oververtegenwoordiging een weegfactor kleiner dan 1.

Data-analyse

De resultaten van het vragenlijstonderzoek zijn verkregen door middel van beschrijvende analyses op (gewogen) data, en toetsen van verschillen tussen groepen en plekken.

Relevante significante verschillen beschrijven we in het rapport. Voor de themaverdieping gezondheid is gebruik gemaakt van een multiële regressieanalyse. Voor een uitgebreid overzicht van de gebruikte (toets)instrumenten verwijzen wij naar bijlage A bij dit rapport.

Onderzoekskwaliteit

Om een goede onderzoekskwaliteit te verkrijgen houden we criteria van betrouwbaarheid, validiteit en bruikbaarheid in het oog. Voor een goede betrouwbaarheid zijn dat: steekproefomvang, 4- ogen principe, peer consultatie en -advies, nauwgezet contact met de opdrachtgever gedurende het onderzoek, audit trail (het nauwgezet bijhouden van alle stappen in het onderzoeksproces) en intersubjectiviteit (overleg en overeenstemming over instrumentgebruik en interpretatie). Voor validiteit letten wij op het vermogen om (de juiste) conclusies te trekken en de generaliseerbaarheid van de resultaten. Bruikbaarheid van de resultaten, bijvoorbeeld voor het ontwikkelen van (provinciaal en regionaal) beleid, wordt bereikt door helder en transparant taalgebruik, herkenbare resultaten en relevante aanbevelingen (Verhoeven, 2022).

We hebben hiervoor op verschillende momenten in het onderzoek anderen betrokken:

- **Vertegenwoordigers van de regio's in Brabant**

Om een eerste beeld te krijgen van hoe het staat met brede welvaart in de vier regio's in Brabant, is voorafgaand aan het vragenlijstonderzoek met betrokkenen in de regio's gesproken. Bij deze gesprekken waren vertegenwoordigers van de Regio Deals, regiobeaus of andere samenwerkingsverbanden en gemeenten aanwezig. Aan de hand van de 'Brede Welvaart Dialoog'³ is verkend hoe het gaat met de brede welvaart in de regio en wat de regio kenmerkt. Met een aantal van deze betrokkenen hebben we per regio vervolgens gereflecteerd op de resultaten zoals beschreven in dit rapport.

- **Experts thematische verdiepingen**

Voor de thematische verdieping op het thema gezondheid en jongvolwassenen zijn diverse experts gesproken voor het ontwikkelen van de vragenlijst en analysemodel, en het duiden van de resultaten. Het programma gezondheid van de provincie Noord-Brabant, de Young Professionals Brabant en vertegenwoordigers van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Brabant waren betrokken.

- **Klankbord**

Mensen uit het werkveld met diverse expertises zijn gevraagd om te reflecteren op de opzet van deze monitor, te weten: Joks Janssen (Professor of Practice 'Brede welvaart in de regio', Academische Werkplaats (Be)sturen op Brede Welvaart, Tilburg University) en Jacqueline Kuppens (Dealmaker Regiodeals

³ Brede welvaart dialoog

Zuid-Nederland, Ministerie van BZK) en John Dierx (Lector Gelijke Kansen op Gezonde Keuzes bij Avans Hogeschool).

- **Community of Practice Bewoners in Beeld**

Via de kennis- & leerprogramma's van het Nationaal Netwerk Brede Welvaart is kennis ontwikkeld over de toepassing van brede welvaart in beleid. In [Van meer waarde: Brede welvaart in de beleidspraktijk](#) zijn ervaringen en lessen gebundeld. De CoP 'Bewoners in Beeld' focust zich op het meenemen van het inwonersperspectief in beleid gericht op brede welvaart. De centrale vraag die gesteld wordt is: Hoe nemen en wegen we het inwonersperspectief mee in beleid, vraagstukken en opgaven? Hiervoor is via drie lijnen antwoord gezocht: (1) het meten van het subjectief welzijn van bewoners, (2) zorgen voor representativiteit en participatie van alle groepen in de samenleving – nu en in de toekomst – en (3) het meten van beleidsimpact op verschillende groepen. Onder andere de samengestelde maat Ervaren brede welvaart is afgestemd binnen deze CoP en wordt op dezelfde wijze in zes provincies aan inwoners gesteld. Edwin Horlings en Bo Hoogerwerf (CBS) zijn als experts aangesloten bij een van de sessies hierover.

Verdiepende sessies met jongeren in de vier regio's

Om de resultaten van het vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart beter te kunnen duiden en verdiepende inzichten op te halen, zijn sessies met jongeren in de vier regio's in Brabant georganiseerd. Dit is gedaan in samenwerking met de provincie Noord-Brabant – als onderdeel van de aanpak jongerenparticipatie - en Bureau Buitenlijn. De jongeren zijn uitgenodigd via diverse onlinekanalen en lokale organisaties die verbonden zijn aan jongeren. In totaal waren 60 jongeren aanwezig. Via de 'Brede Welvaart Dialoog' en de uitkomsten van het vragenlijstonderzoek zijn we in iedere regio in gesprek gegaan over de brede welvaart van jongeren. Ook inventariseerden we waar Brabantse jongeren zich zorgen over maken als het gaat om de brede welvaart van jongeren in de nabije toekomst.

1.4 Leeswijzer

De rapportage is opgebouwd uit twee delen. In Deel I presenteren hoe het ervoor staat met de brede welvaart in Noord-Brabant. We kijken hierbij naar een combinatie van objectieve en subjectieve gegevens. De resultaten zijn zowel beschrijvend als toetsend van aard en worden gepresenteerd op het niveau van de provincie Noord-Brabant in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 presenteren we de resultaten van de thematische verdieping gezondheid, in hoofdstuk 4 gaan we in op de ervaren brede welvaart van jongvolwassenen.

In Deel II presenteren we hoe het ervoor staat met de brede welvaart in de vier regio's binnen Brabant. Per regio geven we weer hoe het ervoor staat met de brede welvaart, waarbij we kijken naar een combinatie van objectieve en subjectieve gegevens. De indelingen van de regio's zijn gebaseerd op de samenwerkingen in de Regio Deals in Noord-Brabant (Zie Figuur 1). Ieder hoofdstuk van de regio start met een overzicht van de gemeenten die tot de desbetreffende regio en eventuele subregio's behoren. De resultaten

zijn zowel beschrijvend als toetsend van aard. Binnen iedere regio kijken we naar eventuele verschillen tussen groepen en plekken.

Figuur 1. Indeling regio's en subregio's Noord-Brabant (2024)

Presentatie van de onderzoeksresultaten Ervaren brede welvaart

Bij het presenteren van de ervaren brede welvaart, maken we onderscheid tussen drie generaties en naar mate van stedelijkheid van de plaats waar iemand woont. Gebaseerd op het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt en de plek waar iemand woont uitmaakt voor de mogelijkheden die iemand heeft.

We kijken naar de volgende drie generaties:

- Jongere generatie: 18 tot 30 jaar;
- Middelbare generatie: 30 tot 65 jaar;
- Oudere generatie: 65 jaar en ouder.

En naar de volgende indeling van de plaats waar iemand woont:

- In de stad (zeer sterk – sterk stedelijk)
- Buiten de stad (matig – weinig – niet stedelijk)

De indeling is gebaseerd op de indeling naar mate van stedelijkheid zoals het CBS deze hanteert voor wijken en buurten. Vervolgens hebben we hierop een bewerking gedaan om de mate van stedelijkheid van de woonplaats van de respondent te bepalen. Door naar de mate van stedelijkheid van de woonplaats, in plaats van die van de gemeente te kijken, krijgen we een zuiverder beeld van de omgeving waarin iemand woont. In het rapport refereren we naar in de stad en buiten de stad⁴. Voor meer informatie over deze berekening en indeling verwijzen wij naar bijlage A in dit rapport.

In de presentatie van de cijfers hanteren we de verdeling in drie categorieën van ervaren brede welvaart en van tevredenheid⁵ met de onderliggende thema's van brede welvaart:

- Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger
- Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9
- Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5,0

Om de resultaten van de monitor eenduidig over de jaren heen te kunnen vergelijken, kiezen we vanaf deze editie voor deze indeling van de categorieën. De indeling is gebaseerd op mate van 'tevredenheid met het leven in het algemeen', zoals het CBS deze hanteert⁶. Zie (wederom) bijlage A voor meer informatie over de gebruikte concepten.

⁴ Als we spreken over 'in de stad', spreken we over inwoners van de woonplaatsen Bergen op Zoom, Breda, Etten-Leur, Eindhoven, Geldrop, Helmond, 's-Hertogenbosch, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Tilburg, Veldhoven, Waalwijk. Als we spreken over 'buiten de stad', spreken we over inwoners van alle woonplaatsen elders in Noord-Brabant.

⁵ We wijken hiermee af van de indeling zoals we die eerder presenteerden in Blanken, M. & Verhoeven, N. (2023) Ervaren brede welvaart. Hoe Brabanders de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen in 2022. Het PON & Telos.

⁶ Van Beuningen et al. (2014) Measuring well-being An analysis of different response scales. CBS, The Hague.

DEEL I
BRABANTSE BREDE WELVAART

2 Brede welvaart in Noord-Brabant

Hoe staat het met de brede welvaart in de provincie Noord-Brabant? Zijn er in Brabant noemenswaardige verschillen kijkend naar de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen? Waarbij de kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van aanwezige (objectief) en ervaren (subjectief) mogelijkheden op de thema's van brede welvaart: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, onderwijs, sociale samenhang, wonen, veiligheid, cultuur, mobiliteit, ecosystemen & biodiversiteit en milieu & klimaat.

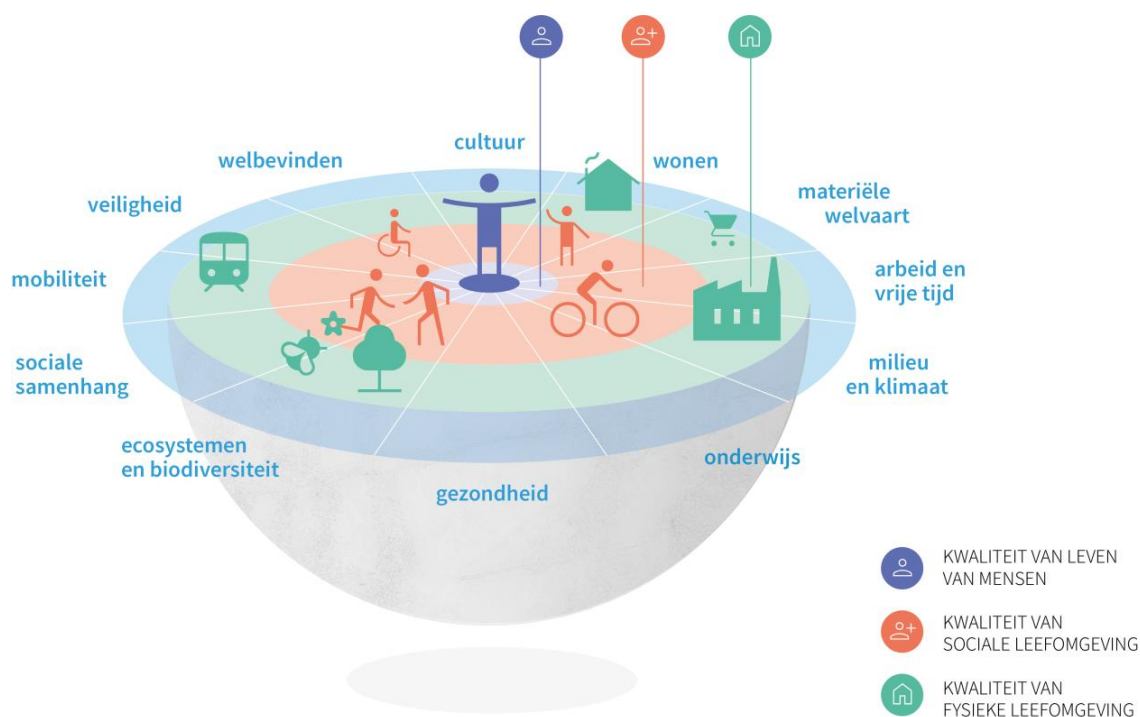
In dit hoofdstuk leggen we eerst uit wat brede welvaart precies is en hoe we deze integrale benadering is toegepast in deze monitor. Daarna laten we zien hoe Noord-Brabant ervoor staat op de verschillende thema's van brede welvaart, en hoe inwoners dit zelf ervaren. Waar mogelijk vergelijken we de resultaten met het gemiddelde van 12 provincies in Nederland of met de uitkomsten van 2022. Vervolgens gaan we dieper in op het thema welbevinden. We bekijken hoe Brabanders hun kansen en mogelijkheden in het leven ervaren, en hoe deze ervaren brede welvaart verdeeld is over verschillende groepen in de samenleving. Ook besteden we kort aandacht aan de verdeling van brede welvaart over de vier regio's in Brabant. We sluiten af met een korte samenvatting over de staat van de brede welvaart in Noord-Brabant.

2.1 Wat is brede welvaart?

Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van die van latere generaties of die van mensen elders in de wereld (CBS, 2024). Hier en nu gaat over hoe een gebied er nu voor staat en hoe de brede welvaart is verdeeld over groepen mensen en plekken. Het gaat over de mensen die daar nu wonen en de kwaliteit van de omgeving waarin zij leven. De dimensie 'later' gaat over uitruilen en oog hebben voor de toekomst. Keuzes die we nu maken zijn van invloed op de brede welvaart van latere generaties. Elders gaat over solidariteit naar anderen, zowel binnen als buiten de landsgrenzen. Binnen de landsgrenzen is het belangrijk om oog te blijven houden voor ontwikkelingen in verschillende regio's, want elke regio telt. Buiten de landsgrenzen moeten we ervoor zorgen dat onze brede welvaart niet ten koste gaat van plekken elders op de wereld.

De monitor kijkt naar de kwaliteit van leven van mensen in het hier en nu, welke in belangrijke mate wordt beïnvloed door de kwaliteit van hun sociale en fysieke leefomgeving. Figuur 2 laat dit samenspel van aanwezige en ervaren mogelijkheden van mensen op verschillende thema's van brede welvaart zien.

Figuur 2. Brede welvaart: samenspel van verschillende thema's

De figuur laat zien dat de kwaliteit van leven van mensen niet op zichzelf staat, maar is ingebed in de sociale en fysieke leefomgeving. Zo is het voor brede welvaart bijvoorbeeld niet alleen van belang of mensen fijn wonen en tevreden zijn over hun woning, maar zijn ook de ontsluiting van voorzieningen en de lucht- en natuurkwaliteit van de buurt waar de woning staat van belang. In deze monitor wordt gekeken naar brede welvaart aan de hand van de twaalf thema's uit Figuur 2, die zijn benaderd vanuit aanwezige (objectief) en ervaren (subjectief) mogelijkheden. Het thema welbevinden is een bijzonder thema omdat dit enkel vanuit ervaringen te bezien is.

De gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op gegevens uit het Regiokompas en het vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart onder ruim 10 duizend Brabanders. In paragraaf 1.3 en bijlage A zijn de gehanteerde methoden van onderzoek verder uitgewerkt.

2.1.1 Ervaren brede welvaart als maat voor welbevinden

Zoals gezegd is het thema welbevinden in vergelijking met de andere thema's van brede welvaart een bijzonder thema. Het gaat namelijk over hoe mensen het leven als geheel en specifieke aspecten daarvan waarderen. Oftewel hoe mensen de aanwezige mogelijkheden in hun leven en leefomgeving ervaren, denk aan de tevredenheid met bijvoorbeeld de eigen gezondheid, het inkomen, het werk dat ze doen, het huis waar ze wonen en de omgeving waarin ze leven. Het wordt ook wel subjectief welzijn genoemd (CBS, 2025).

Als maat voor het thema welbevinden wordt vaak de enkelvoudige vraag naar tevredenheid met het leven in het algemeen gebruikt, waarbij respondenten met een rapportcijfer antwoord geven op de vraag (Burger & Veenhoven, 2021; Delfmann et al., 2021). Het idee is dat mensen in het antwoord dat ze hierop geven een impliciete afweging maken van alle aspecten van het leven. Echter, om deze afweging niet impliciet te laten zijn, hebben we mensen in dit onderzoek bewust hun tevredenheid met verschillende aspecten in het leven laten scoren⁷.

Concreet zijn de respondenten van het vragenlijstonderzoek een vraag voorgelegd die gaat over hun tevredenheid met onderwerpen die horen bij de thema's van brede welvaart in hun eigen leven. De respondenten konden met een rapportcijfer van 1 tot 10 hun mate van tevredenheid aangeven voor in totaal 15 onderwerpen (zie Tabel 1). Door het gemiddelde van de themascores te berekenen, is het mogelijk om de ervaren brede welvaart in één samengestelde maat uit te drukken⁸. De thema's van brede welvaart zijn in te delen naar onderwerpen die gaan over individuele mogelijkheden en onderwerpen die gaan over sociale en fysieke mogelijkheden in de leefomgeving⁹. Het thema sociale samenhang gaat over beide.

⁷ Om de vergelijking met cijfers uit 2022 te kunnen maken, hebben we in dit onderzoek tevens de enkelvoudige vraag naar de tevredenheid met het leven in het algemeen gesteld (zie bijvoorbeeld het tevredenheidsrapport in bijlage B)

⁸ Met een Cronbach's alpha van 0,910 is de variabele 'ervaren brede welvaart' ruim voldoende betrouwbaar gebleken om als één schaal te hanteren. De items zijn gewogen meegenomen in de samengestelde maat, zodat ieder thema van brede welvaart evenredig meetelt. Zie voor meer toelichting bijlage A.

⁹ Zie factoranalyse in bijlage A.

Tabel 1. Welbevinden: hoe brede welvaart wordt ervaren

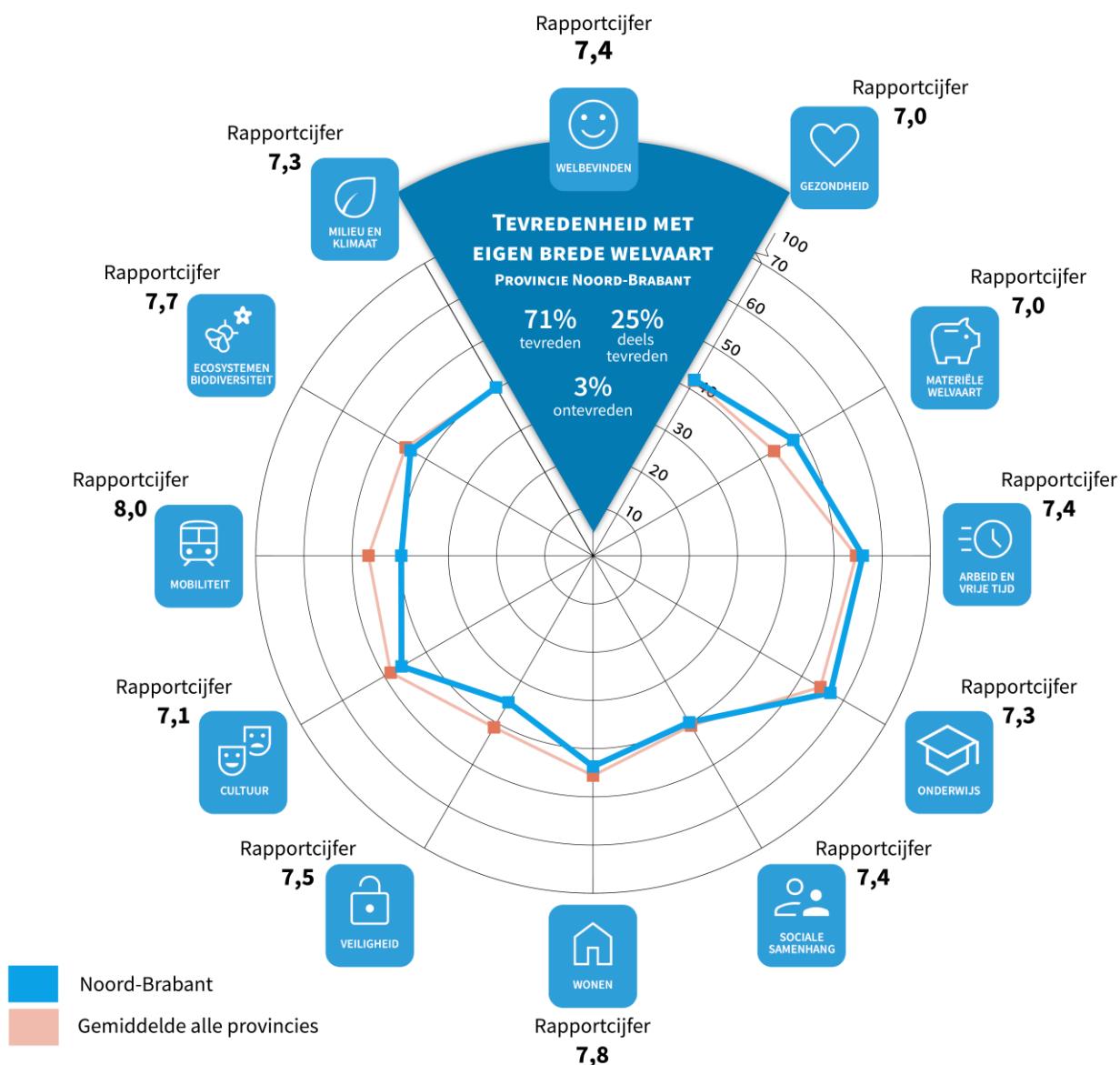
Thema's van brede welvaart	Onderwerpen Tevredenheid met:	Typen mogelijkheden
Gezondheid	Lichamelijke gezondheid	Individuele mogelijkheden
	Mentale gezondheid	
Materiële welvaart	Financiële situatie	
Arbeid & vrije tijd	Werk of andere dagelijkse bezigheden	
	Hoeveelheid vrije tijd	
Onderwijs	Opleidingskansen tot nu toe	
Sociale samenhang	Sociale contacten	Omgevings-mogelijkheden
	Omgang buurtbewoners	
Wonen	Woning of woonruimte	
	Directe woonomgeving	
Veiligheid	Veiligheid in de buurt	
Cultuur	Culturele aanbod	
Mobiliteit	Bereikbaarheid van plekken	
Ecosystemen & biodiversiteit	Groen en de natuur in de leefomgeving	
Milieu & klimaat	Milieukwaliteit van de leefomgeving	

Deze samengestelde maat voor welbevinden geeft zicht op hoe Brabanders hun brede welvaart ervaren, oftewel de waardering van inwoners van hun kwaliteit van leven en leefomgeving in het hier en nu.

2.2 Kwaliteit van leven en leefomgeving in Noord-Brabant

Hoe staat Noord-Brabant er op de verschillende thema's van brede welvaart voor en hoe ervaren inwoners dit in hun eigen leven? Figuur 3 geeft hiervan een *overall* beeld voor Brabant. Per thema van brede welvaart laten de punten in de figuur het verschil tussen Noord-Brabant en het gemiddelde van de provincies in Nederland zien. Hoe verder de punt op de lijn naar buiten ligt, hoe beter dat het gaat op dat thema. Ook worden de gemiddelde rapportcijfers van inwoners per thema vermeld, waarbij de samengestelde maat voor welbevinden een overkoepelend beeld geeft voor de totale ervaren brede welvaart van inwoners in Noord-Brabant.

Figuur 3. Brede Welvaart Noord-Brabant en gemiddelde alle 12 provincies (2024)

Kijken we naar de thema's van brede welvaart, dan gaat het in Noord-Brabant iets beter op het de thema's materiële welvaart en onderwijs en iets minder goed met de thema's mobiliteit en onderwijs – in vergelijking met het gemiddelde van de provincies in Nederland. Kijken we naar hoe inwoners hun mogelijkheden ervaren dan zien we dat inwoners relatief tevreden zijn met de thema's mobiliteit en wonen. Ze zijn minder tevreden over de thema's gezondheid en materiële welvaart. Wat daarbij opvalt: hoewel Noord-Brabant het op het thema materiële welvaart relatief goed doet ten opzichte van het gemiddelde van de provincies van Nederland, zijn de inwoners daar juist het minst tevreden over (gemiddeld rapportcijfer van 7,0). Andersom zien we dat Brabant het minder goed doet op het thema mobiliteit dan gemiddeld in de provincies van Nederland, terwijl inwoners hier juist met een 8,0 het hoogste rapportcijfer voor geven.

Bekijken we de thema's ten opzichte van elkaar dan gaat het in Noord-Brabant beter op de thema's arbeid & vrijetijd en onderwijs en minder goed op de thema's milieu & klimaat, sociale samenhang en veiligheid. De rapportcijfers die inwoners gemiddeld zelf geven voor deze thema's, liggen dicht tegen elkaar aan.

We gaan hierna dieper in op de resultaten per afzonderlijk thema van brede welvaart. Gezien het overkoepelende karakter van het thema **Welbevinden** - de waardering van inwoners van het leven in het algemeen en de verschillende aspecten daarvan - presenteren we de resultaten voor dit thema meer uitgebreid in paragraaf 2.3.

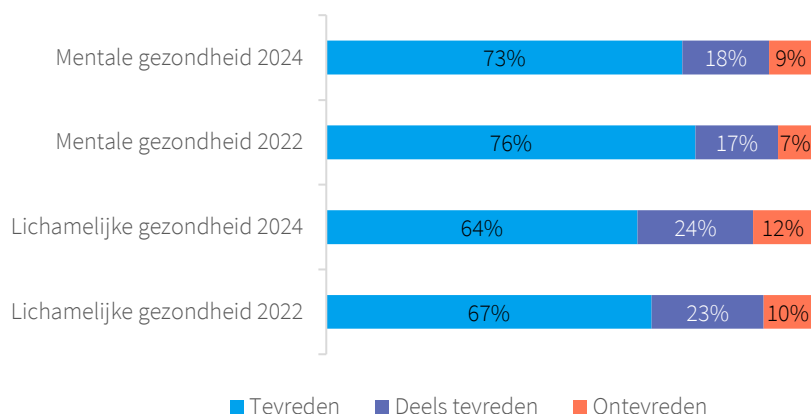
2.2.1 Gezondheid

Een goede (ervaren) lichamelijke en mentale gezondheid zorgen voor meer mogelijkheden om actief en volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Ook gaan ze vaak samen met een hoger niveau van welbevinden. Mensen die zich gezond voelen, hebben over het algemeen een betere kwaliteit van leven. De gezondheid van mensen kan invloed hebben op hun werk, sociale leven, leefstijl en woonsituatie en andersom. Mensen die zich gezond voelen ervaren meer grip op het leven en doen minder vaak een beroep op de zorg. Een gezonde leefstijl en gezonde omgeving dragen bij aan een verminderde ziektelast. Daarmee is gezondheid zowel een individueel als een collectief goed. De verantwoordelijkheid voor een gezonde samenleving ligt zowel bij de individuele burgers, als bij de maatschappij en de overheid.

Als we Noord-Brabant vergelijken met het gemiddelde van de 12 provincies dan gaat het vergelijkbaar op het thema gezondheid (Figuur 3). Brabanders wonen gemiddeld iets dichterbij zorgvoorzieningen: de afstand tot een huisartsenpraktijk is gemiddeld 1,1 kilometer en tot het ziekenhuis 5,3 kilometer. Eén op de drie Brabanders (33%) geeft aan een langdurige ziekte te hebben en hierdoor beperkt te zijn, wat overeenkomt met het gemiddelde van alle provincies. Daarnaast vertoont 13% van de Brabanders ongezond gedrag (roken, overmatig alcoholgebruik en/of zwaar overgewicht). De gemiddelde zorgkosten van inwoners van Brabant liggen op €2.529,-, dit is net iets lager dan het gemiddelde van alle provincies in Nederland (€2.580,-).

Inwoners van Brabant waarderen hun gezondheid met een gemiddeld rapportcijfer van 7,0, dat is samen met materiële welvaart het thema dat het laagst wordt gewaardeerd door inwoners. Brabanders zijn gemiddeld meer tevreden met hun mentale gezondheid (7,3) dan met hun lichamelijke gezondheid (6,8). Dat was twee jaar geleden ook zo, al is de verdeling naar mate van tevredenheid over de tijd wel veranderd. Figuur 4 laat zien dat ten opzichte van 2022 iets minder mensen tevreden en iets meer mensen ontevreden zijn met zowel de lichamelijke als de mentale gezondheid.

Figuur 4. Waardering gezondheid in Noord-Brabant (2024, 2022)

Het aandeel tevreden mensen (rapportcijfer 7 of hoger) met zowel de mentale als lichamelijke gezondheid is kleiner geworden ten opzichte van 2022. Zo was in 2022 nog 76% tevreden met de mentale gezondheid, in 2024 is dat nog maar 73%. Daarnaast is het percentage ontevreden mensen over zowel de mentale als lichamelijke gezondheid iets toegenomen. Zo geeft in 2024 12% van de Brabanders hun lichamelijke gezondheid een rapportcijfer lager dan een 5, terwijl dat in 2022 nog 10% was. In hoofdstuk 3 van deze publicatie gaan we uitgebreid in op verdiepende resultaten van het thema gezondheid. We kijken onder meer naar de relatie tussen gezondheid en de andere thema's van brede welvaart met specifieke aandacht voor de relatie met sociale en fysieke omgevingsfactoren.

2.2.2 Materiële welvaart

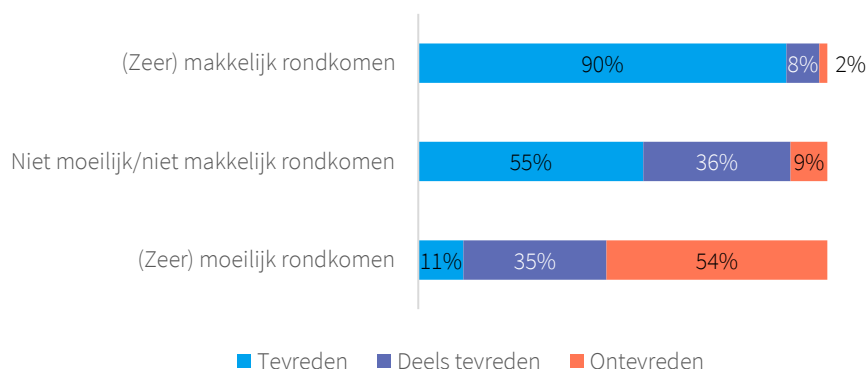
Het hebben van passend inkomen is een belangrijke voorwaarde voor de bestaanszekerheid van mensen. Een voldoende financiële positie en het kunnen rondkomen van een maandinkomen geeft meer autonomie en zekerheid in het leven. Inkomen biedt mensen de vrijheid en de reële mogelijkheden om te consumeren en behoeften te bevredigen (Sen, 1985). Tegelijkertijd betreft het een belangrijke randvoorwaarde voor het functioneren van de economie als geheel. Een vitale economie met goede vestigingsvoorwaarden in de regio is van belang voor het functioneren van de economie en het op peil houden van de regionale werkgelegenheid en koopkracht.

Op het thema materiële welvaart scoort Noord-Brabant hoger dan het gemiddelde van de provincies in Nederland (Figuur 3). Het besteedbaar inkomen van Brabanders is iets hoger en ook zijn er relatief minder inwoners met een bijstandsuitkering. Het bruto regionaal

product ligt in Brabant hoger dan het gemiddelde van de provincies (hier gaat het om de totale waarde van alle goederen en diensten die door de provincie in een jaar worden geproduceerd). Er zijn relatief meer huishoudens in Brabant met voldoende financiële buffer om in geval van nood op terug te vallen, er zijn relatief minder huishoudens in langdurige armoede en relatief hebben iets minder huishoudens moeite om rond te komen dan landelijk gemiddeld. Qua leegstand van kantoren en winkels scoort Brabant vergelijkbaar met het gemiddelde van de 12 provincies.

Ondanks dat Brabant ten opzichte van gemiddeld in Nederland het relatief goed doet op materiële welvaart, beoordelen de inwoners hun financiële situatie met een 7,0 gemiddeld vrij laag vergeleken met de andere thema's van brede welvaart. Slechts twee derde van de inwoners (68%) geeft een 7 of hoger en zelfs één op de tien inwoners (10%) geeft een cijfer lager dan een 5. Figuur 5 laat zien dat het voor de tevredenheid met de materiële welvaart uitmaakt of een huishouden makkelijk of moeilijk kan rondkomen van hun inkomen.

Figuur 5. Tevredenheid met financiële situatie naar mate rondkomen in Noord-Brabant (2024)

Van de mensen die makkelijk kunnen rondkomen is een overgrote meerderheid (90%) tevreden met de eigen financiële situatie. Daartegenover is slechts 11% van de mensen die moeilijk kunnen rondkomen tevreden met de situatie. De hoogte van het inkomen speelt uiteraard een substantiële rol in het wel of niet kunnen rondkomen, maar een laag inkomen betekent niet automatisch dat de financiële situatie van een huishouden problematisch is. In een huishouden met weinig inkomen geeft men soms ook aan gemakkelijk rond te kunnen komen¹⁰. In Tabel 2 staat dit voor Noord-Brabant uitgewerkt. Hierin is te zien dat bijvoorbeeld 28% van de inwoners met het laagste inkomen (tot €25.000 per jaar) aangeeft (zeer) makkelijk te kunnen rondkomen, terwijl een kwart van die groep (24%) dat (zeer) moeilijk kan.

¹⁰ <https://longreads.cbs.nl/materiele-welvaart-in-nederland-2022/bestedingen-en-eigen-inschatting-financiele-situatie/>

Tabel 2. Mate van rondkomen naar inkomen in Noord-Brabant (2024)

Inkomen	(zeer) makkelijk rondkomen	Niet moeilijk/niet makkelijk rondkomen	(zeer) moeilijk rondkomen
Tot €25.000 per jaar	28%	49%	24%
€25.000 tot en met €44.000 per jaar	44%	44%	12%
€44.000 tot en met €88.000 per jaar	65%	31%	5%
€88.000 per jaar of meer	81%	17%	3%

2.2.3 Arbeid & vrije tijd

Een goede kwalitatieve en kwantitatieve balans tussen arbeid (betaald en onbetaald) en vrije tijd is belangrijk voor de kwaliteit van leven. Werk is een belangrijke persoonlijke hulpbron voor mensen en een evenwichtige en goed functionerende arbeidsmarkt is essentieel voor een vitale economie. Het genereert inkomsten, het brengt mensen in contact met anderen en het geeft voldoening, ruimte voor persoonlijke ontwikkeling en structuur aan het dagelijkse leven (Blanken et al., 2021; CPB & SCP, 2020). Ook de tevredenheid met de hoeveelheid vrije tijd doet ertoe. Van de Brabanders is 77% tevreden met zijn of haar werk of andere dagelijkse bezigheden en ook 77% is tevreden met de hoeveelheid vrije tijd die ze hebben. Kijken we naar de verschillende groepen in Noord-Brabant, dan zien we aanzienlijke verschillen in de tevredenheid (zie Tabel 3).

Tabel 3. Waardering 'werk of andere dagelijkse bezigheden' door verschillende groepen in Noord-Brabant (2024)

Groep	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer	77%	17%	5%
Gepensioneerd	89%	9%	2%
Overig*	58%	23%	18%

* Dit zijn de categorieën: werkloos/werkzoekend, (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt, huisvrouw/-man, scholier/student, anders.

Voorals gepensioneerden zijn relatief vaak tevreden (89%) over hun dagelijkse bezigheden. Terwijl slechts 58% van de mensen die bijvoorbeeld werkzoekend of (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt zijn of nog studeren tevreden zijn over hun dagelijkse bezigheden. Bijna een vijfde van deze groep (18%) geeft de dagelijkse bezigheden een rapportcijfer lager dan een 5.

Vergelijken we Noord-Brabant het gemiddelde van de 12 provincies (Figuur 3) dan zien we dat de werkgelegenheidsfunctie – het aantal banen ten opzichte van het aantal inwoners tussen de 15 en 75 jaar – iets hoger ligt dan gemiddeld in Nederland. Ook het benutte arbeidspotentieel ligt gemiddeld iets hoger.

2.2.4 Onderwijs

Onderwijs bevordert gelijke kansen, zorgt voor ontplooiing en draagt bij aan het ontwikkelen van kennis en vaardigheden. Het creëert betere kansen op de arbeidsmarkt en bevordert daarmee bestaanszekerheid van mensen. Naast een educatieve taak, heeft onderwijs ook veel secundaire effecten. Denk aan een positieve bijdrage aan sociale interactie, het bevorderen van omgevingsbewustzijn. Deze aspecten dragen bij aan de kwaliteit van leven en samenleven. Om deze functies te kunnen vervullen, moet onderwijs breed toegankelijk zijn en aansluiten op maatschappelijke behoeften.

Op het thema onderwijs gaat het in Noord-Brabant iets beter dan gemiddeld in de 12 provincies (Figuur 3). De afstand tot het voortgezet onderwijs en – in mindere mate – tot het basisonderwijs en mbo-scholen is iets korter dan gemiddeld in de 12 provincies. Verder is het aandeel studenten (mbo, hbo, wo) en het aandeel voortijdig schoolverlaters vergelijkbaar met het gemiddelde in Nederland. Ook de eindexamencijfers van de kernvakken zijn gemiddeld. In Brabant zijn relatief wel meer inwoners zonder startkwalificatie, maar daartegenover zijn er in verhouding iets minder jeugdwerklozen.

Ook inwoners waarderen het thema onderwijs niet opvallend hoger of lager als we het vergelijken met de tevredenheid met de andere thema's van brede welvaart: zij geven dit thema een 7,3. Driekwart van de inwoners (76%) is tevreden met hun opleidingskansen tot nu toe, 17% is deels tevreden en 7% is ontevreden.

2.2.5 Sociale samenhang

Sociale samenhang gaat over de mate waarin mensen verbonden zijn met elkaar en met de omgeving. Het betreft het eigen sociale netwerk van mensen, bestaande uit familie, vrienden en kennissen, maar ook over de manier waarop mensen met elkaar omgaan en of er sprake is van sociale cohesie in de buurt. Participeren in sociale netwerken draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling en biedt mensen een sociaal vangnet. Via hun sociale contacten hebben mensen namelijk toegang tot mogelijkheden die ze individueel niet kunnen bereiken (Granovetter, 1973; Putnam, 2000). Ook een goede omgang met elkaar in de buurt is daarbij van belang voor een tevreden leven (Van Beuningen 2018). In buurten met een sterke sociale cohesie staan bewoners dicht bij elkaar, wat bijdraagt aan een sterke sociale leefomgeving.

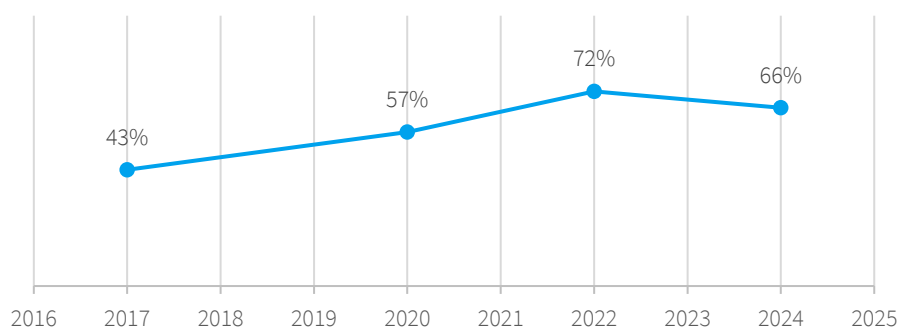
De sociale samenhang in Noord-Brabant is vergelijkbaar met het gemiddelde van de 12 provincies in Nederland (Figuur 3). Zo is het vertrouwen in instituties als ook aantal inwoners dat vrijwilligerswerk doet gemiddeld. De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen ligt wel iets lager dan landelijk gemiddeld. Brabanders beoordelen de sociale samenhang met een 7,4 gemiddeld. Driekwart van de inwoners (74%) is tevreden met dit thema, 6% is ontevreden.

De meeste inwoners zijn tevreden met de kwaliteit van hun sociale relaties: 88% over het contact met familie, 89% over het contact met vrienden en 73% over het contact met burens. Bezien we de sociale samenhang meer vanuit de sociale omgeving van mensen, dan blijkt 78% van de Brabanders tevreden te zijn met de manier waarop mensen met elkaar

omgaan in de buurt en ervaart meer dan de helft van de inwoners (56%) een hogere sociale cohesie dan gemiddeld.

Uit eerder onderzoek weten we dat de mate waarin mensen zich verbonden voelen met de buurt een belangrijke bijdrage levert aan de tevredenheid met de sociale contacten en met de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt (Blanken & Verhoeven, 2023). Dat blijkt in Brabant wederom het geval te zijn. Ruim driekwart van mensen die zich verbonden voelt met de buurt is tevreden met de eigen sociale contacten (85%) en met de manier waarop buurtbewoners met elkaar omgaan (89%) tegenover iets meer dan de helft van de mensen die zich niet of een beetje verbonden voelen met de buurt (resp. 66%, 58%). De afgelopen jaren is de verbondenheid met de buurt onder de Brabanders flink is gestegen, al is dit sinds 2022 wel weer afgenomen (zie Figuur 6).

Figuur 6. Percentage inwoners dat zich redelijk tot sterk verbonden voelt met de buurt, in Noord-Brabant (2017-2024)

Waar in 2017 minder dan de helft van de Brabanders (43%) zich redelijk tot sterk verbonden voelde met de buurt, was dat in 2020 meer dan de helft van de inwoners (57%), een stijging die paste bij de gevolgen van de Covid-19 pandemie¹¹. Mensen waren vanwege de lockdowns meer aan huis gebonden, waardoor de buurt vaker in beeld kwam. Ook in 2022 was er nog een stijging te zien tot bijna driekwart van de inwoners (72%). In 2024 is er een trendbreuk en voelt twee derde van de Brabanders zich nog betrokken bij de buurt.

2.2.6 Wonen

Wonen gaat in belangrijke mate over het hebben van kwalitatief goede, betaalbare en passende huisvesting. Niet alleen de kwaliteit van een woning is van belang, ook de omgeving waar deze woning staat speelt een belangrijke rol. Uit eerder onderzoek weten we dat zowel de tevredenheid met de woning alsook met de woonomgeving (leefbaarheid en toegang tot voorzieningen) belangrijke bouwstenen vormen voor het welbevinden van mensen (Blanken & Verhoeven, 2023; Van Beuningen, 2018). Zo draagt bijvoorbeeld het hebben van een prettige woonomgeving bij aan het geluksgevoel van mensen (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2012).

¹¹ Blanken et al., 2021, p.15.

Met het thema wonen gaat het in Noord-Brabant vergelijkbaar als gemiddeld in de 12 provincies (Figuur 3). In Brabant ligt de gemiddelde huurprijs van corporatiewoningen lager dan het landelijk gemiddelde. Daarentegen kent Brabant wel minder betaalbare koopwoningen dan gemiddeld en er is sprake van meer geluidsoverlast van burens of wegen in de buurt. Brabanders beoordelen het thema wonen met een 7,8, wat een hoge waardering is in vergelijking met de andere thema's van brede welvaart. Inwoners geven hun eigen woning of woonruimte gemiddeld een 7,9 en hun directe woonomgeving een 7,7.

We zien dat vooral Brabanders die in een koopwoning wonen tevreden zijn met hun woning (93%). Van de huurders is 76% tevreden met hun woning of woonruimte. Het maakt daarbij weinig tot geen verschil of het een sociale of particuliere huurwoning betreft.

2.2.7 Veiligheid

Veiligheid is van belang voor een leefbare omgeving. Voor inwoners is het belangrijk om zich geen zorgen te hoeven maken over de veiligheid en zij zien veiligheid als een belangrijke voorwaarde voor een fijn leven (van Dalen et al., 2023). Veiligheid kent vele dimensies, zoals misdrijven en verkeersongevallen, maar ook overstromingen of de nabijheid van risicovolle bedrijven hebben een impact op de daadwerkelijke veiligheid en het veiligheidsgevoel van mensen.

Op het thema veiligheid scoort Noord-Brabant lager dan het gemiddelde van de 12 provincies in Nederland (Figuur 3). Er vinden in Brabant relatief meer delicten plaats, denk daarbij aan vermogens-, drugs- of geweldsdelicten, jeugdcriminaliteit en vandalisme. De verkeersveiligheid en het veiligheidsgevoel is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde, maar het overstromingsrisico is in Brabant lager dan gemiddeld.

Inzicht in veiligheidsbeleving is waardevol, want onveiligheid en onveiligheidsgevoelens kunnen zich vertalen in gevoelens van maatschappelijk onbehagen (Geurkink & Miltenburg, 2023; Boutellier, 2002, 2019). Brabanders waarderen de veiligheid in hun buurt gemiddeld met een 7,5. In vergelijking met twee jaar geleden is dat lager, toen beoordeelden de Brabanders de veiligheid in de buurt nog met een 7,9 (zie Tabel 4).

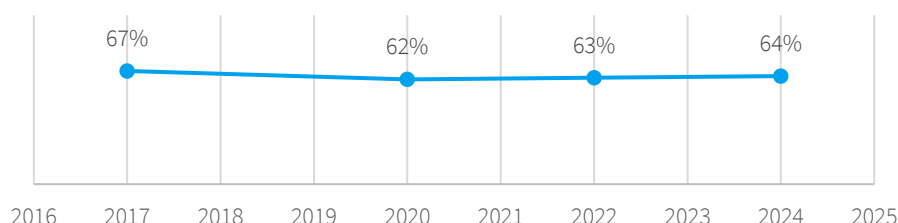
Tabel 4. Waardering veiligheid in de buurt in Noord-Brabant (2024, 2022)

Jaar	Gemiddeld rapportcijfer		Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
2024	7,5		82%	13%	5%
2022	7,9		86%	10%	3%

Uit eerder onderzoek weten we dat veiligheid een sterke koppeling heeft met sociale cohesie in de buurt en dat de ervaren veiligheid samenhangt met het vertrouwen in de medemens en instituties (Hart et al. 2002; Blanken & Verhoeven, 2023). In Brabant zien we dat patroon ook voor onveiligheidsgevoelens van inwoners. Van de mensen die meer dan gemiddeld sociale cohesie ervaren voelt 4% zich weleens tot vaak onveilig in de buurt, tegenover 12% van de inwoners die minder dan gemiddeld sociale cohesie ervaren. En van

de mensen die veel vertrouwen hebben in de medemens voelt 5% zich weleens tot vaak onveilig, terwijl dat onveiligheidsgevoel geldt voor 12% van de mensen die weinig vertrouwen hebben in de medemens. Bijna twee derde van de Brabanders (64%) heeft vertrouwen in de medemens, dit is bijna op het niveau van 2017 (zie Figuur 7).

Figuur 7. Mate van vertrouwen in de medemens in Noord-Brabant (2017-2024)

2.2.8 Cultuur

Cultuur refereert binnen brede welvaart naar het bezoeken, beoefenen en beleven van kunst en (cultureel) erfgoed. Hieronder vallen zowel professionele als niet-professionele uitingen, en zowel materieel als immaterieel erfgoed. Cultuur draagt positief bij aan het welbevinden en de gezondheid van mensen. Het samen beleven van cultuur nodigt uit tot gesprek, zorgt voor verhoogde maatschappelijke betrokkenheid en draagt daarmee bij aan sociale samenhang. Een omgeving met monumentale panden en architectuur, kan van invloed zijn op de beleving van de omgeving.

In Noord-Brabant gaat het vergelijkbaar met het thema cultuur als gemiddeld in de 12 provincies van Nederland (Figuur 3). In Brabant is de gemiddelde afstand per inwoner tot diverse culturele voorzieningen zoals bioscopen, musea en podiumkunsten iets korter dan het landelijk gemiddelde. Er zijn relatief minder Rijksmonumenten, maar Brabant heeft wel meer beschermde stadsgezichten dan gemiddeld in Nederland. De inwoners van Brabant waarderen het culturele aanbod in hun omgeving met een 7,1. Van de inwoners is 72% tevreden, 19% deels tevreden en 8% ontevreden over dit culturele aanbod.

We weten dat de aanwezigheid van voldoende ontmoetingsplekken mensen de ruimte biedt om sociale contacten op te bouwen en te onderhouden (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2012). Om die reden vroegen we de inwoners van Brabant in hoeverre hun buurt gekenmerkt wordt door sociale ontmoetingsplekken, zoals een vereniging, bibliotheek, dorpscafé of buurthuis. Opvallend weinig Brabanders (32%) geven aan veel sociale ontmoetingsplekken in de buurt te hebben. Van de Brabanders geeft 45% aan niet veel maar ook niet weinig sociale ontmoetingsplekken in de buurt te hebben en zelfs 22% van de inwoners weinig tot geen plekken voor ontmoeting.

2.2.9 Mobiliteit

Mobiliteit, de mogelijkheid om jezelf te kunnen verplaatsen, is cruciaal voor een volwaardige deelname aan de maatschappij. Het biedt mensen de kans zich te ontplooiën en te ontspannen en daarnaast is het van belang voor het economisch functioneren van de samenleving. Mensen verplaatsen zich met uiteenlopende motieven als werk, sociale contacten, sport en ontspanning. Een goede infrastructuur draagt hier positief aan bij. Het gaat hierbij om de toegankelijkheid, onderhoud en betaalbaarheid van het openbaar vervoer en verkeer, waaronder de (spoor)weg, wandel en fietspaden. Met aandacht voor duurzaam gebruik.

Net als op veiligheid scoort Noord-Brabant op het thema mobiliteit lager dan het gemiddelde van de 12 provincies in Nederland (Figuur 3). De afstand tot een hoofdweg en treinstation is voor Brabanders relatief langer dan gemiddeld in Nederland. De afstand tot een hoofdweg is gemiddeld 2,2 kilometer voor Brabanders, de afstand tot een treinstation 6,3 kilometer. Ook is de filezwaarte in Brabant een stuk hoger dan gemiddeld en zijn de bedrijventerreinen minder goed te bereiken. Daartegenover zijn er wel relatief meer laadpalen in de provincie.

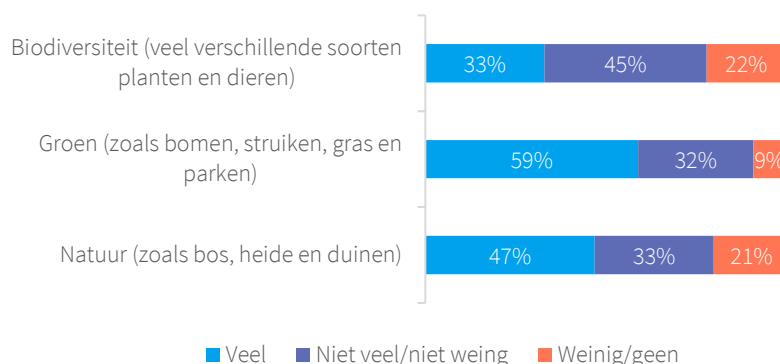
Het thema mobiliteit wordt met een 8,0 gemiddeld door de inwoners van Brabant het hoogst beoordeeld in vergelijking met de andere thema's van brede welvaart. Van de inwoners is 88% tevreden met de bereikbaarheid van plekken die voor hen belangrijk zijn, 4% is daar ontevreden over.

2.2.10 Ecosystemen & biodiversiteit

Gezonde ecosystemen zijn voordelig voor de kwaliteit van leven van mensen en de natuur. Van (drink)waterkwaliteit tot het bestuiven van gewassen; gezonde ecosystemen leveren diensten waarvan wij afhankelijk zijn. Een divers palet aan soorten, ofwel biodiversiteit, draagt bij aan de gezondheid en het behoud van ecosystemen. Alle soorten planten en dieren werken samen in een ecosysteem en vormen een evenwicht in de natuur. Soorten zijn onderling van elkaar afhankelijk en hoe meer divers een gebied, hoe beter het bestand is tegen veranderingen. Een schone, aantrekkelijke en groene woonomgeving bevordert de kwaliteit van leven van mensen. Het nodigt uit tot een gezondere leefstijl met meer mogelijkheden tot beweging in de natuur.

Als we Noord-Brabant vergelijken met het gemiddelde van de 12 provincies in Nederland dan gaat het vergelijkbaar op het thema ecosystemen & biodiversiteit (Figuur 3). In verhouding zijn er in Brabant meer bomen in het openbaar dan gemiddeld in Nederland, maar er is minder beschermde natuur en openbaar laag groen aanwezig. Zo kent 22% van de openbare ruimte in Noord-Brabant bomen en 9% laag groen. Brabanders waarderen het groen en de natuur in hun leefomgeving gemiddeld met een 7,7. Ruim acht op de tien (84%) inwoners zijn hierover tevreden, 4% is hierover ontevreden. We vroegen de inwoners in hoeverre hun woonomgeving kenmerkt wordt door verschillende aspecten in relatie tot ecosystemen & biodiversiteit (zie Figuur 8).

Figuur 8. Ervaren kenmerken van de woonomgeving in Noord-Brabant (2024)

Figuur 8 laat zien dat ongeveer de helft van de Brabanders hun woonomgeving kenmerkt als een plek waar veel groen (59%) en/of waar veel natuur (47%) in de omgeving aanwezig is. Kijken we naar de biodiversiteit dan is het minder goed gesteld, slechts 33% van de Brabanders geeft aan dat er veel verschillende soorten planten en dieren aanwezig zijn in de woonomgeving en bijna een kwart van de inwoners (22%) geeft aan weinig tot geen biodiversiteit te ervaren in de woonomgeving.

2.2.11 Milieu & klimaat

Een klimaat adaptieve samenleving en een goede milieukwaliteit zijn voorwaarden voor een goede kwaliteit van leven van mensen en voor natuur. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om lucht-, water en bodemkwaliteit, maar ook het (duurzaam) gebruik van energie en schadelijke effecten van geluid, geur en licht. Voor een fijn leven is een schone en gezonde leefomgeving van belang (van Dalen et al., 2023). Met name voor de gezondheid van inwoners is de kwaliteit van de leefomgeving en het klimaat belangrijk (Gezondheidsraad, 2020; Longfonds, 2021). Een ongezond leefmilieu kan leiden tot vermijdbare ziektes, terwijl een groene omgeving juist een bevorderende werking heeft voor de gezondheid (Staatsen et al., 2016; Den Hertog et al. 2022; PBL, 2018). Op het thema milieu & klimaat gaat het in Noord-Brabant vergelijkbaar met het gemiddelde van de 12 provincies in Nederland (Figuur 3). Er zit relatief meer fijnstof en stikstofoxiden in de lucht dan gemiddeld in de provincies, maar er is minder uitstoot van koolstofdioxide.

We hebben Brabanders gevraagd hoe zij de milieukwaliteit van hun leefomgeving ervaren. Onder milieukwaliteit wordt de fysieke leefomgeving om mensen heen verstaan, zoals de lucht, het water, de bodem en geluid. Brabanders waarden de milieukwaliteit van de leefomgeving gemiddeld genomen met een 7,3. Driekwart (77%) van de inwoners is tevreden en 6% is ontevreden over de milieukwaliteit in de omgeving. Vragen we inwoners specifiek naar schone lucht, dan blijkt dat slechts 39% van de Brabanders hun woonomgeving kenmerkt als een plek met veel schone lucht, 16% geeft aan weinig tot geen schone te ervaren in de omgeving.

2.3 Welbevinden

Het thema welbevinden gaat over hoe mensen het leven als geheel en specifieke aspecten daarvan waarderen. Oftewel hoe mensen de aanwezige mogelijkheden in hun leven en leefomgeving ervaren. In voorgaande paragraaf zijn de resultaten van de aanwezige (objectieve) en ervaren (subjectieve) mogelijkheden per thema van brede welvaart besproken. Voor het overzicht van de tevredenheid van Brabanders met de verschillende thema's van brede welvaart in 2024 en in 2022 verwijzen we naar bijlage B, waar het volledige tevredenheidsrapport voor Noord-Brabant is opgenomen. In deze paragraaf staan we wat uitgebreider stil bij de uitkomsten op de samengestelde maat van ervaren brede welvaart, als maat voor welbevinden. Hoe ervaren Brabanders hun brede welvaart en hoe is dat in Brabant verdeeld?

Brabanders geven de eigen brede welvaart gemiddeld een 7,4 als rapportcijfer. Van de inwoners is 71% tevreden met de eigen brede welvaart (rapportcijfer van 7 of hoger), 25% is deels tevreden (5 of 6) en 3% is ontevreden (lager dan 5). Brabanders zijn over het algemeen meer tevreden met de mogelijkheden in hun omgeving (76%) dan met hun individuele mogelijkheden (65%)¹² (zie Figuur 9). In 2024 zijn net iets minder mensen tevreden met de eigen brede welvaart ten opzichte van 2022 (zie kader).

Vergelijking ervaren brede welvaart over de tijd

Omdat we dit jaar ervaren brede welvaart langs twaalf thema's in beeld brengen, is de samenstelling van de samengestelde maat van ervaren brede welvaart nu net anders dan twee jaar geleden. Om een eerlijke vergelijking te kunnen maken met de resultaten van de vorige meting, hebben we hierbij alleen gekeken naar de onderwerpen die in het vorige onderzoek ook zijn uitgevraagd. Dat betekent dat de thema's cultuur en onderwijs hier geen onderdeel van uitmaken. De thema's ecosystemen & biodiversiteit en milieu & klimaat kunnen we wel meenemen omdat beide aspecten in 2022 zijn uitgevraagd onder het thema milieu. Dit geldt ook voor het thema mobiliteit dat in 2022 niet als apart thema is meegenomen, maar in 2022 is uitgevraagd onder het thema gezondheid. Vergelijken we op deze manier de ervaren brede welvaart over de tijd dan zien we dat de tevredenheid met de eigen brede welvaart gemiddeld genomen vergelijkbaar is; in 2022 gaven Brabanders een gemiddeld rapportcijfer van een 7,6 en in 2024 een 7,5. Het percentage Brabanders dat tevreden is, is in 2022 iets hoger (78%) dan in 2024 (74%).

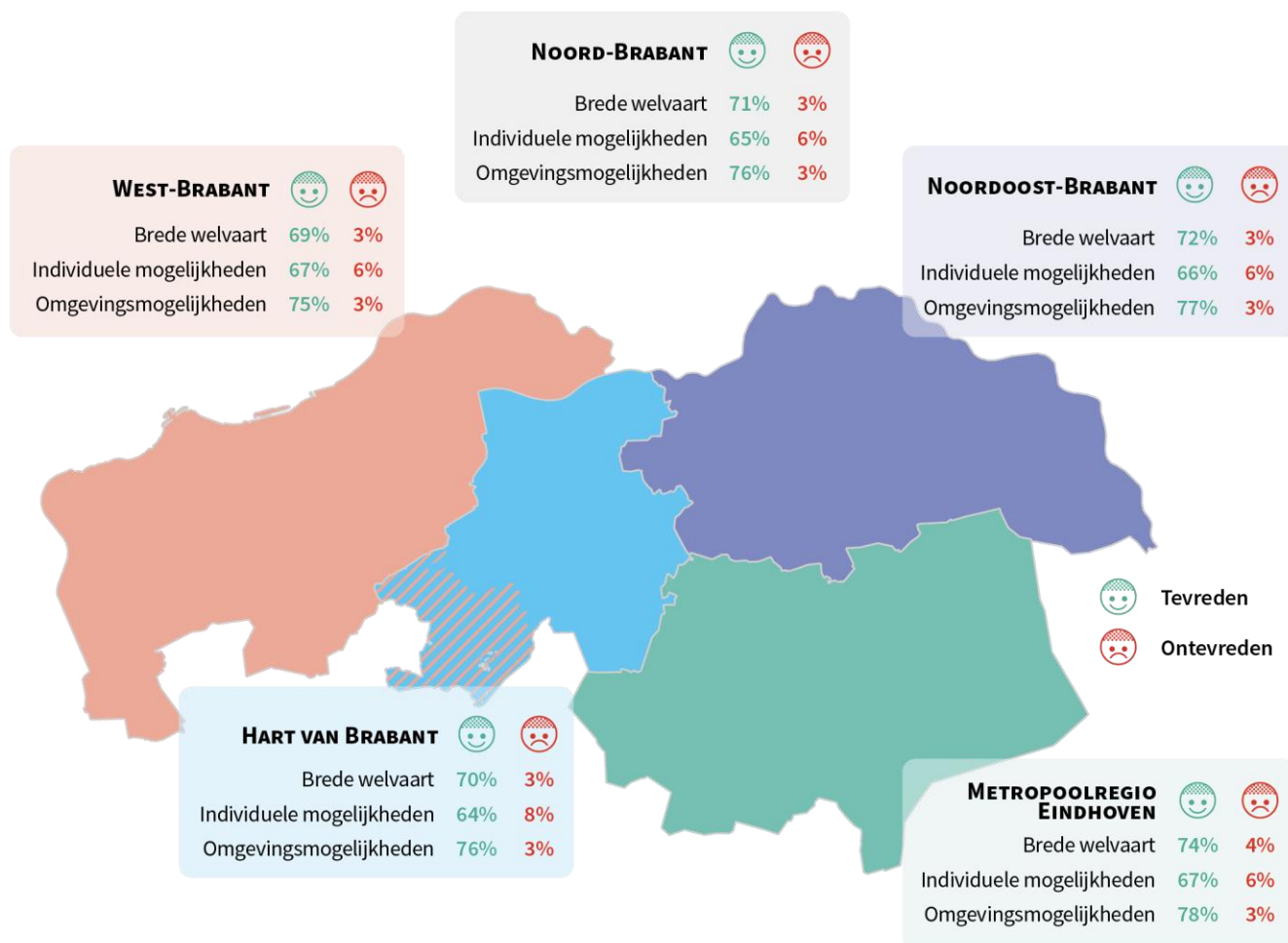
Alhoewel de gemiddelde rapportcijfers die inwoners geven voor hun brede welvaart vergelijkbaar zijn in de Brabantse regio's¹³, laat Figuur 9 zien dat de ervaren brede welvaart iets verschilt per regio. Vooral het aandeel inwoners dat tevreden is met de eigen brede welvaart laat variatie zien; dit loopt uiteen van 69% in West-Brabant tot 74% in de

¹² Zie voor de indeling van individuele en omgevingsmogelijkheden paragraaf 2.1.1.

¹³ In Deel II van dit rapport is meer informatie over de verschillende regio's te vinden, inclusief welke gemeenten tot welke regio behoren.

Metropoolregio Eindhoven. Het aandeel Brabanders dat ontevreden is met de eigen brede welvaart is in alle regio's vergelijkbaar, en ligt tussen de 3% en 4%.

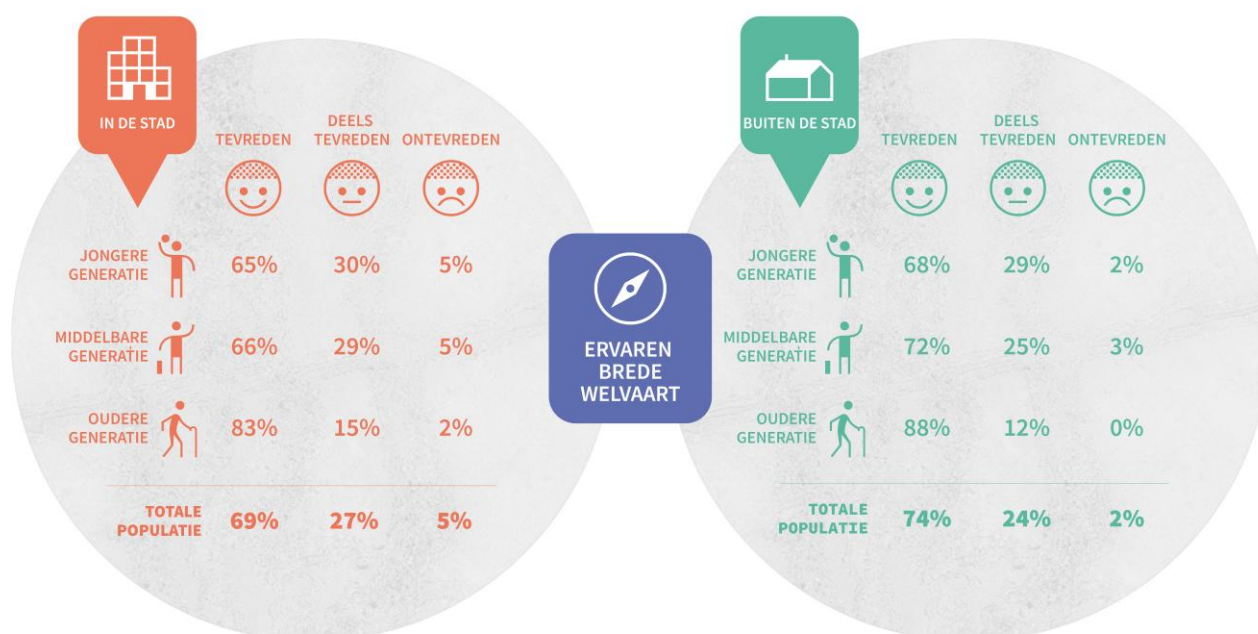
Figuur 9. Ervaren brede welvaart in de regio's in Brabant (2024)

2.3.1 Vergelijking van drie generaties in en buiten de stad

We onderscheiden de ervaren brede welvaart van drie verschillende generaties (jongere, middelbare en oudere generatie) die woonachtig zijn in de stad of buiten de stad. Vanuit het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaakt voor welke mogelijkheden aanwezig zijn in het leven, alsook dat de aanwezige mogelijkheden in de stad anders kunnen zijn dan in een (kleinere) kern (zie ook paragraaf 1.3.). Figuur 10 laat zien hoe de brede welvaart door deze verschillende groepen mensen worden ervaren.

Figuur 10. Ervaren brede welvaart naar stedelijkheid en generatie in Noord-Brabant (2024)

Mensen die buiten de stad wonen zijn over het algemeen iets vaker tevreden over de mogelijkheden die ze hebben in hun leven dan mensen die in de stad wonen (resp. 74%, 69% tevreden). Ook blijkt de oudere generatie wederom vaker tevreden met de eigen brede welvaart dan de andere twee generaties. De jongste generatie is het minst tevreden met de eigen brede welvaart. De oudere generatie geeft een 7,8 als gemiddeld rapportcijfer, de middelbare generatie een 7,3 en de jongere generatie een 7,2.

Zoomen we in op de generaties die in de stad of buiten de stad wonen, dan valt op dat vooral de oudere generatie, zowel die buiten als in de stad (resp. 88%, 83%), vaak tevreden is met de eigen brede welvaart, terwijl slechts twee derde van de jongere en middelbare generatie die in de stad woont tevreden is (resp. 72%, 66%). Kijken we naar de groep inwoners die de eigen brede welvaart een rapportcijfer geeft van lager dan een 5 dan valt de jongere generatie op. In vergelijking met hun leeftijdgenoten buiten de stad (2%) zijn jongeren van 18 tot 30 jaar die in de stad wonen (5%) vaker ontevreden over de kwaliteit van hun leven en leefomgeving.

2.3.2 Verdeling van ervaren brede welvaart

Brede welvaart gaat niet alleen over de aanwezige mogelijkheden in het leven van mensen en hoe zij die waarderen. Het gaat ook over een eerlijke verdeling van die mogelijkheden in de samenleving én in hoeverre mensen daadwerkelijk in staat zijn om er gebruik van te maken. Het fundament van dit denken is gestoeld op de Capability benadering theorie van econoom Amartya Sen en filosoof Martha Nussbaum (Sen, 1993). Klassieke economische theorieën gaan ervan uit dat, als mensen de juiste mogelijkheden tot hun beschikking

hebben, ze deze ook gaan benutten. Echter is al decennia bekend dat deze aanname foutief is. Er zijn tal van factoren die invloed hebben of iemand wel of niet gebruik kan/mag/wil maken van de mogelijkheden die aanwezig zijn.

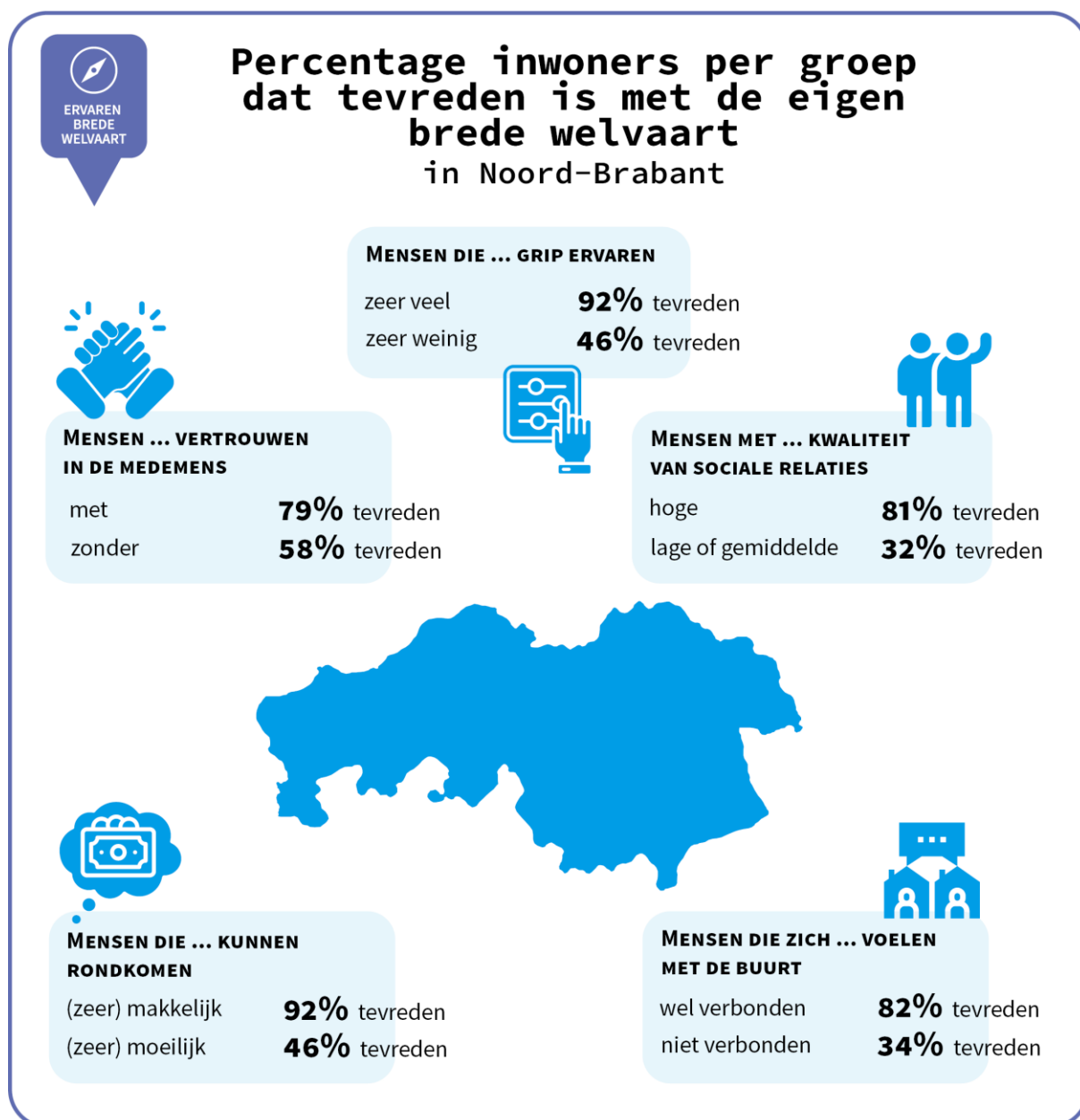
Twee voorbeelden ter illustratie

De klassieke economische aanname: als alle inwoners van Noord-Brabant een fiets (mogelijkheid) hebben gaan alle inwoners van Brabant fietsen (benutting). Deze aanname klopt niet, want iemand kan wel een fiets hebben, maar als diegene niet kan of mag fietsen of als er geen goede fietspaden zijn of als ze eerder een slechte ervaring hebben gehad (bijvoorbeeld een ongeluk), dan gebruikt diegene de fiets niet (FSP, 2022).

Stel de overheid biedt woningeigenaren de mogelijkheid om een investeringssubsidie voor duurzame energie en energiebesparing aan te vragen. Voor de benutting van deze mogelijkheid maakt het uit in hoeverre mensen daadwerkelijk in staat zijn om hier gebruik van te maken (WRR, 2023; Blanken & Verhoeven, 2023). Zo zullen mensen die minder grip in het leven ervaren minder makkelijk gebruik maken van deze mogelijkheid, omdat zij door een gebrek aan regie vaak niet goed hun weg naar subsidies weten te vinden. Terwijl mensen met veel grip zelfredzaam zijn en regie kunnen voeren op het leven, waardoor het aanvragen van een verduurzamingssubsidie hen vaak weinig tijd en moeite kost.

Om beter zicht te krijgen op hoe het gaat met de brede welvaart, is het dus van belang ook aandacht te hebben voor factoren als grip, verbondenheid, vertrouwen in de medemens, kunnen rondkomen, kwaliteit van het sociaal netwerk. Op deze manier wordt niet alleen inzicht verkregen in de beschikbare mogelijkheden, maar ook in de capaciteiten die mensen hebben om de beschikbare mogelijkheden te benutten om zo het gewenste welzijns- en welvaartsniveau te behalen. Dat dergelijke factoren ook samenhangen met de mate waarin mensen tevreden zijn met de eigen brede welvaart wordt zichtbaar in Figuur 11.

Figuur 11. Verdeling van de ervaren brede welvaart over groepen in Noord-Brabant (2024)

We zien grote contrasten in de verdeling van de ervaren brede welvaart in Noord-Brabant. Zo is iets minder dan de helft van de Brabanders met zeer weinig grip tevreden met de eigen brede welvaart (46%), terwijl dat voor 92% van de Brabanders met zeer veel grip geldt. Mensen met zeer weinig grip geven dan ook een beduidend lager gemiddeld rapportcijfer voor de kwaliteit van hun leven en leefomgeving dan mensen met zeer veel grip (resp. 6,7 en 8,1). Ook zijn Brabanders die zich redelijk tot sterk verbonden voelen met hun eigen buurt, aanzienlijk vaker tevreden met de eigen brede welvaart (82%) dan de Brabanders die zich niet verbonden voelen met hun buurt (34%). Eenzelfde contrast zien we tussen de andere groepen inwoners van Brabant (vertrouwen, kwaliteit van sociale relaties en kunnen rondkomen).

Om een beeld te geven over hoeveel procent van de Brabanders we het dan hebben als het gaat om bovenstaande groepen, staat in Tabel 5 de verdeling voor Noord-Brabant weergegeven.

Tabel 5. Aandeel inwoners per factor in Noord-Brabant (2024)

Factor	Mate	Aandeel inwoners
Grip	Zeer veel	12%
	Gemiddelde	74%
	Zeer weinig	14%
Verbonden met de buurt	Wel (redelijk tot sterk)	66%
	Deels	26%
	Niet	8%
Vertrouwen in de medemens	Wel	64%
	Geen	36%
Kwaliteit sociale relaties	Hoog	82%
	Gemiddeld	15%
	Laag	3%
Kunnen rondkomen	(Zeer) makkelijk	51%
	Niet moeilijk/ niet makkelijk	39%
	(Zeer) moeilijk	10%

12% van de inwoners van Brabant ervaart zeer veel grip, 14% zeer weinig; drie kwart (74%) behoort tot de groep die gemiddelde grip ervaart. Twee derde (66%) van de Brabanders voelt zich redelijk tot sterk verbonden met hun buurt, een kwart (26%) een beetje en 8% voelt zich niet verbonden. De meerderheid van de inwoners van Brabant heeft vertrouwen in de medemens (64%) en hoge kwaliteit van sociale relaties (82%). Ongeveer de helft van Brabanders kan (zeer) makkelijk rondkomen met het inkomen van hun huishouden, 10% kan (zeer) moeilijk rondkomen.

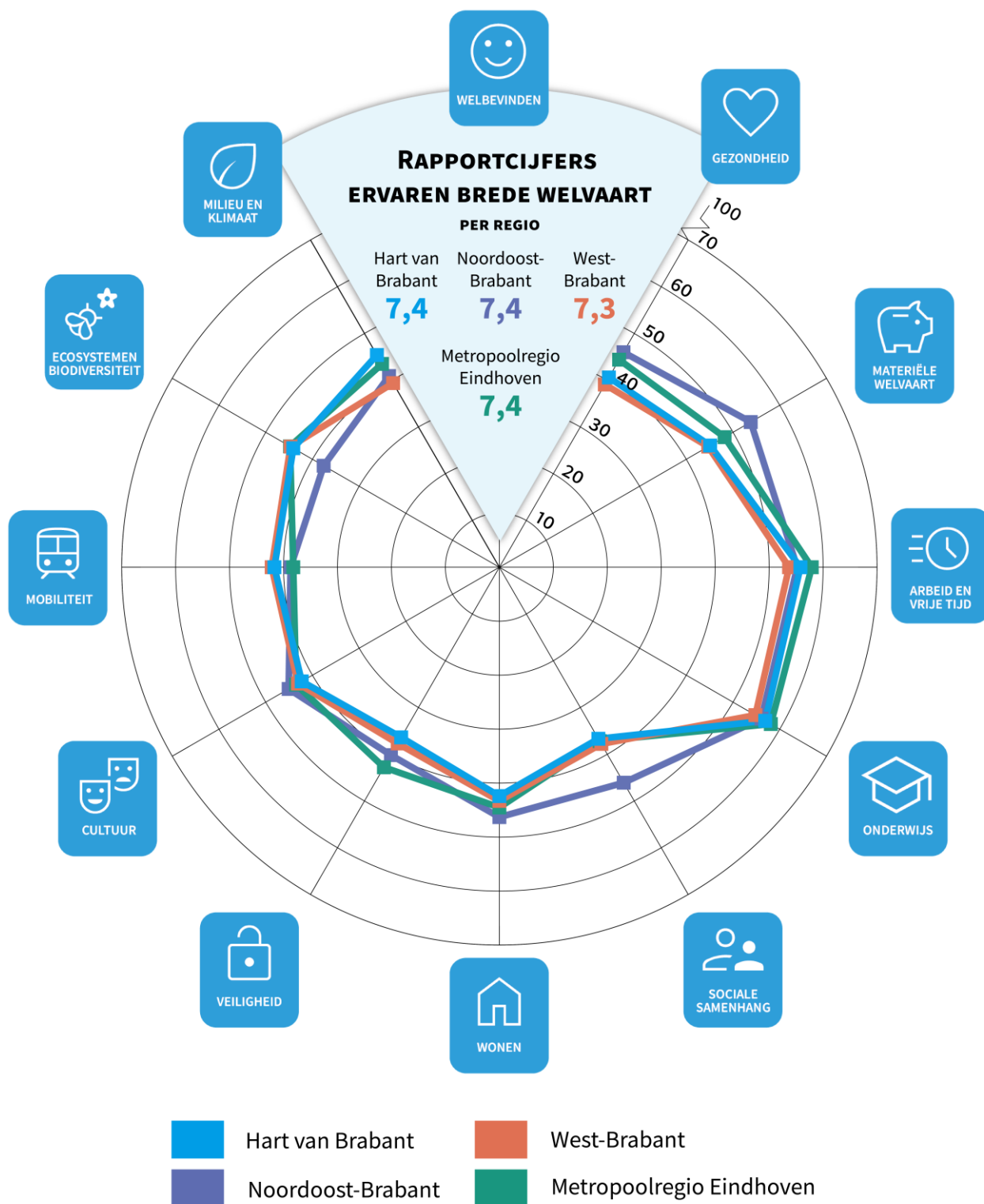
2.4 Brabantse regio's vergeleken

Om een eerste beeld te krijgen van hoe het gaat met de brede welvaart in de vier regio's binnen Brabant, kijken we naar de objectieve staat van brede welvaart in deze regio's en de waardering daarvan door inwoners uitgedrukt in een gemiddeld rapportcijfer voor de ervaren brede welvaart. We onderscheiden hierin de regio's West-Brabant, Hart van Brabant, Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven¹⁴ (zie Figuur 12). Hieronder gaan we in op de meest opvallende verschillen tussen de vier regio's. In deel II van dit rapport beschrijven we hoe het gaat in iedere regio, met de aanwezige en ervaren

¹⁴ Let op: de regio-indelingen zijn gebaseerd op de regionale indelingen rondom de Regio Deals in Noord-Brabant en wijken hiermee af van de COROP-indeling. In deel II van dit onderzoek is meer informatie over de regio's te vinden. Ieder hoofdstuk van de regio start met een overzicht van de gemeenten die tot de desbetreffende regio horen.

mogelijkheden op de verschillende brede welvaartsthema's. Ook kijken we naar groepen en plekken binnen de regio.

Figuur 12. Brede welvaart in de vier Brabantse regio's (2024)

Als we in grote lijnen kijken naar de thema's van brede welvaart in de vier regio's binnen Brabant, dan vallen een aantal zaken op. Zo zien we dat het in regio Noordoost-Brabant – in vergelijking met de andere Brabantse regio's – minder goed gaat op het thema ecosystemen & biodiversiteit en juist beter op het thema sociale samenhang en materiële welvaart. Met de thema's gezondheid, materiële welvaart en veiligheid gaat het in West-Brabant en Hart van Brabant minder goed in vergelijking met de andere twee regio's. Kijken we naar veiligheid, dan zien we vooral verschillen tussen Hart van Brabant en Metropoolregio Eindhoven. Bij materiële welvaart zijn de verschillen het grootst tussen West-Brabant en Noordoost-Brabant. In de Metropoolregio Eindhoven gaat het iets beter met de thema's arbeid & vrije tijd en onderwijs, met name in vergelijking met West-Brabant.

De gemiddelde rapportcijfers die inwoners geven voor hun brede welvaart zijn vergelijkbaar in de Brabantse regio's. Figuur 9 liet zien dat er wel variatie is in de regio's als het gaat om het aandeel inwoners dat tevreden is met de eigen brede welvaart; van 69% in West-Brabant tot 74% in de Metropoolregio Eindhoven dat tevreden is.

2.5 Samengevat

In dit tweede hoofdstuk hebben we inzicht gekregen in hoe het staat met de brede welvaart in Noord-Brabant. Om de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen in beeld te brengen, hebben gekeken naar het samenspel van ervaren (subjectieve) en aanwezige (objectieve) mogelijkheden op de verschillende thema's van brede welvaart.

De brede welvaart in Noord-Brabant laat een gemengd beeld zien. Als we kijken naar de aanwezige mogelijkheden dan scoort de provincie op veel thema's rond het landelijke gemiddelde of iets daarboven, met positieve uitschieters op het gebied van materiële welvaart en onderwijs. Tegelijkertijd blijven thema's als mobiliteit en veiligheid iets achter in vergelijking met het gemiddelde van de andere provincies.

Opvallend is dat er soms een tegenstelling is tussen de objectieve situatie en de beleving van inwoners. Zo gaat het in Brabant relatief goed met de materiële welvaart, maar beoordelen inwoners dit thema juist laag. Daarentegen gaat het met de mobiliteit relatief minder goed bezien vanuit de objectieve cijfers, maar geven inwoners dit thema gemiddeld het hoogste cijfer van alle thema's (8,0). Dit spanningsveld tussen tellen en vertellen onderstreept het belang van een integraal perspectief op brede welvaart, waarin zowel feitelijke als beleefde omstandigheden een plaats krijgen.

Over het geheel genomen is 71% van de Brabanders tevreden met de eigen brede welvaart, met een gemiddeld rapportcijfer van 7,4. Als we dit vergelijken met de tevredenheid met de eigen brede welvaart zoals twee jaar geleden gemeten, dan is het gemiddelde cijfer vergelijkbaar maar ligt het aandeel tevreden Brabanders net iets lager.

Het gemiddelde rapportcijfer is vergelijkbaar per regio, maar er zijn weldegelijk duidelijke verschillen tussen groepen inwoners en hun ervaren brede welvaart:

- In West-Brabant is de tevredenheid het laagst (69%), in de Metropoolregio Eindhoven het hoogst (74%).
- Net als twee jaar geleden zijn mensen die buiten de stad wonen over het algemeen iets vaker tevreden dan stadsbewoners.
- Ouderen zijn het meest tevreden, jongeren het minst.
- We vinden grote verschillen in ervaren brede welvaart tussen mensen met veel of weinig grip op het leven, wel of geen vertrouwen in anderen, zij die zich wel of niet verbonden voelen met hun buurt, wel of goede sociale relaties hebben, en al dan niet beschikken over financiële draagkracht.

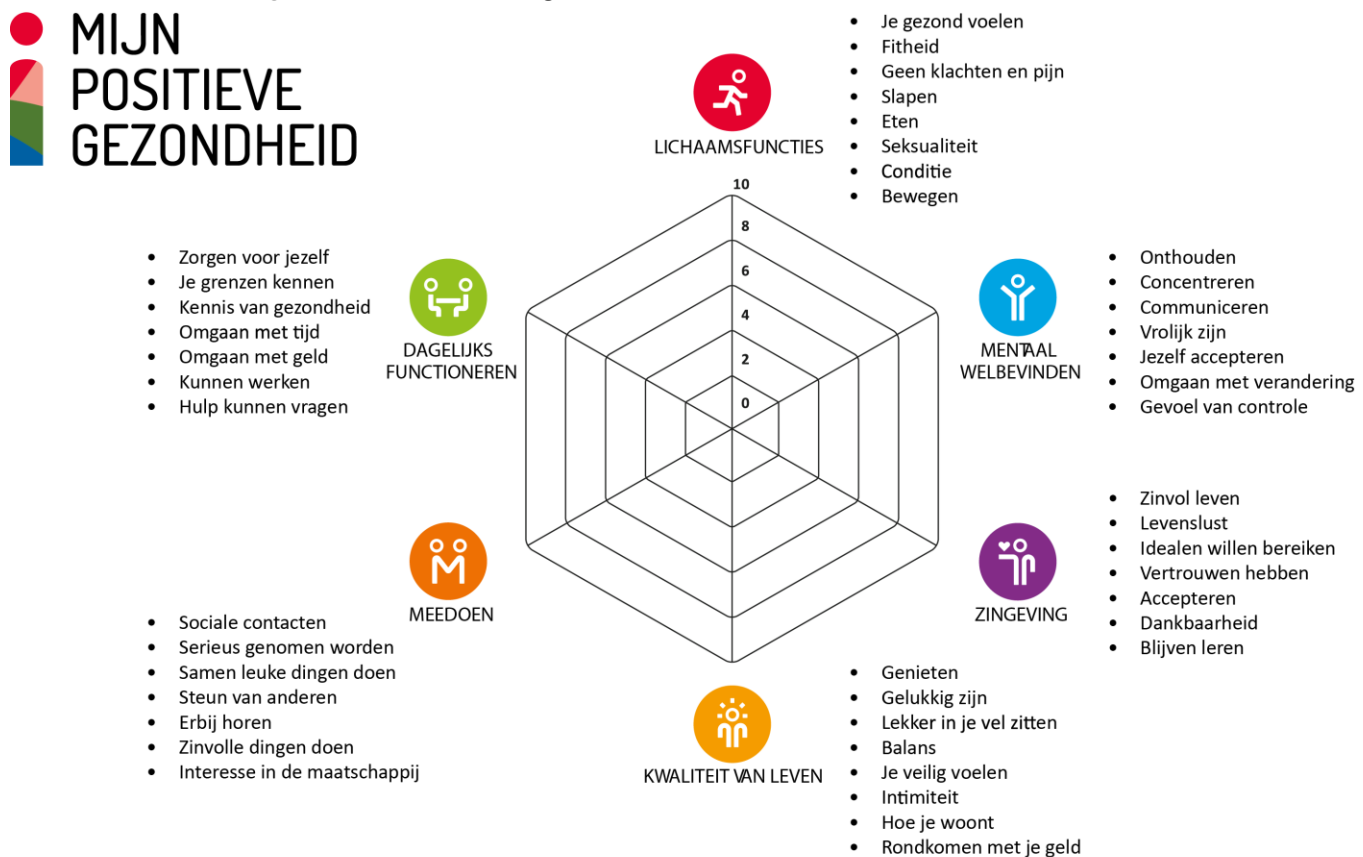
Ook als we de onderliggende brede welvaartsthema's vergelijken dan zien we een aantal regionale verschillen in de aanwezige mogelijkheden:

- In Noordoost-Brabant gaat het relatief goed met de sociale samenhang en materiële welvaart, maar minder goed met ecosystemen & biodiversiteit.
- West-Brabant en Hart van Brabant blijven iets achter op de thema's gezondheid, materiële welvaart en veiligheid in vergelijking met de andere twee regio's in Brabant;
- zo gaat het in Hart van Brabant minder goed op het thema veiligheid, vooral in vergelijking met de Metropoolregio Eindhoven waar het juist beter gaat op dit thema. In West-Brabant gaat het minder goed op de thema's gezondheid en materiële welvaart, vooral in vergelijking met Noordoost-Brabant.
- In Metropoolregio Eindhoven gaat iets beter met de arbeid & vrije tijd en onderwijs, met name in vergelijking met West-Brabant.
- In Hart van Brabant gaat het beter met het thema milieu & klimaat, in West-Brabant gaat het op dit thema iets minder goed.

3 Gezondheid en brede welvaart

Gezondheid staat vaak op de eerste plaats als mensen wordt gevraagd wat zij het belangrijkste vinden in hun eigen leven en voor de samenleving (Van Dalen et al., 2022; Den Ridder et al., 2021). Eerder onderzoek laat dan ook zien dat tevredenheid met de eigen gezondheid het belangrijkste bouwblok is voor de tevredenheid met het leven in het algemeen (Blanken & Verhoeven, 2023). In de provincie Noord-Brabant wordt gewerkt aan de ambitie: ‘3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander in 2030’, waarbij wordt uitgegaan van positieve gezondheid¹⁵. Dit houdt in dat gezondheid meer is dan niet-ziek zijn, het gaat over het vermogen van een individu zich aan te passen en de eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven. Figuur 13 laat zien uit welke aspecten de positieve gezondheid van een individu bestaat.

Figuur 13. Positieve gezondheidsmodel van Machteld Huber¹⁶ (2021)

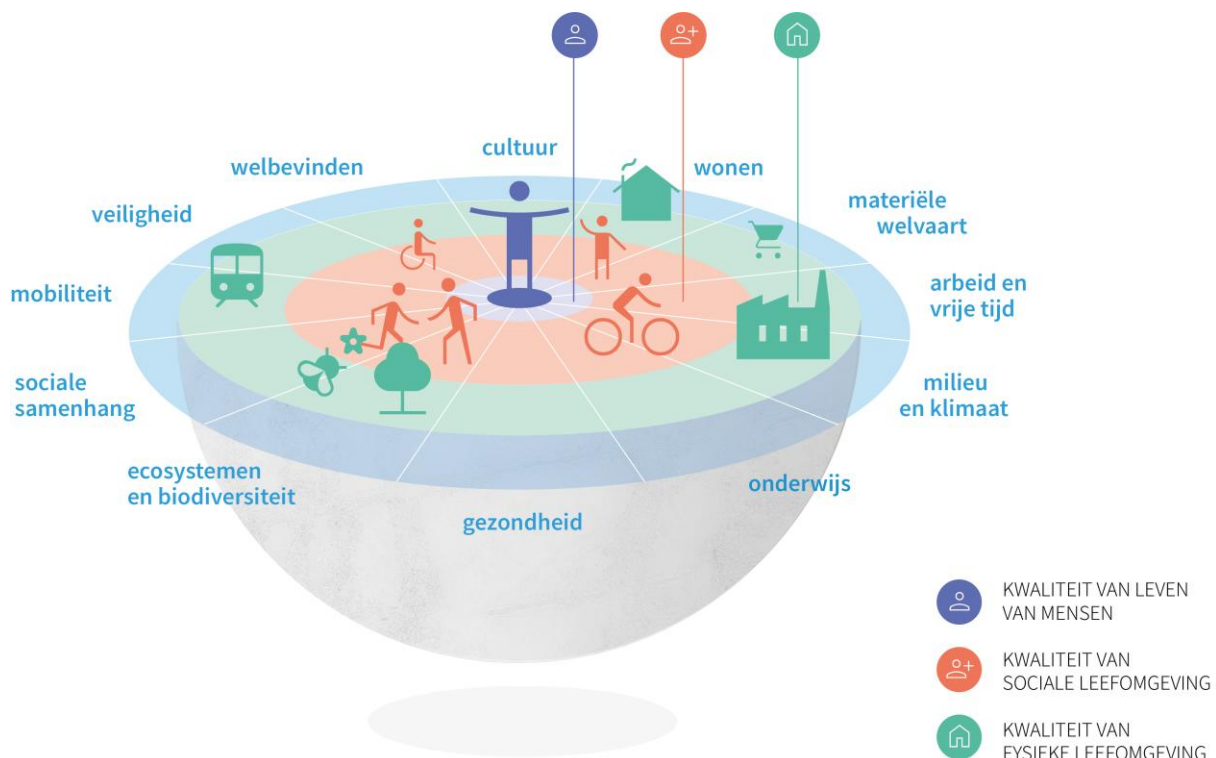

¹⁵ Beleidskader gezondheid 2021-2030, provincie Noord-Brabant

¹⁶ Institute for Positive Health (IPH).

Met haar uitvoeringsagenda gezondheid¹⁷ zet de provincie Noord-Brabant zich actief in om inwoners gezond te laten zijn en blijven, waarbij de kwaliteit van de leefomgeving een belangrijke rol speelt. De provincie wil namelijk graag via de juiste keuzes over de omgeving bijdragen aan gezondheidsbehoud en -winst voor Brabanders. Dit samenspel tussen individuele mogelijkheden (zoals een goed ervaren gezondheid) en mogelijkheden in de omgeving (zoals schone lucht, voldoende groen, sociale cohesie, plekken voor ontmoeting en bezinning) zagen we al in het denken vanuit brede welvaart (zie Figuur 14).

Figuur 14. Brede welvaart: samenspel van verschillende thema's

Het is dan ook niet vreemd dat het fundament van het denken vanuit zowel brede welvaart als positieve gezondheid gestoeld is op de Capability benadering theorie van econoom Amartya Sen en filosoof Martha Nussbaum (Sen, 1993). In hoofdstuk 2 van deze publicatie wordt hier meer toelichting op gegeven. Naast deze gemene deler is er ook een groot verschil tussen denken vanuit brede welvaart en positieve gezondheid. Brede welvaart gaat namelijk over groepen inwoners (macroniveau), terwijl positieve gezondheid over de holistische blik van weerbaarheid van het individu zelf gaat (microniveau) (FSP, 2022). De denkwijzen kunnen elkaar hierdoor dus niet vervangen, maar wel goed aanvullen en dat is wat we in dit hoofdstuk doen.

Het verdiepend doel van de Brabantse monitor (ervaren) brede welvaart is namelijk om meer inzicht te krijgen in de relaties tussen de thema's van brede welvaart. De tweejaarlijkse verdieping moet inzichten opleveren in hoe ontwikkelingen op het ene

¹⁷ [Uitvoeringsagenda Gezondheid 2024 - 2027, provincie Noord-Brabant](#)

terrein gevolgen kunnen hebben voor andere terreinen en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Dit jaar is gekozen om de relaties tussen gezondheid en andere thema's van brede welvaart te onderzoeken door de ervaren gezondheid van inwoners in verband te brengen met de door hen ervaren sociale en fysieke omgeving. We kijken hierbij naar de tevredenheid met de lichamelijke gezondheid en mentale gezondheid. Hierna gaan we eerst dieper in op het theoretisch denkkader waarin we de relaties die onderzocht worden zijn uitgewerkt. Vervolgens presenteren we de resultaten voor Noord-Brabant. Hoe staat het met de ervaren gezondheid in Brabant en zijn er verschillen tussen groepen inwoners en plekken in deze provincie? Daarna brengen we de ervaren gezondheid in verband met de ervaren sociale en fysieke omgevingsfactoren zoals opgenomen in het theoretisch kader. Daarbij kijken we eerst naar de gezondheidsverschillen in relatie tot achterblijvende omgevingsfactoren binnen andere thema's van brede welvaart. We kijken naar de samenhang aan de hand van de vraag: wonen inwoners met een minder goede ervaren gezondheid vaker in een omgeving die zich kenmerkt door achterblijvende fysieke en sociale omgevingsfactoren, zoals minder groen, lagere luchtkwaliteit en minder sociale cohesie, dan inwoners met een goed ervaren gezondheid? Tot slot presenteren we de resultaten van een verdiepende analyse, waarin we hebben onderzocht in hoeverre de ervaren sociale en fysieke omgevingsfactoren bijdragen aan het verklaren van de waargenomen gezondheidsverschillen.

3.1 Samenhang leefomgeving & gezondheid

Dat een positieve gezondheid van groot belang is voor een fijn leven staat buiten kijf. Een goede ervaren gezondheid zorgt immers voor meer mogelijkheden om actief en volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Mensen die zich gezond voelen ervaren meer grip op het leven en doen minder vaak een beroep op de zorg. Een gezonde leefstijl en gezonde omgeving dragen bij aan een verminderde ziektelast. Daarmee is gezondheid zowel een individueel als een collectief goed. De verantwoordelijkheid voor een gezonde samenleving ligt zowel bij de individuele burgers, als bij de maatschappij en de overheid. De provincie Noord-Brabant neemt die verantwoordelijkheid serieus met haar beleidskader Gezondheid 2021-2030¹⁸. Zo hebben Provinciale Staten besloten dat beslissingen van de provincie geen negatief gezondheidseffect mogen hebben, waartoe de provincie het beleidsmodel 'Brabants Model Positieve Gezondheid'¹⁹ heeft ontwikkeld. Ook wil de provincie via de juiste keuzes over de omgeving bijdragen aan gezondheidsbehoud en -winst voor Brabanders. Maar hoe zit het eigenlijk met die samenhang tussen factoren in de sociale en fysieke omgeving en de ervaren gezondheid van inwoners?

Om antwoord te kunnen geven op die vraag hebben we allereerst een niet uitputtende literatuurstudie gedaan. Volgens de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2012) blijkt de kwaliteit van de fysieke leefomgeving samen te hangen met de gezondheid van mensen en dat de aanwezigheid van voldoende ontmoetingsplekken de ruimte biedt

¹⁸ [Beleidskader gezondheid 2021-2030, provincie Noord-Brabant](#)

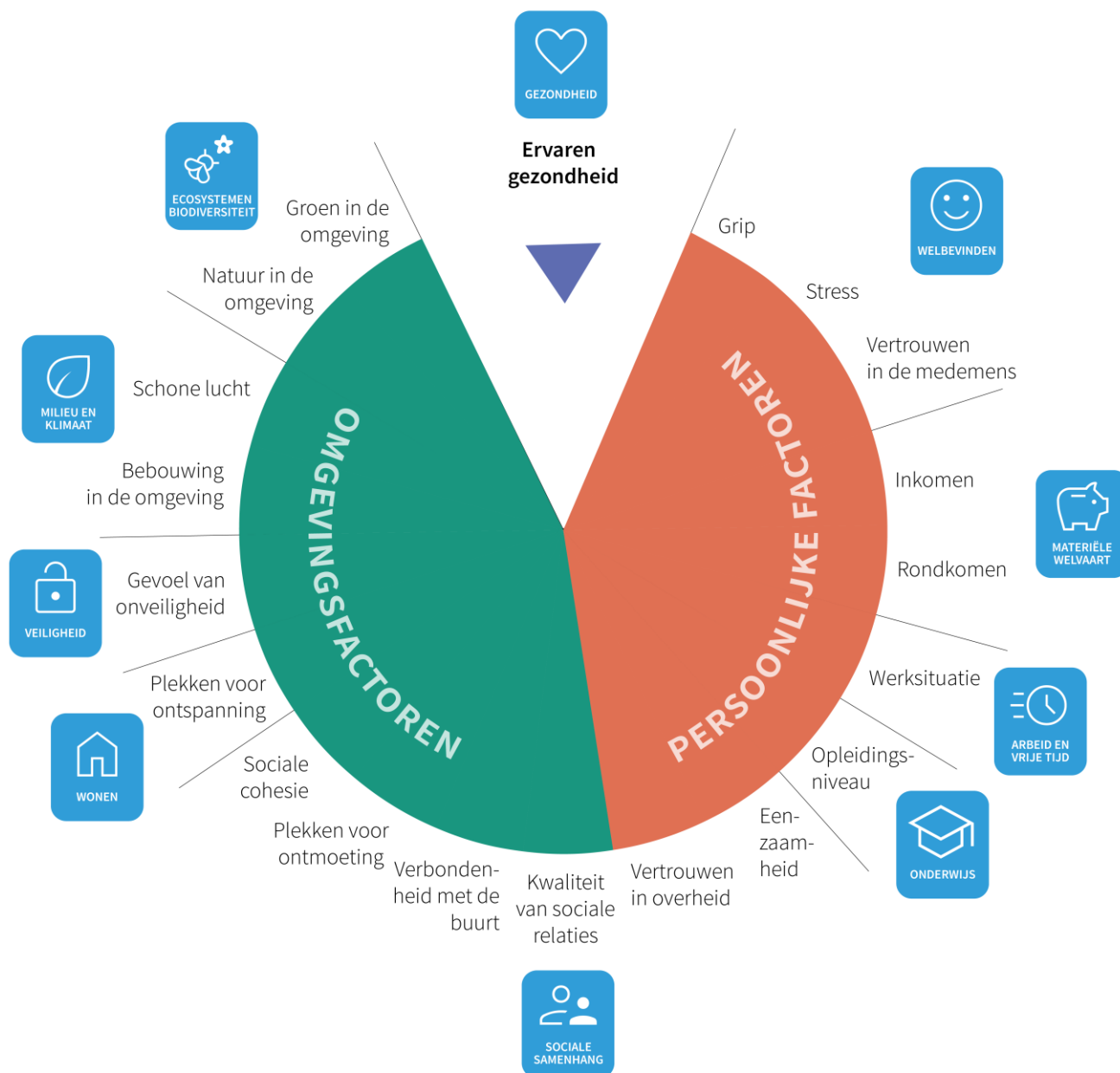
¹⁹ <https://www.brabant.nl/onderwerpen/gezondheid/positieve-gezondheid>

om sociale contacten op te bouwen en te onderhouden. Het Fries Sociaal Planbureau (2022) laat zien hoe een aantal gezondheidsindicatoren en brede welvaartsindicatoren samenhangen. Meer specifiek laat het RIVM (2022) in haar studie bijvoorbeeld zien dat groen²⁰ bijdraagt aan een betere mentale gezondheid. Volgens hen is er bewijs dat groen in de woonomgeving samenhangt met een betere mentale gezondheid, onder andere door verlaagde niveaus van angst, depressie en stress. Groen heeft daarbij vooral een generieke werking doordat het de veerkracht en zingeving van mensen vergroot en stress vermindert. Op basis van deze en andere literatuurbronnen hebben we vervolgens een theoretisch denkkader geformuleerd. In Figuur 15 staat deze weergegeven. Hierin wordt het thema gezondheid in verband gebracht met andere thema's van brede welvaart door in te zoomen op een aantal persoonlijke en omgevingsfactoren.

Voor alle factoren in Figuur 15 is in eerder onderzoek aangetoond dat zij samenhangen met de ervaren gezondheid van mensen. Het voert te ver om dat hier voor iedere factor uitgebreid te bespreken, daarom hebben we in bijlage D een overzicht van de gebruikte literatuurbronnen opgenomen. De visuele uitwerking van het kader is geïnspireerd op het 'Brede welvaartweb gezondheid' (FSP, 2022).

²⁰ Met 'groen' wordt bedoeld: natuurlijke elementen of plekken die op verschillende schaalniveaus voorkomen, variërend van straatniveau - zoals bomen en groenstroken - tot stedelijk en regionaal niveau - bijvoorbeeld parken en natuurgebieden. Andere voorbeelden zijn natuurspeelplaatsen, plantsoenen, openbaar toegankelijke sportvelden, particuliere en openbare tuinen, groene gevels en groene daken.

Figuur 15. Theoretisch kader: relaties tussen gezondheid en andere brede welvaartsthema's

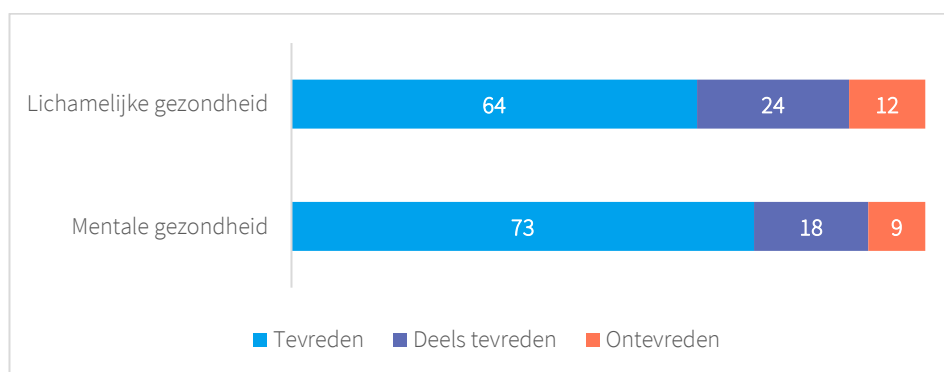

In de volgende paragraaf kijken we eerst hoe het staat met de ervaren gezondheid in Noord-Brabant – zowel de lichamelijke als mentale gezondheid, om vervolgens specifiek stil te staan bij de al dan niet gevonden samenhang met de fysieke en sociale omgevingsfactoren. Voor ervaren gezondheid is de tevredenheidsvraag met de lichamelijke en mentale gezondheid gebruikt.

3.2 Ervaren gezondheid in Noord-Brabant

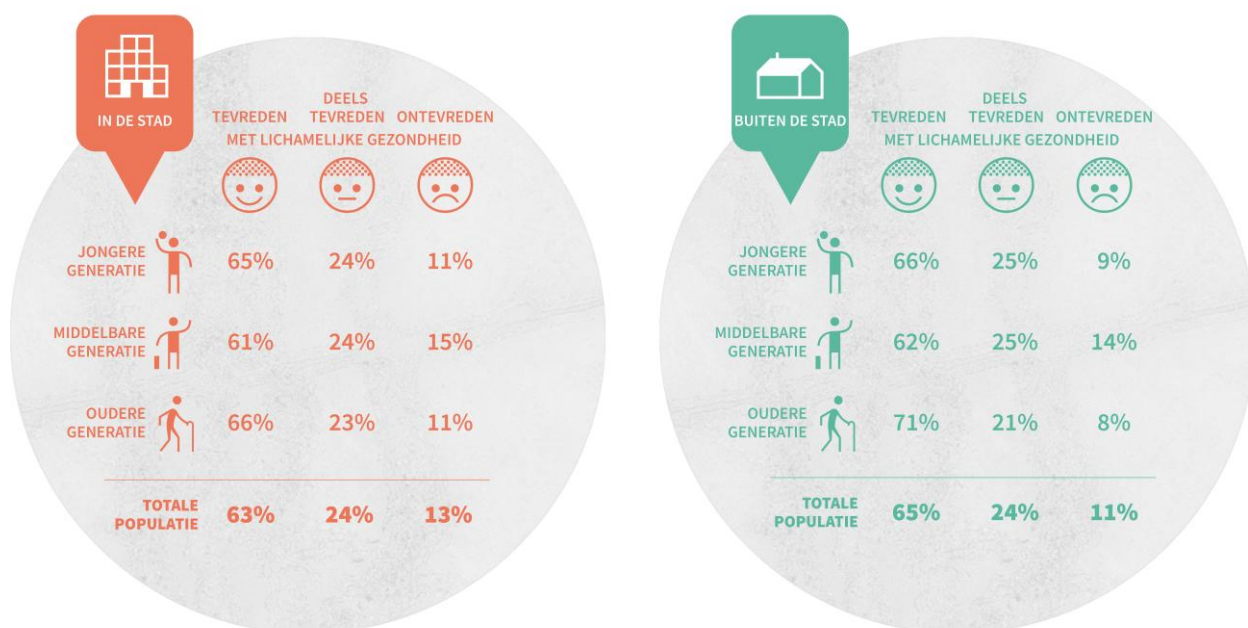
Figuur 16 laat zien dat de meeste Brabanders tevreden zijn met hun gezondheid. Ruim zes op de tien (64%) Brabanders geven hun lichamelijke gezondheid een 7 of hoger. Voor de mentale gezondheid ligt dit nog iets hoger: bijna driekwart (73%) is daar tevreden over. Toch is er ook een groep die niet tevreden is. Ongeveer 1 op de 8 Brabanders (12%) geeft hun lichamelijke gezondheid een onvoldoende (lager dan een 5). Voor de mentale gezondheid geldt dit voor 9% van de mensen. Vergeleken met twee jaar geleden zijn er nu iets minder mensen tevreden en iets meer mensen ontevreden. In 2022 was 67% tevreden en 10% ontevreden over hun lichamelijke gezondheid. Voor de mentale gezondheid was toen 76% tevreden en 7% ontevreden.

Figuur 16. Tevredenheid met de gezondheid in Noord-Brabant (% , 2024)

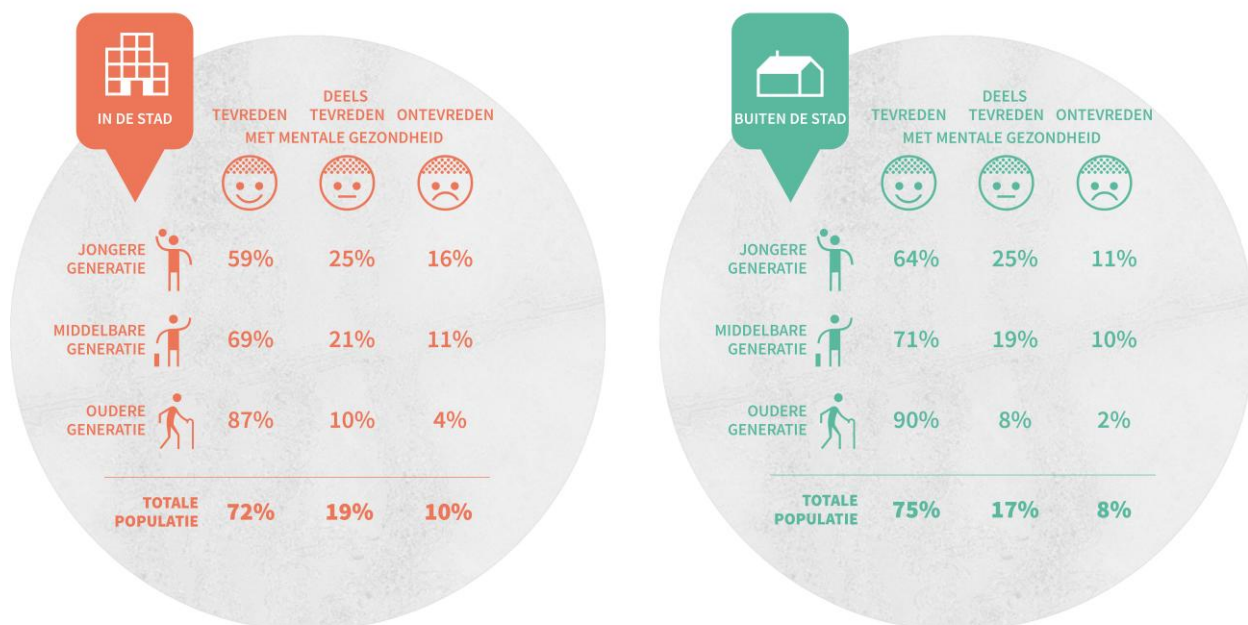

Kijken we naar de drie verschillende generaties (jongere, middelbare en oudere generatie) die woonachtig zijn in de stad of buiten de stad, dan zien we dat de oudste generatie het vaakst tevreden is met zowel de lichamelijke als mentale gezondheid (zie Figuren 17 en 18). Ook zijn mensen die buiten de stad wonen net iets vaker tevreden zijn over hun lichamelijke en mentale gezondheid dan mensen die in de stad wonen. Opvallend is dat jongeren die in de stad wonen duidelijk minder tevreden zijn over hun mentale gezondheid dan jongeren buiten de stad.

Figuur 17. Ervaren lichamelijke gezondheid naar stedelijkheid en generatie in Noord-Brabant (2024)

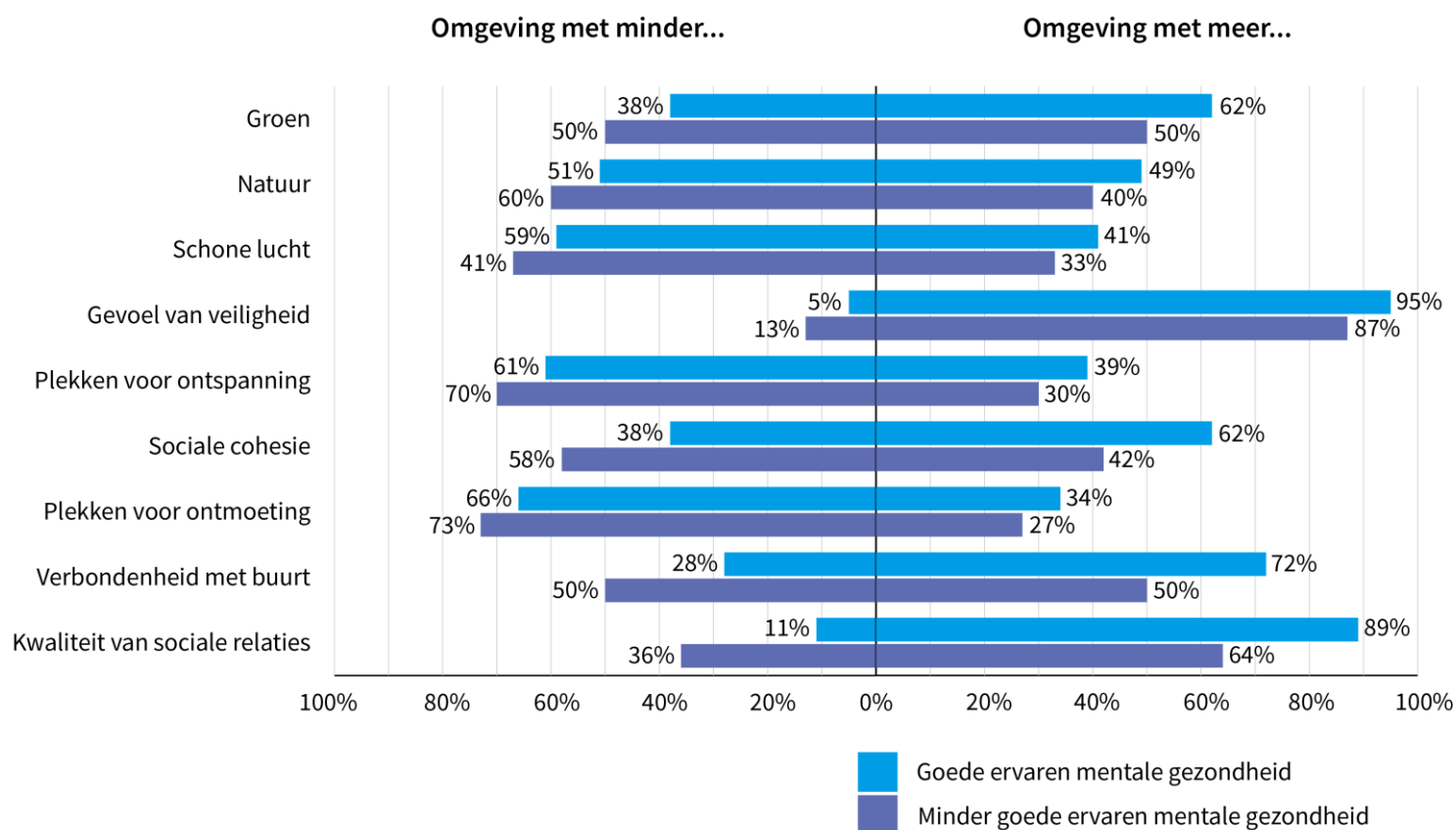
Figuur 18. Ervaren mentale gezondheid naar stedelijkheid en generatie in Noord-Brabant (2024)

3.3 Gezondheidsverschillen en omgevingsfactoren

Als we kijken naar de gezondheidsverschillen in relatie tot omgevingsfactoren binnen andere thema's van brede welvaart, dan blijkt dat inwoners met een minder goede ervaren gezondheid gemiddeld genomen in een minder gunstige sociale en fysieke leefomgeving wonen dan inwoners met een goed ervaren gezondheid. Figuur 19 laat zien dat inwoners met een minder goede ervaren mentale gezondheid vaker wonen in een omgeving die achterblijft op fysieke en sociale factoren, zoals minder groen, lagere luchtkwaliteit en minder sociale cohesie, dan inwoners met een goed ervaren mentale gezondheid.

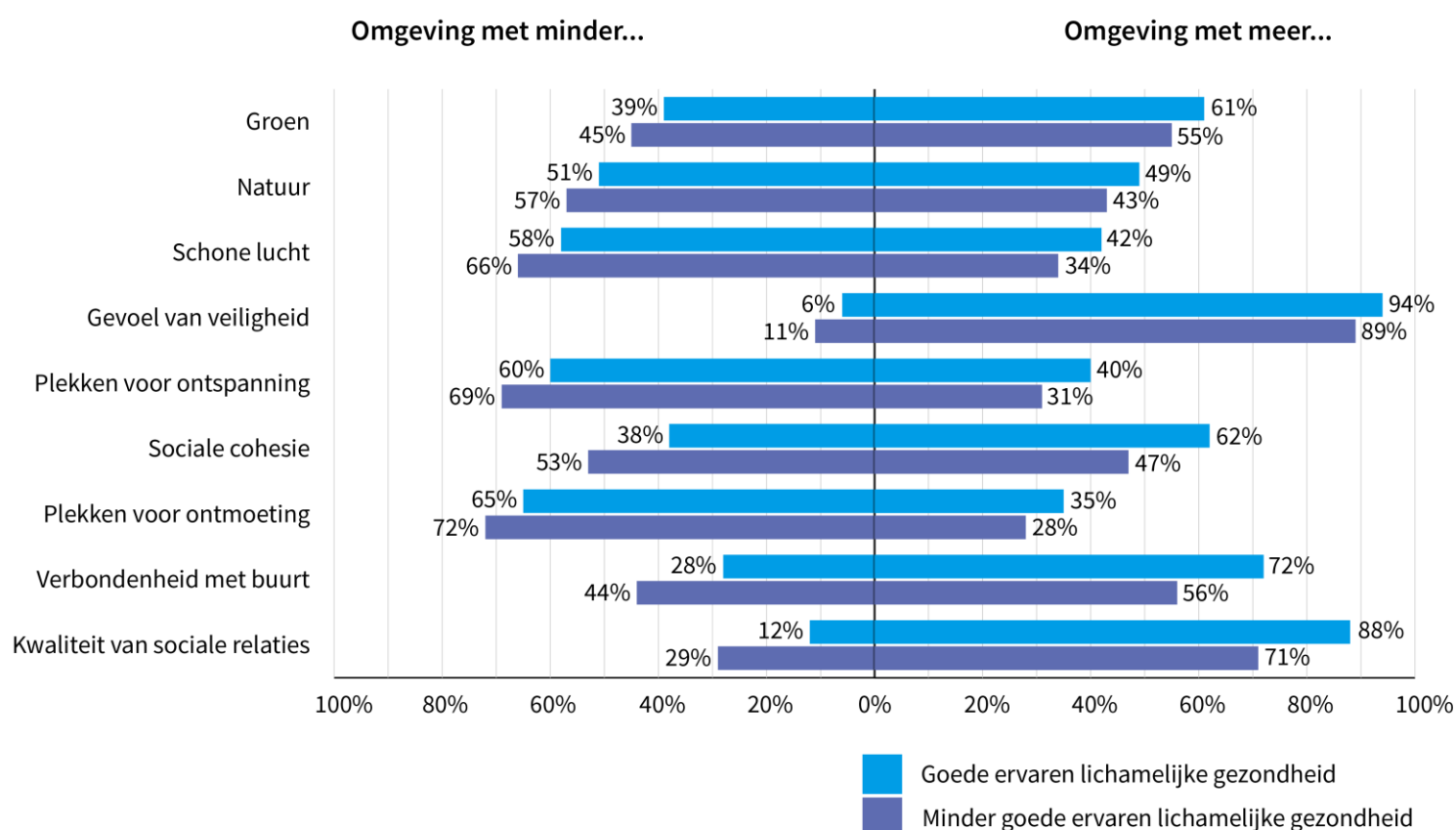
Figuur 19. Percentage inwoners met goede en minder goede ervaren mentale gezondheid naar sociale en fysieke omgevingsfactoren (2024)

Zo woont bijvoorbeeld de helft van de inwoners met een minder goede ervaren mentale gezondheid (50%) in een buurt waar minder groen aanwezig is, terwijl dat voor 38% van de inwoners met een goede ervaren mentale gezondheid geldt. En van de inwoners met een minder goede ervaren mentale gezondheid woont 58% in een buurt met minder sociale cohesie, terwijl dat voor 38% van de inwoners met een goede ervaren mentale gezondheid geldt.

Voor de verschillen in ervaren lichamelijke gezondheid vinden we eenzelfde patroon, zie Figuur 20. Ook al zijn de verschillen iets minder groot dan bij mentale gezondheid, mensen met een minder goede ervaren lichamelijke gezondheid wonen vaker dan mensen met een goede ervaren gezondheid in een omgeving die zich kenmerkt door achterblijvende fysieke en sociale omgevingsfactoren, zoals minder groen (resp. 45%, 39%), schone lucht (resp. 66%, 58%) en sociale cohesie (resp. 53%, 38%).

Figuur 20. Percentage inwoners met goede en minder goede ervaren lichamelijke gezondheid naar sociale en fysieke omgevingsfactoren (2024)

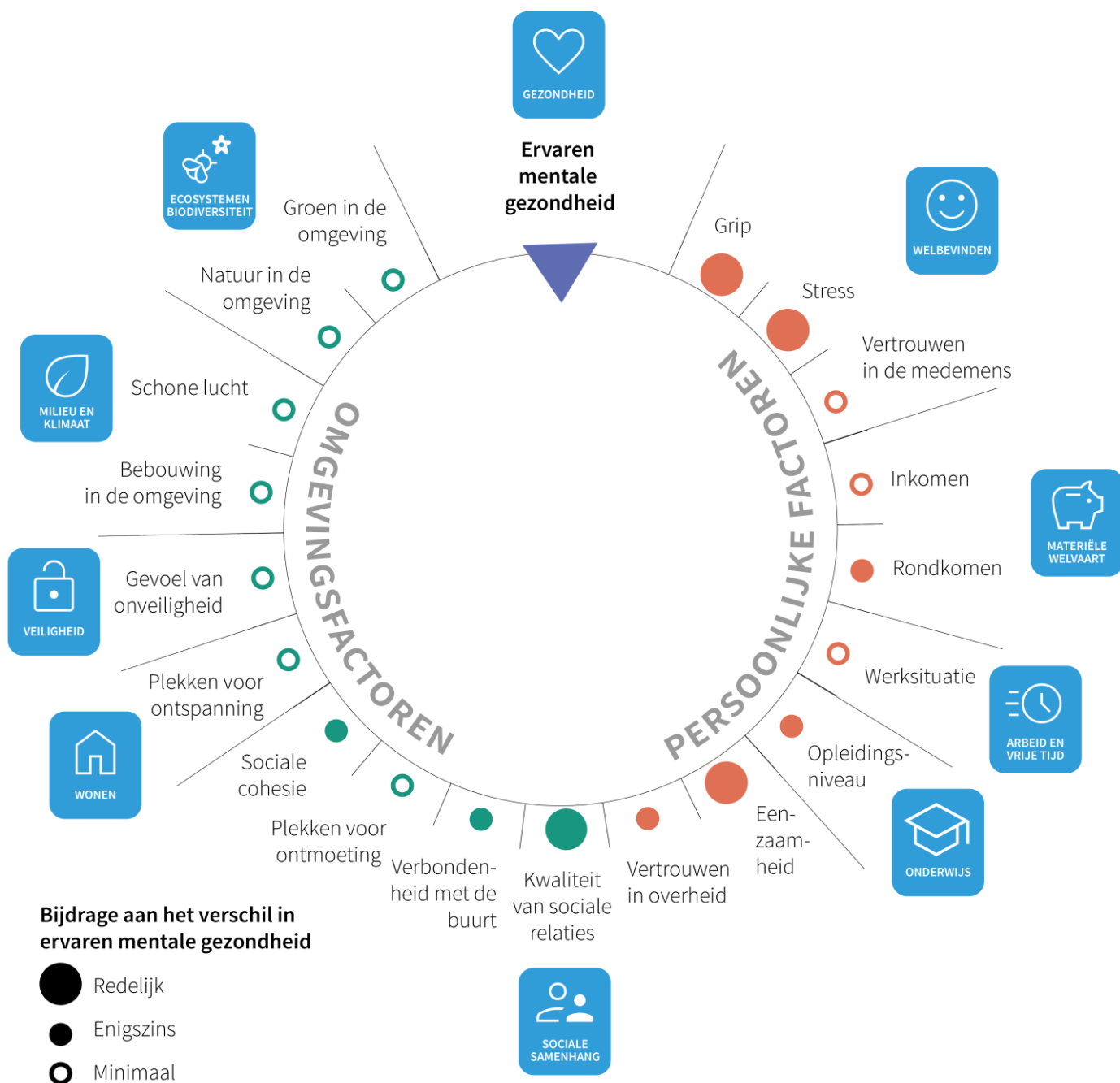
3.4 Voorspellende waarde van de leefomgeving

Hiervoor werd al duidelijk dat inwoners met een minder goede ervaren gezondheid vaker in een omgeving wonen die achterblijft op sociale en fysieke factoren dan inwoners met een goede ervaren gezondheid. Maar in hoeverre hebben deze omgevingsfactoren ook een voorspellende waarde voor gezondheidsverschillen? Met andere woorden, kunnen we bijvoorbeeld stellen: hoe meer groen in de omgeving, hoe beter de ervaren mentale of lichamelijke gezondheid? Om daar antwoord op te kunnen geven hebben we twee multipele regressieanalyses gedaan, waarin is nagegaan in hoeverre de persoonlijke en omgevingsfactoren (zie Figuur 21) bijdragen aan het verklaren van de waargenomen verschillen in ervaren mentale en lichamelijke gezondheid²¹. Daarbij zijn leeftijd, gender en stedelijkheid van de woonplaats als controle variabelen opgenomen.

In Figuur 21 staat de voorspellende waarde van de verschillende factoren voor ervaren mentale gezondheid weergegeven. Gezamenlijk verklaren deze factoren voor 40% de verschillen in de ervaren mentale gezondheid. Dit betekent dat er naast deze factoren ook nog andere verklaringen zijn voor de gevonden gezondheidsverschillen.

²¹ Om de sterkte van de voorspellers te bepalen hebben we gekeken naar de gestandaardiseerde BETA coëfficiënten. Een BETA geeft aan hoe sterk de invloed van de variabele is op de afhankelijke variabele. We hanteren de indeling: sterke bijdrage ($BETA \geq 0.250$), redelijk sterke bijdrage ($BETA$ tussen $0.075 - 0.250$), enigszins een bijdrage ($BETA < 0.075$). Zie bijlage A voor verdere toelichting.

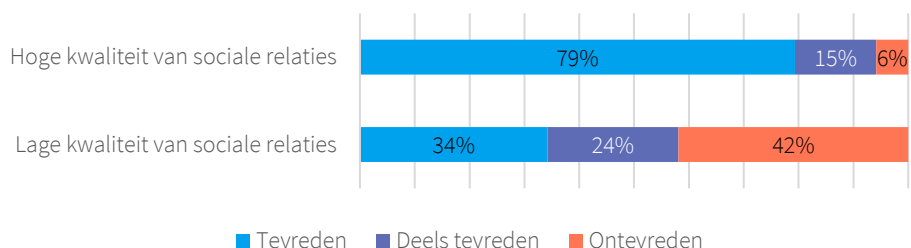
Figuur 21. Voorspellers van de ervaren mentale gezondheid

De resultaten in Figuur 21 laten zien dat het met name de persoonlijke en sociale omgevingsfactoren zijn die de verschillen in ervaren mentale gezondheid verklaren. De meest krachtige voorspellers van ervaren mentale gezondheid zijn grip, stress, eenzaamheid en de kwaliteit van sociale relaties. Dit zijn allen redelijk sterke voorspellers. We hebben in deze analyse geen sterke voorspellers gevonden (zie bijlage A voor een uitgebreide toelichting op de gehanteerde analysemethode).

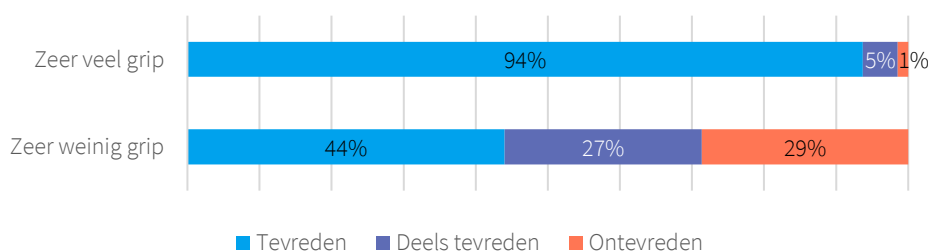
Kijkend naar de leefomgeving van mensen dan betekent dit bijvoorbeeld dat hoe hoger de kwaliteit van de sociale relaties, des te meer tevreden men is over de eigen mentale gezondheid. Figuur 22 laat zien wat deze bijdrage aan de ervaren mentale gezondheid betekent. Van de inwoners die een lage kwaliteit van sociale relaties ervaren is 34% tevreden met de eigen mentale gezondheid, terwijl dat voor 79% van de inwoners die een hoge kwaliteit van sociale relaties ervaren geldt.

Figuur 22. Ervaren mentale gezondheid naar inwoners met hoge en lage kwaliteit van sociale relaties in Noord-Brabant (2024)

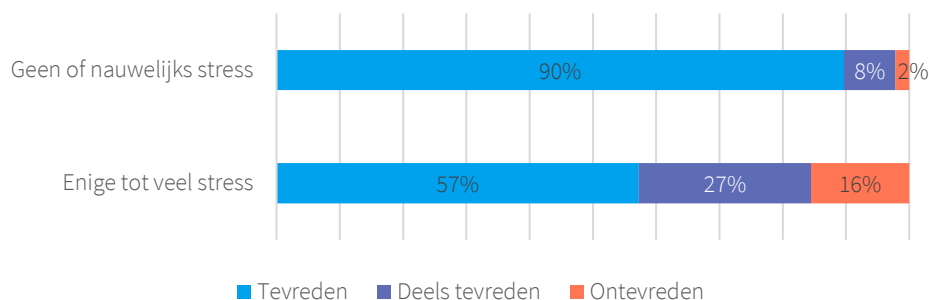

Dat de persoonlijk factor grip een belangrijke voorspeller is van ervaren gezondheid zagen we al in eerder onderzoek naar ervaren brede welvaart in Noord-Brabant (Blanken & Verhoeven, 2023). Ook nu blijkt dat het geval, samen met stress, eenzaamheid en de kwaliteit van sociale relaties is grip een van de belangrijkste voorspellers voor ervaren mentale gezondheid. In Figuren 23, 24 en 25 zien we de bijdrage van grip, stress en eenzaamheid op de ervaren mentale gezondheid betekent. Slechts 44% van de inwoners met weinig grip op het leven is tevreden met de eigen mentale gezondheid, terwijl dat voor 94% van de inwoners die veel grip ervaren geldt. Eenzelfde beeld zien we als we inwoners indelen naar hun mate van ervaren stress. Van de inwoners die weinig tot geen stress ervaren geeft 90% een rapportcijfer 7 of hoger voor de eigen mentale gezondheid, terwijl van de mensen die veel stress ervaren slechts 54% dat doet. Ook eenzaamheid doet ertoe. Vier op de tien inwoners (41%) die zich sterk eenzaam voelen zijn tevreden met de eigen mentale gezondheid tegenover 89% van de mensen die zich niet eenzaam voelt.

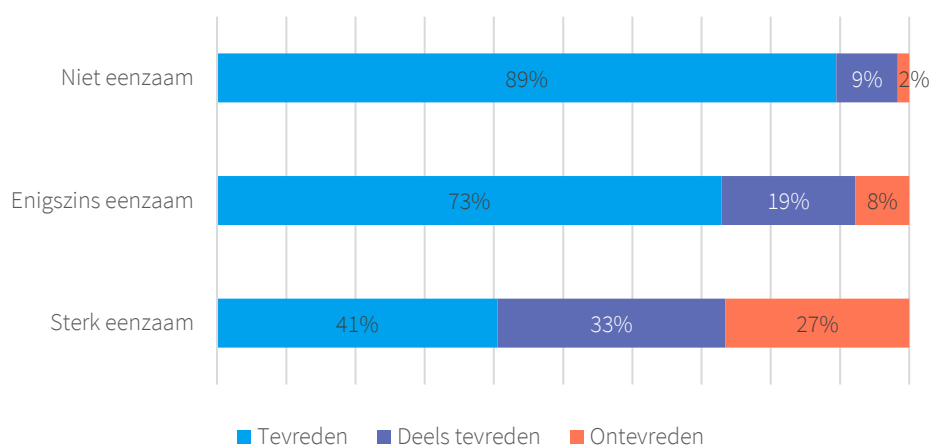
Figuur 23. Ervaren mentale gezondheid naar inwoners met veel en weinig grip in Noord-Brabant (2024)

Figuur 24. Ervaren mentale gezondheid naar inwoners zonder en met stress in Noord-Brabant (2024)

Figuur 25. Ervaren mentale gezondheid naar mate van eenzaamheid van inwoners in Noord-Brabant (2024)

Als we de voorspellende waarde van de factoren vergelijken tussen de drie generaties, zien we verschillen. Voor de middelbare en oudere generatie is grip op het leven een sterkere voorspeller van mentale gezondheid dan voor de jongere generatie. Bij jongeren spelen stress en eenzaamheid een grotere rol.

Uit de verdiepende analyse van de ervaren lichamelijke gezondheidsverschillen blijkt dat de persoonlijke en omgevingsfactoren gezamenlijk 24% van de verschillen in de ervaren lichamelijke gezondheid verklaren, dat is een stuk minder dan bij de ervaren mentale gezondheid. Dit betekent dat er naast deze factoren nog vele andere verklaringen zijn. De sterkte van de voorspellers voor ervaren lichamelijke gezondheid komen nagenoeg overeen met die van mentale gezondheid. Alleen draagt stress iets minder (enigszins voorspeller) bij aan het verschil in ervaren lichamelijke gezondheid en zijn rondkomen en vertrouwen in de overheid juist redelijk sterke voorspellers voor ervaren lichamelijke gezondheid. Vergelijken we de voorspellende waarde van de factoren per generatie met elkaar dan zien we dat stress en rondkomen voor jongeren een sterkere voorspeller is voor ervaren lichamelijke

gezondheid dan voor de andere twee generaties. De mate van grip op het leven is voor de middelbare en oudere generatie juist een sterkere voorspeller.

Van de controle variabelen blijkt leeftijd ook een deel van de gezondheidsverschillen te verklaren, zowel in positieve als negatieve zin. Voor mentale gezondheid is het een positieve bijdrage, dus hoe ouder men is, hoe betere mentale gezondheid men ervaart. Voor lichamelijke gezondheid is het andersom: hoe ouder men is, hoe minder goede ervaren lichamelijke gezondheid.

De indirecte bijdrage van de fysieke omgeving

De gevonden voorspellende waarde van de persoonlijke en sociale omgevingsfactoren sluit aan bij de conclusie van recent onderzoek naar ongelijkheid: niet je woonplaats, maar je toegang tot hulpbronnen als geld, sociale contacten en gezondheid bepaalt je positie in de maatschappij (SCP, 2025). De weinig voorspellende waarde van de fysieke omgevingsfactoren is deels te verklaren door het indirecte gezondheidseffect dat deze factoren hebben. Zo draagt groen bijvoorbeeld bij aan stressvermindering en bevordert het gezond gedrag, zoals fysieke activiteit (spelen, sporten, dagelijkse activiteiten) en sociale contact, wat op hun beurt weer bijdraagt aan een positieve gezondheid (RIVM, 2022).

Met deze indirecte bijdrage van de fysieke omgeving blijft het dus belangrijk om te zorgen voor een gezonde inrichting van de leefomgeving. Het RIVM ondersteunt dit proces met het programma 'Gezonde Leefomgeving'²². Zo heeft zij recent, in samenwerking met TNO, de 'universele indicatorenset gezonde leefomgeving' gepubliceerd. De set helpt professionals van bijvoorbeeld gemeenten, regio's en provincies bij het meten, monitoren en verbeteren van een gezonde leefomgeving. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2023) benadrukt dat de overheid een actieve rol moet spelen in het vergroten van de grip van burgers op hun leven en daarmee ook het vergroten van hun grip op een aangename leefomgeving. In haar brochure Grip-denken biedt de WRR (2024) hulpmiddelen die beleidsmakers kunnen ondersteunen bij het ontwikkelen van beleid dat de grip van burgers op hun leven vergroot.

²² <https://www.rivm.nl/gezondeleefomgeving/werken-aan-een-gezonde-leefomgeving-als-professional>

4 Jongvolwassenen en hun brede welvaart

In dit hoofdstuk kijken we naar de ervaren kwaliteit van leven en de leefomgeving van jongvolwassenen in Brabant. Eerder onderzoek liet namelijk zien dat de jongere generatie (18 tot 30-jarigen) het minst tevreden is met hun brede welvaart (Blanken en Verhoeven, 2023). Ook de recente Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen (GGD GHOR, 2024) laat zien dat de (mentale) gezondheid van jongeren in Brabant aandacht behoeft. Zo blijkt uit die monitor dat slechts ongeveer de helft van de jongeren een goede mentale gezondheid ervaart. 41% voelt zich heel vaak gestrest en ruim de helft (55%) ervaart regelmatig tot vaak prestatiedruk van zichzelf of anderen. Maar liefst 80% geeft aan angst- of depressiegevoelens te hebben ervaren in de afgelopen maand. Terwijl we weten dat de tevredenheid met de gezondheid – en met name die met de mentale gezondheid – voor de jongere generatie een erg belangrijke bouwsteen is voor de tevredenheid met het leven (Blanken en Verhoeven, 2023). De Young Professionals Brabant hebben recent het advies ‘een gezonde toekomst in Brabant’ uitgebracht, omdat ook zij zich zorgen maken over de mentale en fysieke gezondheid van Brabantse jongeren. De provincie Noord-Brabant laat met haar Brabantse aanpak jongerenparticipatie zien dat zij het perspectief van jongeren in deze provincie belangrijk vindt en serieus neemt.

Om die reden staan we in dit verdiepende hoofdstuk stil bij de vraag hoe jongvolwassenen in Brabant hun kwaliteit van leven en de leefomgeving ervaren. We maken hiervoor gebruik van de resultaten van het vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart, alsmede de resultaten van verdiepende duidingssessies met jongeren in iedere Brabantse regio (zie 1.3. methoden). Voor de leesbaarheid spreken we zowel over jongvolwassenen als jongeren.

We geven eerst een *overall* beeld van wat opvalt op het gebied van de ervaren brede welvaart van jongeren. We kijken de verdeling van ervaren brede welvaart van jongvolwassenen; in de regio, tussen twee leeftijdscategorieën, in en buiten de stad en tussen diverse groepen jongeren. Vervolgens gaan we dieper in op de afzonderlijke thema's van brede welvaart. Tot slot staan we stil bij de toekomstzorgen van jongeren.

4.1 Ervaren kwaliteit van leven & leefomgeving

Twee derde van de Brabantse jongeren is tevreden met de eigen brede welvaart. In het algemeen valt op dat zij hun financiële situatie en mentale gezondheid relatief laag waarderen. Hoewel jongeren hun lichamelijke gezondheid gemiddeld iets beter beoordelen dan hun mentale gezondheid, geven ze dit onderwerp – vergeleken met andere onderdelen van brede welvaart – toch relatief een laag cijfer. Het thema mobiliteit – de tevredenheid met de bereikbaarheid van plekken die voor hen belangrijk zijn – wordt door jongeren relatief hoog gewaardeerd. Dit geldt ook voor de tevredenheid met de woning of woonruimte. Dit is opvallend, want het thema wonen wordt door jongeren in de

verdiepende sessies juist vaak benoemd als één van de thema's waar zij zich zorgen over maken als het gaat om de brede welvaart van jongeren in Brabant in de nabije toekomst. Dat geldt ook voor de thema's gezondheid, materiële welvaart, sociale samenhang, veiligheid en milieu & klimaat. De verdiepende sessies met jongeren leren ons dat het belangrijk is om verder te kijken dan de gemiddelde cijfers. Daarom kijken we ook naar verschillen tussen groepen jongvolwassenen in Brabant. Zo maakt het volgens de jongeren bijvoorbeeld uit of je als 20-jarige studeert of al aan het werk bent en of je nog thuis woont of al op jezelf. Om die reden maken we waar relevant uitsplitsingen naar verschillende groepen jongeren. Een belangrijke rode draad in de gesprekken met Brabantse jongeren is dat jongeren worstelen met de druk van het moderne leven, waarbij met name hun mentale gezondheid, huisvesting en financiële stabiliteit centraal staan. Deze aspecten beïnvloeden elkaar en ook andere aspecten van hun leven. Voor een goede ervaren brede welvaart is het hebben van een stevige basis belangrijk. Dit zien we ook terug als we kijken naar verschillen tussen groepen jongvolwassenen en (aspecten van) de tevredenheid met hun brede welvaart. In dat kader benoemt het Nederlands Jeugdinstituut specifiek de B5 – welzijn, wonen, inkomen, support en school en werk – als de vijf leefdomeinen waarop jongeren een stevige basis nodig hebben om zelfstandig te worden²³.

4.1.1 Welbevinden

Gezien het overkoepelende karakter van welbevinden – de waardering van inwoners van het leven in het algemeen en de verschillende aspecten daarvan – presenteren we de resultaten voor dit thema aan de hand van de samengestelde maat ervaren brede welvaart²⁴. Twee derde van de jongvolwassenen is tevreden met de eigen brede welvaart, 30% is deels tevreden en 4% is ontevreden²⁵, met een gemiddelde rapportcijfer van 7,2.

Net als bij de oudere generaties zien we dat jongvolwassen over het algemeen meer tevreden zijn met hun omgevingsmogelijkheden (71%) dan met hun individuele mogelijkheden (60%) (Figuur 26, pagina 58)²⁶. In 2024 zijn iets minder jongvolwassenen tevreden met de eigen brede welvaart ten opzichte van 2022 (zie kader).

²³ <https://www.nji.nl/van-jeugd-naar-volwassenheid/jongeren-ondersteunen-bij-hun-Big-5>

²⁴ Zie paragraaf 2.1.1 voor meer informatie over de samengestelde maat en Bijlage A voor de exacte score berekening.

²⁵ Tevreden = 7 of hoger, deels tevreden = 5,0 t/m 6,9, ontevreden = lager dan 5.

²⁶ Zie voor de indeling van individuele en omgevingsmogelijkheden paragraaf 2.1.1.

Vergelijking ervaren brede welvaart van jongvolwassenen over de tijd

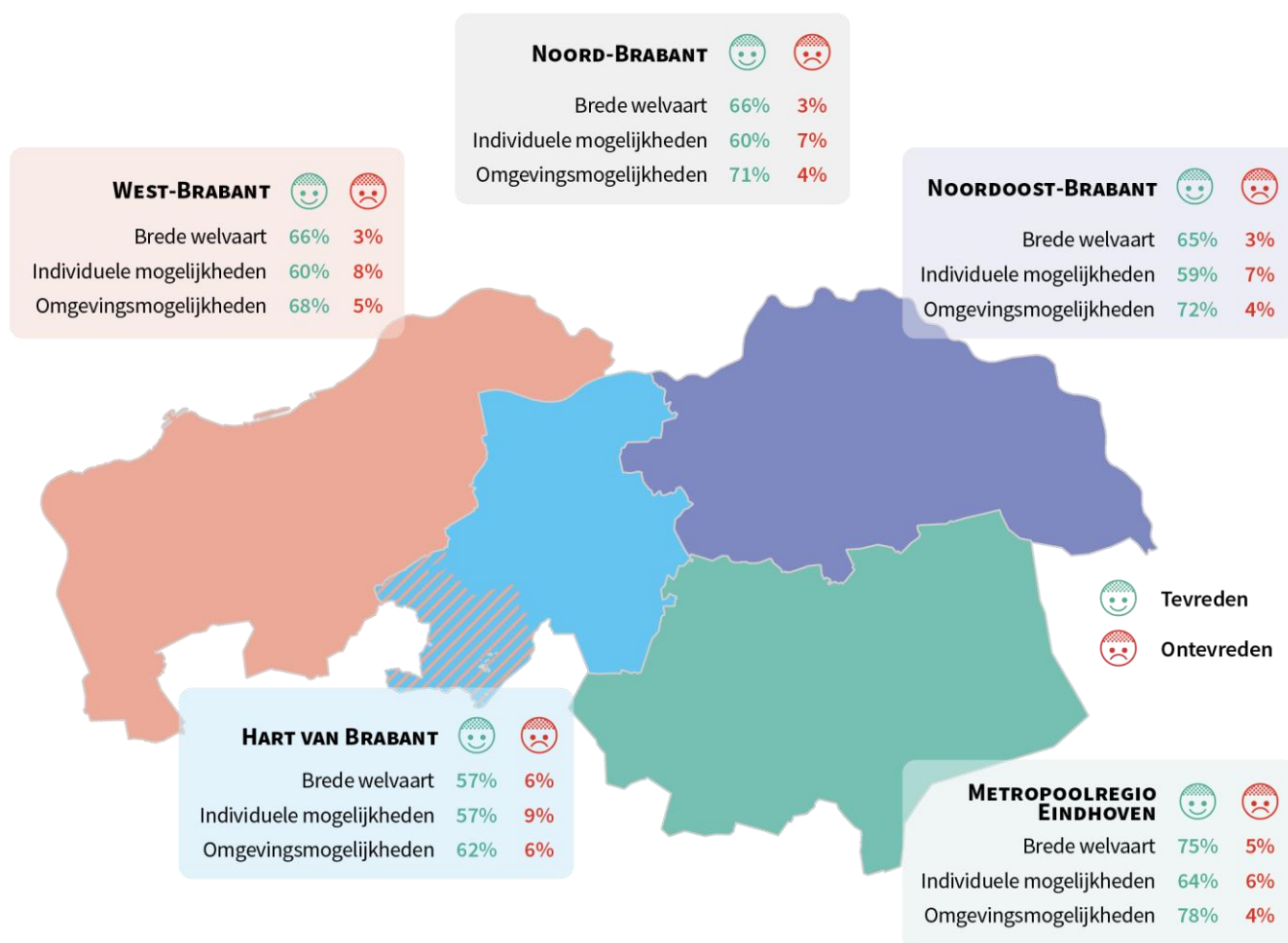
Omdat we dit jaar ervaren brede welvaart langs twaalf thema's in beeld brengen, is de samenstelling van de samengestelde maat van ervaren brede welvaart nu net anders dan twee jaar geleden. Om een eerlijke vergelijking te kunnen maken met de resultaten van de vorige meting, hebben we hierbij alleen gekeken naar de onderwerpen die in het vorige onderzoek ook zijn uitgevraagd. Dat betekent dat de thema's cultuur en onderwijs hier geen onderdeel van uitmaken. De thema's ecosystemen & biodiversiteit en milieu & klimaat kunnen we wel meenemen omdat beide aspecten in 2022 zijn uitgevraagd onder het thema milieu. Dit geldt ook voor het thema mobiliteit dat in 2022 niet als apart thema is meegenomen, maar in 2022 is uitgevraagd onder het thema gezondheid. Vergelijken we op deze manier de ervaren brede welvaart over de tijd dan zien we dat de tevredenheid met de eigen brede welvaart gemiddeld genomen vergelijkbaar is; in 2022 gaven jongvolwassenen in Brabant een gemiddeld rapportcijfer van een 7,4 en in 2024 een 7,3. Het percentage jongvolwassen Brabanders dat tevreden is met de eigen brede welvaart, is in 2022 iets hoger (70%) dan in 2024 (65%).

Figuur 26 laat zien dat de ervaren brede welvaart van jongvolwassenen verschilt per regio in Brabant. Vooral het aandeel jongeren dat tevreden is met de eigen brede welvaart laat variatie zien; dit loopt uiteen van 57% in Hart van Brabant tot 75% in de Metropoolregio Eindhoven.²⁷ Het aandeel jongvolwassenen dat ontevreden is met hun brede welvaart ligt tussen de 3% en 6%.

Kijken we naar de tevredenheid met de omgevingsmogelijkheden dan valt de Metropoolregio Eindhoven in positieve zin op; 78% van de jongvolwassenen is daar tevreden met hun omgevingsmogelijkheden.

²⁷ In Hart van Brabant geven jongvolwassenen bijna alle aspecten van brede welvaart een iets lagere waardering – met name de gezondheid, woonomgeving, ecosystemen & biodiversiteit en milieu & klimaat. In Metropoolregio Eindhoven geven jongvolwassenen bijna alle aspecten van brede welvaart een iets hogere waardering.

Figuur 26. Ervaren brede welvaart jongvolwassenen in Noord-Brabant (2024)

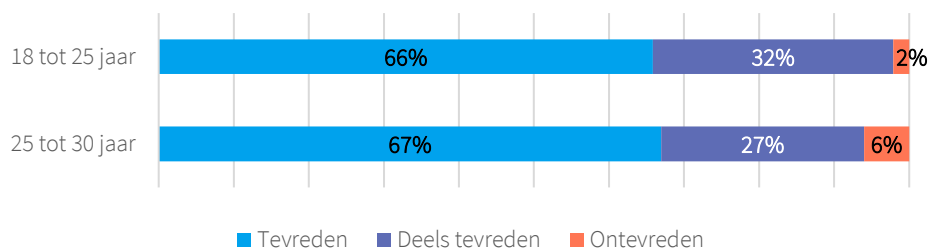

4.1.2 Ervaren brede welvaart van twee leeftijdscategorieën, in de stad en buiten de stad

We onderscheiden de ervaren brede welvaart van twee leeftijdscategorieën: Brabanders in de leeftijd van 18 tot 25 jaar en 25 tot 30 jaar²⁸. We zien weinig verschillen als het gaat om degenen die tevreden zijn met de eigen brede welvaart (resp. 66% en 67% is tevreden). Brabanders met een leeftijd van 25 tot 30 jaar zijn wel iets vaker ontevreden (6%) dan Brabanders met een leeftijd van 18 tot 25 jaar (2%) (zie Figuur 27).

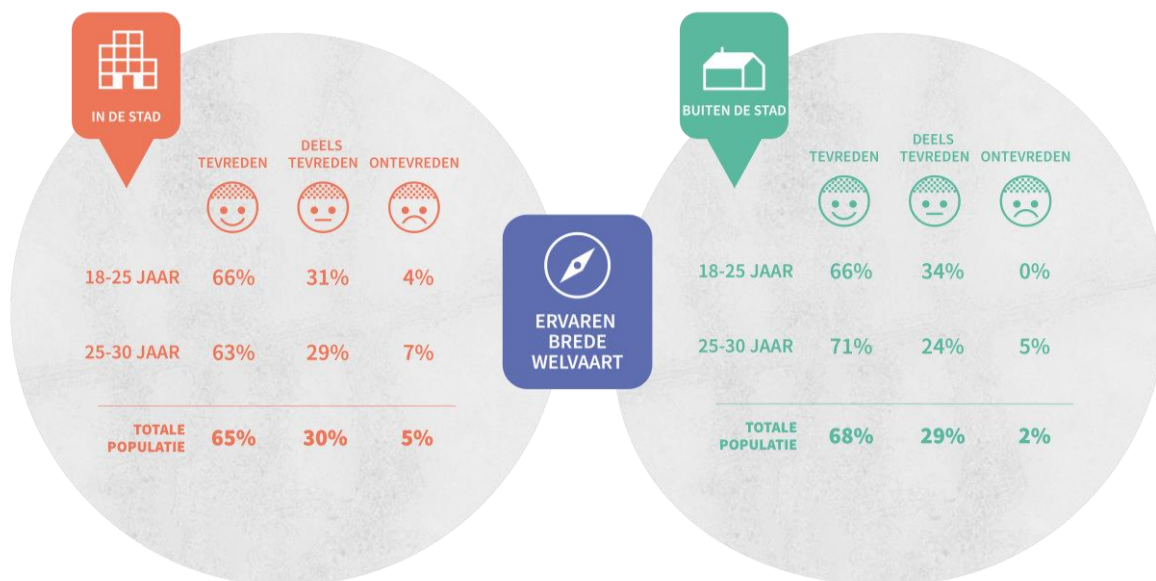
²⁸ De keuze voor deze indeling hebben we gebaseerd op de opbrengst van de verdiepende sessies met jongeren.

Figuur 27. Ervaren brede welvaart jongvolwassenen naar leeftijdscategorieën (2024)

Kijken we naar waar deze jongeren wonen – in of buiten de stad – dan zijn de verschillen klein. De jongste leeftijdscategorie in de stad is iets vaker ontevreden met de eigen brede welvaart (4%) dan hun leeftijdsgenoten buiten de stad (0%). Buiten de stad zien we dat de oudste leeftijdscategorie vaker ontevreden is (5%) dan de jongste leeftijdsgroep (zie Figuur 28).

Figuur 28. Ervaren brede welvaart jongvolwassenen in de stad en buiten de stad (2024)

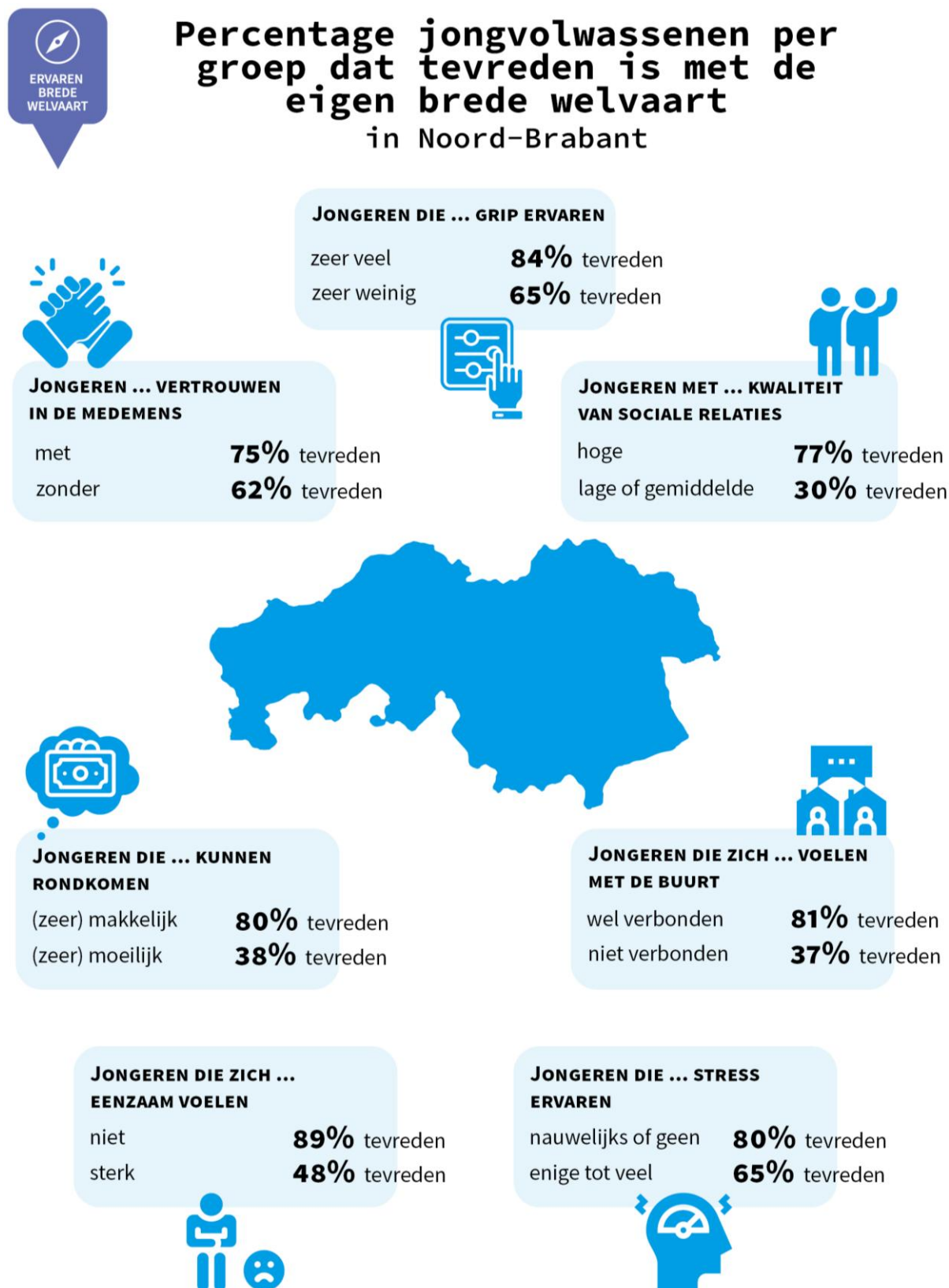
4.1.3 Verdeling van ervaren brede welvaart onder groepen jongvolwassenen

Brede welvaart gaat niet alleen over de aanwezige mogelijkheden in het leven van mensen en hoe zij deze mogelijkheden waarderen. Het gaat ook over een eerlijke verdeling van die mogelijkheden in de samenleving én in hoeverre mensen daadwerkelijk in staat zijn om er gebruik van te maken (zie een nadere toelichting in paragraaf 2.3.2).

Om beter zicht te krijgen op hoe het gaat met de brede welvaart van jongvolwassenen in Brabant en de verdeling daarvan tussen verschillende groepen, is het van belang om ook aandacht te hebben voor factoren als grip, verbondenheid, vertrouwen en kunnen rondkomen. We zien namelijk (grote) verschillen in de verdeling van ervaren brede welvaart als we kijken naar deze factoren. Zo zijn jongeren met een hoge kwaliteit van sociale relaties veel vaker tevreden met de eigen brede welvaart (77%) dan zij die dit niet hebben (30%). Dit geldt ook voor jongeren die juist makkelijk of moeilijk kunnen rondkomen (80%, tegenover 38%). Ook zijn jongeren die zich sterk eenzaam voelen veel minder vaak tevreden met hun brede welvaart (48%) dan degenen die zich niet eenzaam voelen (89%). We zien ook verschillen tussen jongeren die zich wel of niet verbonden voelen met hun buurt, wel of geen vertrouwen hebben in de medemens en zeer veel of zeer weinig grip ervaren.

Figuur 29 laat verschillende factoren zien die samenhangen met de mate waarin jongvolwassenen in Brabant tevreden zijn met de eigen brede welvaart.

Figuur 29. Verdeling van de ervaren brede welvaart over groepen jongvolwassenen in Noord-Brabant (2024)

Om een beeld te geven over hoeveel procent van de jongvolwassenen in Noord-Brabant we het dan hebben als het gaat om bovenstaande groepen, staat in Tabel 6 de verdeling in percentages per factor.

Tabel 6. Aandeel jongvolwassenen per factor in Noord-Brabant (2024)

Factor	Mate	Aandeel jongvolwassenen
Grip	Zeer veel	10%
	Gemiddelde	75%
	Zeer weinig	15%
Verbonden met de buurt	Wel (redelijk tot sterk)	55%
	Deels	31%
	Niet	13%
Vertrouwen in de medemens	Wel	62%
	Geen	38%
Kwaliteit sociale relaties	Hoog	77%
	Gemiddeld	18%
	Laag	4%
Kunnen rondkomen	(Zeer) makkelijk	54%
	Niet moeilijk/ niet makkelijk	36%
	(Zeer) moeilijk	10%
Eenzaamheid	Sterk	23%
	Enigszins	40%
	Niet	37%
Stress	Nauwelijks tot geen	33%
	Enige tot veel	67%

4.2 Waardering van de brede welvaart thema's

In deze paragraaf gaan we dieper in op de afzonderlijke thema's van brede welvaart. We presenteren een tevredenheidsrapport van jongvolwassenen in Noord-Brabant, met de gemiddelde rapportcijfers van 2024, 2022 en de verdeling naar mate van tevredenheid. Vervolgens bespreken we ieder thema uitgebreider op basis van de resultaten van de vragenlijst Ervaren brede welvaart en van de verdiepende sessies met jongeren.

Figuur 30. Ervaren brede welvaart van jongvolwassenen in Noord-Brabant per thema (2024, 2022) deel 1

		Rapportcijfer		Tevredenheid		
		2024	2022	tevreden	deels tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,3	7,4	80%	15%	5%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	7,0 6,8	7,2 6,8	59% 66%	31% 24%	11% 10%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	6,4	6,7	55%	27%	17%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,0 6,9	7,3 6,7	62% 71%	30% 20%	9% 9%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,4	-	75%	18%	7%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,5 7,3	7,7 7,3	72% 76%	21% 17%	7% 7%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	7,7 7,5	7,6 7,7**	76% 79%	17% 14%	7% 7%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,5	7,8	79%	14%	7%

Figuur 31. Ervaren brede welvaart van jongvolwassenen in Noord-Brabant per thema (2024, 2022) deel 2

		Rapportcijfer		Tevredenheid		
		2024	2022	deels tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR			70%	19%	11%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	7,1	-	70%	19%	11%
	MOBILITEIT			83%	11%	5%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	7,9	8,3**	83%	11%	5%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT			77%	15%	7%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving	7,5	7,5	77%	15%	7%
	MILIEU EN KLIMAAT			75%	18%	7%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,3	7,2	75%	18%	7%

* We gebruiken ter vergelijking over de tijd heen, voor het thema welbevinden de eenvoudige vraag naar de tevredenheid met het leven in het algemeen. Zie voor meer toelichting paragraaf 2.1.1.

**Deze items waren in 2022 anders gesteld: jouw toegang tot dagelijkse voorzieningen (zoals supermarkt, drogist, basisschool, sport, huisarts) en de leefbaarheid van jouw buurt.

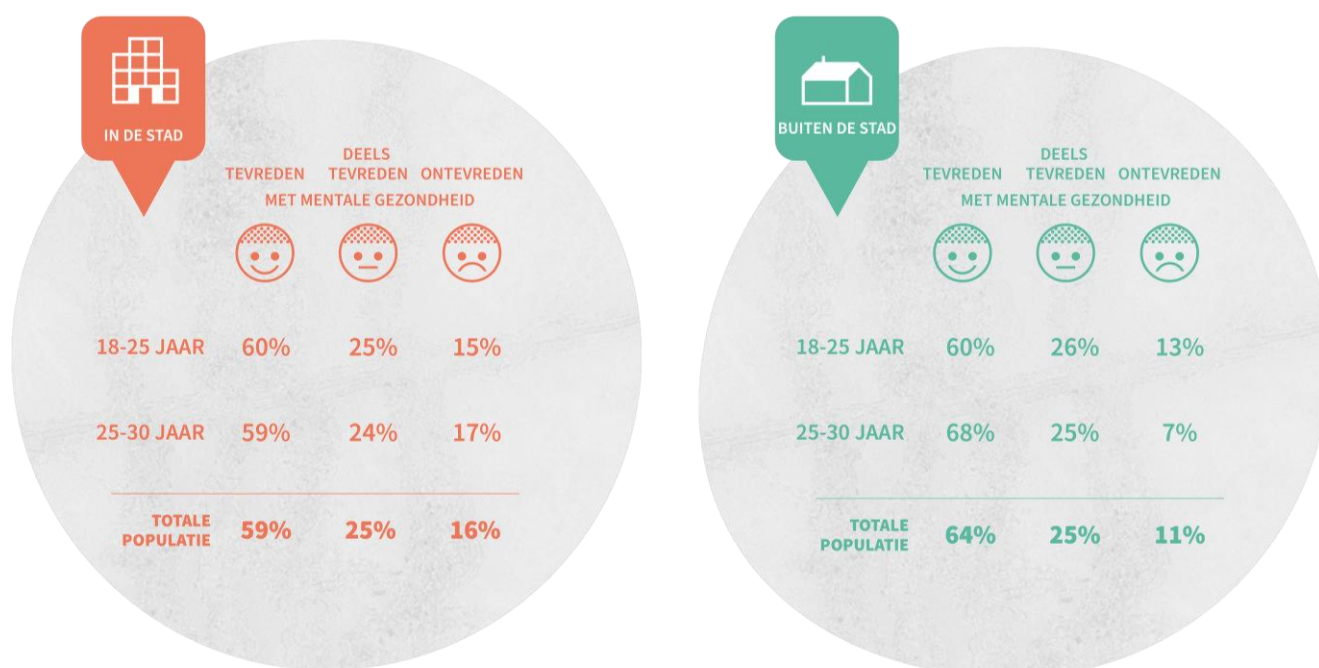
Gezondheid

Jongvolwassenen waarderen hun lichamelijke gezondheid (7,0) hoger dan hun mentale gezondheid (6,8). 61% van de jongeren is tevreden met hun mentale gezondheid; voor de lichamelijke gezondheid geldt dit voor 66%. 13% van de jongeren is ontevreden met hun mentale gezondheid en 10% met hun lichamelijke gezondheid. Het gemiddelde rapportcijfer dat jongeren geven voor de tevredenheid met de lichamelijke gezondheid, is in 2024 lager dan in 2022 (7,2) (Figuur 30).

Met name de lage beoordeling van de mentale gezondheid, de ervaren stress en de hoge mate van eenzaamheid zijn voor jongeren confronterend om te zien. Tabel 6 liet namelijk zien dat bijna een kwart (23%) van de jongvolwassenen in Brabant zich sterk eenzaam voelt en twee derde (67%) enige tot veel stress ervaart. Alhoewel niet alle jongeren uit de duiding sessies zich hier persoonlijk in herkennen, zijn de resultaten voor hen niet verassend. Jongeren ervaren prestatiedruk en (keuze)stress, mede door de aanwezigheid van sociale media. De druk om altijd bereikbaar te zijn, overal aan mee te doen en niets te missen spelen daarbij een rol. Er is nog steeds een taboe op het bespreekbaar maken van mentale problemen, alhoewel dit wel langzaam afneemt, zo stellen de jongeren. In de sessies met

jongeren is eenzaamheid een terugkerend thema. Het aangaan van echte vriendschappen is voor sommige jongeren sinds de coronacrisis lastiger geworden en een vergelijking met het perfecte plaatje op sociale media kan ook voor gevoelens van eenzaamheid zorgen. Ook polarisatie en individualisering dragen hier volgens de jongeren aan bij. Financiële stress wordt benoemd als van één van de factoren die bij kan dragen aan mentale klachten. De hoge huur en kosten voor boodschappen kunnen er ook voor zorgen dat je minder geld overhoudt voor hobby's en activiteiten om te ontspannen. In Figuur 32 tonen we de tevredenheid met de mentale gezondheid van jongvolwassenen in en buiten de stad, omdat verschillen zien. Zo zijn jongvolwassenen in de stad vaker ontevreden met hun mentale gezondheid (16%) dan hun leeftijdsgenoten die buiten de stad wonen (11%). Buiten de stad zien we dat de jongste leeftijdscategorie vaker ontevreden is (13%) met hun mentale gezondheid dan de oudste leeftijdscategorie (7%).

Figuur 32. Tevredenheid met de mentale gezondheid van jongvolwassenen in Noord-Brabant (2024)

Materiële welvaart

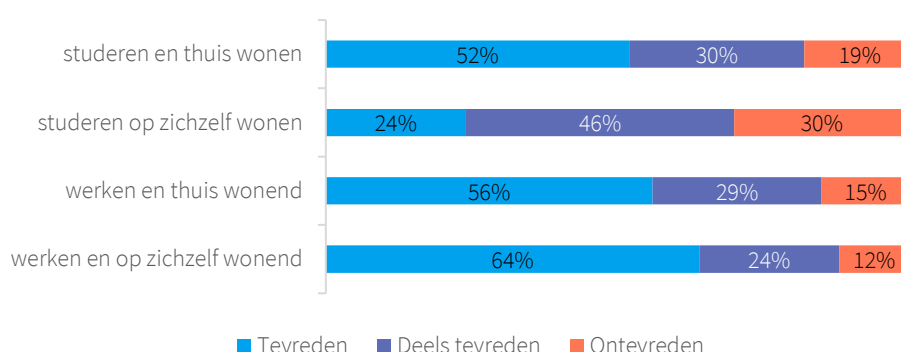
Het thema materiële welvaart – tevredenheid met de eigen financiële situatie – wordt met een 6,4 gemiddeld door jongeren in Brabant het laagst van alle thema's gewaardeerd. Iets meer dan de helft (55%) is tevreden met de eigen financiële situatie, 17% is hierover ontevreden. Het gemiddelde rapportcijfer dat jongvolwassenen geven voor de tevredenheid met de financiële situatie, is in 2024 lager dan in 2022 (6,7) (Figuur 30).

De jongeren geven in de sessies aan dat je financiële situatie en eventuele stress hierover andere levensdomeinen kan beïnvloeden, zoals gezond eten, het nemen van een abonnement op de sportschool en sociale activiteiten. De huidige prijzen voor levensonderhoud maken het moeilijk om rond te komen. Hoge kosten voor huur, energie en eten, zorgen ervoor dat jongeren minder geld overhouden voor andere dingen. De materiële welvaart van jongeren kan afhangen van hun thuissituatie; in minder welgestelde

gezinnen kunnen jongeren minder financiële ruimte ervaren. Thuis of op jezelf wonen kan eveneens zorgen voor verschillen in materiële welvaart. Een studielening kan zorgen voor financiële druk op de lange termijn. Het afschaffen van de basisbeurs heeft volgens de jongeren veel impact gehad, vooral voor jongeren zonder financiële steun van hun ouders.

Figuur 33 laat zien dat jongvolwassenen die studeren en op zichzelf wonen minder tevreden zijn met hun financiële situatie (24%). Jongvolwassenen die werken en op zichzelf wonen zijn daarentegen vaker tevreden (64%) en minder vaak ontevreden met hun financiële situatie (12%).

Figuur 33. Tevredenheid van jongvolwassenen met financiële situatie naar studie/werk en woonsituatie in Noord-Brabant (2024)

Arbeid & vrije tijd

Jongvolwassenen geven een 7,0 gemiddeld voor de tevredenheid met hun werk of andere dagelijkse bezigheden. 71% is hierover tevreden, 9% is ontevreden. Het gemiddelde rapportcijfer voor de tevredenheid met werk of andere dagelijkse bezigheden is in 2024 lager dan in 2022 (7,2). Over de hoeveelheid vrije tijd die jongvolwassenen hebben, is 64% tevreden en 11% ontevreden. Gemiddeld geven zij hiervoor een 6,9 als rapportcijfer (Figuur 30).

Jongeren geven in de sessies aan vaak naast hun studie te moeten werken om rond te kunnen komen, omdat studiefinanciering en financiële bijdragen vanuit hun ouders vaak niet voldoende zijn. De combinatie van studeren en werken kan leiden tot stress en een gebrek aan vrije tijd. Jongeren ervaren druk om naast hun studie te presteren (cv opbouwen, stages, bijbanen). Ook speelt bij jongeren de vraag wanneer werk waardevol is. Ze vragen zich af of werk passievol en betekenisvol moet zijn, of puur functioneel. Een aantal jongeren licht toe dat ze de druk voelen om een baan te kiezen die maatschappelijk nuttig is. Tot slot wordt benoemd dat de grens tussen werk en vrije tijd vervaagt; het is aantrekkelijk om in je vrije tijd even je werkmail via je telefoon te bekijken.

In Tabel 7 geven we de tevredenheid met werk en/of andere dagelijkse bezigheden weer voor werkende en studerende jongvolwassenen in Brabant. Hieruit blijkt dat ruim drie kwart van de jongvolwassenen die werkt tevreden is (77%). Van de studerenden is twee derde tevreden over hun werk of andere dagelijkse bezigheden (67%), 12% van hen is hierover ontevreden.

Tabel 7. Waardering 'werk of andere dagelijkse bezigheden' door verschillende groepen jongvolwassenen in Noord-Brabant (2024)

Groep	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
Werkend	77%	16%	6%
Studerend	67%	20%	12%

Onderwijs

Het thema onderwijs – de tevredenheid met je opleidingskansen tot nu toe – wordt door de jongvolwassenen met een gemiddelde rapportcijfer van 7,4 gewaardeerd. Drie kwart is hierover tevreden, 7% is ontevreden (Figuur 30). Jongeren lichten in de duiding sessies toe dat het in het onderwijs op dit moment ontbreekt aan informatie en voorbereiding over praktische zaken in het leven, zoals belastingen en hypotheek. Ook hoger onderwijs sluit volgens de jongeren niet altijd goed aan op de arbeidsmarkt. Daarbij is de prestatiedruk in het onderwijs hoog. Er is discussie over de waardering van mbo-opleidingen versus theoretisch onderwijs. Ook ervaren jongeren verschillen tussen wo, hbo en mbo in maatschappelijke waardering en kansen.

In Tabel 8 geven we de tevredenheid met opleidingskansen weer voor jongvolwassenen in Brabant naar opleidingsniveau. Hierin is te zien dat 82% van de jongvolwassenen die een hbo- of wo-opleiding hebben afgerond, tevreden is over hun opleidingskansen tot nu toe. Dit geldt voor drie kwart (74%) van de jongvolwassenen die een opleiding op mbo-niveau 2, 3 of 4, havo of vwo heeft afgerond. Ongeveer een vijfde van degenen die een opleiding op mbo-niveau 1 of lager heeft afgerond, is ontevreden over hun opleidingskansen tot nu toe (19%).

Tabel 8. Waardering 'opleidingskansen' door jongvolwassenen met verschillende opleidingsniveaus in Noord-Brabant (2024)

Opleidingsniveau	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
Mbo-niveau 1 of lager	54%	27%	19%
Mbo-niveau 2, 3 of 4/ havo/ vwo	74%	18%	9%
Hbo/ wo	82%	13%	5%

Sociale samenhang

Binnen het thema sociale samenhang is gevraagd hoe tevreden jongvolwassenen zijn met hun sociale contacten (familie, vrienden en kennissen); gemiddeld geven zij hiervoor een 7,5 als rapportcijfer. Drie kwart (76%) is hierover tevreden, 7% is ontevreden. De manier waarop mensen in de buurt met elkaar omgaan krijgt gemiddeld een 7,3. 74% is hierover tevreden, 8% ontevreden (Figuur 30).

De positieve waardering van de manier waarop mensen in de buurt met elkaar omgaan, vonden de jongeren in de duiding sessies opvallend. Ook de hoge waardering van de tevredenheid met de sociale contacten lijkt enigszins in contrast te staan met het hoge

aandeel jongeren dat zich sterk eenzaam voelt (Tabel 6, pagina 62). Mensen leven volgens de jongeren in de duiding sessies steeds meer in bubbels en er is minder interactie tussen verschillende groepen inwoners. Jongeren ervaren een groeiende polarisatie in de samenleving, die mede wordt versterkt door sociale media. In steden voelen jongeren zich vaker anoniemer dan in dorpen, waar je vaak je burens nog goed kent. Tabel 6 op pagina 62 liet zien dat ruim de helft van de jongvolwassenen (55%) zich redelijk tot sterk verbonden voelt met hun buurt en dat 13% zich niet verbonden voelt hiermee.

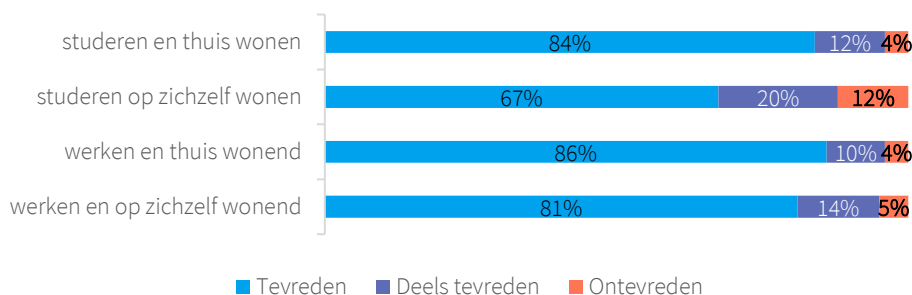
Wonen

Jongvolwassenen beoordelen hun woning of woonruimte gemiddeld met een 7,7. Acht op de tien jongeren (79%) zijn hierover tevreden, 6% is ontevreden. Hun directe woonomgeving beoordelen zij gemiddeld met een 7,5. 78% is hierover tevreden, 6% is ontevreden (Figuur 30).

Hoewel de cijfers een positief beeld schetsen, hadden de jongeren in de duiding sessies kritische opmerkingen over het thema wonen en uitten zij ook hun zorgen hierover. De huidige woningmarkt is moeilijk toegankelijk voor jongeren, vooral voor starters en singles, maar ook studenten komen moeilijk aan een kamer. Ook werd opgemerkt dat jongvolwassenen die op dit moment nog thuis wonen tevreden kunnen zijn over de woning waarin zij op dit moment wonen, maar niet over hun woonsituatie. Huurprijzen zijn hoog, eisen voor huur zijn strikt en het kopen van een woning is lastig door studieschuld, hoge kosten en hoge huizenprijzen. Jongeren merken op dat de woningmarkt onzeker is: je moet “geluk hebben” om een huis te vinden. Door de komst van expats en arbeidsmigranten, wordt competitie voor een woning op sommige plekken in Brabant groter en worden woningen schaarser en duurder. De woonsituatie van jongeren wordt ook sterk gekoppeld aan de mogelijkheid om financieel stabiel te blijven en in basisbehoeften (zoals gezond eten en sport) te kunnen voorzien. Jongeren geven aan dat de woonsituatie ook van invloed kan zijn op andere ontwikkelingen in hun leven. Bijvoorbeeld dat wanneer je geen eigen woning hebt, keuzes zoals een kinderwens worden uitgesteld.

Figuur 34 laat zien dat jongvolwassenen die studeren en op zichzelf wonen minder tevreden zijn met hun woning of woonruimte (67%). Jongvolwassenen die werken en thuis wonen zijn het vaakst tevreden (86%).

Figuur 34. Tevredenheid van jongvolwassenen met woning of woonruimte naar studie/werk en woonsituatie in Noord-Brabant (2024)

Veiligheid

Het thema veiligheid – de tevredenheid met de veiligheid in de buurt – wordt gemiddeld met een 7,5 gewaardeerd. Acht op de tien (79%) jongvolwassenen zijn hierover tevreden, 7% is ontevreden. In vergelijking met 2022 wordt dit thema lager gewaardeerd (7,8) (Figuur 30).

Tijdens de duiding sessies gaven jongeren aan dat ze zich ondanks de positieve cijfers toch zorgen maken over het thema veiligheid. Alhoewel we in Brabant – en in Nederland – over het algemeen in een veilige omgeving wonen, zijn er toch aspecten die aandacht behoeven. Vooral straatintimidatie en geweld tegen vrouwen en LHBTIQ+’ers werden hierbij genoemd. Nieuwsberichten over criminaliteit en de aanwezigheid van hangjongeren op straat versterken het onveiligheidsgevoel. Hierdoor gaan jongeren op sommige plekken liever niet alleen over straat wanneer het donker is. Ook wordt fysiek geweld tijdens evenementen als punt van zorg genoemd.

Jongen hebben het idee dat polarisatie en afname van wederzijds begrip zorgen voor sociale verharding. Zij ervaren een toenemende wij-zij-cultuur, waarbij groepen steeds minder naar elkaar luisteren. Harde uitspraken en extremisme dragen bij aan een onprettige sfeer in de maatschappij. Ook criminaliteit en ondermijning (zoals geld witwassen en drugshandel) worden als een groeiend probleem gezien, vooral in bepaalde wijken. Tot slot benoemen jongeren dat ze een toename zien van verwarde personen op straat, wat bij kan dragen aan gevoelens van onveiligheid.

Cultuur

Het thema cultuur – de tevredenheid met het culturele aanbod in de omgeving – waarden jongvolwassenen gemiddeld met een 7,1. Zeven op de tien jongvolwassenen zijn hierover tevreden, 11% is ontevreden (Figuur 31).

In de gesprekken met jongeren kwam naar voren dat er een groot verschil is tussen dorpen en steden wat betreft de toegankelijkheid van cultuur. Culturele voorzieningen kunnen in dorpen moeilijk bereikbaar zijn door de afstand en beperkte mogelijkheden van het openbaar vervoer. Jongeren maken zich zorgen over de toekomst van muziekverenigingen en andere culturele instellingen, vooral door de hoge kosten en de dreiging van minder financiering. Het verenigingsleven en sociale ontmoetingsplekken verdwijnen, wat ook van invloed kan zijn op de gemeenschapszin.

We vroegen jongvolwassenen in hoeverre hun buurt gekenmerkt wordt door sociale ontmoetingsplekken, zoals een vereniging, bibliotheek, dorpscafé of buurthuis. 40% geeft aan veel sociale ontmoetingsplekken in hun buurt te hebben, 21% geeft aan dat er in hun buurt weinig tot geen sociale ontmoetingsplekken zijn. Tot slot werd in dit thema ook cultuur in brede zin besproken. Het openstaan voor verschillende culturen kan volgens jongeren bijdragen aan het verminderen van polarisatie in de samenleving.

Tabel 9 laat de tevredenheid met het culturele aanbod in de omgeving zien, van jongvolwassenen die in Brabant in de stad en buiten de stad wonen. Drie kwart van de jongeren in de stad is tevreden over het culturele aanbod in hun omgeving (76%). Van de jongeren die buiten de stad wonen is ongeveer twee derde hierover tevreden (64%).

Tabel 9. Waardering van het culturele aanbod in de omgeving door jongvolwassenen in en buiten de stad in Noord-Brabant (2024)

	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
In de stad	76%	23%	9%
Buiten de stad	64%	15%	13%

Mobiliteit

Het thema mobiliteit – de bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn – wordt door jongvolwassenen gemiddeld met een 7,9 gewaardeerd. 83% van de jongvolwassenen is hierover tevreden, 5% is ontevreden (Figuur 31).

Alhoewel jongeren het thema mobiliteit over het algemeen hoog waarderen, worden in de duiding sessies ook een paar aandachtspunten genoemd. Zo wordt het verschil tussen steden en dorpen benadrukt. In dorpen is het openbaar vervoer vaak beperkt en in de avond of in het weekend zelfs afwezig in verschillende dorpen. Dit maakt jongeren buiten de stad toch iets minder mobiel; je hebt een auto nodig om bijvoorbeeld je vrienden in de stad op te kunnen zoeken of naar je studie te reizen. Mobiliteit kan volgens sommigen een rol spelen in de keuze om op bepaalde plekken al dan niet te gaan wonen, in verband met de toegang tot werk, onderwijs en sociale activiteiten. Het OV is erg duur, waardoor jongeren zich beperkt voelen om hier meer gebruik van te kunnen maken. De inzet van meer nachtbussen en -treinen zodat jongeren ook 's avonds langs vrienden, de kroeg of de sportclub kunnen, zou kunnen bijdragen aan een betere bereikbaarheid.

Tabel 10 laat zien dat de meerderheid van de jongvolwassenen, zowel in als buiten de stad, tevreden is met de bereikbaarheid van plekken die voor hen belangrijk. In de stad zijn iets meer jongeren hierover tevreden (86%) dan buiten de stad (80%).

Tabel 10 Waardering bereikbaarheid van plekken die voor hen belangrijk zijn door jongvolwassenen in en buiten de stad in Noord-Brabant (2024)

	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
In de stad	86%	9%	5%
Buiten de stad	80%	14%	6%

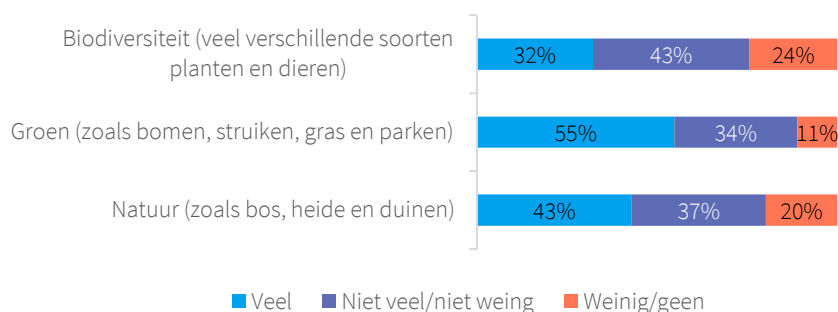
Milieu & Klimaat en Ecosystemen & biodiversiteit

Omdat in de duiding sessies met jongeren de thema's milieu & klimaat en ecosystemen & biodiversiteit vaak in samenhang werden besproken, presenteren we deze resultaten gezamenlijk. Jongvolwassenen beoordelen het groen en de natuur in hun leefomgeving gemiddeld met een 7,5. Ruim drie kwart (77%) is hierover tevreden, 7% is ontevreden. De milieukwaliteit wordt gemiddeld beoordeeld met een 7,3. Hierover is drie kwart tevreden, 7% is ontevreden (Figuur 31).

In de gesprekken met jongeren kwam naar voren dat zij zich zorgen maken over de gevolgen van klimaatverandering voor de toekomst. Vooral in relatie tot veilig wonen, zoals overstromingsrisico's en behoud van natuur. Ze vragen zich af of klimaatverandering voldoende serieus genomen wordt en voldoende aandacht krijgt. Dit geldt zowel voor de politiek als voor inwoners in de samenleving. Jongeren geven hierbij wel aan dat duurzame oplossingen (voor hen) niet altijd bereikbaar en betaalbaar zijn. In hun eigen omgeving, met name in de steden, zien jongeren minder groen dan ze zouden willen en merken ze milieuvervuiling op.

Figuur 35 laat zien hoe jongvolwassenen hun omgeving kenmerken als het gaat om de aanwezigheid van groen, natuur en biodiversiteit.

Figuur 35 Ervaren kenmerken de woonomgeving van jongvolwassenen in Noord-Brabant (2024)

4.3 Zorgen over de brede welvaart van jongvolwassenen in de toekomst

We hebben de jongeren in de duiding sessies gevraagd waar zij zich zorgen over maken als het gaat om de nabije toekomst van jongeren in Brabant. De onderwerpen die in de verschillende regio's in Brabant het vaakst terugkwamen zijn vergelijkbaar. Kijkend naar de thema's van brede welvaart dan zien we dat gezondheid, wonen, materiële welvaart, sociale samenhang, veiligheid en klimaat & milieu het vaakst worden genoemd.

Als het gaat over gezondheid, dan zijn er vooral zorgen over de mentale gezondheid van jongeren. Dit onderwerp werd vaak besproken in relatie tot stress, prestatiedruk, werkdruk en eenzaamheid. Ook het thema wonen werd veelvuldig genoemd. Er zijn zorgen over de huidige woningnood en de betaalbaarheid van woningen, maar ook over het toekomstperspectief om een geschikte woning te kunnen vinden. Kijken we naar sociale samenhang, dan maken jongeren zich zorgen over de individualisering, polarisatie en verharding van de samenleving. Bij het thema veiligheid worden zowel de veiligheid op straat, als de invloed en veiligheid van sociale media als punten van zorg benoemd. Tot slot worden onzekerheden en zorgen over klimaatverandering geuit, al kwam dit in de gesprekken in iets mindere mate terug dan de eerdergenoemde onderwerpen.

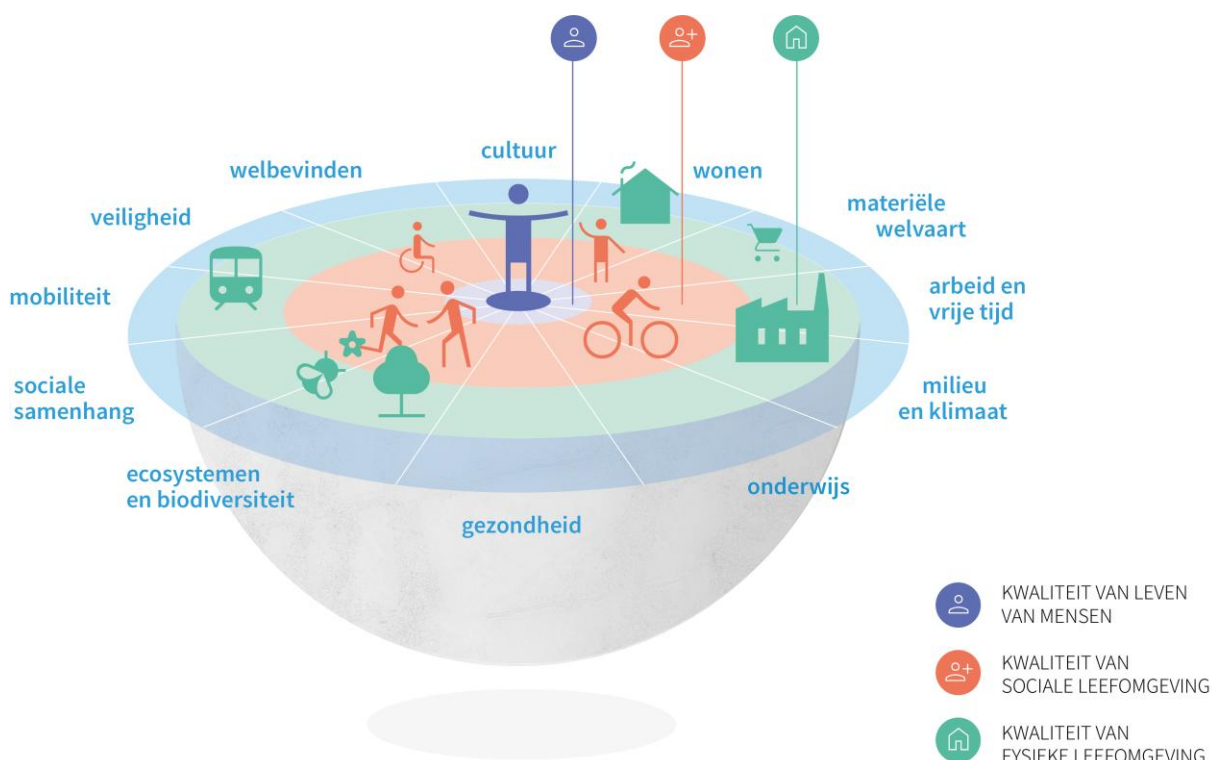
DEEL II BREDE WELVAART IN DE BRABANTSE REGIO'S

5 Brede welvaart in West-Brabant

In dit regiobeeld kijken we naar hoe het gaat met de brede welvaart in West-Brabant. We laten zien hoe West-Brabant ervoor staat op de verschillende thema's van brede welvaart, en hoe inwoners dit zelf ervaren.²⁹

De monitor kijkt naar de kwaliteit van leven van mensen in het hier en nu, welke in belangrijke mate wordt beïnvloed door de kwaliteit van hun sociale en fysieke leefomgeving. Figuur 36 laat dit samenspel van aanwezige en ervaren mogelijkheden van mensen op verschillende thema's van brede welvaart zien. In hoofdstuk 2.1 van dit rapport is een uitgebreidere beschrijving te vinden van het concept brede welvaart en hoe we dit meten.

Figuur 36. Brede welvaart: samenspel van verschillende thema's

Vervolgens kijken we ter verdieping in West-Brabant iets uitgebreider naar de concepten grip en sociale samenhang³⁰. Tot slot geven we een reflectie op de regio. Hierin beschrijven

²⁹ Dit doen we op basis van het Regiokompas en vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart, meer informatie hierover is te vinden in paragraaf 1.3 methoden. Alle achterliggende data vanuit het Regiokompas van deze regio zijn te vinden in bijlage C.

³⁰ De keuzen voor de verdiepende thema's hebben we afgestemd met betrokkenen in de regio's (zie 1.3 methoden).

we eerst welke begrippen de inwoners in West-Brabant kenmerkend vinden voor hun regio. Daarna reflecteren we op hoe het gaat met de brede welvaart in deze regio, waarbij we aandacht hebben voor ambities die de regio heeft als het gaat om het verbeteren van de brede welvaart in de regio.

De regio West-Brabant bestaat uit de volgende gemeenten:

Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert.

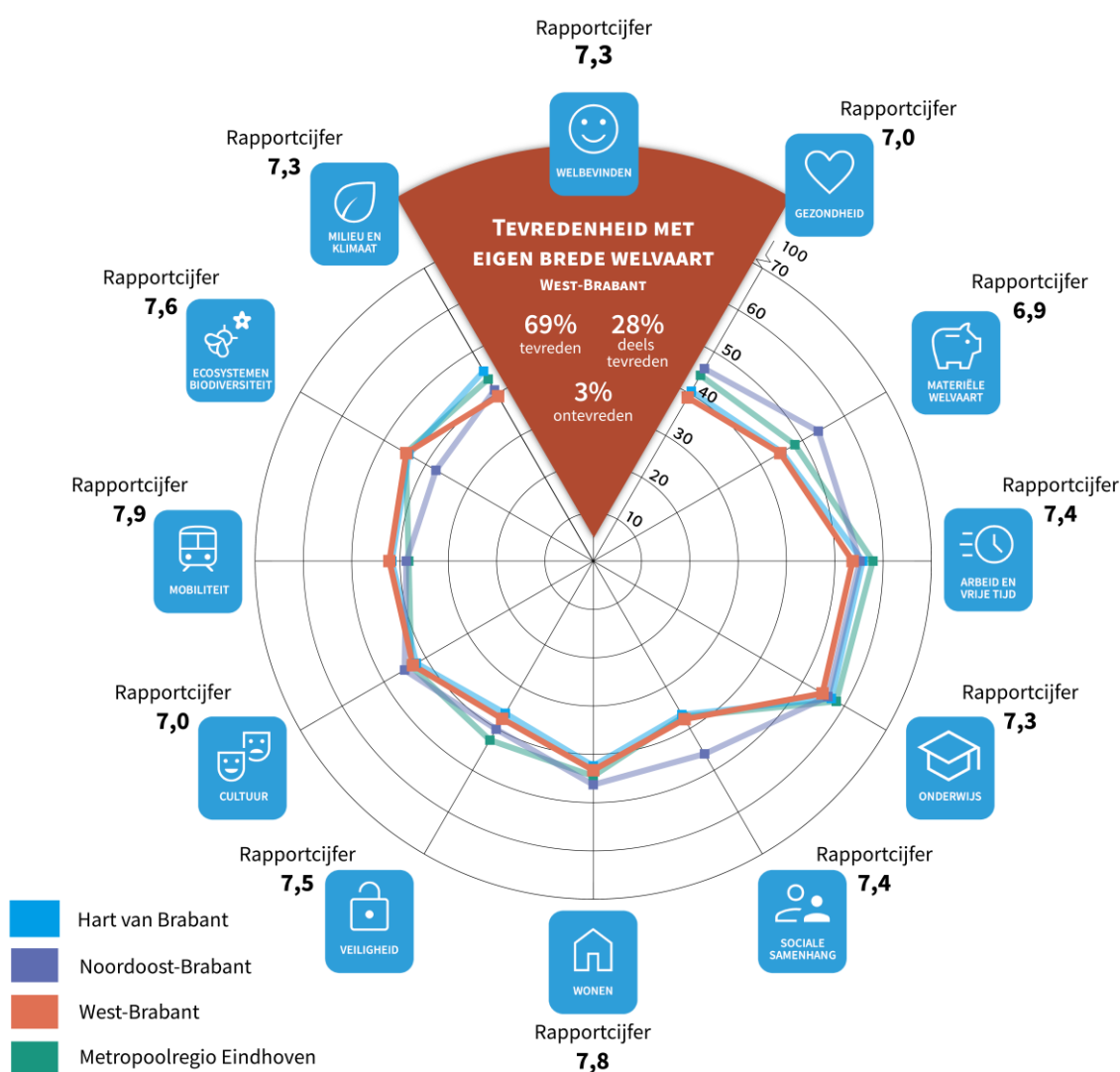
Indien relevant en waar mogelijk maken we onderscheid tussen inwoners van de subregio's **Stedelijke Regio West-Brabant** (Bergen op Zoom, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen en Woensdrecht) en **de Baronie** (Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Moerdijk, Oosterhout en Zundert). Gemeente Moerdijk is in beide subregio's vertegenwoordigd.

5.1 Kwaliteit van leven en leefomgeving

Hoe staat West-Brabant er op de verschillende thema's van brede welvaart voor en hoe ervaren inwoners dit in hun eigen leven? Figuur 37 geeft hiervan een *overall* beeld voor West-Brabant. Per thema van brede welvaart laten de punten in de figuur het verschil tussen West-Brabant en de andere regio's in Brabant zien. Hoe verder de punt op de lijn naar buiten ligt, hoe beter dat het gaat op dat thema. Ook worden de gemiddelde rapportcijfers van inwoners per thema vermeld, waarbij de samengestelde maat voor welbevinden een overkoepelend beeld geeft voor de totale ervaren brede welvaart van inwoners in West-Brabant.

Kijken we naar hoe het gaat met de aanwezige mogelijkheden op de verschillende thema's van brede welvaart in West-Brabant – en vergelijken we deze onderling – dan gaat het relatief goed met de thema's onderwijs en arbeid & vrije tijd. Het gaat relatief minder goed met de thema's veiligheid, sociale samenhang, gezondheid en milieu & klimaat (zie Figuur 37).

Figuur 37. Brede Welvaart West-Brabant (2024)

In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het in West-Brabant relatief goed met de thema's mobiliteit en ecosystemen & biodiversiteit. Het gaat relatief iets minder goed met de thema's gezondheid, materiële welvaart en milieu & klimaat. Al zijn de verschillen met Hart van Brabant op gezondheid en materiële welvaart klein. Al zijn de verschillen met andere regio's op deze thema's minder groot, gaat het in West-Brabant ook iets minder goed met de veiligheid, arbeid & vrije tijd en onderwijs. Terwijl de twee laatstgenoemde thema's het meest positief zijn als we de thema's binnen West-Brabant onderling vergelijken.

Inwoners van West-Brabant beoordelen zelf de thema's mobiliteit en wonen het hoogst. De thema's materiële welvaart en gezondheid worden door West-Brabanders het laagst gewaardeerd. Dit zien we ook in de andere regio's.

Het valt op dat West-Brabanders zelf het thema veiligheid redelijk positief waarderen, terwijl het met de veiligheid in deze regio op basis van de cijfers minder goed gaat. We zien hierin wel verschillen in waardering tussen de subregio's; inwoners van de Baronie geven

een hogere waardering voor het thema veiligheid dan inwoners in Stedelijke Regio West-Brabant. Dit geldt ook voor de thema's sociale samenhang en milieu & klimaat. Voor het overzicht van de tevredenheid van West-Brabanders met de verschillende thema's van brede welvaart in 2024 verwijzen we naar bijlage B, waar de volledige tevredenheidsrapporten voor West-Brabant en haar subregio's zijn opgenomen. Alle achterliggende data van het Regiokompas is per thema te vinden in bijlage C.

Hierna gaan we in op de afzonderlijke thema's van brede welvaart in West-Brabant. We beschrijven in algemene zin hoe het gaat met het thema gezien vanuit de aanwezige mogelijkheden en vanuit de ervaren mogelijkheden. Indien noemenswaardig beschrijven we verschillen tussen de subregio's.

Welbevinden

Gezien het overkoepelende karakter van welbevinden – de waardering van inwoners van het leven in het algemeen en de verschillende aspecten daarvan – presenteren we de resultaten voor dit thema aan de hand van de samengestelde maat ervaren brede welvaart³¹.

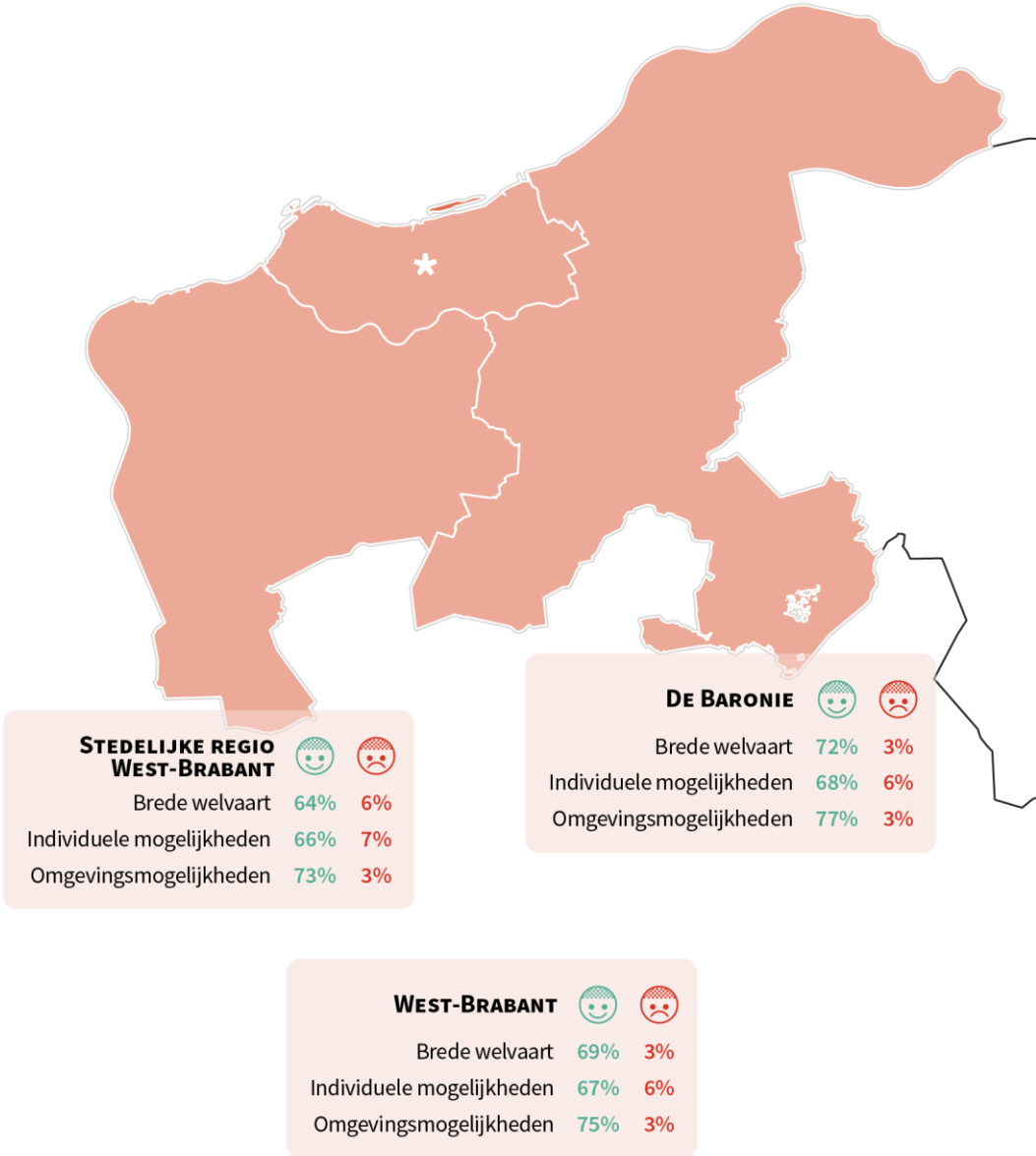
Inwoners van West-Brabant geven hun brede welvaart gemiddeld een 7,3 als rapportcijfer. Kijken we naar de verdeling van de mate van tevredenheid met de eigen brede welvaart dan zien we dat 69% van de inwoners van West-Brabant tevreden is, 28% is deels tevreden en 3% is ontevreden over de eigen brede welvaart³². Net als in de andere regio's in Brabant zijn West-Brabanders meer tevreden met hun omgevingsmogelijkheden (75%) dan met hun individuele mogelijkheden (67%).

In Stedelijke Regio West-Brabant is 64% van de inwoners tevreden met de eigen brede welvaart, in de Baronie ligt dat aandeel met 72% iets hoger. In Stedelijke Regio West-Brabant is 4% ontevreden, in de Baronie 3% (zie Figuur 38).

³¹ Zie paragraaf 2.1.1 voor meer informatie over de samengestelde maat en de indeling naar individuele en omgevingskenmerken. Zie Bijlage A voor de exacte score berekening.

³² Tevreden = 7 of hoger, deels tevreden = 5,0 t/m 6,9, ontevreden = lager dan 5.

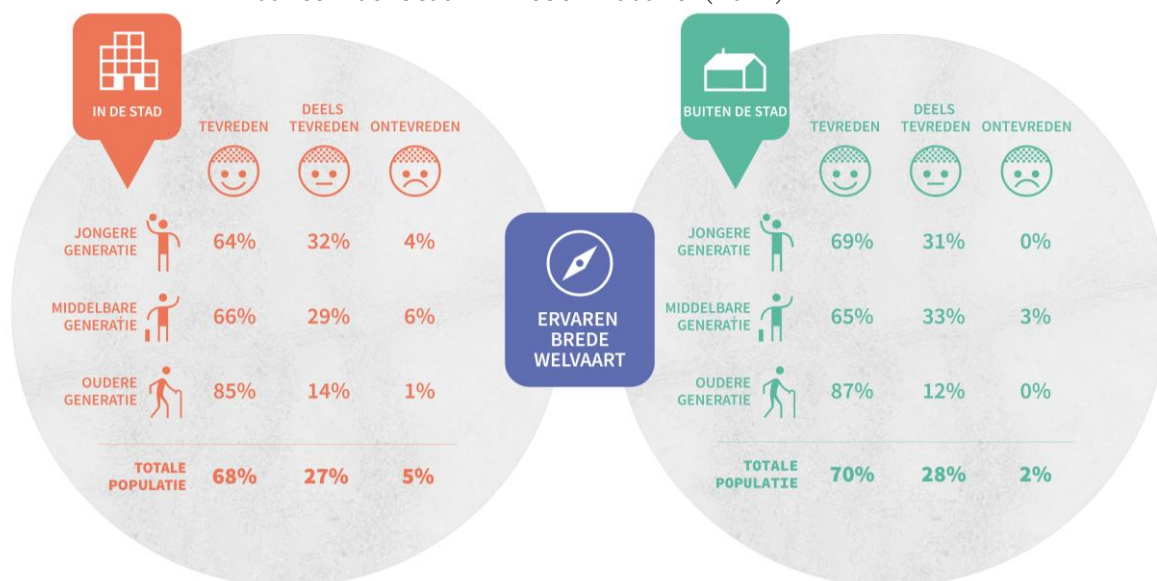
Figuur 38. Ervaren brede welvaart in de (sub)regio's Stedelijke Regio West-Brabant en de Baronie (2024)

*Gemeente Moerdijk is in beide subregio's vertegenwoordigd.

We vergelijken de mate van tevredenheid met de eigen brede welvaart in West-Brabant van drie generaties (jongere, middelbare en oudere generatie) woonachtig in de stad en buiten de stad. Gebaseerd op het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaakt voor welke mogelijkheden aanwezig zijn in het leven, alsook dat de aanwezige mogelijkheden in de stad anders kunnen zijn dan buiten de stad. Figuur 39 laat zien hoe de brede welvaart door deze verschillende groepen mensen worden ervaren.

Figuur 39. Ervaren brede welvaart naar generatie in de stad en buiten de stad in West-Brabant (2024)

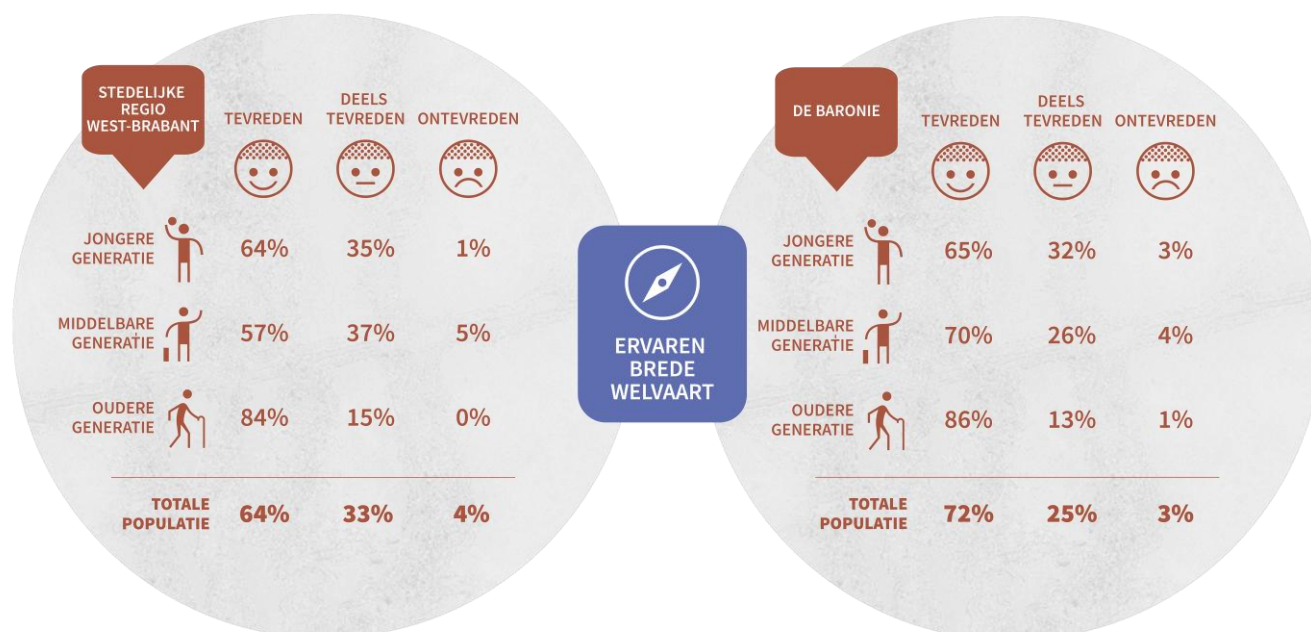

In West-Brabant wijkt met name de oudste generatie af van de andere generaties in hun tevredenheid met de eigen brede welvaart. Dit zien we ook gemiddeld in Brabant terug. Meer dan acht op de tien inwoners van de oudste generatie is tevreden met de eigen brede welvaart. Bij de middelbare en jongere generatie liggen deze percentages een stuk lager (tussen de 64% en 69%).

Over het algemeen zien we weinig verschillen tussen West-Brabanders die in en buiten de stad wonen. De jongere generatie in de stad is net iets minder vaak tevreden met de eigen brede welvaart (64%) dan de jongere generatie buiten de stad (69%).

Vergelijken we de drie generaties in de subregio's Stedelijke Regio West-Brabant en de Baronie, dan valt op dat de middelbare generatie in de Baronie (70%) vaker tevreden is met de eigen brede welvaart dan in Stedelijke Regio West-Brabant (57%) (zie Figuur 40).

Figuur 40. Ervaren brede welvaart naar generatie in Stedelijke Regio West-Brabant en de Baronie (2024)

Gezondheid

Het gaat in de regio West-Brabant relatief minder goed met het thema gezondheid ten opzichte van de andere brede welvaartsthema's, en ook in vergelijking met de andere Brabantse regio's. Al zijn de verschillen met de regio Hart van Brabant klein. Dit komt door een combinatie van factoren. Zo zien we dat West-Brabanders relatief vaker onvoldoende bewegen en de zorgkosten per inwoner in West-Brabant iets hoger liggen dan in de andere regio's. Ten opzichte van de Metropoolregio Eindhoven en Noordoost-Brabant vertonen iets meer inwoners van West-Brabant ongezond gedrag (roken, overmatig alcoholgebruik en/of zwaar overgewicht) en hebben iets meer inwoners last van psychische klachten.

West-Brabanders waarderen hun mentale gezondheid (7,3) hoger dan hun lichamelijke gezondheid (6,7). 73% van de West-Brabanders is tevreden met de eigen mentale gezondheid, 8% is hierover ontevreden. 63% van de West-Brabanders is tevreden met de eigen lichamelijke gezondheid, 13% is hierover ontevreden. Gemiddeld beoordelen zij het thema gezondheid met een 7,0. De verschillen tussen inwoners van de Baronie en Stedelijke Regio West-Brabant zijn klein. Inwoners van de Baronie zijn net iets vaker tevreden met hun mentale gezondheid (74%) ten opzichte van inwoners in Stedelijke Regio West-Brabant (72%) en minder vaak ontevreden met de lichamelijke gezondheid (13% tegenover 15%). Inwoners van de Baronie geven gemiddeld een 7,1 voor het thema gezondheid. Inwoners in Stedelijke Regio West-Brabant een 6,9.

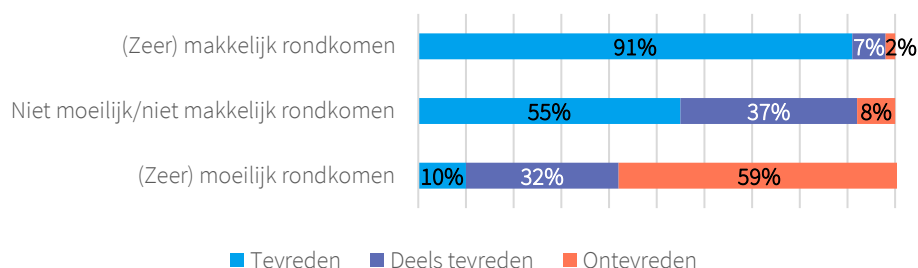
Materiële welvaart

Op het thema materiële welvaart gaat het in de regio West-Brabant minder goed dan in de andere regio's in Brabant, al zijn de verschillen met de regio Hart van Brabant klein. Er is relatief meer leegstand van kantoren en winkels in West-Brabant. Verder heeft 66% van de huishoudens voldoende financiële buffer, dit is iets minder dan in Noordoost-Brabant en

Metropoolregio Eindhoven, maar meer dan in regio Hart van Brabant. West-Brabanders waarderen dit thema – gemeten via de tevredenheid met hun eigen financiële situatie – gemiddeld met een 6,9. 67% van de West-Brabanders is tevreden met de eigen financiële situatie, 11% is hierover ontevreden.

Figuur 41 laat zien dat het voor de tevredenheid met de materiële welvaart uitmaakt of een huishouden makkelijk of moeilijk kan rondkomen.

Figuur 41. Tevredenheid met de financiële situatie naar mate rondkomen in West-Brabant (2024)

We zien grote verschillen tussen inwoners van West-Brabant die aangeven dat ze makkelijk kunnen rondkomen en zij die aangeven dat ze moeilijk kunnen rondkomen. Van de West-Brabanders die moeilijk kunnen rondkomen, is 59% ontevreden over de eigen financiële situatie en 10% is hierover tevreden. Van de groep die makkelijk rond kan komen is 91% tevreden met de eigen financiële situatie en 2% is hierover ontevreden. In West-Brabant kan de helft van de inwoners (zeer) gemakkelijk elke maand rondkomen (49%). Verder kan 38% van de inwoners niet moeilijk, niet makkelijk rondkomen en geeft 12% van de inwoners aan dat zij elke maand (zeer) moeilijk kunnen rondkomen.

Arbeid & vrije tijd

Met dit thema gaat het in West-Brabant ten opzichte van de andere thema's van brede welvaart relatief goed. In vergelijking met de andere regio's in Brabant gaat het iets minder goed met het thema arbeid & vrije tijd. Binnen dit thema zien we dat de werkgelegenheidsfunctie – het aantal banen ten opzichte van het aantal inwoners tussen de 15 en 75 jaar – in West-Brabant relatief lager is, met name ten opzichte van de regio's Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven. Ook het benutte arbeidspotentieel ligt iets lager dan in de andere regio's.

West-Brabanders waarderen hun werk of andere dagelijkse bezigheden met een 7,3. Driekwart van de West-Brabanders is hierover tevreden, 7% is ontevreden. Hun hoeveelheid vrije tijd wordt door de West-Brabanders gemiddeld beoordeeld met een 7,5. Hierover is 76% tevreden en 7% ontevreden. Het totale thema arbeid & vrije tijd wordt gemiddeld beoordeeld met een 7,4.

We zien grote verschillen tussen groepen West-Brabanders en de mate van tevredenheid met hun werk of andere dagelijkse bezigheden, als we kijken naar hun situatie (zie Tabel 11).

Tabel 11. Waardering 'werk of andere dagelijkse bezigheden' door verschillende groepen in West-Brabant (2024)

Groep	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer	75%	19%	6%
Gepensioneerd	89%	10%	1%
Overig*	62%	23%	15%

* Dit zijn de categorieën: werkloos/werkzoekend, (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt, huisvrouw/-man, scholier/student, anders.

Voorals gepensioneerd zijn relatief vaak tevreden (89%) over hun dagelijkse bezigheden en minder vaak ontevreden (1%). Van de West-Brabanders die werken³³ is 75% tevreden en 6% ontevreden. De West-Brabanders die niet tot bovenstaande groepen behoren³⁴, zoals werkzoekenden of arbeidsongeschikten, zijn minder tevreden met hun werk of andere dagelijkse bezigheden: 62% van hen is hierover tevreden, 15% is ontevreden.

Onderwijs

Met het thema onderwijs gaat het in de regio West-Brabant relatief iets beter dan met de andere thema's van brede welvaart. In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat wat minder goed met dit thema. Er zijn iets minder mensen met een startkwalificatie en minder hbo/wo-studenten dan in de andere regio's, met uitzondering van Noordoost-Brabant. De afstand tot mbo-onderwijs is (iets) verder dan in de andere regio's. West-Brabanders waarderen zelf hun opleidingskansen tot nu toe gemiddeld met een 7,3. Driekwart (76%) van de West-Brabanders is hierover tevreden, 7% is hierover ontevreden. Van de inwoners in Stedelijke Regio West-Brabant is 74% tevreden, zij geven gemiddeld een 7,2. Van de inwoners van de Baronie is 78% tevreden, zij geven gemiddeld een 7,4.

Sociale samenhang

Met dit thema gaat het minder goed in West-Brabant ten opzichte van de andere thema's van brede welvaart. Dit zien we ook in de andere Brabantse regio's, met uitzondering van Noordoost-Brabant. We zien dat het vertrouwen in instituties in West-Brabant iets lager ligt dan in de andere regio's en iets minder inwoners vrijwilligers werk doen, dan in Noordoost-Brabant. West-Brabanders beoordelen zelf het thema sociale samenhang gemiddeld met een 7,4. Driekwart (74%) is tevreden met dit thema, 6% is ontevreden.

Hun sociale contacten worden gemiddeld met een 7,5 beoordeeld – 79% is hierover tevreden, 6% is ontevreden. De manier waarop mensen met elkaar omgaan in hun buurt wordt gemiddeld met een 7,3 beoordeeld, hierover is 77% tevreden en 6% ontevreden.

Twee derde (66%) voelt zich verbonden met hun buurt, dit geldt zowel voor Stedelijke Regio West-Brabant als voor de Baronie. In Stedelijke Regio West-Brabant is 74% van de inwoners tevreden met de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt, in de

³³ In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer.

³⁴ Werkloos/werkzoekend, (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt, huisvrouw/-man, scholier/student, anders

Baronie is dit 79%. Inwoners in Stedelijke Regio West-Brabant beoordelen het thema sociale samenhang gemiddeld met een 7,2, inwoners van de Baronie met een 7,4.

Wonen

Op het thema wonen gaat het in West-Brabant redelijk vergelijkbaar als in de andere drie Brabantse regio's. De regio West-Brabant kent meer betaalbare koopwoningen dan de andere drie regio's, aan de andere kant ligt de gemiddelde huurprijs van corporatiewoningen wat hoger, vooral in vergelijking met Metropoolregio Eindhoven. West-Brabanders waarderen hun eigen woning of woonruimte gemiddeld met een 7,9 – 87% is hierover tevreden, 4% is ontevreden. Hun directe woonomgeving beoordelen ze gemiddeld met een 7,7 – 84% is hierover tevreden, 4% is ontevreden. Gemiddeld beoordelen zij het thema wonen met een 7,8.

We zien dat vooral inwoners die in een koopwoning wonen tevreden zijn met hun woning (93%). Van de huurders is 75% tevreden met hun woning of woonruimte, 17% deels tevreden en 8% is ontevreden.

Veiligheid

Met het thema veiligheid gaat het in West-Brabant iets minder goed, met name ten opzichte van de regio Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven. Dit heeft met een combinatie van factoren te maken. Zowel in West-Brabant als in Hart van Brabant staan meer bedrijven die als 'risicovol' gekenmerkt staan. De jeugdcriminaliteit ligt in West-Brabant iets hoger dan in Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven. Ook liggen de onveiligheidsgevoelens van inwoners in deze regio, net als in Hart van Brabant, wat hoger.

Inwoners van West-Brabant waarderen zelf het thema veiligheid – de veiligheid in hun buurt – gemiddeld met een 7,5. Acht op de tien (80%) inwoners zijn hierover tevreden, 5% is ontevreden. Inwoners in Stedelijke Regio West-Brabant beoordelen de veiligheid in hun buurt gemiddeld met een 7,3 en 76% van is hierover tevreden. Inwoners van de Baronie waarderen de veiligheid in hun buurt gemiddeld met een 7,6 en 83% is hierover tevreden.

Cultuur

Met het thema cultuur gaat het in West-Brabant vergelijkbaar als in de andere regio's in Brabant en valt niet in positieve of negatieve zin op ten opzichte van de andere thema's van brede welvaart. Binnen het thema cultuur kijken we zowel naar de afstand tot diverse culturele voorzieningen als naar de aanwezigheid van stadsgezichten en rijksmonumenten. De gemiddelde afstand per inwoner tot bibliotheken en bioscopen is vergelijkbaar met Metropoolregio Eindhoven. Er zijn, net als in Metropoolregio Eindhoven, relatief veel beschermde stadsgezichten in West-Brabant.

West-Brabanders waarderen zelf het thema cultuur – het culturele aanbod in hun omgeving – gemiddeld met een 7,0. Zeven op de tien (71%) inwoners zijn hierover tevreden, 10% is hierover ontevreden. Inwoners in Stedelijke Regio West-Brabant waarderen het thema cultuur gemiddeld met een 6,9 – 79% is hierover tevreden, 11% is ontevreden. Inwoners van de Baronie waarderen het thema cultuur gemiddeld met een 7,1 – 70% is hierover tevreden, 9% is ontevreden.

Mobiliteit

In de regio West-Brabant gaat het met het thema mobiliteit redelijk vergelijkbaar als in Hart van Brabant en wat beter dan in de regio's Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven. Met name de ontsluiting van bedrijventerreinen is beter en het aantal schone voertuigen ligt hoger in deze regio. De gemiddelde filezwaarte ligt lager dan in Hart van Brabant en Metropoolregio Eindhoven, maar hoger dan in Noordoost-Brabant. Inwoners van West-Brabant geven het thema mobiliteit – de tevredenheid met de bereikbaarheid van plekken die voor hen belangrijk zijn – de hoogste waardering van de brede welvaartsthema's: gemiddeld een 7,9. Ruim acht op de tien (86%) inwoners van West-Brabant zijn hierover tevreden, 4% is hierover ontevreden.

Ecosystemen & biodiversiteit

In West-Brabant gaat het met het thema ecosystemen & biodiversiteit goed ten opzichte van de andere thema's van brede welvaart. Het thema scoort gemiddeld ten opzichte van de andere regio's, met uitzondering van de regio Noordoost-Brabant. In regio West-Brabant zijn er relatief gezien minder bomen, maar is er meer openbaar groen dan in de andere regio's. We zien dat de soortenrijkdom in deze regio relatief hoog is, al zijn er minder 'rode lijst'-soorten (bedreigde soorten) in de regio. Inwoners uit West-Brabant waarderen dit thema – de tevredenheid met het groen en de natuur in hun leefomgeving – gemiddeld met een 7,6. Ruim acht op de tien (83%) inwoners in West-Brabant zijn hierover tevreden, 5% is hierover ontevreden.

Milieu & klimaat

Met het thema milieu & klimaat gaat het in West-Brabant iets minder goed ten opzichte van de andere thema's van brede welvaart en ook ten opzichte van de andere regio's in Brabant. Dit komt onder meer doordat er meer koofstofdioxide wordt uitgestoten en het totale huishoudelijke afval hoger ligt dan in de andere regio's. Toch waarderen inwoners van West-Brabant dit thema – de tevredenheid met de milieukwaliteit van de leefomgeving – gemiddeld genomen met een 7,3. Bijna acht op de tien inwoners (78%) is hierover tevreden, 6% is ontevreden. Inwoners in Stedelijke Regio West-Brabant geven gemiddeld een 7,2, driekwart (75%) van de inwoners is tevreden met de milieukwaliteit in de omgeving en 6% is hierover ontevreden. Inwoners van de Baronie geven gemiddeld een 7,4 voor de milieukwaliteit: 79% is hierover tevreden, 6% is ontevreden.

5.2 Verdieping grip en sociale samenhang in West-Brabant

In iedere regio gaan we iets dieper in op twee concepten, die zijn uitgevraagd in de vragenlijst Ervaren brede welvaart. In West-Brabant kijken we naar de mate van grip van inwoners en sociale samenhang. We vergelijken de mate van grip van de drie generaties in de subregio's. Vervolgens kijken we naar de mate van buurtverbondenheid, omdat dit een belangrijke bijdrage levert aan de tevredenheid met de sociale contacten en met de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt (Blanken & Verhoeven, 2023). Tot slot kijken we naar de verdeling van ervaren brede welvaart onder verschillende groepen West-Brabanders, waarbij we in deze regio specifiek aandacht hebben voor grip en factoren die relevant zijn voor sociale samenhang.

5.2.1 Vergelijking generaties in Stedelijke Regio West-Brabant en de Baronie

Grip

In West-Brabant ervaart 13% van de inwoners zeer veel grip, 73% ervaart gemiddelde grip en 14% ervaart zeer weinig grip. Figuur 42 laat zien dat in de Baronie 14% van de inwoners zeer veel grip ervaart en in Stedelijke Regio West-Brabant 10%. De groep die zeer weinig grip ervaart is de subregio's even groot (14%).

Vergelijken we de mate van grip van de drie generaties in de subregio's, dan valt op dat met name de oudere generatie (15%) en middelbare generatie (16%) in de Baronie vaker zeer veel grip ervaren dan de jongere generatie (8%).

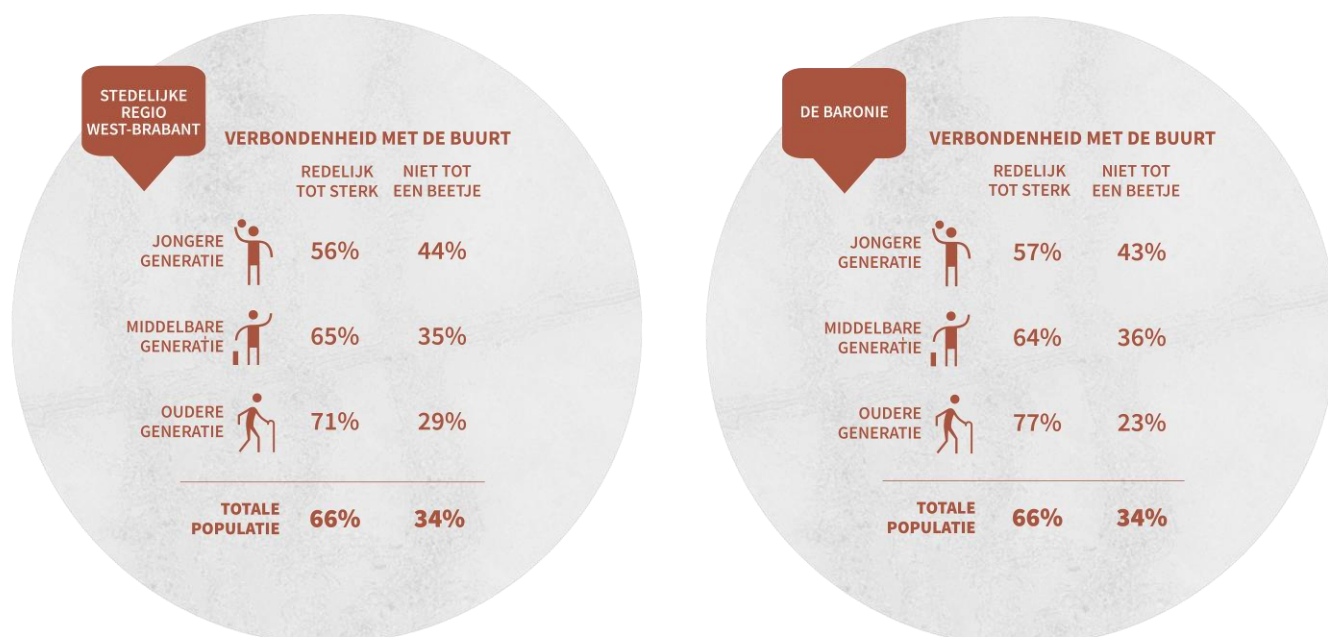
Figuur 42. Ervaren grip naar generaties, in Stedelijke Regio West-Brabant en De Baronie (2024)

Buurtverbondenheid

Vergelijken we de mate van verbondenheid met de buurt van de drie generaties in de subregio's, dan zien we dat de jongste generatie zich het minst vaak verbonden voelt met hun buurt (56% en 57%). De oudere generatie voelt zich vaker verbonden met hun buurt, met name in de Baronie (77%) (zie Figuur 43).

Figuur 43. Buurtverbondenheid naar generaties, in Stedelijke Regio West-Brabant en De Baronie (2024)

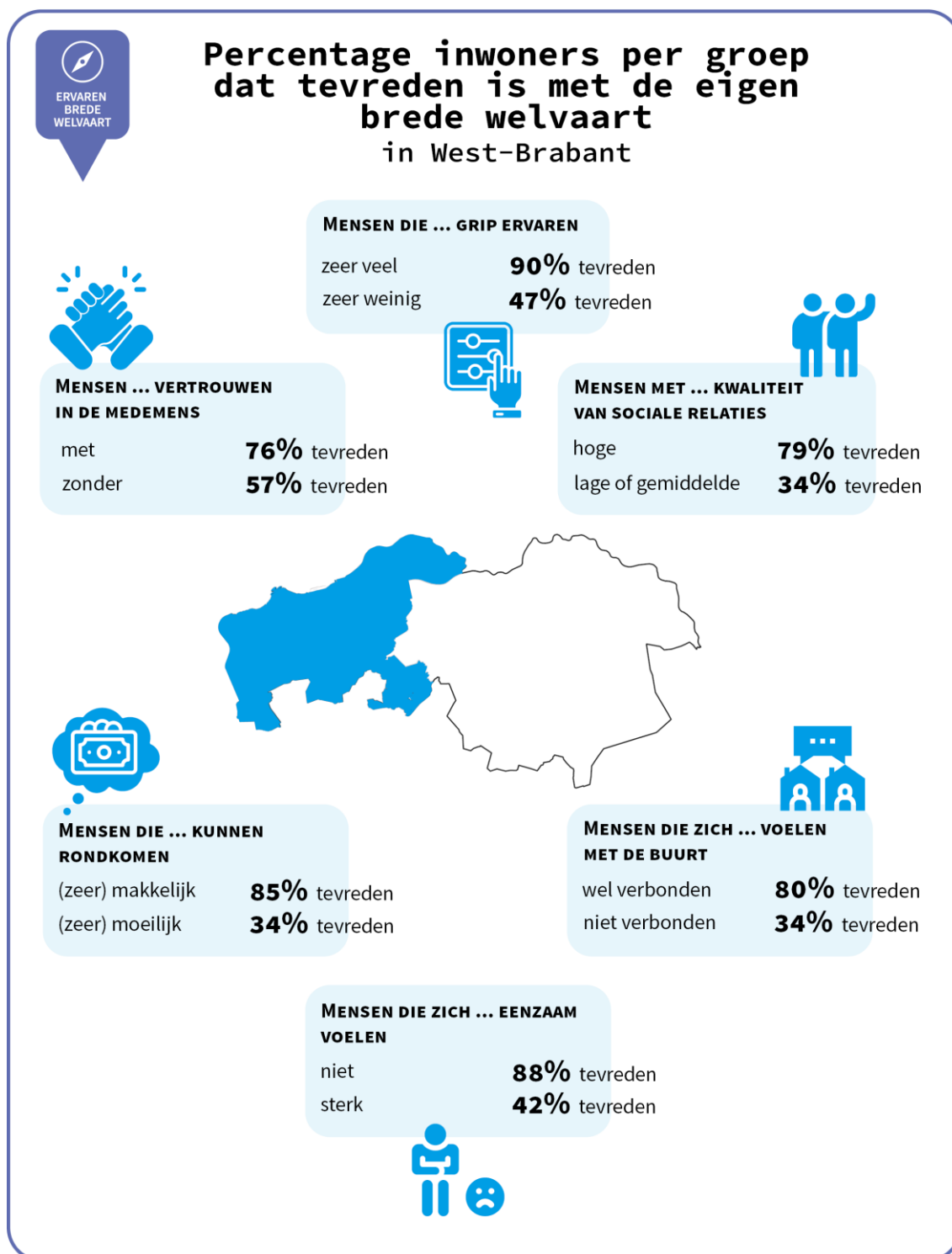

5.2.2 Verdeling van de ervaren brede welvaart in West-Brabant

Brede welvaart gaat niet alleen over de aanwezige mogelijkheden in het leven van mensen en hoe zij die waarderen. Het gaat ook over een eerlijke verdeling van die mogelijkheden in de samenleving én in hoeverre mensen daadwerkelijk in staat zijn om er gebruik van te maken. Om beter zicht te krijgen op hoe het gaat met de brede welvaart, is het van belang om aandacht te hebben voor factoren als grip, verbondenheid, vertrouwen en kunnen rondkomen. In paragraaf 2.3.2 hebben we dit verder toegelicht.

In onderstaande Figuur 44 kijken we naar de verdeling van dergelijke factoren en de mate waarin mensen tevreden zijn met de eigen brede welvaart. In deze regio hebben we specifiek aandacht voor grip en factoren van sociale samenhang.

Figuur 44. Verdeling van ervaren brede welvaart naar factoren in West-Brabant (2024)

We zien grote contrasten in de verdeling van de ervaren brede welvaart in West-Brabant. Zo is iets minder dan de helft van de West-Brabanders met zeer weinig grip tevreden met de eigen brede welvaart (47%), terwijl dat voor 90% van de West-Brabanders met zeer veel grip geldt. Ook zijn inwoners van West-Brabant die zich redelijk tot sterk verbonden voelen met hun eigen buurt, aanzienlijk vaker tevreden met hun brede welvaart (80%) dan de zij die

zich niet verbonden voelen met hun buurt (34%). Eenzelfde contrast zien we tussen de andere groepen inwoners van West-Brabant. Zo is 76% van de mensen die vertrouwen hebben in de medemens tevreden met de eigen brede welvaart, tegenover 57% van de mensen die geen vertrouwen hebben. Mensen met een hoge kwaliteit van sociale relaties zijn vaker tevreden met hun brede welvaart (79%), dan mensen met een lage of gemiddelde kwaliteit (34%). West-Brabanders die moeilijk kunnen rondkomen zijn minder vaak tevreden met hun brede welvaart (42%) dan West-Brabanders die makkelijk rondkomen (88%).

Om een beeld te geven over hoeveel procent van de inwoners van West-Brabant we het dan hebben als het gaat om bovenstaande groepen, staat in Tabel 12 de verdeling voor West-Brabant en voor de subregio's Stedelijke Regio West-Brabant en de Baronie weergegeven.

Tabel 12. Aandeel inwoners per factor in West-Brabant (2024)

Factor		West-Brabant totaal	Stedelijke Regio West-Brabant	De Baronie
Grip	Zeer veel	13%	10%	14%
	Gemiddelde	73%	76%	72%
	Zeer weinig	14%	14%	14%
Verbonden met de buurt	Wel (redelijk of sterk)	66%	66%	66%
	Deels	26%	27%	26%
	Niet	8%	7%	8%
Vertrouwen in de medemens	Wel	62%	59%	64%
	Geen	38%	41%	36%
Kwaliteit sociale relaties	Hoog	80%	81%	81%
	Gemiddeld	16%	16%	16%
	Laag	3%	3%	3%
Kunnen rondkomen	(Zeer) makkelijk	50%	48%	51%
	Niet moeilijk / niet makkelijk	38%	40%	37%
	(Zeer) moeilijk	12%	13%	12%
Eenzaam	Sterk	19%	19%	19%
	Enigszins	35%	34%	35%
	Niet	46%	46%	46%

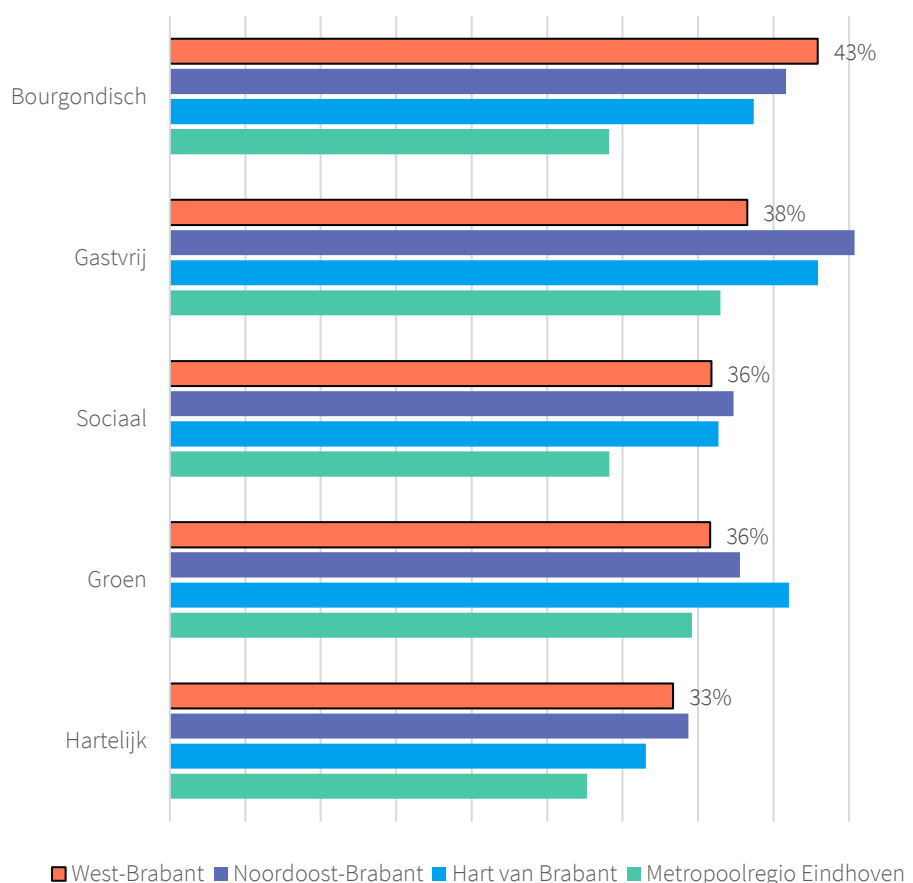
5.3 Reflectie op regio West-Brabant

In deze paragraaf staan we stil bij wat inwoners kenmerkend vinden aan de regio waar zij wonen en bespreken we kort wat in de voorbereidende gesprekken met betrokkenen in de regio werd genoemd. Vervolgens reflecteren we op hoe het gaat met de brede welvaart in deze regio, wat hierin opvalt en hoe dit zich verhoudt tot ambities die de regio op het gebied van brede welvaart nastreeft vanuit de Regio Deal.

5.3.1 Kenmerkend voor de regio West-Brabant

We hebben inwoners van Brabant gevraagd welke kenmerken zij het beste vinden passen bij de regio waar zij wonen, zo ook aan de inwoners van West-Brabant. De vraag is gebaseerd op de Imago monitor van Noord-Brabant, waarin Brabanders worden gevraagd waar ze hun provincie mee associëren. In Figuur 45 geven we de top 5 van kenmerken die inwoners bij hun regio vinden passen weer.

Figuur 45. Top 5 kenmerken van de regio West-Brabant volgens de inwoners uit deze regio (2024)

Inwoners van West-Brabant typeren hun regio het vaakst als bourgondisch (43% heeft dit gekozen), gevolgd door gastvrij (38%), groen (36%) sociaal (36%) en hartelijk (33%).

In een sessie met betrokkenen in de regio (zie 1.3 methoden) hebben we aan de hand van de twaalf thema's van brede welvaart verkend wat typerend is voor hun regio. Een aantal van de genoemde kenmerken door inwoners kwam ook in dit gesprek terug. Zo werd genoemd dat deze regio veel kleine kernen kent, met van oudsher een sterke sociale binding. De natuurgebieden en de variatie aan landschappen werden ook genoemd. Alhoewel de term traditioneel niet letterlijk genoemd is, benoemt men wel dat innovatie achterblijft. Eigenwijs werd, naast de termen potentieel en plantaardig, als de drie belangrijkste kenmerken voor de regio genoemd. Van de inwoners van West-Brabant typeert 9% deze regio als eigenwijs.

5.3.2 Reflectie: brede welvaart in West-Brabant

West-Brabanders waarderen hun brede welvaart gemiddeld met een 7,3, 69% van hen is hierover tevreden, 28% is deels tevreden en 3% ontevreden. Inwoners zijn over het algemeen meer tevreden met hun omgevingsmogelijkheden (75%) dan met hun individuele mogelijkheden (67%). Dit zien we in de andere Brabantse regio's ook terug. De oudere generatie in West-Brabant is over het algemeen het meest tevreden met de eigen brede welvaart. We zien in deze regio weinig verschillen tussen de ervaren brede welvaart van inwoners die in of buiten de stad wonen. In de subregio de Baronie zijn iets meer mensen tevreden (72%) met de eigen brede welvaart dan in de subregio Stedelijke Regio West-Brabant (64%).

Opmerkelijk is dat mobiliteit het thema is dat het hoogst wordt gewaardeerd door inwoners zelf. Terwijl de afstanden in West-Brabant relatief groot zijn en het beperkte openbaar vervoer soms voor moeilijk bereikbare opleidingen, stageplekken en werklocaties kan zorgen. Toch gaat het in deze regio, in vergelijking met de andere regio's, relatief iets beter op dit thema als we alle indicatoren in samenhang bezien. Zo is bijvoorbeeld de filezwaarte minder in deze regio en is er een relatief goede ontsluiting van bedrijventerreinen. Ook het thema wonen wordt, net als in andere regio's, door inwoners hoog gewaardeerd. Inwoners zijn met name tevreden met hun huidige woning, ondanks de krapte op de woningmarkt. Het is overigens wel de vraag of de huidige woning van inwoners past bij hun situatie en wensen.

Net als in de regio Hart van Brabant gaat het in West-Brabant wat minder goed met de thema's gezondheid, materiële welvaart en veiligheid, vergeleken met de andere Brabantse regio's. Ook het thema milieu & klimaat scoort minder in West-Brabant. Dit komt onder andere doordat er relatief meer uitstoot van koolstofdioxide is en het huishoudelijk afval van inwoners iets hoger ligt dan in andere regio's.

Vergelijken we de aanwezige mogelijkheden van de thema's onderling dan vallen gezondheid en milieu & klimaat ook in negatieve zin op in West-Brabant. Dit geldt ook voor sociale samenhang. Inwoners van West-Brabant waarderen zelf de thema's materiële welvaart en gezondheid het laagst van alle brede welvaartsthema's. Terwijl we uit eerder onderzoek weten dat beide aspecten – en met name de tevredenheid met de gezondheid –

belangrijke bouwstenen zijn voor de tevredenheid met het leven in het algemeen (Blanken en Verhoeven, 2022).

Het blijft dus belangrijk de materiële welvaart en de gezondheid van inwoners van de regio te versterken. In de Regio Deal in West-Brabant is dan ook specifiek aandacht voor het werken aan en verbeteren van de omgevingskwaliteit en de gezondheid en gezondheidsbeleving van inwoners³⁵. De regio wil de kracht en energie van de plantaardige regio benutten om de brede welvaart te versterken. Dit gebeurt door samen met bewoners, overheden en (kennis)instellingen te werken aan het vergroten van de veerkracht en zelfredzaamheid van inwoners en ondernemers, het verbeteren van de sociale en fysieke leefomgevingskwaliteit en het versterken van het innovatievermogen van de plantaardige economie.

Hoewel de verschillen met de meeste andere Brabantse regio's klein zijn op het gebied van onderwijs, scoort West-Brabant hier iets lager als het gaat om de aanwezige mogelijkheden. Al komt dit thema in deze regio juist positief naar voren als we de aanwezige mogelijkheden van de brede welvaartsthema's onderling vergelijken. Er zijn dus wel kansen voor het onderwijs in de regio. In een van de programmalijnen in de Regio Deal wordt ingezet op het vasthouden van jongeren in West-Brabant door het opleidings- en werkaanbod uit te breiden om jongeren te verbinden aan West-Brabant. Dat blijft een uitdaging omdat jongeren zich minder verbonden voelen met hun buurt dan ouderen.

In deze regio is uitgebreider gekeken naar de mate van grip die mensen op hun leven ervaren en buurtverbondenheid. Grip zegt namelijk iets over de veerkracht van inwoners en buurtverbondenheid is een belangrijk onderdeel van sociale samenhang. Inwoners die zeer veel grip op hun leven ervaren zijn vaker tevreden met de eigen brede welvaart (90%) dan inwoners die zeer weinig grip ervaren (47%). In West-Brabant ervaart 13% van de inwoners zeer veel grip, 73% scoort gemiddeld en 14% ervaart zeer weinig grip. In de Baronie ervaren iets meer mensen veel grip dan in Stedelijke Regio West-Brabant. Ongeveer twee derde van de inwoners voelt zich redelijk tot sterk verbonden met hun buurt, zowel in de Baronie als in Stedelijke Regio West-Brabant. Hierbij zien we verschillen tussen generaties: hoe ouder, hoe meer verbonden men zich voelt. Wat betreft de ervaren brede welvaart zien we duidelijke verschillen tussen mensen die veel of weinig grip ervaren, en hetzelfde geldt voor inwoners die zich wel of niet verbonden voelen met hun buurt.

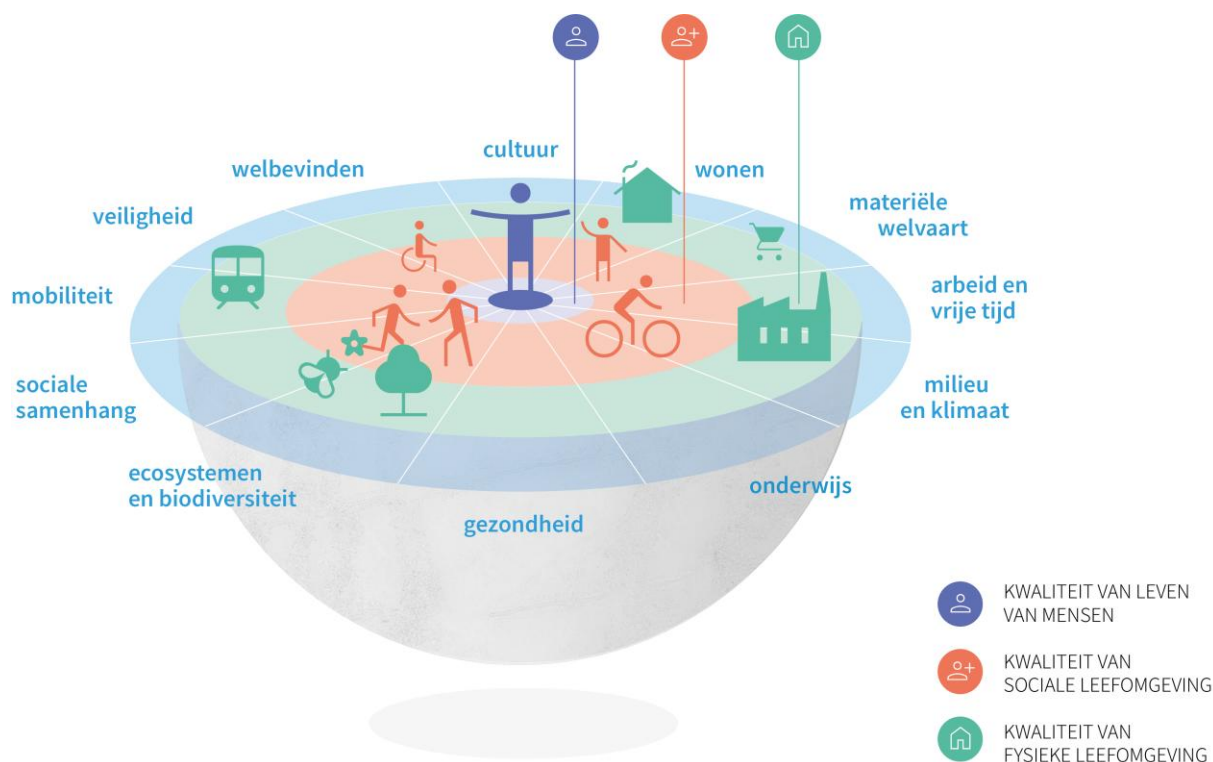
³⁵ Regio Deal West-Brabant (2024).

6 Brede welvaart in Noordoost-Brabant

In dit regiobeeld kijken we naar hoe het gaat met de brede welvaart in Noordoost-Brabant. We laten zien hoe Noordoost-Brabant ervoor staat op de verschillende thema's van brede welvaart, en hoe inwoners dit zelf ervaren.³⁶

De monitor kijkt naar de kwaliteit van leven van mensen in het hier en nu, welke in belangrijke mate wordt beïnvloed door de kwaliteit van hun sociale en fysieke leefomgeving. Figuur 46 laat dit samenspel van aanwezige en ervaren mogelijkheden van mensen op verschillende thema's van brede welvaart zien. In hoofdstuk 2.1 van dit rapport is een uitgebreidere beschrijving te vinden van het concept brede welvaart en hoe we dit meten.

Figuur 46. Brede welvaart: samenspel van verschillende thema's

We kijken vervolgens voor de verdieping in Noordoost-Brabant naar sociale samenhang, specifiek naar de concepten buurtverbondenheid en de kwaliteit van sociale relaties³⁷. Tot slot geven we een reflectie op de regio. Hierin beschrijven we eerst welke begrippen

³⁶ Dit doen we op basis van het Regiokompas en vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart, meer informatie hierover is te vinden in paragraaf 1.3 methoden. Alle achterliggende data vanuit het Regiokompas van deze regio zijn te vinden in bijlage C.

³⁷ De keuzen voor de verdiepende thema's hebben we afgestemd met betrokkenen in de regio's (zie 1.3 methoden).

inwoners in Noordoost-Brabant kenmerkend vinden voor hun regio. Daarna reflecteren we op hoe het gaat met de brede welvaart in deze regio, waarbij we aandacht hebben voor ambities die de regio heeft als het gaat om het verbeteren van de brede welvaart in de regio.

De regio Noordoost-Brabant bestaat uit de volgende 10 gemeenten:

Bernheze, Boekel, Land van Cuijk, Boxtel, 's-Hertogenbosch, Maashorst, Meierijstad, Oss, Sint-Michielsgestel en Vught.

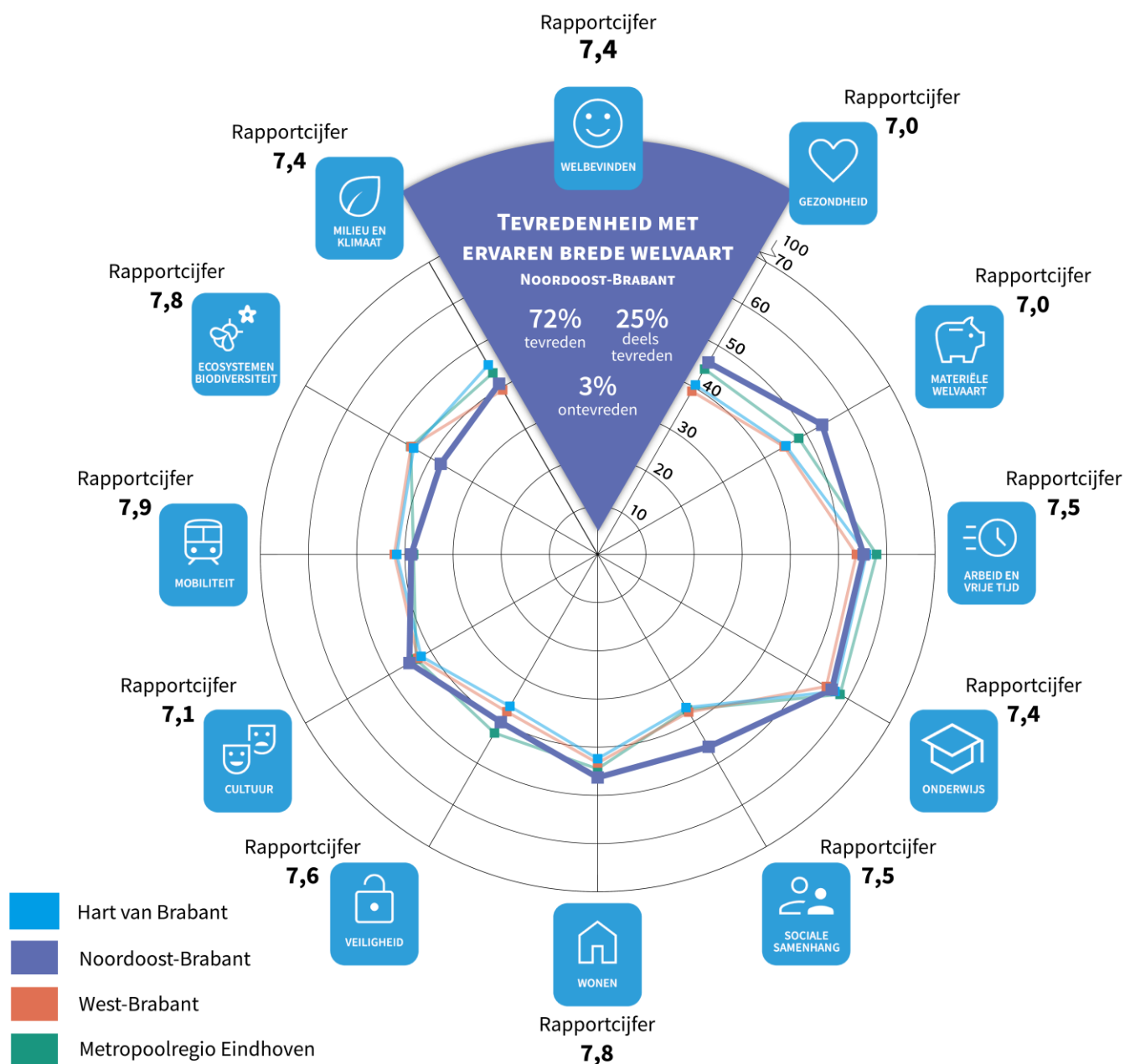
Indien relevant en waar mogelijk maken we onderscheid tussen inwoners van de subregio's **Den Bosch en omgeving** (Boxtel, 's-Hertogenbosch, Oss, Sint Michielsgestel en Vught), **Meierijstad en omgeving** (Bernheze, Boekel, Maashorst en Meierijstad) en **Land van Cuijk** (Land van Cuijk).

6.1 Kwaliteit van leven en leefomgeving

Hoe staat Noordoost-Brabant er op de verschillende thema's van brede welvaart voor en hoe ervaren inwoners dit in hun eigen leven? Figuur 47 geeft hiervan een *overall* beeld voor Noordoost-Brabant. Per thema van brede welvaart laten de punten in de figuur het verschil tussen Noordoost-Brabant en de andere regio's in Brabant zien. Hoe verder de punt op de lijn naar buiten ligt, hoe beter dat het gaat op dat thema. Ook worden de gemiddelde rapportcijfers van inwoners per thema vermeld, waarbij de samengestelde maat voor welbevinden een overkoepelend beeld geeft voor de totale ervaren brede welvaart van inwoners in Noordoost-Brabant.

Als we kijken naar hoe het gaat met de aanwezige mogelijkheden op de verschillende thema's van brede welvaart – en we deze onderling vergelijken – dan gaat het in regio Noordoost-Brabant relatief goed met de thema's onderwijs, arbeid & vrije tijd en materiële welvaart. Het gaat relatief minder goed op de thema's ecosystemen & biodiversiteit en mobiliteit (Zie Figuur 47).

Figuur 47. Brede welvaart Noordoost-Brabant (2024)

In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het in Noordoost-Brabant relatief goed met de thema's sociale samenhang, materiële welvaart en gezondheid en minder goed met het thema ecosystemen & biodiversiteit. Dit geldt ook voor het thema mobiliteit, al zijn de verschillen met de andere regio's op dit thema niet zo groot – en zijn de aanwezige mogelijkheden in Noordoost-Brabant vergelijkbaar met Metropoolregio Eindhoven.

Inwoners uit Noordoost-Brabant waarderen zelf de thema's mobiliteit, wonen en ecosystemen & biodiversiteit het hoogst. De thema's gezondheid en materiële welvaart krijgen gemiddeld genomen de laagste waardering van de inwoners uit Noordoost-Brabant. Dit zien we ook in de andere regio's.

In deze regio valt op dat inwoners van Noordoost-Brabant zelf het thema materiële welvaart relatief laag waarderen, terwijl het met dit thema op basis van objectieve gegevens relatief goed gaat in deze regio. Andersom gezien waarderen inwoners van Noordoost-Brabant het thema mobiliteit het hoogst, terwijl het met de mobiliteit in deze regio op basis van de aanwezige mogelijkheden relatief minder goed gaat. Tot slot wordt ook het thema ecosystemen & biodiversiteit door inwoners van Noordoost-Brabant relatief hoog gewaardeerd, terwijl het in deze regio op basis van de aanwezige mogelijkheden minder goed gaat op dit thema.

Voor het overzicht van de tevredenheid van Noordoost-Brabanders met de verschillende thema's van brede welvaart in 2024 verwijzen we naar bijlage B, waar de volledige tevredenheidsrapporten voor Noordoost-Brabant en haar subregio's zijn opgenomen. Alle achterliggende data vanuit het Regiokompas zijn per indicator geordend naar thema te vinden in bijlage C.

We zoomen hieronder in op de afzonderlijke thema's van brede welvaart. We beschrijven in algemene zin hoe het gaat met het thema bezien vanuit de aanwezige mogelijkheden en vanuit de ervaren mogelijkheden. Indien noemenswaardig beschrijven we de verschillen tussen de subregio's.

Welbevinden

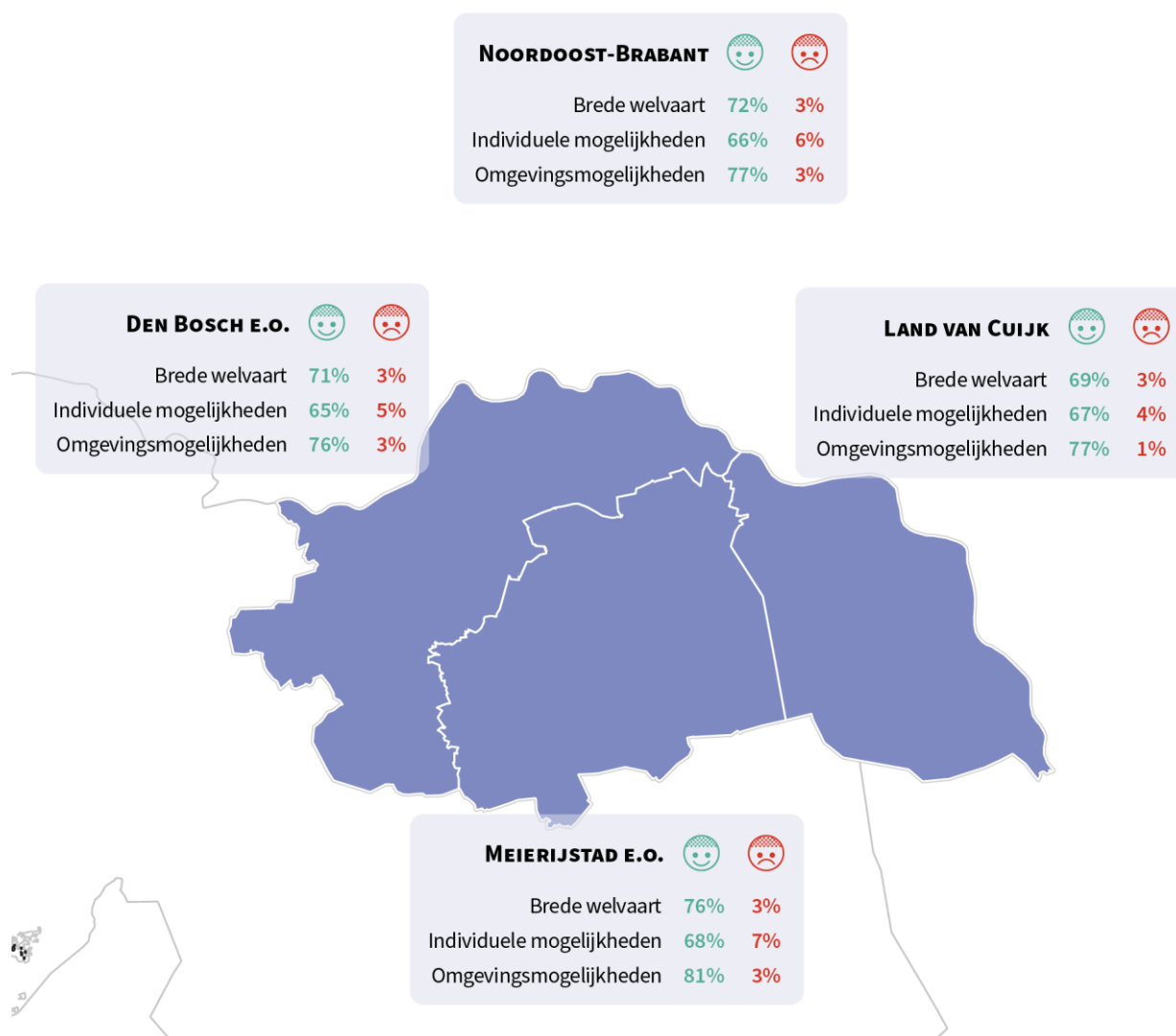
Het thema welbevinden – de waardering van inwoners van het leven in het algemeen en de verschillende aspecten daarvan – kent een overkoepelend karakter. We presenteren de resultaten voor dit thema aan de hand van de samengestelde maat voor ervaren brede welvaart³⁸. Noordoost-Brabanders geven hun brede welvaart gemiddeld een 7,4 als rapportcijfer. Wanneer we kijken naar de verdeling van de mate van tevredenheid met de eigen brede welvaart, dan zien we dat 72% van de Noordoost-Brabanders tevreden is, een kwart is deels tevreden en 3% is ontevreden³⁹. Net als in de andere regio's zijn Noordoost-Brabanders over het algemeen meer tevreden met hun omgevingsmogelijkheden (77%) dan met hun individuele mogelijkheden (66%) (Zie Figuur 48).

In Meierijstad en omgeving zijn relatief gezien meer inwoners (81%) tevreden met hun omgevingsmogelijkheden dan in de andere twee subregio's (76 en 77%) (Zie Figuur 48).

³⁸ Zie paragraaf 2.1.1 voor meer informatie over de samengestelde maat en de indeling naar individuele en omgevingskenmerken. Zie Bijlage A voor de exacte score berekening.

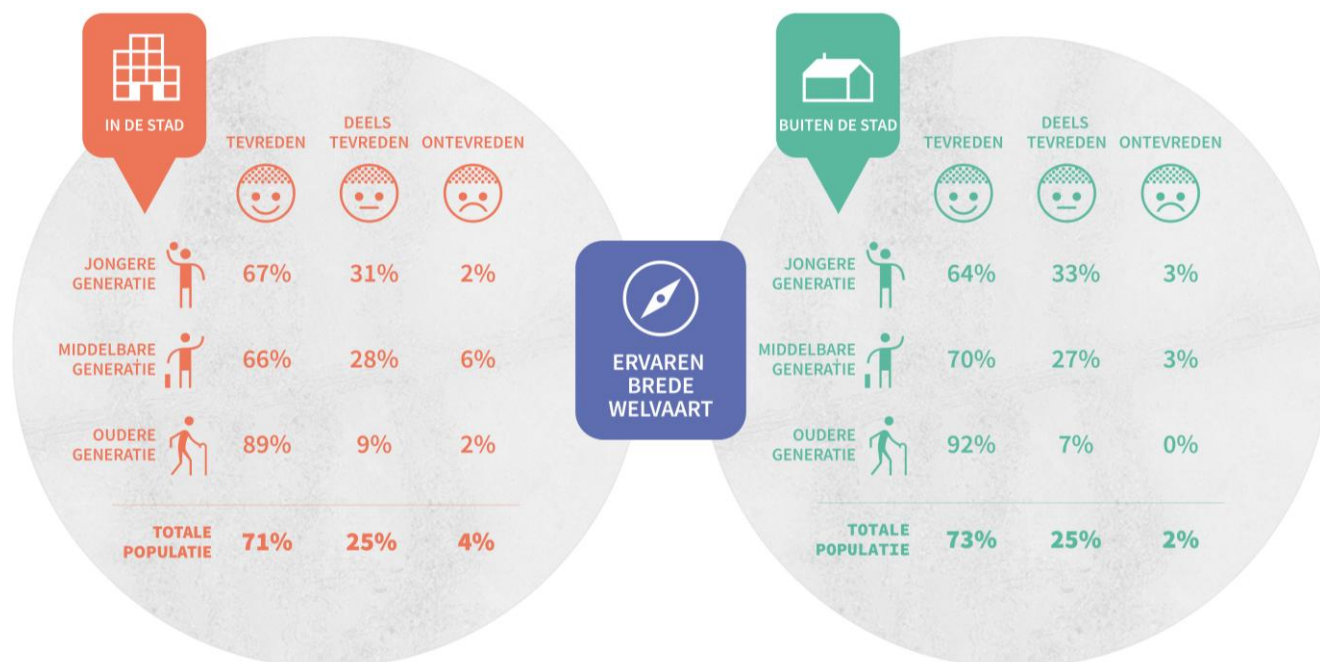
³⁹ Tevreden = 7 of hoger, deels tevreden = 5,0 t/m 6,9, ontevreden = lager dan 5.

Figuur 48. Brede welvaart in de (sub)regio's Noordoost-Brabant, uitgesplitst naar typen mogelijkheden (2024)

We vergelijken de ervaren brede welvaart van inwoners van Noordoost-Brabant naar drie verschillende generaties (jongere, middelbare en oudere generatie) woonachtig in de stad en buiten de stad. Gebaseerd op het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaakt voor welke mogelijkheden aanwezig zijn in het leven, alsook dat de aanwezige mogelijkheden in de stad anders kunnen zijn dan buiten de stad. Figuur 49 laat zien hoe de brede welvaart door deze verschillende groepen mensen worden ervaren.

Figuur 49. Tevredenheid met de eigen brede welvaart naar generaties in de stad en buiten de stad in Noordoost-Brabant (2024)

In Noordoost-Brabant kijkt met name de oudste generatie af van de andere generaties in hun tevredenheid met de eigen brede welvaart. Dit zien we ook gemiddeld in Brabant terug. Zo'n negen op de tien inwoners van de oudere generatie zijn tevreden met hun brede welvaart. Bij de middelbare en jongere generatie liggen deze percentages een stuk lager (tussen de 64% en 70%).

Over het algemeen zien we geen noemenswaardige verschillen tussen Noordoost-Brabanders die in de stad of buiten de stad wonen.

Gezondheid

Als we regio Noordoost-Brabant vergelijken met de drie andere Brabantse regio's, dan gaat het relatief goed op het thema gezondheid in deze regio. Zo ligt het aandeel inwoners met psychische klachten iets lager dan in de andere regio's en zijn er relatief iets minder inwoners die ongezond gedrag (roken, overmatig alcoholgebruik en/of zwaar overgewicht) vertonen. Daarnaast geven relatief minder inwoners aan last te hebben van psychische, iets meer inwoners geven aan een goede gezondheid te ervaren, en de gemiddelde zorgkosten liggen per persoon wat lager dan – met uitzondering van West-Brabant – in de andere Brabantse regio's. De gemiddelde afstand tot de huisarts en het ziekenhuis is deze regio wel iets hoger dan in de andere Brabantse regio's.

Ondanks dat de regio Noordoost-Brabanders het relatief goed doet op het thema gezondheid, waarden de inwoners dit thema het laagst (samen met het thema materiële welvaart) van alle brede welvaartsthema's. Zij waarden het thema gezondheid gemiddeld met een 7,0. Daarbij krijgt de eigen mentale gezondheid (7,3) over het algemeen een hogere waardering dan de lichamelijke gezondheid (6,8). Er zijn dan ook relatief gezien meer

inwoners tevreden over de eigen mentale gezondheid (74%) dan met de lichamelijke gezondheid (65%). Inwoners van subregio Meierijstad en omgeving waarderen de lichamelijke gezondheid wat lager (6,7) dan de andere twee subregio's (beiden 6,9).

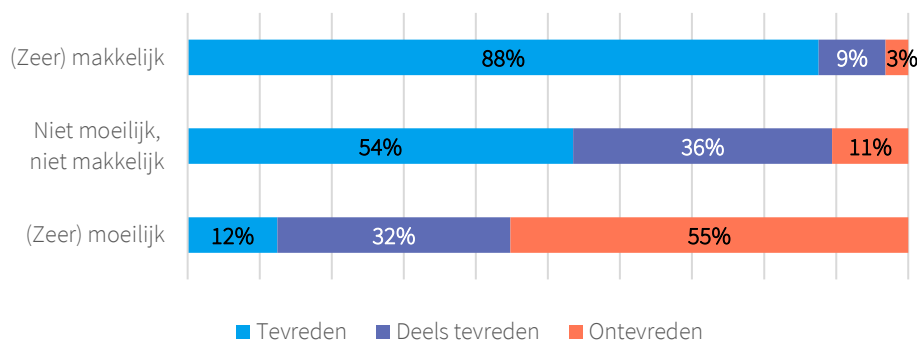
Materiële welvaart

Met het thema materiële welvaart gaat het in de regio Noordoost-Brabant relatief goed, in vergelijking met de andere Brabantse regio's. Inwoners hebben gemiddeld genomen een hoger besteedbaar inkomen en voldoende financiële buffer in vergelijking met de andere Brabantse regio's. Ook zijn er minder inwoners die gebruik maken van de bijstand en minder inwoners in langdurige armoede. Tot slot is er minder leegstand van kantoren en winkels in Noordoost-Brabant dan in de andere Brabantse regio's.

Ondanks dat het relatief goed gaat met de materiële welvaart in de regio, waarderen inwoners uit Noordoost-Brabant dit thema – gemeten via de tevredenheid met hun eigen financiële situatie – gemiddeld met een 7,0. Dit is, samen met het thema gezondheid, de laagste waardering van de inwoners uit Noordoost-Brabant op de verschillende brede welvaartsthema's. Ongeveer twee derde van de inwoners is tevreden met de eigen financiële situatie, 11% is hierover ontevreden. Inwoners van Land van Cuijk waarderen hun eigen financiële situatie gemiddeld het laagst (6,9), inwoners van Den Bosch en omgeving het hoogst (7,1).

We zien aanzienlijke verschillen tussen groepen inwoners en hun tevredenheid met de eigen financiële situatie (zie Figuur 50).

Figuur 50. Tevredenheid met financiële situatie naar mate rondkomen in Noordoost-Brabant (2024)

Van de inwoners die aangeven makkelijk te kunnen rondkomen in de maand, is een overgrote meerderheid (88%) tevreden met de eigen financiële situatie. Bij inwoners die zeer moeilijk elke maand kunnen rondkomen is slechts 12% tevreden hierover, ruim de helft van hen is ontevreden over de eigen financiële situatie (55%). In Noordoost-Brabant kan 51% van de inwoners (zeer) makkelijk rondkomen. 40% van de inwoners komt niet moeilijk en niet makkelijk rond, en 9% geeft aan (zeer) moeilijk te kunnen rondkomen.

Arbeid & vrije tijd

Kijken we naar de vergelijking tussen de brede welvaartsthema's, dan doet regio Noordoost-Brabant het relatief goed op het thema arbeid & vrije tijd. In vergelijking met de andere Brabantse regio's scoort de regio Noordoost-Brabant gemiddeld op dit thema. De werkgelegenheidsfunctie – het aantal banen ten opzichte van de beroepsbevolking – is relatief goed in vergelijking met West- en Hart van Brabant, al ligt deze lager dan in de Metropoolregio Eindhoven. De werkloosheid ligt iets lager en de arbeidsparticipatie iets hoger dan in de andere Brabantse regio's, al zijn er relatief gezien ook iets meer arbeidsongeschikten in de regio.

Noordoost-Brabanders waarderen hun werk of andere dagelijkse bezigheden gemiddeld met een 7,3. De hoeveelheid vrije tijd wordt beoordeeld met een 7,6. Over beide aspecten is ruim drie kwart van de Noordoost-Brabanders tevreden, 6% is hierover ontevreden. Gemiddeld beoordelen zij het thema arbeid & vrije tijd met een 7,5. We zien echter aanzienlijke verschillen tussen groepen Noordoost-Brabanders en hun tevredenheid met de dagelijkse bezigheden (zie Tabel 13).

Tabel 13. Waardering 'werk of andere dagelijkse bezigheden' door verschillende groepen in Noordoost-Brabant, 2024

Groep	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer	79%	17%	4%
Gepensioneerd	90%	9%	2%
Overig*	58%	24%	19%

* Dit zijn de categorieën: werkloos/werkzoekend, (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt, huisvrouw/-man, scholier/student, anders.

Vooraf inwoners die gepensioneerd zijn, zijn relatief vaak tevreden over hun dagelijkse bezigheden (90%) en minder vaak ontevreden (2%) dan de andere Noordoost-Brabanders. Van de Noordoost-Brabanders die werken⁴⁰ is 79% tevreden en 4% ontevreden. Terwijl slechts 58% van de mensen die niet tot bovenstaande groepen behoren⁴¹, bijvoorbeeld werkzoekenden en arbeidsongeschikten, tevreden zijn over hun dagelijkse bezigheden. Bijna een vijfde van hen is ontevreden hierover.

Onderwijs

In vergelijking met de andere brede welvaartsthema's, gaat het relatief goed met het thema onderwijs in de regio Noordoost-Brabant. De regio scoort vergelijkbaar op dit thema met de regio Hart van Brabant. Er zijn wat minder hbo en wo studenten in Noordoost-Brabant, in vergelijking met de andere Brabantse regio's. De gemiddelde afstand tot het MBO is in deze regio relatief korter en vergelijkbaar met Metropoolregio Eindhoven.

⁴⁰ In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer.

⁴¹ Werkloos/werkzoekend, (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt, huisvrouw/-man, scholier/student, anders.

Noordoost-Brabanders waarderen het thema onderwijs – de tevredenheid met hun opleidingskansen tot nu toe – gemiddeld met een 7,4. Ruim driekwart van de inwoners is hierover tevreden (78%), 7% is ontevreden over de opleidingskansen tot nu toe.

Sociale samenhang

Met het thema sociale samenhang gaat het in de regio Noordoost-Brabant, in vergelijking met de andere brede welvaartsthema's, gemiddeld. In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het juist beter op dit thema in Noordoost-Brabant. Zo zijn er relatief meer mensen die vrijwilligerswerk doen en ook de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen iets ligt hoger dan in de (meeste) andere Brabantse regio's. Verder voelen iets minder mensen zich eenzaam in deze regio dan in de andere drie regio's.

Inwoners uit Noordoost-Brabant waarderen hun sociale contacten gemiddeld met een 7,6 en de manier waarop mensen met elkaar omgaan in hun buurt met een 7,5. Over beide aspecten zijn zo'n acht op de tien inwoners tevreden. 5% is ontevreden over hun sociale contacten en 6% over de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt. Het thema sociale samenhang wordt door Noordoost-Brabanders gemiddeld beoordeeld met een 7,5. Inwoners uit Den Bosch en omgeving waarderen hun sociale contacten met een 7,5 lager dan de andere twee subregio's (7,7). Ook de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt wordt in Den Bosch en omgeving lager beoordeeld met gemiddeld een 7,3, tegenover een 7,6 in Meierijstad en omgeving en een 7,7 in Land van Cuijk.

Wonen

In vergelijking met de andere brede welvaartsthema's gaat het met het thema wonen gemiddeld in Noordoost-Brabant. Vergeleken met de andere Brabantse regio's gaat het in de regio Noordoost-Brabant iets beter op dit thema. Binnen het thema wonen kijken we naar zowel de kwaliteit van de woning als naar de directe woonomgeving van inwoners. In de regio Noordoost-Brabant is er iets minder geluidshinder van burens en van wegen in de buurt dan in de andere Brabantse regio's. Ook ligt de gemiddelde huurprijs van corporatiewoningen lager dan in West- en Hart van Brabant. Aan de andere kant zien we dat er minder betaalbare koopwoningen beschikbaar zijn dan in West- en Hart van Brabant.

Noordoost-Brabanders waarderen hun eigen woning of woonruimte gemiddeld met een 8,0 en hun directe woonomgeving met een 7,7. Over beide aspecten is een ruime meerderheid tevreden (respectievelijk 87% en 85%). Gemiddeld beoordelen inwoners van Noordoost-Brabant het thema wonen met een 7,8: één van de hogere waarderingen van de brede welvaartsthema's in deze regio. In Den Bosch en omgeving geven inwoners hun woning of woonruimte gemiddeld een 7,9, in de andere twee subregio's is dit gemiddeld een 8,1.

We zien dat inwoners die in een koopwoning wonen vaker tevreden zijn over hun woning of woonruimte (92%) dan inwoners die in een huurwoning wonen (77%).

Veiligheid

Met het thema veiligheid gaat het, in vergelijking met de andere brede welvaartsthema's in Noordoost-Brabant, relatief minder goed. Vergelijken we Noordoost-Brabant op dit thema

met de andere regio's, dan gaat het gemiddeld. Er zijn in deze regio iets minder gewelds- en seksuele delicten geregistreerd en ook het aantal meldingen van huiselijk geweld is lager dan in de andere Brabantse regio's. Ook de jeugdcriminaliteit ligt lager dan in de andere regio's. Aan de andere kant is het overstromingsrisico groter dan in de andere Brabantse regio's.

Inwoners uit Noordoost-Brabant waarderen het thema veiligheid – de tevredenheid met de veiligheid in hun buurt – gemiddeld met een 7,6. Een ruime meerderheid is tevreden over de veiligheid in hun buurt (82%), 5% is hierover ontevreden. In Meierijstad en omgeving zijn inwoners hierover vaker tevreden (87%) dan inwoners van Den Bosch en omgeving en Land van Cuijk (beiden 81%).

Cultuur

In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het op het thema cultuur iets beter in de regio Noordoost-Brabant, al liggen de regio's dicht tegen elkaar aan. Het thema cultuur heeft aandacht voor zowel de afstand tot diverse culturele voorzieningen als voor de aanwezigheid van rijksmonumenten en stadsgezichten. De regio Noordoost-Brabant kent een relatief kortere afstand tot bioscopen en podiumkunsten dan in de andere Brabantse regio's. Noordoost-Brabanders waarderen het thema cultuur – de tevredenheid met het culturele aanbod in hun omgeving – gemiddeld met een 7,1. Bijna drie kwart van de inwoners is tevreden over dit culturele aanbod (72%), 8% is hierover ontevreden. Inwoners van Land van Cuijk waarderen het thema cultuur gemiddeld met een 6,7, inwoners van Den Bosch en omgeving met een 7,2 en inwoners van Meierijstad en omgeving met een 7,3.

Mobiliteit

Met het thema mobiliteit gaat het in Noordoost-Brabant minder goed ten opzichte van de andere brede welvaartsthema's. Vergeleken met de andere Brabantse regio's gaat het in Noordoost-Brabant gemiddeld. Zo is de bereikbaarheid van bussen (en metro's en trams) iets minder goed dan in de andere Brabantse regio's. Ook zijn er iets minder schone particuliere voertuigen dan in West- en Hart van Brabant. Aan de andere kant is de filezwaarte lager dan in de overige Brabantse regio's.

Ondanks dat de aanwezige mogelijkheden op dit thema wat minder goed lijken, waarderen de Noordoost-Brabanders dit thema het hoogst in vergelijking met de andere brede welvaartsthema's. Het thema mobiliteit – gemeten via de tevredenheid met de bereikbaarheid van plekken die voor inwoners belangrijk zijn – wordt door Noordoost-Brabanders gemiddeld genomen gewaardeerd met een 7,9. Een groot deel van de inwoners is dan ook tevreden over de bereikbaarheid van plekken die voor hen belangrijk zijn (87%), 4% is hierover ontevreden. Inwoners van Land van Cuijk waarderen dit thema gemiddeld met een 7,7, in de andere twee subregio's wordt dit thema gewaardeerd met een 8,0.

Ecosystemen & biodiversiteit

Met het thema ecosystemen & biodiversiteit gaat het in Noordoost-Brabant het minst goed ten opzichte van andere de brede welvaartsthema's. Ook in vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het in deze regio op dit thema minder goed. Zo is er relatief weinig beschermde natuur en openbaar groen in Noordoost-Brabant. Aan de andere kant is de

soortenrijkdom in deze regio wel hoger dan in Hart van Brabant en in Metropoolregio Eindhoven.

Inwoners uit Noordoost-Brabant waarderen dit thema – de tevredenheid met het groen en de natuur in hun leefomgeving – gemiddeld met een 7,8. 85% van de inwoners is tevreden over het groen en de natuur in hun omgeving, 4% is hierover ontevreden. Inwoners van Land van Cuijk geven dit thema gemiddeld met een 8,1 de hoogste waardering. 90% van de inwoners van Land van Cuijk is hierover tevreden. In de andere twee subregio's wordt het thema gemiddeld beoordeeld met een 7,8.

Milieu & klimaat

Met het thema milieu & klimaat gaat het in de regio Noordoost-Brabant redelijk gemiddeld, vergeleken met de andere regio's in Brabant. De waterkwaliteit is lager dan in de andere regio's. Het totale huishoudelijke afval ligt iets hoger dan in de regio Hart van Brabant en de Metropoolregio Eindhoven. Aan de andere kant kent de regio Noordoost-Brabant meer hernieuwbare energie dan de andere Brabantse regio's.

Noordoost-Brabanders waarderen dit thema – de tevredenheid met de milieukwaliteit in de directe leefomgeving – gemiddeld met een 7,4. 79% van de inwoners is hierover tevreden, 5% is ontevreden over de milieukwaliteit in de directe leefomgeving.

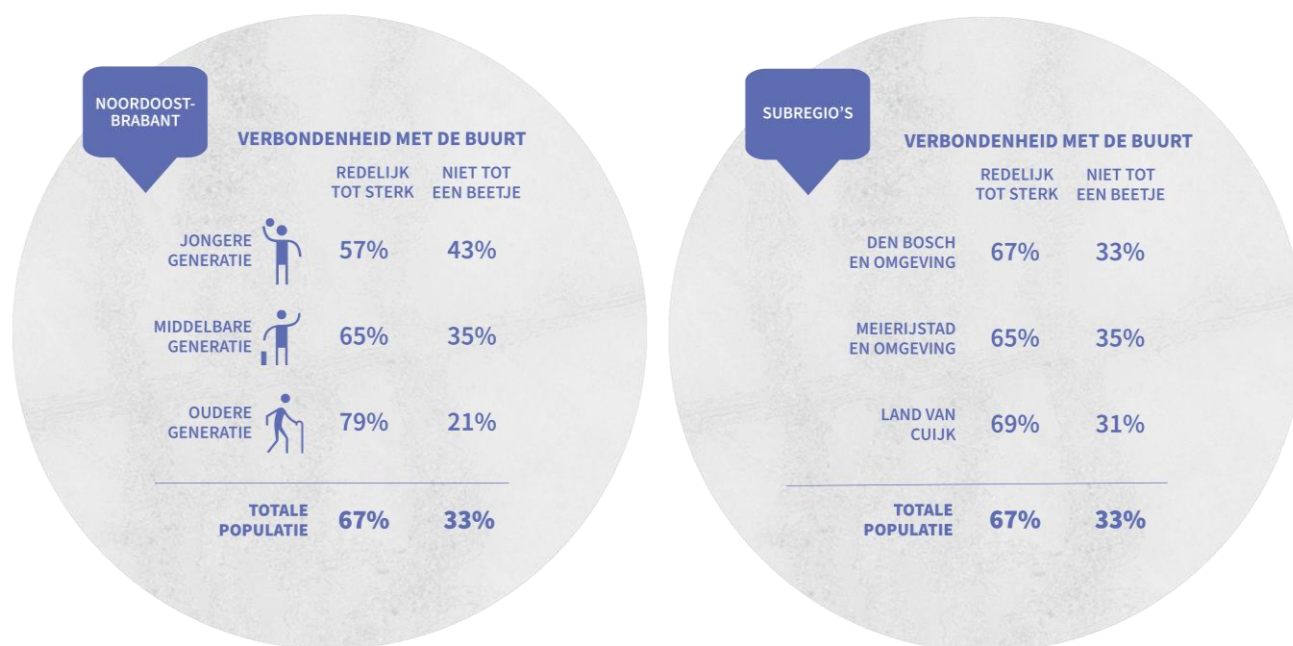
6.2 Verdieping sociale samenhang in Noordoost-Brabant

In elke regio gaan we iets dieper in op twee concepten uit het vragenlijstonderzoek. In deze regio kijken we naar sociale samenhang, specifiek naar buurtverbondenheid en de kwaliteit van sociale relaties. In een eerder onderzoek zagen we namelijk dat buurtverbondenheid een grote bijdrage levert aan de tevredenheid met de sociale contacten en met de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt (Blanken & Verhoeven, 2023). We kijken hierbij naar eventuele verschillen tussen generaties en tussen de subregio's. Daarna kijken we naar de verdeling van ervaren brede welvaart onder verschillende groepen inwoners van Noordoost-Brabanders, waarbij we aandacht hebben voor factoren die relevant zijn voor de sociale samenhang.

Buurtverbondenheid

In Noordoost-Brabant voelt twee derde van de inwoners zich redelijk tot sterk verbonden met zijn of haar buurt (67%). Vergelijken we de mate van buurtverbondenheid van generaties, dan valt op dat de oudere generatie zich aanzienlijk vaker verbonden voelt met de buurt (79%) dan de middelbare (65%) en jongere generatie (57%). In alle drie de subregio's voelt ongeveer twee derde van de inwoners zich redelijk tot sterk verbonden met hun buurt (Zie Figuur 51).

Figuur 51. Verbondenheid met de buurt naar generaties en subregio's Noordoost-Brabant (2024)

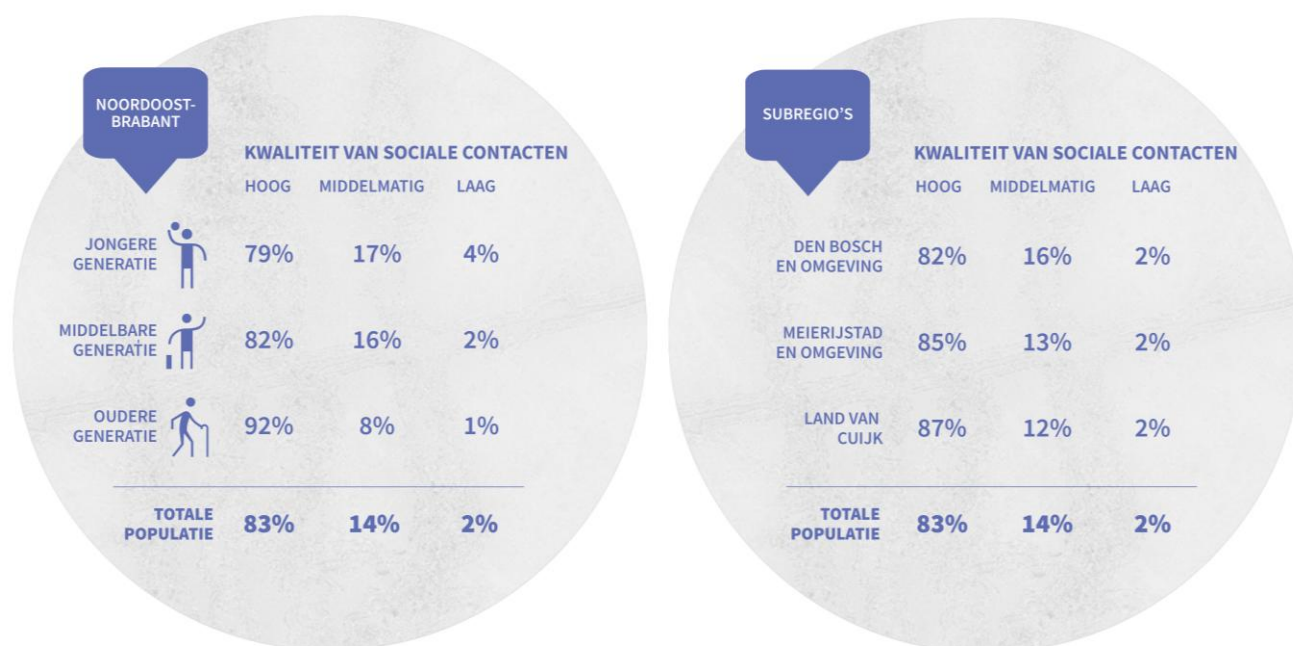

Kwaliteit van sociale contacten

Als we de kwaliteit van sociale contacten vergelijken, ofwel hoe tevreden inwoners zijn met het contact met familie, vrienden en buren, dan zien we dat in alle drie de subregio's ruim acht op de tien inwoners (82%-87%) een hoge kwaliteit van sociale contacten ervaren⁴². Verder zien we dat een grote meerderheid van de oudere generatie een hoge kwaliteit van contacten ervaart (92%), tegenover 82% van de middelbare en 79% van de jongere generatie (Zie Figuur 52).

⁴² Hoge kwaliteit = rapportcijfer van 7 of hoger, gemiddelde kwaliteit = rapportcijfer van 5 t/m 6,9, lage kwaliteit is lager dan 5. Voor meer informatie zie bijlage A.

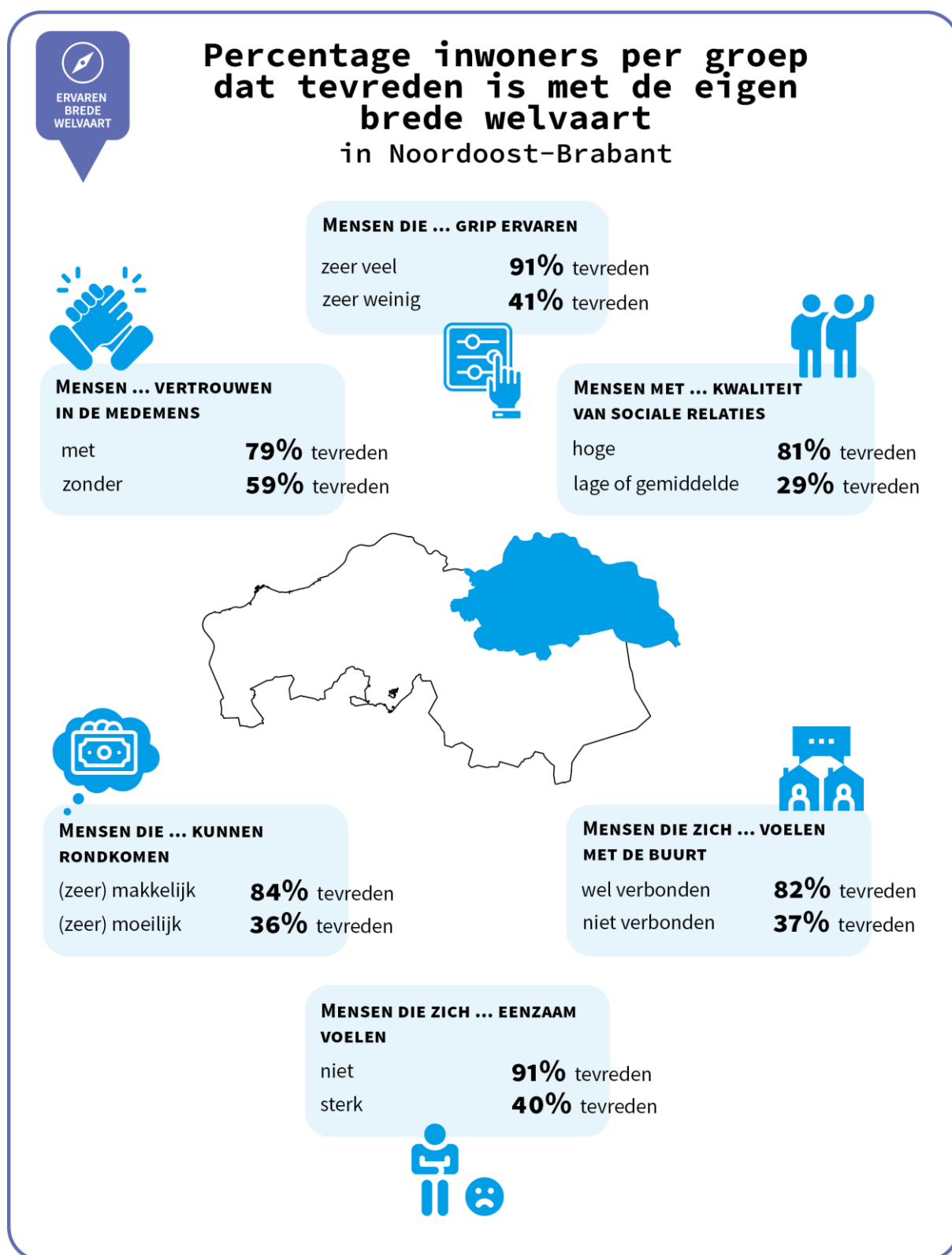
Figuur 52. Kwaliteit van sociale contacten naar generaties en subregio's Noordoost-Brabant (2024)

6.2.1 Verdeling van ervaren brede welvaart in Noordoost-Brabant

Brede welvaart gaat niet alleen over de aanwezige mogelijkheden in het leven van mensen en hoe zij die waarderen. Het gaat ook over een eerlijke verdeling van die mogelijkheden in de samenleving én in hoeverre mensen daadwerkelijk in staat zijn om er gebruik van te maken. Om beter zicht te krijgen op hoe het gaat met de brede welvaart, is het van belang om aandacht te hebben voor factoren als grip, verbondenheid, vertrouwen en kunnen rondkomen. In paragraaf 2.3.2 hebben we dit verder toegelicht. In onderstaande Figuur 53 kijken we naar de verdeling van dergelijke factoren en de mate waarin mensen tevreden zijn met de eigen brede welvaart. In deze regio hebben we specifiek aandacht voor grip en factoren van sociale samenhang.

Figuur 53. Verdeling van ervaren brede welvaart naar factoren in Noordoost-Brabant (2024)

We zien grote contrasten in de verdeling van de ervaren brede welvaart in Noordoost-Brabant. Zo zijn vier op de tien (41%) inwoners van Noordoost-Brabant met zeer weinig grip tevreden met de eigen brede welvaart, terwijl dat voor 91% van de inwoners met zeer veel grip geldt. Ook zijn inwoners van Noordoost-Brabant die zich redelijk tot sterk verbonden voelen met hun eigen buurt aanzienlijk vaker tevreden met hun brede welvaart (82%) dan zij die zich niet verbonden voelen met hun buurt (37%). Eenzelfde contrast zien we tussen de andere groepen inwoners. Zo is 79% van de mensen die vertrouwen hebben in de medemens tevreden met de eigen brede welvaart, tegenover 59% van de mensen die geen vertrouwen hebben. Mensen met een hoge kwaliteit van sociale relaties zijn vaker tevreden met hun brede welvaart (81%), dan mensen met een lage of gemiddelde kwaliteit (29%). En inwoners van Noordoost-Brabant die moeilijk kunnen rondkomen zijn minder vaak tevreden met hun brede welvaart (36%) dan Brabanders die makkelijk rondkomen (84%).

Om een beeld te geven over hoeveel procent van de inwoners van Noordoost-Brabant we het dan hebben als het gaat om bovenstaande groepen, staat in Tabel 14 de verdeling voor Noordoost-Brabant en voor de subregio's Den Bosch en omgeving, Meierijstad en omgeving en Land van Cuijk weergegeven.

Tabel 14. Aandeel inwoners per factor in Noordoost-Brabant (2024)

Factor	Mate	Noordoost-Brabant totaal	Den Bosch en Omgeving	Meierijstad en omgeving	Land van Cuijk
Grip	Zeer veel	14%	14%	11%	15%
	Gemiddelde	73%	72%	77%	71%
	Zeer weinig	13%	14%	12%	15%
Verbonden met de buurt	Wel (redelijk of sterk)	67%	67%	65%	69%
	Deels	24%	23%	29%	22%
	Niet	9%	10%	6%	9%
Vertrouwen in de medemens	Wel	66%	65%	70%	63%
	Geen	34%	35%	30%	37%
Kwaliteit sociale relaties	Hoog	83%	82%	85%	87%
	Gemiddeld	14%	16%	13%	12%
	Laag	2%	2%	2%	2%
Kunnen rondkomen	(Zeer) makkelijk	51%	51%	55%	46%
	Niet moeilijk / niet makkelijk	40%	40%	36%	45%
	(Zeer) moeilijk	9%	9%	10%	8%
Eenzaam	Sterk	17%	18%	12%	17%
	Enigszins	37%	36%	37%	36%
	Niet	47%	45%	50%	47%

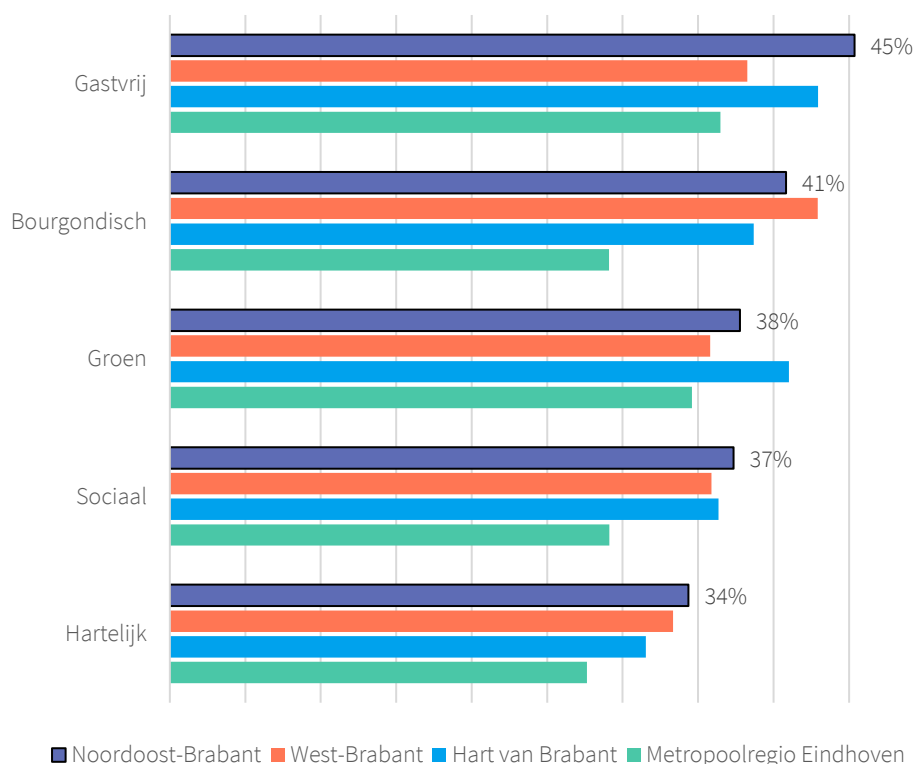
6.3 Reflectie op de regio Noordoost-Brabant

In deze paragraaf staan we stil bij wat inwoners kenmerkend vinden aan de regio waar zij wonen en bespreken we kort wat in de voorbereidende gesprekken met betrokken in de regio naar voren kwam. Vervolgens reflecteren we op hoe het gaat met de brede welvaart in deze regio, wat hierin opvalt en hoe dit zich verhoudt tot ambities die regio op het gebied van brede welvaart nastreeft vanuit de Regio Deal.

6.3.1 Kenmerkend voor de regio Noordoost-Brabant

We hebben alle inwoners van Brabant gevraagd welke kenmerken zij het beste bij de regio waar zij wonen vinden passen, zo ook aan inwoners van Noordoost-Brabant. De vraag is gebaseerd op de Imago monitor van Noord-Brabant, waarin Brabanders worden gevraagd waar ze hun provincie mee associëren. In Figuur 54 geven we de top 5 van kenmerken die inwoners bij hun regio vinden passen weer.

Figuur 54. Top 5 kenmerken van de regio Noordoost-Brabant volgens de inwoners uit deze regio (2024)

Inwoners van Noordoost-Brabant typeren hun regio het vaakst als gastvrij (45% heeft dit gekozen), gevolgd door bourgondisch (41%), groen (38%), sociaal (37%) en hartelijk (34%).

In een sessie met betrokkenen van de regio (zie 1.3 methoden) hebben we aan de hand van de twaalf thema's van brede welvaart verkend wat typerend is voor hun regio. Een aantal van de genoemde kenmerken door inwoners kwam ook in dit gesprek terug. Veel kleine kernen met gemeenschapszin, elkaar helpen en samenwerken zijn aspecten die bij sociale samenhang terugkwamen. Ook het bourgondische leven werd genoemd. De regio kent veel verschillende gebieden als het gaat om ecosystemen & biodiversiteit, alhoewel groen niet direct werd genoemd in het gesprek. In deze sessie werden 'het goede leven, een sterke agrifood sector en de houding om van niets iets te maken' als kenmerkend voor deze regio genoemd. Van de inwoners van Noordoost-Brabant geeft 25% aan deze regio als agrarisch te typeren.

6.3.2 Reflectie: Brede Welvaart in Noordoost-Brabant

Inwoners in Noordoost-Brabant waarderen hun brede welvaart gemiddeld met een 7,4. 71% van de inwoners is tevreden met de eigen brede welvaart, 25% is deels tevreden en 3% ontevreden. Net als in de andere Brabantse regio's zijn zij meer tevreden over hun omgevingsmogelijkheden (77%) dan over hun individuele mogelijkheden (66%). Over het algemeen is de oudere generatie in Noordoost-Brabant het meest tevreden met de eigen brede welvaart. We zien in deze regio weinig verschillen tussen de ervaren brede welvaart van inwoners die in of buiten de stad wonen. Inwoners in Meierijstad en omgeving zijn vaker tevreden met hun omgevingsmogelijkheden (81%) dan inwoners in Den Bosch en omgeving en Land van Cuijk (76% en 77%).

Het gaat in Noordoost-Brabant relatief goed gaat met de thema's sociale samenhang, materiële welvaart en gezondheid, vergeleken met de andere regio's in Brabant. Als we de brede welvaartsthema's in deze regio onderling met elkaar vergelijken, valt materiële welvaart ook in positieve zin op. Dit geldt ook voor onderwijs en arbeid & vrije tijd. Hoewel het op basis van de aanwezige mogelijkheden relatief goed gaat met de materiële welvaart, beoordelen inwoners dit thema – samen met gezondheid – toch het laagst. Uit eerder onderzoek weten we dat beide aspecten – en dan met name de tevredenheid met de gezondheid – belangrijke bouwstenen zijn voor de tevredenheid met het leven in het algemeen (Blanken en Verhoeven, 2022).

Inwoners waarderen het thema mobiliteit het hoogst, gevolgd door wonen en ecosystemen & biodiversiteit. Dat is opvallend aangezien het in Noordoost-Brabant juist relatief minder goed gaat met het thema ecosystemen & biodiversiteit op basis van de cijfers. Inwoners zelf zijn juist tevreden met het groen en natuur in hun omgeving. Dit is een interessant gegeven in het licht van de Regio Deal Noordoost-Brabant, waarin aandacht is voor de balans tussen werken en ontspannen, innovatie en traditie, stad en platteland, en mens en natuur – om 't Goeie Leven in de regio te behouden en te versterken. Met name voor de pijler *Gebiedskracht*, waarin wordt ingezet op een gezonde balans tussen natuur, landbouw en wonen.⁴³

⁴³ Kader Regio Deal Noordoost-Brabant (2024).

In deze regio is uitgebreider gekeken naar buurtverbondenheid en de kwaliteit van sociale relaties van inwoners, beiden als onderdeel van sociale samenhang. Binnen de pijler *Menskracht* in de Regio Deal is – naast aandacht voor een veerkrachtige arbeidsmarkt en gezonde jongeren – aandacht voor sterke steden en dorpen. Er wordt geïnvesteerd in sociale cohesie, leefbaarheid, inclusiviteit en woonoplossingen voor jongeren. In deze regio voelt ongeveer twee derde zich verbonden met hun buurt. We zien geen grote verschillen tussen de subregio's. Wel zien we dat de jongste generatie zich aanzienlijk minder verbonden voelt (57%) dan de middelbare (65%) en oudere generatie (79%). Dit kan in de toekomst negatieve impact hebben op de sociale samenhang in de regio. De Regio Deal heeft dus een flinke uitdaging op dit gebied.

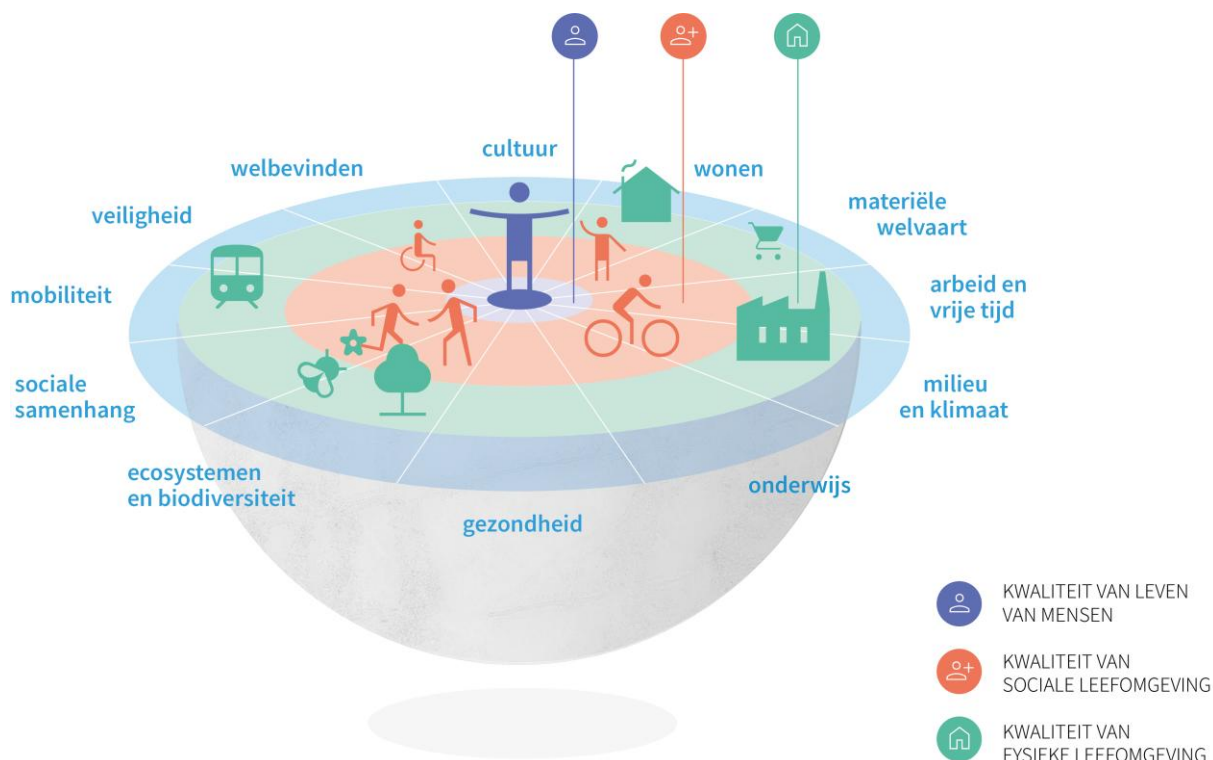
Wat betreft de kwaliteit van sociale relaties zijn de meeste inwoners van Noordoost-Brabant hierover tevreden, al verschilt dit ook per generatie: hoe ouder, hoe vaker tevreden. Wanneer we kijken naar de ervaren brede welvaart, zien we duidelijke verschillen tussen inwoners die veel of weinig grip op hun leven ervaren. Hetzelfde geldt voor inwoners die een hoge of lage kwaliteit van sociale relaties ervaren; mensen met weinig grip op hun leven of met een gebrek aan goede sociale relaties ervaren minder brede welvaart. Tot slot biedt hoofdstuk 4 van dit rapport – waarin we uitgebreider ingaan op de brede welvaart van jongvolwassenen – relevante en interessante informatie voor Noordoost-Brabant, in het licht van de aandacht voor jongeren in de Regio Deal.

7 Brede welvaart in Hart van Brabant

In dit regiobeeld kijken we naar hoe het gaat met de brede welvaart in Midden-Brabant. We laten zien hoe Midden-Brabant ervoor staat op de verschillende thema's van brede welvaart, en hoe inwoners dit zelf ervaren.⁴⁴

De monitor kijkt naar de kwaliteit van leven van mensen in het hier en nu, welke in belangrijke mate wordt beïnvloed door de kwaliteit van hun sociale en fysieke leefomgeving. Figuur 55 laat dit samenspel van aanwezige en ervaren mogelijkheden van mensen op verschillende thema's van brede welvaart zien. In hoofdstuk 2.1 van dit rapport is een uitgebreidere beschrijving te vinden van het concept brede welvaart en hoe we dit meten.

Figuur 55. Brede welvaart: samenspel van verschillende thema's

⁴⁴ Dit doen we op basis van het Regiokompas en vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart, meer informatie hierover is te vinden in paragraaf 1.3 methoden. Alle achterliggende data vanuit het Regiokompas van deze regio zijn te vinden in bijlage C.

We kijken vervolgens voor de verdieping in Hart van Brabant naar gezondheid en verschillende aspecten van de omgeving van inwoners⁴⁵. Tot slot geven we een reflectie op de regio. Hierin beschrijven we eerst welke begrippen inwoners in Hart van Brabant kenmerkend vinden voor hun regio. Daarna reflecteren we op hoe het gaat met de brede welvaart in deze regio, waarbij we aandacht hebben voor ambities die de regio heeft als het gaat om het verbeteren van de brede welvaart in de regio.

De regio Hart van Brabant bestaat uit de volgende 11 gemeenten:

Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Dongen, Gilze Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk.

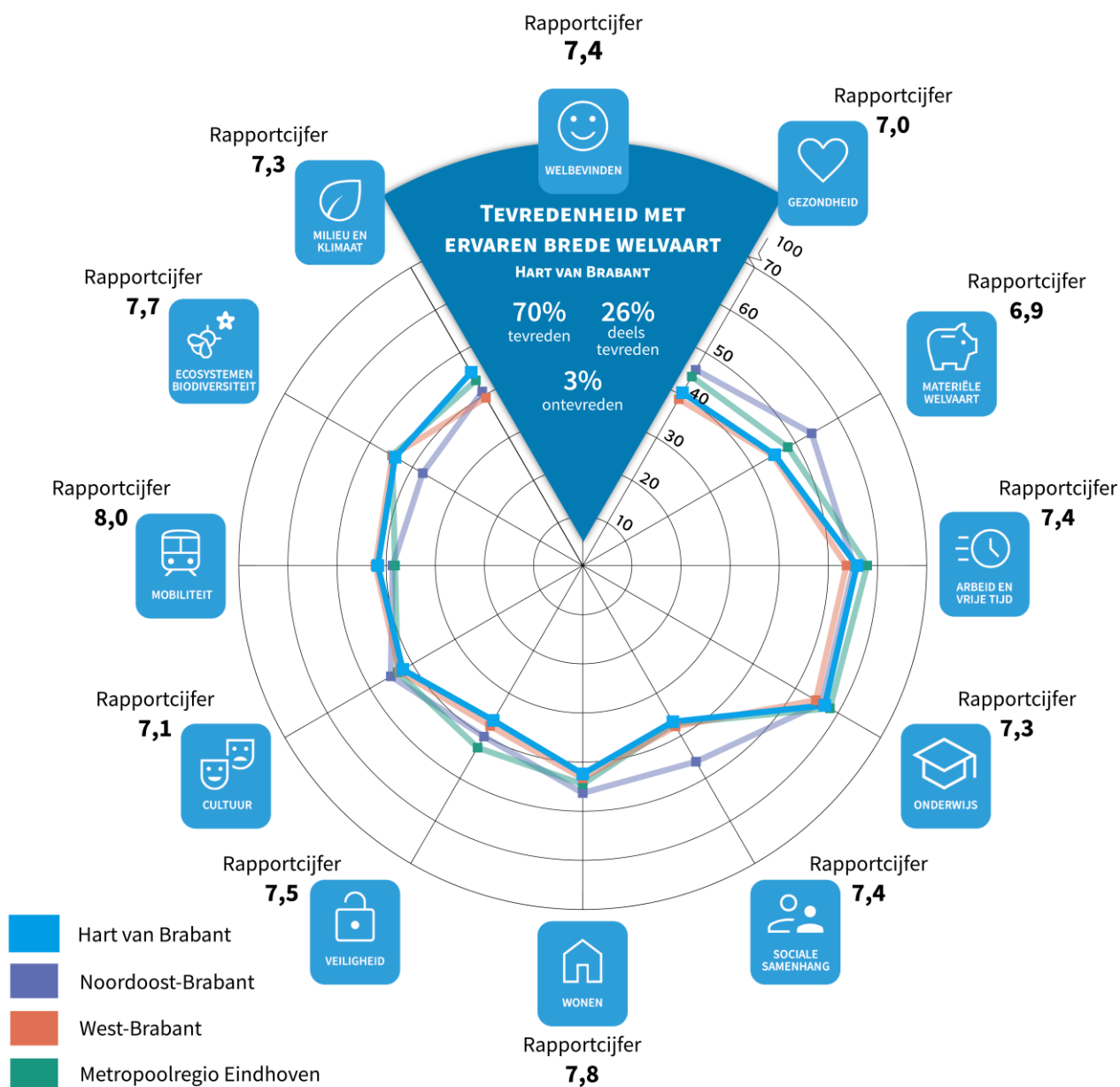
7.1 Kwaliteit van leven en de leefomgeving

Hoe staat Hart van Brabant er op de verschillende thema's van brede welvaart voor en hoe ervaren inwoners dit in hun eigen leven? Figuur 56 geeft hiervan een *overall* beeld voor Hart van Brabant. Per thema van brede welvaart laten de punten in de figuur het verschil tussen Hart van Brabant en de andere regio's in Brabant zien. Hoe verder de punt op de lijn naar buiten ligt, hoe beter dat het gaat op dat thema. Ook worden de gemiddelde rapportcijfers van inwoners per thema vermeld, waarbij de samengestelde maat voor welbevinden een overkoepelend beeld geeft voor de totale ervaren brede welvaart van inwoners in Hart van Brabant.

We kijken eerst naar de aanwezige mogelijkheden van brede welvaart in Hart van Brabant. Het gaat in de regio Hart van Brabant relatief goed met de thema's onderwijs en arbeid & vrije tijd, als we de thema's onderling vergelijken. Het gaat relatief minder goed met de thema's veiligheid, sociale samenhang en gezondheid (Zie Figuur 56).

⁴⁵ De keuze voor de verdiepende thema's hebben we afgestemd met betrokkenen in de regio (zie 1.3 methoden).

Figuur 56. Brede welvaart in Hart van Brabant (2024)

In vergelijking met de andere Brabantse regio's, gaat het in regio Hart van Brabant relatief goed op de thema's milieu & klimaat en mobiliteit. Deze thema's krijgen ook een relatief hoge beoordeling van de inwoners uit Hart van Brabant zelf, evenals het thema wonen. In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het in de regio Hart van Brabant minder goed met de thema's gezondheid, materiële welvaart en veiligheid. Al zijn de verschillen met West-Brabant klein. De thema's materiële welvaart en gezondheid worden door de Hart van Brabanders zelf ook het laagst gewaardeerd. Dit zien we ook in de andere regio's.

Kijken we naar de waardering van de thema's van brede welvaart door inwoners, dan valt op dat inwoners van Hart van Brabant zelf het thema veiligheid redelijk hoog waarderen, terwijl het met de veiligheid in deze regio op basis van aanwezige mogelijkheden minder

goed gaat. Dit geldt ook voor het thema sociale samenhang. Voor het overzicht van de tevredenheid van Hart van Brabanders met de verschillende thema's van brede welvaart in 2024 verwijzen we naar bijlage B, waar het volledige tevredenheidsrapport voor Hart van Brabant is opgenomen. Alle achterliggende data van het Regiokompas is per thema te vinden in bijlage C.

We gaan hierna in op de afzonderlijke thema's van brede welvaart in Hart van Brabant. We beschrijven in algemene zin hoe het gaat met het thema gezien vanuit de aanwezige mogelijkheden en vanuit de ervaren mogelijkheden.

Welbevinden

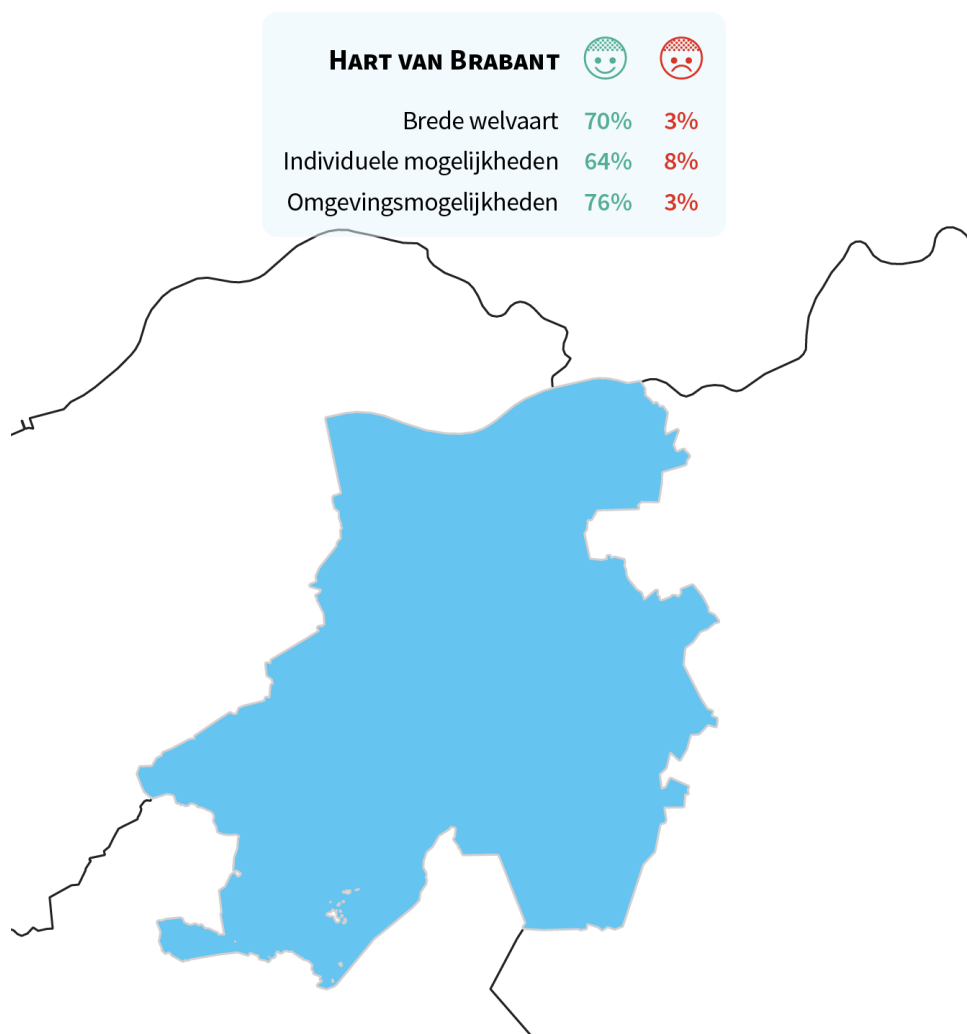
Gezien het overkoepelende karakter van welbevinden – de waardering van inwoners van het leven in het algemeen en de verschillende aspecten daarvan – presenteren we de resultaten voor dit thema aan de hand van de samengestelde maat ervaren brede welvaart⁴⁶.

Inwoners van Hart van Brabant geven hun brede welvaart gemiddeld een 7,4 als rapportcijfer. Kijken we naar de verdeling van de mate van tevredenheid met de eigen brede welvaart, dan zien we dat 70% van de Hart van Brabanders tevreden is, 26% is deels tevreden en 3% is ontevreden⁴⁷. Net als in de andere regio's in Brabant zijn inwoners van Hart van Brabant meer tevreden met hun omgevingsmogelijkheden (76%) dan met hun individuele mogelijkheden (64%) (Zie Figuur 57).

⁴⁶ Zie paragraaf 2.1.1 voor meer informatie over de samengestelde maat en de indeling naar individuele en omgevingskenmerken. Zie Bijlage A voor de exacte score berekening.

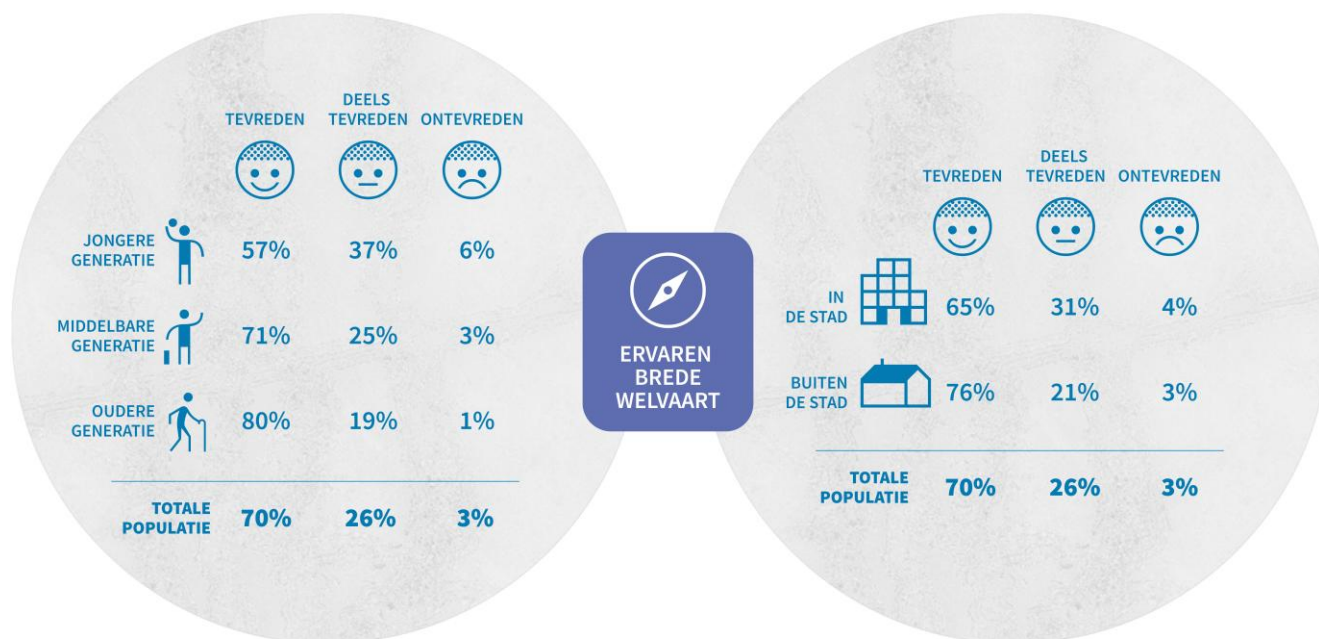
⁴⁷ Tevreden = 7 of hoger, deels tevreden = 5,0 t/m 6,9, ontevreden = lager dan 5.

Figuur 57. Ervaren brede welvaart in Hart van Brabant (2024)

We onderscheiden de verdeling van de mate van tevredenheid met de eigen brede welvaart in Hart van Brabant van drie generaties (jongere, middelbare en oudere generatie). Ook kijken we naar de verdeling van de mate van tevredenheid met de eigen brede welvaart in en buiten de stad. Gebaseerd op het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaakt voor welke mogelijkheden aanwezig zijn in het leven, alsook dat de aanwezige mogelijkheden in de stad anders kunnen zijn dan buiten de stad.

Figuur 58. Ervaren brede welvaart in Hart van Brabant naar generatie en naar in en buiten de stad (2024)

In de regio Hart van Brabant is de jongste generatie minder vaak tevreden met de eigen brede welvaart (57%) en de oudste generatie vaker tevreden (80%). Vergelijken we de verdeling van ervaren brede welvaart van inwoners in en buiten de stad, dan valt in deze regio op dat inwoners die buiten de stad wonen vaker tevreden zijn met de eigen brede welvaart (76%) dan inwoners die in de stad wonen (65%) (Figuur 58).

Gezondheid

Het gaat in de regio Hart van Brabant relatief iets minder goed met het thema gezondheid dan met de meeste andere brede welvaartsthema's. In vergelijking met de regio Noordoost-Brabant en de Metropoolregio Eindhoven gaat het in deze regio minder goed met dit thema. *Overall* gaat het net iets beter dan in West-Brabant, maar de verschillen zijn klein. Dit komt door een combinatie van factoren. Er zijn in deze regio relatief iets meer mensen die onvoldoende bewegen, ongezond gedrag vertonen (roken, overmatig alcoholgebruik en/of zwaar overgewicht) of psychische klachten hebben dan in de regio's Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven. De afstand tot het ziekenhuis ligt in Hart van Brabant iets lager dan in de overige Brabantse regio's en ook de gemiddelde zorgkosten per inwoner iets zijn lager dan in de andere regio's.

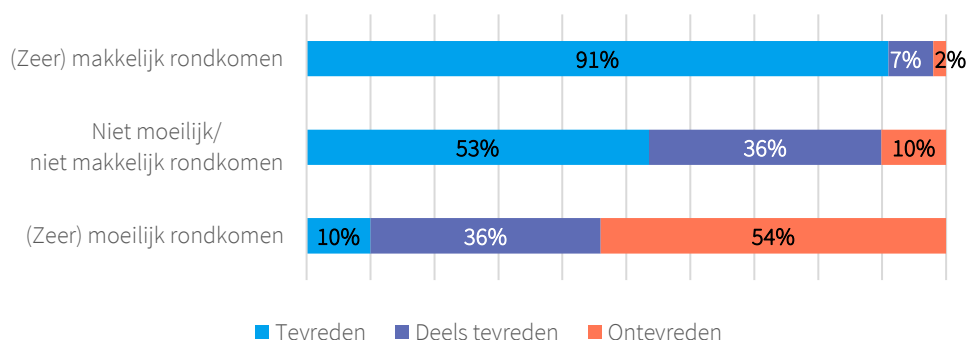
Inwoners van Hart van Brabant waarderen hun mentale gezondheid (7,2) hoger dan hun lichamelijke gezondheid (6,7). Bijna driekwart van de inwoners is tevreden met de eigen mentale gezondheid (72%), 10% is hierover ontevreden. 64% van de inwoners is tevreden met hun lichamelijk gezondheid, 4% is hierover ontevreden. Gemiddeld beoordelen zij het thema gezondheid met een 7,0.

Materiële welvaart

Net als bij gezondheid, gaat het in de regio Hart van Brabant relatief iets minder goed dan in de Metropoolregio Eindhoven en Noordoost-Brabant. Het gaat iets beter met dit thema dan in de regio West-Brabant, al zijn ook hier de verschillen klein. Het bruto regionaal product ligt wat lager in Hart van Brabant dan in de andere drie Brabantse regio's. Het aantal huishoudens met voldoende besteedbaar inkomen ligt iets lager en er zijn relatief minder huishoudens met voldoende financiële buffer dan in de overige regio's. Tot slot ligt het aandeel dat moeite heeft om rond te komen iets hoger, maar vergelijkbaar met West-Brabant.

Inwoners van Hart van Brabanders waarderen zelf dit thema – gemeten via de tevredenheid met hun eigen financiële situatie – gemiddeld met een 6,9. Ongeveer twee derde van hen is hier tevreden over (67%), 11% is ontevreden. Figuur 59 laat zien dat het voor de tevredenheid met de eigen financiële situatie uitmaakt of een huishouden makkelijk of moeilijk kan rondkomen.

Figuur 59. Tevredenheid met de financiële situatie naar mate van rondkomen in Hart van Brabant (2024)

We zien grote verschillen in de tevredenheid en de mate van rondkomen. Van de Hart van Brabanders die aangeven dat zij moeilijk kunnen rondkomen, is ruim de helft van de inwoners ontevreden over de eigen situatie (54%). Ruim een derde is hierover deels tevreden (36%), 10% is hierover ontevreden. Van de groep die elke maand gemakkelijk kan rondkomen, is een grote meerderheid tevreden over de eigen financiële situatie (91%), 2% van hen is hierover ontevreden.

In Hart van Brabant kan ongeveer de helft van de inwoners (zeer) gemakkelijk elke maand rondkomen (49%). Verder kan 39% van de inwoners niet moeilijk, niet makkelijk rondkomen en geeft 12% van de inwoners aan dat zij elke maand (zeer) moeilijk kunnen rondkomen.

Arbeid & vrije tijd

Met het thema arbeid & vrijetijd gaat het in de regio Hart van Brabant relatief goed vergeleken met de meeste andere thema's van brede welvaart. Vergeleken met de andere Brabantse regio's gaat het met dit thema gemiddeld in Hart van Brabant. We zien dat de demografische druk, ofwel de verhouding tussen het aantal 65-plussers ten opzichte van

het aantal 20- tot 65-jarigen, iets hoger is dan in de andere drie Brabantse regio's. Dit betekent dat deze verhouding relatief meer uit balans is. De werkgelegenheidsfunctie – het aantal banen ten opzichte van het aantal inwoners tussen de 15 en 75 jaar – ligt in deze regio wat lager dan in de regio's Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven, en is vergelijkbaar met West-Brabant.

Inwoners van de regio Hart van Brabant waarderen hun eigen werk of andere dagelijkse bezigheden gemiddeld met een 7,2. Driekwart van hen (76%) is hierover tevreden, 8% is ontevreden. Hun hoeveelheid vrije tijd beoordelen zij gemiddeld met een 7,6. Ruim driekwart (78%) van hen is hierover tevreden, 6% is ontevreden. Het totale thema arbeid & vrije tijd wordt gemiddeld beoordeeld met een 7,4.

We zien grote verschillen tussen groepen inwoners van Hart van Brabant en de mate van tevredenheid met hun werk of andere dagelijkse bezigheden, als we kijken naar hun situatie (Tabel 14).

Tabel 15. Waardering 'werk of andere dagelijkse bezigheden' door verschillende groepen in Hart van Brabant (2024)

Groep	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer	76%	18%	7%
Gepensioneerd	89%	7%	4%
Overig*	54%	25%	20%

* Dit zijn de categorieën: werkeloos/werkzoekend, (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt, huisvrouw/-man, scholier/student, anders.

Vooraf gepensioneerden zijn relatief vaak tevreden (89%) over hun dagelijkse bezigheden en minder vaak ontevreden (4%). Van de werkende inwoners in de regio Hart van Brabant⁴⁸ is 76% tevreden en 7% ontevreden. De inwoners van Hart van Brabant die niet tot bovenstaande groepen behoren, zoals werkzoekenden of arbeidsongeschikten, zijn minder tevreden met hun werk of andere dagelijkse bezigheden: 54% van hen is hierover tevreden, 20% is ontevreden.

Onderwijs

In vergelijking met de andere brede welvaartsthema's, gaat het goed met het thema onderwijs in Hart van Brabant. Vergelijken we dit thema met de andere Brabantse regio's, dan gaat het gemiddeld op dit thema in Hart van Brabant. Er zijn relatief meer hbo- en wo-studenten in deze regio. De jeugdwerkloosheid in de regio is vergelijkbaar met West-Brabant, iets hoger dan Noordoost-Brabant maar iets lager dan Metropoolregio Eindhoven. Inwoners van Hart van Brabant waarderen dit thema – de tevredenheid met hun opleidingskansen tot nu toe – gemiddeld met een 7,3. Driekwart van de inwoners van Hart van Brabant is hierover tevreden (74%), 8% is hierover ontevreden.

⁴⁸ In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer.

Sociale samenhang

Met dit thema gaat het relatief minder goed in Hart van Brabant, vergeleken met de andere brede welvaartsthema's. Dit zien we ook in de andere Brabantse regio's terug, met uitzondering van Noordoost-Brabant. We zien dat de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen in deze regio iets lager ligt en dat het aandeel inwoners dat zich eenzaam voelt iets hoger is dan in de andere Brabantse regio's. Daarnaast doen iets minder inwoners vrijwilligerswerk dan in regio's Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven.

Inwoners van de regio Hart van Brabant waarderen hun eigen sociale contacten met een 7,4 – 78% is hierover tevreden, 7% is hierover ontevreden. De manier waarop mensen in hun buurt met elkaar omgaan wordt gemiddeld met een 7,3 beoordeeld. Hierover is 77% tevreden en 7% ontevreden. Het thema sociale samenhang wordt gemiddeld met een 7,4 beoordeeld.

Wonen

Met het thema wonen gaat het in de regio Hart van Brabant iets minder goed dan in de andere drie Brabantse regio's. Dit heeft met een combinatie van factoren te maken. De gemiddelde huur voor corporatiewoningen is iets hoger in deze regio. Ook is de ervaren geluidshinder van burens net iets hoger, vergeleken met de (meeste) andere regio's. Aan de andere kant ligt het aantal betaalbare koopwoningen in deze regio wel iets hoger dan in Noordoost-Brabant en in Metropoolregio Eindhoven.

Inwoners van de regio Hart van Brabant waarderen gemiddeld genomen hun woning of woonruimte met 7,9. Bijna negen op de tien inwoners (87%) zijn hierover tevreden, 3% is ontevreden. We zien dat vooral inwoners die in een koopwoning wonen tevreden zijn met hun woning (93%). Van de huurders is 76% tevreden met hun woning of woonruimte, 18% is deels tevreden en 6% is ontevreden hierover.

De directe woonomgeving beoordelen inwoners van de regio Hart van Brabant gemiddeld met een 7,6. 84% van de inwoners is hierover tevreden, 4% is hierover ontevreden. Gemiddeld beoordelen de inwoners het thema wonen met een 7,8.

Veiligheid

Met het thema veiligheid gaat het in regio Hart van Brabant minder goed, zowel vergeleken met de andere brede welvaartsthema's als met de andere Brabantse regio's. Er zijn in deze regio iets meer meldingen van huiselijk geweld en de jeugdcriminaliteit ligt hoger dan in de andere Brabantse regio's. Ook ligt de jeugdcriminaliteit hoger dan in de andere Brabantse regio's. Net als in West-Brabant zijn er in deze regio ook meer bedrijven die als 'risicovol' gekenmerkt staan dan in de andere twee regio's.

Toch waarderen de Hart van Brabanders het thema veiligheid – de tevredenheid met de veiligheid in hun buurt – gemiddeld met een 7,5. 81% van de inwoners is tevreden over deze veiligheid, 6% is hierover ontevreden.

Cultuur

Het thema cultuur valt in Hart van Brabant niet in positieve of negatieve zin op in vergelijking met de andere thema's van brede welvaart. In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het net iets minder goed, al zijn de verschillen met de andere regio's klein. Binnen het thema cultuur kijken we zowel naar de afstand tot diverse culturele voorzieningen als naar de aanwezigheid van stadsgezichten en rijksmonumenten. De afstand tot bioscopen en musea is iets groter dan in de andere regio's, al is de afstand tot bibliotheken juist kleiner. Regio Hart van Brabant heeft, in vergelijking met de andere Brabantse regio's, iets minder beschermde stadsgezichten.

Zelf waarden de Hart van Brabanders het thema cultuur – de tevredenheid met het culturele aanbod in hun omgeving – gemiddeld met een 7,1. Ongeveer drie kwart van de inwoners is tevreden over dit aanbod (72%), een vijfde is deels tevreden (18%) en 9% is hierover ontevreden.

Mobiliteit

In de regio Hart van Brabant gaat het met het thema mobiliteit redelijk vergelijkbaar als in West-Brabant, en wat beter dan in de regio's Noordoost-Brabant en Metropoolregio Eindhoven. De bereikbaarheid van bussen (en metro's en trams) is relatief goed en de regio kent relatief veel laadpalen.

Inwoners van Hart van Brabant geven het thema mobiliteit – de tevredenheid met de bereikbaarheid van plekken die voor hen belangrijk zijn – de hoogste waardering van de brede welvaartsthema's: gemiddeld een 8,0. Bijna negen op de tien inwoners zijn tevreden over deze bereikbaarheid (89%), 3% is hierover ontevreden.

Ecosystemen & biodiversiteit

Het gaat gemiddeld met het thema ecosystemen & biodiversiteit in de regio Hart van Brabant. Zowel vergeleken met de andere brede welvaartsthema's als met de andere Brabantse regio's, met uitzondering van Noordoost-Brabant. De regio kent, net als Metropoolregio Eindhoven, iets meer beschermde natuur en openbare bomen dan de andere twee regio's. De soortenrijkdom is wel iets lager in Hart van Brabant dan in de regio's West- en Noordoost-Brabant. Inwoners van Hart van Brabant waarden dit thema – de tevredenheid met het groen en de natuur in hun leefomgeving – gemiddeld met een 7,7. 83% van de inwoners is tevreden over dit thema, 12% is deels tevreden en 5% is hierover ontevreden.

Milieu & klimaat

Met het thema milieu & klimaat gaat het relatief goed in regio Hart van Brabant vergeleken met de andere brede welvaartsthema's, en vergeleken met de andere Brabantse regio's. Er is met name een lagere uitstoot van koolstofdioxide en het wateroppervlakte is relatief gezonder. Ook ligt de hoeveelheid huishoudelijk afval van deze regio iets lager dan de andere Brabantse regio's. Aan de andere kant is er minder hernieuwbare energie in Hart van Brabant dan in de andere Brabantse regio's. Dit thema – de tevredenheid met de milieukwaliteit in de leefomgeving – wordt door Hart van Brabanders gemiddeld

beoordeeld met een 7,3. Over deze milieukwaliteit is ruim driekwart van de inwoners tevreden (78%), 17% is hierover deels tevreden en 5% is hierover ontevreden.

7.2 Verdieping gezondheid en omgeving in Hart van Brabant

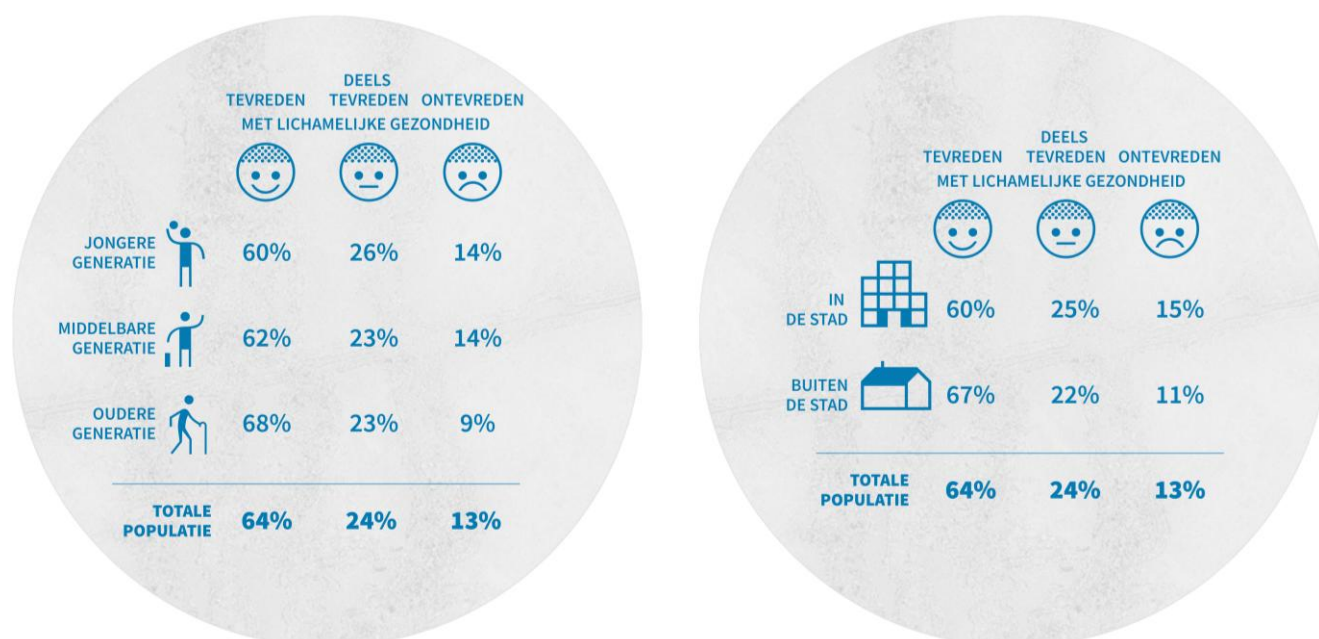
In iedere regio gaan we iets dieper in op twee concepten, die zijn uitgevraagd in de vragenlijst van Ervaren brede welvaart. Voor de regio Hart van Brabant gaan we dieper in op ervaren gezondheid en de omgeving waar mensen wonen. We presenteren eerst deze concepten voor de drie generaties in Hart van Brabant, en voor inwoners die buiten de stad en in de stad wonen. Vervolgens kijken we naar kenmerken van de woonomgeving en de tevredenheid met de mentale gezondheid. Tot slot kijken we naar de verdeling van ervaren brede welvaart onder verschillende groepen inwoners van Hart van Brabant. In deze regio hebben we daarbij specifiek aandacht voor het aspect stress en groen in de omgeving.

7.2.1 Vergelijking generaties in Hart van Brabant

Gezondheid

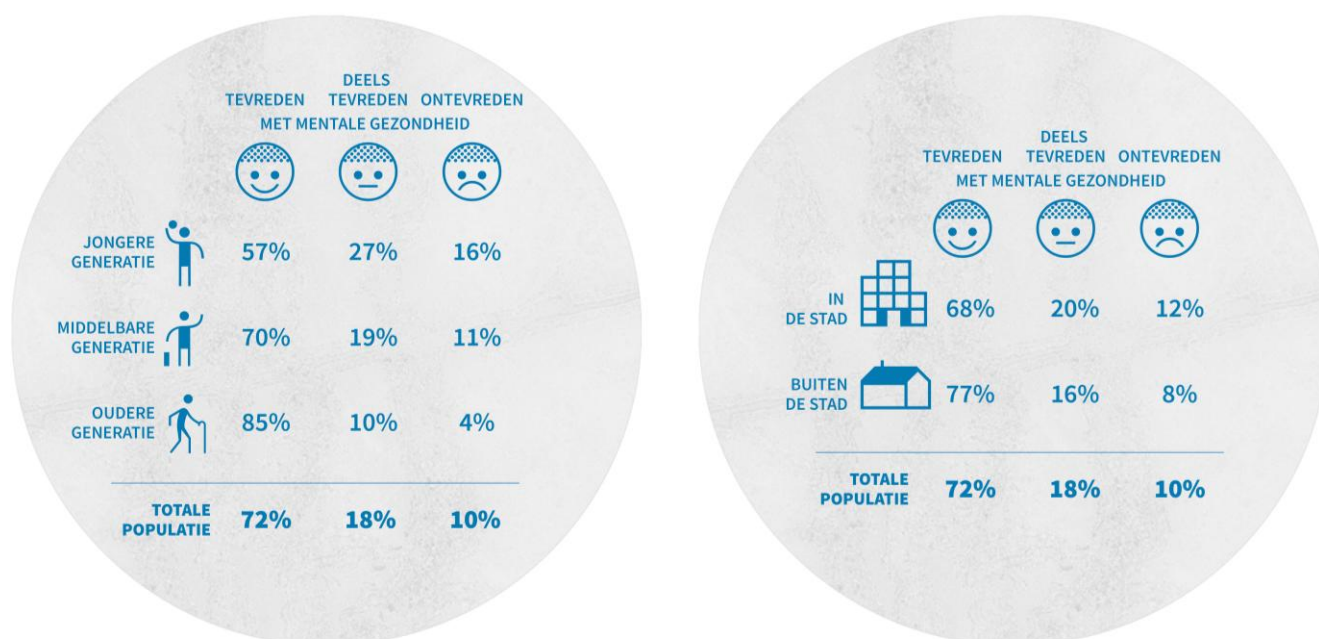
We kijken naar de verdeling van de tevredenheid met de lichamelijke en mentale gezondheid van inwoners van Hart van Brabant, wonend in de stad of buiten de stad en naar drie generaties. Figuur 61 laat zien dat inwoners buiten de stad over het algemeen vaker tevreden zijn met hun lichamelijke gezondheid (67%) dan inwoners in de stad (60%). Van de drie generaties, is de oudste generatie het meest tevreden.

Figuur 60. Tevredenheid met de lichamelijke gezondheid in Hart van Brabant, naar generaties en in de stad en buiten de stad (2024)

Kijken we de tevredenheid met de mentale gezondheid (Figuur 61), dan zien we een vergelijkbaar beeld: ook hierover zijn inwoners buiten de stad over het algemeen vaker tevreden (77%) dan inwoners in de stad (67%). We zien grote verschillen tussen generaties. Zo is 57% van de jongste generatie tevreden met hun mentale gezondheid, tegenover 70% van de middelbare en 85% van de oudste generatie. Ook als het gaat om het aandeel dat ontevreden is zien we dat deze groep het grootst is bij de jongste generatie (16%) en het kleinst bij de oudere generatie (4%).

Figuur 61. Tevredenheid met de mentale gezondheid in Hart van Brabant, naar generaties en in de stad en buiten de stad (2024)

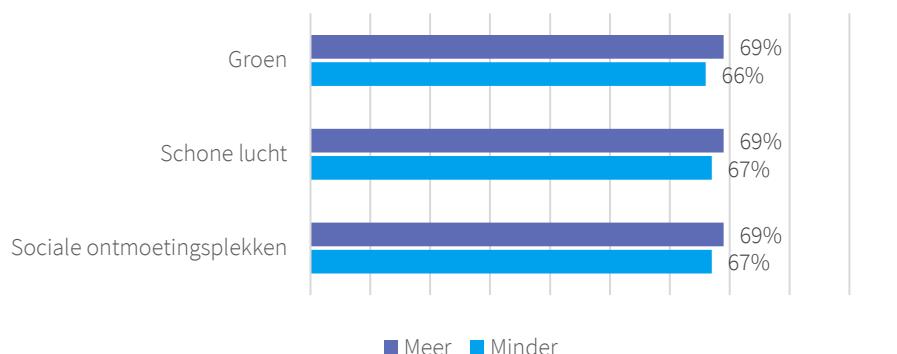

Omgeving

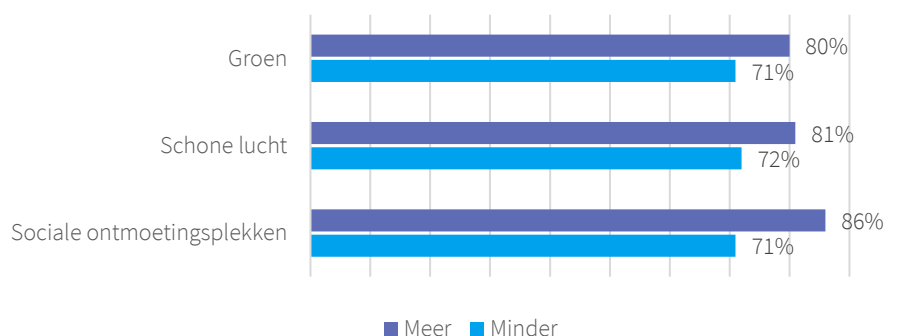
We hebben inwoners gevraagd in hoeverre hun woonomgeving gekenmerkt wordt door groen, schone lucht en sociale ontmoetingsplekken (zie paragrafen 2.2.8 t/m 2.2.11). In Hart van Brabant kijken we specifiek naar de tevredenheid met de mentale gezondheid van inwoners en de mate waarin de bovengenoemde aspecten aanwezig zijn in hun woonomgeving. Dit doen we voor inwoners van Hart van Brabant in de stad en buiten de stad.

Figuur 62 laat zien dat in Hart van Brabant in de stad nagenoeg geen verschillen zijn in de tevredenheid met de mentale gezondheid tussen inwoners die aangeven dat er in hun woonomgeving meer of minder groen, schone lucht en sociale ontmoetingsplekken zijn. Deze verschillen zien we wel voor inwoners buiten de stad (Figuur 64). Inwoners die aangeven dat hun woonomgeving door deze aspecten veel wordt gekenmerkt, zijn over het algemeen vaker tevreden met hun eigen mentale gezondheid dan inwoners die aangeven dat hun woonomgeving hier in mindere mate door wordt gekenmerkt.

Figuur 62. Tevreden met mentale gezondheid in de stad - naar kenmerken in de omgeving (2024)

Figuur 63. Tevreden met mentale gezondheid - buiten de stad naar kenmerken in de omgeving (2024)

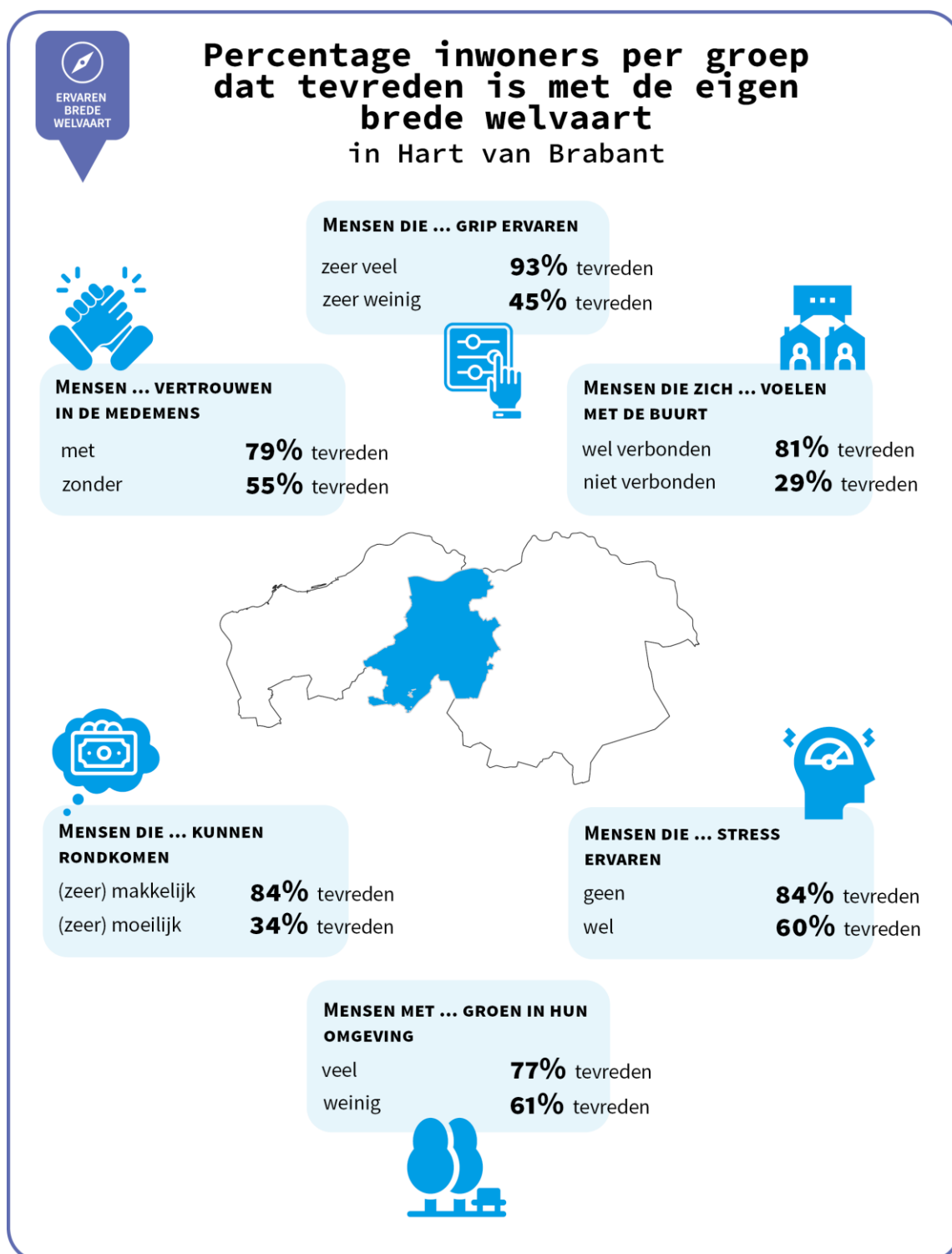

7.2.2 Verdeling van de ervaren brede welvaart in Hart van Brabant

Brede welvaart gaat niet alleen over de aanwezige mogelijkheden in het leven van mensen en hoe zij die waarderen. Het gaat ook over een eerlijke verdeling van die mogelijkheden in de samenleving én in hoeverre mensen daadwerkelijk in staat zijn om er gebruik van te maken. Om beter zicht te krijgen op hoe het gaat met de brede welvaart, is het van belang om aandacht te hebben voor factoren als grip, verbondenheid, vertrouwen en kunnen rondkomen. In paragraaf 2.3.2 hebben we dit verder toegelicht.

In onderstaande Figuur 64 kijken we naar de verdeling van dergelijke factoren en de mate waarin mensen tevreden zijn met de eigen brede welvaart. In deze regio hebben we specifiek aandacht voor stress en groen in de buurt.

Figuur 64. Verdeling van ervaren brede welvaart naar verschillende groepen inwoners in Hart van Brabant (2024)

We zien grote contrasten tussen groepen inwoners in de tevredenheid met de eigen brede welvaart in Hart van Brabant. Zo is minder dan de helft van inwoners van Hart van Brabant die zeer weinig grip in het leven ervaren tevreden over de eigen brede welvaart (45%), tegenover een ruime meerderheid van de inwoners die zeer veel grip ervaren (93%). Ook

zijn inwoners die zich redelijk tot sterk verbonden voelen met de buurt vaker tevreden over de eigen brede welvaart (81%) dan zij die zich niet of een beetje verbonden voelen met hun buurt (29%). Eenzelfde contrast zien we tussen de andere groepen inwoners van hart van Brabant. Zo is 79% van de mensen die vertrouwen hebben in de medemens tevreden met de eigen brede welvaart, tegenover 55% van de mensen die geen vertrouwen hebben. Hart van Brabanders die moeilijk kunnen rondkomen zijn minder vaak tevreden met hun brede welvaart (34%) dan Hart van Brabanders die makkelijk rondkomen (84%). Verder is 84% van de mensen die geen stress ervaren tevreden met de eigen brede welvaart, tegenover 60% van degenen die wel stress ervaren. Tot slot zien we ook dat de inwoners die aangeven dat er veel groen in hun omgeving aanwezig is, wat vaker tevreden zijn met de eigen brede welvaart (77%) dan zij die weinig groen in de omgeving ervaren (61%).

Tabel 16 laat zien welk percentage van de inwoners van Hart van Brabant tot de hierboven genoemde groepen behoren.

Tabel 16. Aandeel inwoners per factor in Hart van Brabant (2024)

Factor		Regio Hart van Brabant
Grip	Zeer veel	11%
	Gemiddelde	75%
	Zeer weinig	13%
Verbonden met de buurt	Wel (redelijk of sterk)	64%
	Deels	28%
	Niet	8%
Vertrouwen in de medemens	Wel	63%
	Geen	37%
Kunnen rondkomen	(Zeer) makkelijk	49%
	Niet moeilijk/ niet makkelijk	39%
	(Zeer) moeilijk	12%
Stress ervaren	Wel (enige tot veel)	50%
	Weinig	27%
	Geen	23%
Groen in de omgeving	Veel	41%
	Weinig	59%

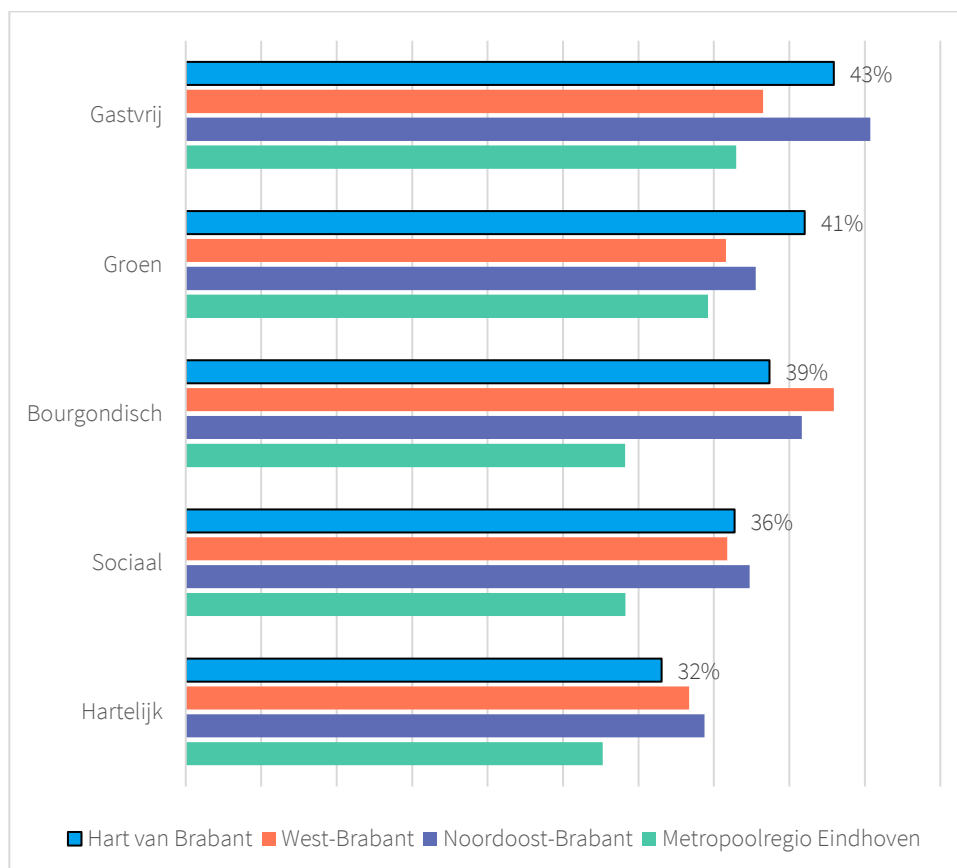
7.3 Reflectie op de regio Hart van Brabant

In deze paragraaf staan we stil bij wat inwoners kenmerkend vinden aan de regio waar zij wonen en bespreken we kort wat in de voorbereidende gesprekken met betrokken in de regio naar voren kwam. Vervolgens reflecteren we op hoe het gaat met de brede welvaart in deze regio, wat hierin opvalt en hoe dit zich verhoudt tot ambities die de regio op het gebied van brede welvaart nastreeft vanuit de Regio Deal.

7.3.1 Kenmerken van de regio volgens inwoners

We hebben inwoners van Brabant gevraagd welke kenmerken zij het beste vinden passen bij de regio waar zij wonen, zo ook aan inwoners van regio Hart van Brabant. De vraag is gebaseerd op de Imago monitor van Noord-Brabant, waarin Brabanders worden gevraagd waar ze hun provincie mee associëren. In Figuur 65 geven we de top 5 van kenmerken die inwoners bij hun regio vinden passen weer.

Figuur 65. Top 5 kenmerken van de regio Hart van Brabant volgens de inwoners uit deze regio (2024)

Inwoners van Hart van Brabant typeren hun regio het vaakst als gastvrij (43% heeft dit gekozen), gevolgd door groen (41%), bourgondisch (39%), sociaal (36%) en hartelijk (32%).

In een sessie met vertegenwoordigers in de regio (zie 1.3 methoden) hebben we aan de hand van de twaalf thema's van brede welvaart verkend wat typerend is voor hun regio. Kijken we naar de kenmerken die genoemd zijn en passen bij de kenmerken die inwoners vaak hebben genoemd, dan kwam bij sociale samenhang terug dat er in deze regio veel aandacht is voor het sociale aspect. De regio wordt als gastvrij en inclusief ervaren. Alhoewel inwoners het kenmerk groen typerend vinden voor de regio (en vaker dan in andere regio's) werd in het gesprek juist benoemd dat de biodiversiteit beneden gemiddeld is in deze regio. De regio heeft wel 3 Natura 2000 gebieden.

7.3.2 Reflectie: brede welvaart in Hart van Brabant

Inwoners van Hart van Brabant waarderen hun brede welvaart gemiddeld met een 7,4. Zeven op de tien inwoners zijn tevreden met de eigen brede welvaart, 26% is deels tevreden en 3% ontevreden. Net als in de andere Brabantse regio's, zijn inwoners van Hart van Brabant meer tevreden met hun omgevingsmogelijkheden (76%) dan met hun individuele mogelijkheden (64%). In de regio Hart van Brabant valt op dat de jongste generatie over het algemeen het minst tevreden is met hun brede welvaart, en de oudere generatie het meest. In vergelijking met de andere Brabantse regio's is de jongere generatie in Hart van Brabant minder tevreden met hun brede welvaart. Verder valt in deze regio op dat inwoners die buiten de stad wonen over het algemeen meer tevreden zijn met hun brede welvaart dan inwoners in de stad.

Wanneer we kijken naar de aanwezige mogelijkheden van de verschillende brede welvaartsthema's, dan zien we dat het in regio Hart van Brabant relatief goed gaat met de thema's milieu & klimaat en mobiliteit, in vergelijking met de andere regio's in Brabant. Inwoners van Hart van Brabant waarderen deze thema's zelf – samen met het thema wonen – ook relatief hoog. Als we de thema's in deze regio onderling vergelijken dan vallen onderwijs en arbeid & vrije tijd in positieve zin op.

Net als in de regio West-Brabant gaat het in Hart van Brabant wat minder goed met de thema's gezondheid, materiële welvaart en veiligheid, vergeleken met de andere Brabantse regio's. Inwoners waarderen zelf gezondheid en materiële welvaart het laagst van alle brede welvaartsthema's. Terwijl we uit eerder onderzoek weten dat beide aspecten – en dan met name de tevredenheid met de gezondheid – belangrijke bouwstenen zijn voor de tevredenheid met het leven in het algemeen (Blanken en Verhoeven, 2022). Alhoewel het in deze regio relatief minder goed is gesteld met de veiligheid, zijn inwoners zelf redelijk tevreden met de veiligheid in hun buurt. Dit geldt ook voor het thema sociale samenhang – inwoners zijn hierover redelijk tevreden, terwijl het vanuit de aanwezige mogelijkheden gezien hier minder goed mee gaat. In de Regio Deal van Midden Brabant wordt, aan de hand van de proeftuinen *duurzaamheid* en *leefbaarheid en welzijn* en het programma *versnellen en verankeren*, gewerkt aan economische ontwikkeling van de regio, die hand in hand gaat met een duurzame leefomgeving en gezondere, gelukkigere en meer geïnspireerde inwoners⁴⁹. Hoewel het in deze regio relatief iets beter gaat met het thema milieu & klimaat – vergeleken met de andere Brabantse regio's – kent deze regio ook een grote logistieke sector die van negatieve impact is op het milieu. De aandacht voor de duurzaamheidstransitie binnen deze sector is dan ook van belang.

Er is in deze regio iets uitgebreider gekeken naar de ervaren gezondheid van mensen en hun leefomgeving, om meer inzicht te krijgen in een van de gestelde doelen in de Regio Deal, namelijk *meer gezonde en gelukkige burgers in betere leefbare woonwijken*.

We zien dat mensen die in Hart van Brabant buiten de stad wonen, vaker tevreden zijn met hun lichamelijke en mentale gezondheid dan mensen in de stad. We zien grote verschillen

⁴⁹ [Regio Deal Midden Brabant \(2023\)](#)

tussen generaties als het gaat om de tevredenheid met de mentale gezondheid; 57% van de jongste generatie is hierover tevreden, tegenover 85% van de oudste generatie. Met name de (mentale) gezondheid van jongvolwassenen in deze regio vraagt dus om aandacht.

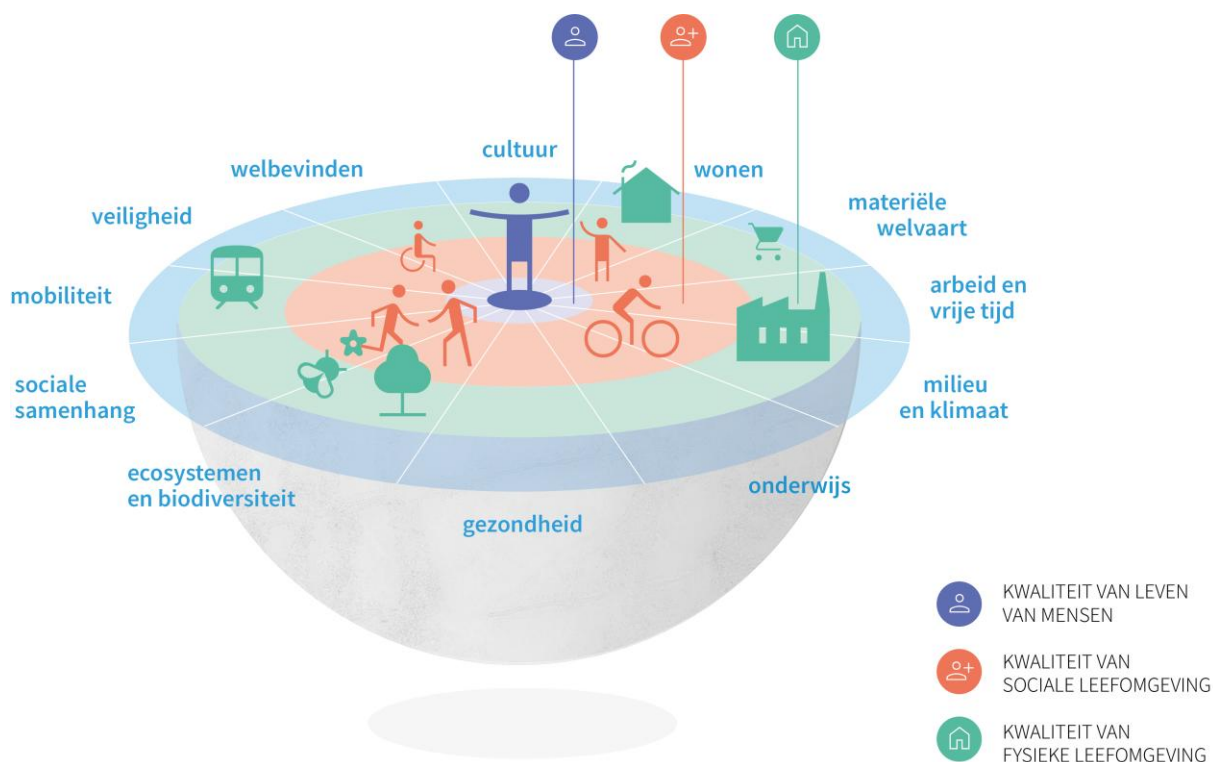
Kijken we naar de omgeving waarin mensen wonen, dan zien we voor inwoners in de stad nagenoeg geen verschillen in de tevredenheid met de mentale gezondheid en de mate waarin groen, schone lucht en sociale ontmoetingsplekken volgens inwoner zelf aanwezig zijn. Buiten de stad zien we deze verschillen wel; mensen zijn over het algemeen meer tevreden als deze aspecten meer aanwezig zijn. De resultaten van de verdieping Gezondheid en brede welvaart (hoofdstuk 3 van dit rapport) bieden interessante inzichten voor deze regio, als het gaat om de ervaren gezondheid van inwoners.

8 Brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven

In dit regiobeeld kijken we naar hoe het gaat met de brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven. We laten zien hoe Metropoolregio Eindhoven ervoor staat op de verschillende thema's van brede welvaart, en hoe inwoners dit zelf ervaren.⁵⁰

De monitor kijkt naar de kwaliteit van leven van mensen in het hier en nu, welke in belangrijke mate wordt beïnvloed door de kwaliteit van hun sociale en fysieke leefomgeving. Figuur 66 laat dit samenspel van aanwezige en ervaren mogelijkheden van mensen op verschillende thema's van brede welvaart zien. In hoofdstuk 2.1 van dit rapport is een uitgebreidere beschrijving te vinden van het concept brede welvaart en hoe we dit meten.

Figuur 66. Brede welvaart: samenspel van verschillende thema's

⁵⁰ Dit doen we op basis van het Regiokompas en vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart, meer informatie hierover is te vinden in paragraaf 1.3 methoden. Alle achterliggende data vanuit het Regiokompas van deze regio zijn te vinden in bijlage C.

We kijken vervolgens ter verdieping in Metropoolregio Eindhoven iets uitgebreider naar de concepten grip en bestaanszekerheid – in dit onderzoek uitgevraagd als het al dan niet kunnen rondkomen⁵¹. Tot slot geven we een reflectie op de regio. Hierin beschrijven we eerst welke aspecten inwoners in Metropoolregio Eindhoven kenmerkend vinden voor hun regio. Daarna reflecteren we op hoe het gaat met de brede welvaart in deze regio, waarbij we aandacht hebben voor ambities die de regio heeft als het gaat om het verbeteren van de brede welvaart in de regio.

Metropoolregio Eindhoven bestaat uit de volgende 21 gemeenten:

Asten, Best, Bladel, Bergeijk, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen, Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.

Indien relevant en waar mogelijk maken we onderscheid tussen inwoners van de subregio's **Stedelijk Gebied Eindhoven** (Best, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Helmond, Nuenen, Oirschot, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre) en **Landelijk Gebied** (Asten, Bladel, Bergeijk, Cranendonck, Deurne, Eersel, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Laarbeek, Reusel-De Mierden, Someren en Valkenswaard).

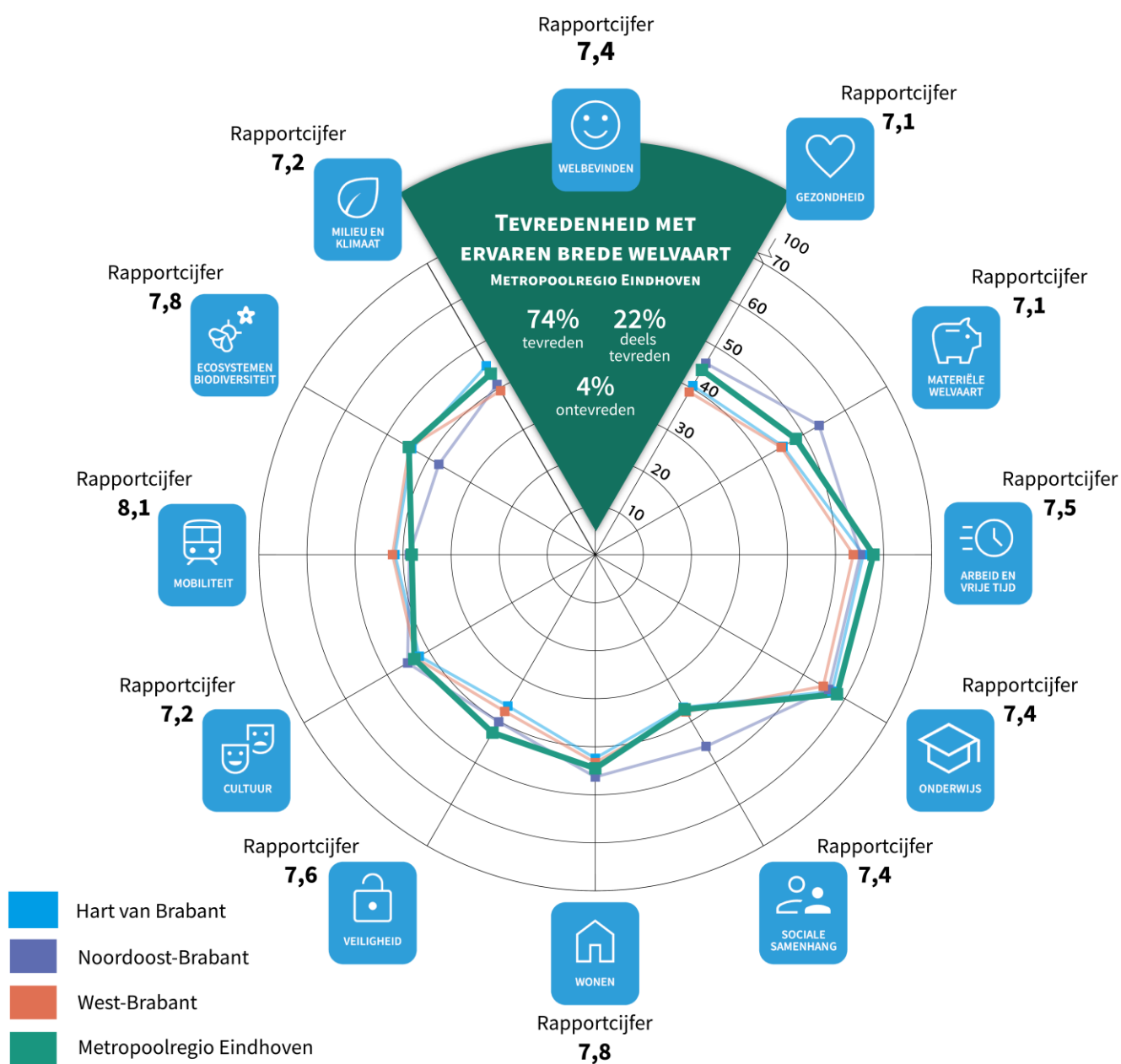
8.1 Kwaliteit van leven en leefomgeving

Hoe staat Metropoolregio Eindhoven er op de verschillende thema's van brede welvaart voor en hoe ervaren inwoners dit in hun eigen leven? Figuur 67 geeft hiervan een *overall* beeld voor Metropoolregio Eindhoven. Per thema van brede welvaart laten de punten in de figuur het verschil tussen Metropoolregio Eindhoven en de andere regio's in Brabant zien. Hoe verder de punt op de lijn naar buiten ligt, hoe beter dat het gaat op dat thema. Ook worden de gemiddelde rapportcijfers van inwoners per thema vermeld, waarbij de samengestelde maat voor welbevinden een overkoepelend beeld geeft voor de totale ervaren brede welvaart van inwoners in Metropoolregio Eindhoven.

We kijken eerst naar de aanwezige mogelijkheden van brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven. Het gaat in deze regio relatief goed met de thema's onderwijs en arbeid & vrije tijd – als we de thema's onderling vergelijken. Het gaat relatief minder goed met de thema's sociale samenhang en mobiliteit.

⁵¹ De keuzen voor de verdiepende thema's hebben we afgestemd met betrokkenen in de regio's (zie 1.3 methoden).

Figuur 67. Brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven (2024)

Vergelijken we Metropoolregio Eindhoven met de andere Brabantse regio's, dan gaat het in deze regio relatief goed met de thema's veiligheid en iets beter met arbeid & vrije tijd en onderwijs. Met het thema mobiliteit gaat het in deze regio iets minder goed, al zijn de aanwezige mogelijkheden in Metropoolregio Eindhoven vergelijkbaar met Noordoost-Brabant.

Inwoners van Metropoolregio Eindhoven beoordelen zelf de thema's mobiliteit, wonen en ecosystemen & biodiversiteit het hoogst. De thema's gezondheid en materiële welvaart krijgen van de inwoners uit Metropoolregio Eindhoven de laagste waardering van de brede welvaartsthema's. Dit zien we ook in de andere Brabantse regio's.

Wanneer we kijken naar de waardering van de thema's van brede welvaart vergeleken met aanwezige mogelijkheden, dan valt op dat het thema mobiliteit door de inwoners van Metropoolregio Eindhoven hoog gewaardeerd wordt terwijl het met de mobiliteit in deze regio op basis van de aanwezige mogelijkheden minder goed gaat. We zien hierin wel verschillen in waardering tussen de subregio's; inwoners in Stedelijk Gebied Eindhoven geven gemiddeld een hogere waardering dan inwoners in Landelijk Gebied. Het overzicht van de tevredenheid van inwoners uit Metropoolregio Eindhoven met de verschillende brede welvaartsthema's is te vinden in bijlage B. Hierin zijn de tevredenheidsrapporten van de gehele regio als van de subregio's te vinden. Alle achterliggende data van het Regiokompas is per thema te vinden in bijlage C.

We zoomen hierna achtereenvolgens in op de afzonderlijke thema's van brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven. We beschrijven in algemene zin hoe het gaat met het thema, bekeken vanuit de aanwezige en ervaren mogelijkheden. Indien noemenswaardig beschrijven we de verschillen tussen de subregio's.

Welbevinden

Gezien het overkoepelende karakter van welbevinden – de waardering van inwoners van het leven in het algemeen en de verschillende aspecten daarvan – presenteren we de resultaten voor dit thema aan de hand van de samengestelde maat ervaren brede welvaart⁵².

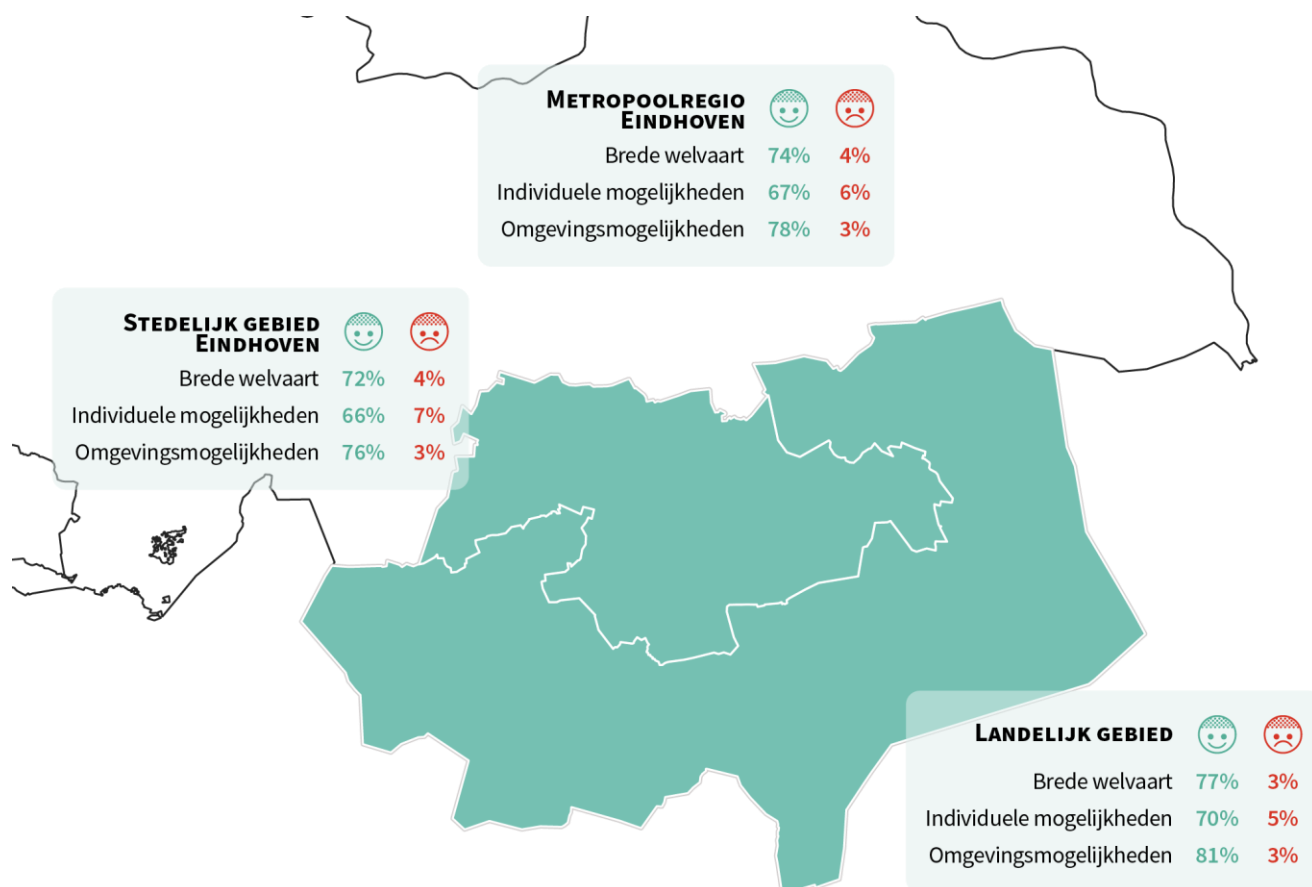
Inwoners van Metropoolregio Eindhoven waarderen hun brede welvaart gemiddeld met een 7,4 als rapportcijfer. 74% van de inwoners is tevreden met de eigen brede welvaart. Ruim een vijfde is deels tevreden en 4% is ontevreden⁵³. Evenals in de andere regio's, zijn de inwoners uit Metropoolregio Eindhoven over het algemeen vaker tevreden met de omgevingsmogelijkheden (78%) dan met de individuele mogelijkheden (67%) (Zie Figuur 68).

In Stedelijk Gebied Eindhoven is 72% van de inwoners tevreden met de eigen brede welvaart, 4% van hen is hierover ontevreden. In Landelijk Gebied is 77% van de inwoners tevreden met de eigen brede welvaart, 3% is hierover ontevreden.

⁵² Zie paragraaf 2.1.1 voor meer informatie over de samengestelde maat en de indeling naar individuele en omgevingskenmerken. Zie Bijlage A voor de exacte score berekening.

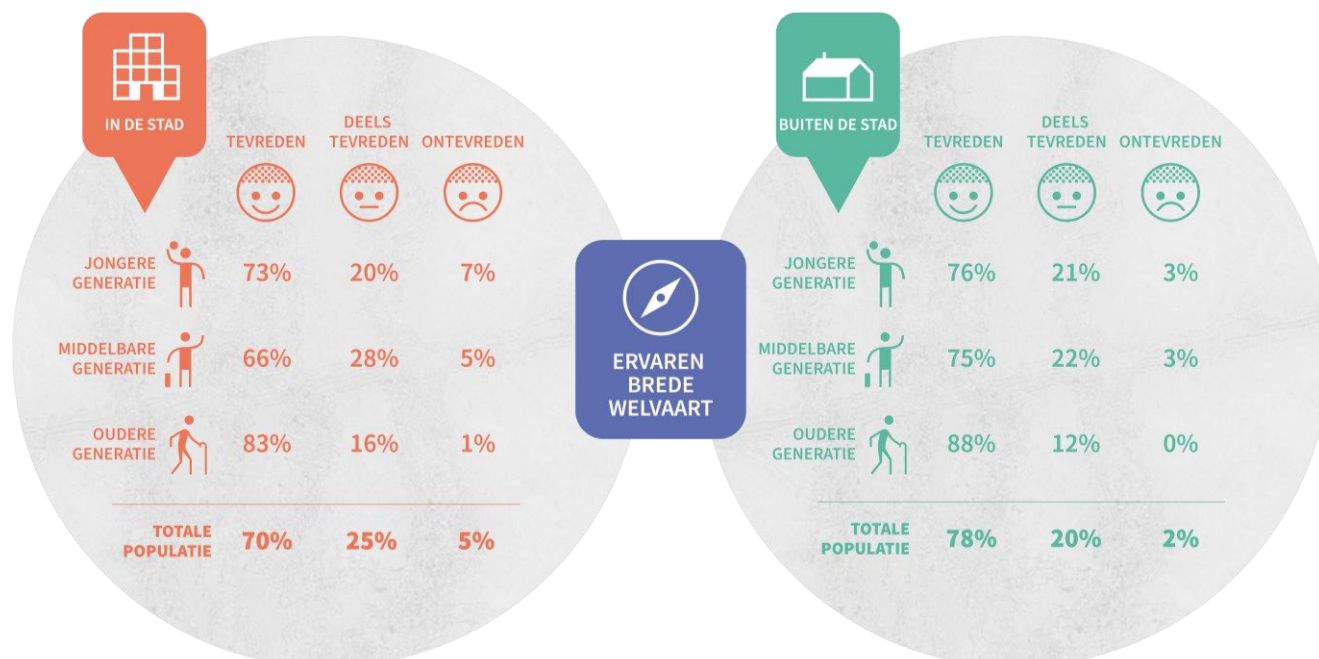
⁵³ Tevreden = 7 of hoger, deels tevreden = 5,0 t/m 6,9, ontevreden = lager dan 5

Figuur 68. Ervaren brede welvaart in de (sub)regio's Stedelijk Gebied Eindhoven en Landelijk Gebied (2024)

We vergelijken de verdeling van de mate van tevredenheid met de eigen brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven van generaties (jongere, middelbare en oudere generatie). We maken daarbij het onderscheid tussen woonachtig in de stad en buiten de stad. Gebaseerd op het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaakt voor welke mogelijkheden aanwezig zijn in het leven, alsook dat de aanwezige mogelijkheden in de stad anders kunnen zijn dan buiten de stad. Figuur 69 laat zien hoe de brede welvaart door deze verschillende groepen mensen worden ervaren.

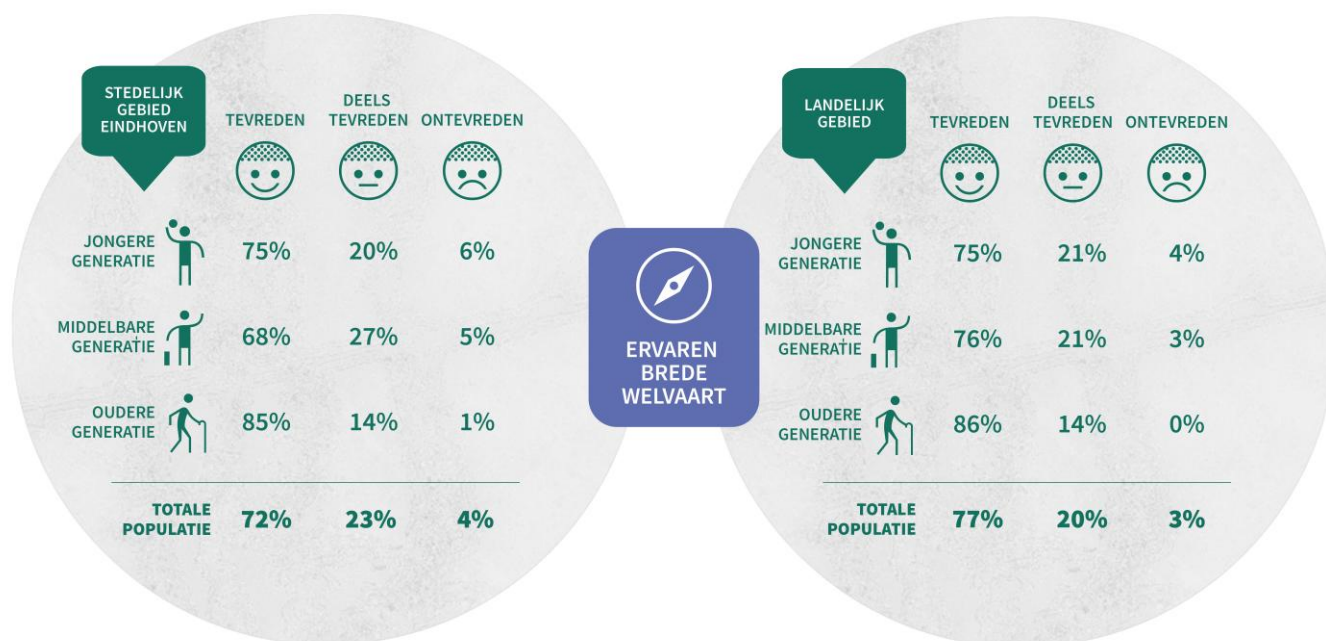
Figuur 69. Ervaren brede welvaart naar generatie in de stad en buiten de stad in Metropoolregio Eindhoven (2024)

In Metropoolregio Eindhoven is – net als gemiddeld in Brabant – de oudere generatie over het algemeen vaker tevreden met de eigen brede welvaart dan de middelbare en jongere generatie. Verder zien we dat de inwoners die buiten de stad wonen over het algemeen iets vaker tevreden zijn met hun brede welvaart dan inwoners die in de stad wonen. Verder valt in deze regio op dat in de stad de middelbare generatie minder vaak tevreden is met de eigen brede welvaart (66%) dan de jongere (73%) en oudere generatie (83%).

We vergelijken vervolgens de drie generaties in de twee subregio's van Metropoolregio Eindhoven (Figuur 67). Hierbij valt op dat ook voor de Stedelijk Gebied Eindhoven geldt dat de middelbare generatie minder tevreden is met de eigen brede welvaart (68%) dan de jongere (75%) en oudere generatie (85%) (Zie Figuur 70).

Figuur 70. Ervaren brede welvaart naar generatie in Stedelijk Gebied Eindhoven en Landelijk gebied (2024)

Gezondheid

Het gaat in Metropoolregio Eindhoven gemiddeld op het thema gezondheid, als we dit vergelijken met de andere brede welvaartsthema's. In vergelijking met de regio's West- en Hart van Brabant gaat het beter op het thema gezondheid in Metropoolregio Eindhoven. We zie bijvoorbeeld dat – in vergelijking met deze twee Brabantse regio's – er in de Metropoolregio Eindhoven iets minder langdurig zieken zijn en dat er iets minder mensen zijn die onvoldoende bewegen of ongezond gedrag vertonen (roken, overmatig alcoholgebruik en/of zwaar overgewicht).

Inwoners uit Metropoolregio Eindhoven waarderen hun mentale gezondheid (7,3) hoger dan hun lichamelijke gezondheid (6,8). Driekwart van de inwoners (74%) is tevreden over de eigen mentale gezondheid, 8% is hierover ontevreden. Over de eigen lichamelijke gezondheid is 65% van de inwoners tevreden, 12% is hierover ontevreden. Gemiddeld beoordelen inwoners uit Metropoolregio Eindhoven het thema gezondheid met een 7,1. De verschillen tussen de subregio's zijn klein. Inwoners uit Landelijk Gebied zijn over het algemeen iets vaker tevreden over hun mentale (76%) en lichamelijke gezondheid (67%) dan de inwoners uit Stedelijk Gebied Eindhoven (respectievelijk 73% en 64%).

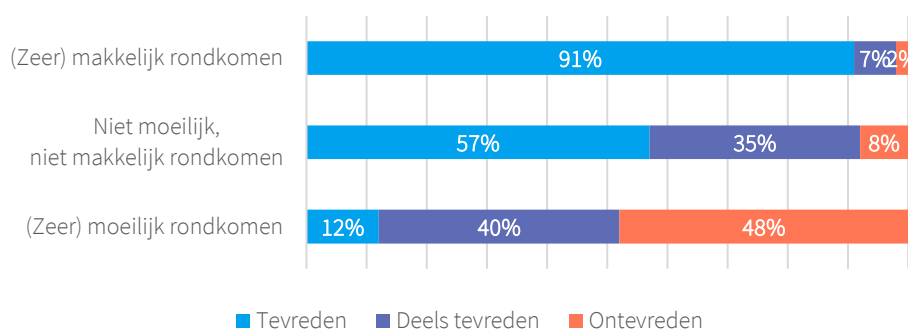
Materiële welvaart

Het gaat redelijk goed met het thema materiële welvaart in Metropoolregio Eindhoven, vergeleken met de andere brede welvaartsthema's. Vergelijken we deze regio met de andere Brabantse regio's, dan zien we dat het met dit thema relatief beter gaat dan in West- en Hart van Brabant en relatief minder goed dan in Noordoost-Brabant. Het bruto regionaal product ligt in Metropoolregio Eindhoven aanzienlijk hoger dan in de andere drie Brabantse regio's. Aan de andere kant kent de regio relatief gezien meer leegstand van kantoren en winkels, vergeleken met Noordoost- en Hart van Brabant.

Gemiddeld waarderen de inwoners uit Metropoolregio Eindhoven dit thema – uitgevraagd via de tevredenheid met de eigen financiële situatie – met een 7,1. Dit thema krijgt, samen met het thema gezondheid, de laagste waardering van de brede welvaartsthema's van de inwoners. 71% van de inwoners uit Metropoolregio Eindhoven is tevreden met de eigen financiële situatie, 8% is hierover ontevreden.

Figuur 71 laat zien dat het voor de tevredenheid met de eigen financiële situatie uitmaakt of een huishouden makkelijk of moeilijk kan rondkomen.

Figuur 71. Tevredenheid met de financiële situatie naar mate van rondkomen in Metropoolregio Eindhoven (2024)

We zien grote verschillen tussen inwoners van Metropoolregio Eindhoven die aangeven dat zij makkelijk of moeilijk kunnen rondkomen in de maand. Van de inwoners die aangeven elke maand (zeer) moeilijk rond te kunnen komen, is 12% tevreden over de eigen financiële situatie en bijna de helft van hen is ontevreden hierover (48%). Aan de andere kant is slechts 2% van de inwoners die (zeer) makkelijk kunnen rondkomen ontevreden over de eigen situatie, terwijl een overgrote meerderheid hierover tevreden is (91%).

In Metropoolregio Eindhoven kan ruim de helft van de inwoners (zeer) gemakkelijk elke maand rondkomen (53%). Verder kan 39% van de inwoners niet moeilijk, niet makkelijk rondkomen en geeft 9% van de inwoners aan dat zij elke maand (zeer) moeilijk kunnen rondkomen.

Arbeid & vrije tijd

Met het thema arbeid & vrije tijd gaat het ten opzichte van de andere thema's relatief goed in Metropoolregio Eindhoven. Ook vergeleken met de andere Brabantse regio's gaat het op dit thema relatief goed. Binnen dit thema zien we dat de werkgelegenheidsfunctie – het aantal banen ten opzichte van de beroepsbevolking – in Metropoolregio Eindhoven iets hoger ligt dan in de andere Brabantse regio's. Verder is er minder demografische druk – de verhouding tussen 65-plussers en de beroepsbevolking – dan in de regio's West- en Noordoost-Brabant.

Inwoners van Metropoolregio Eindhoven waarderen de tevredenheid met hun werk of andere dagelijkse bezigheden gemiddeld met een 7,3. Ruim driekwart van de inwoners is

hierover tevreden (78%), 6% is hierover ontevreden. De hoeveelheid vrije tijd wordt gemiddeld beoordeeld met een 7,6. Ook hierover is ruim driekwart tevreden (77%), 6% is hierover ontevreden. Gemiddeld wordt het thema arbeid & vrije tijd door de inwoners beoordeeld met een 7,5.

We zien grote verschillen tussen groepen inwoners en de mate van tevredenheid met hun werk of andere dagelijkse bezigheden. In Tabel 17 zijn de verschillen in tevredenheid naar (arbeids)situatie te zien.

Tabel 17. Waardering 'werk of andere dagelijkse bezigheden' door verschillende groepen in Metropoolregio Eindhoven (2024)

Groep	Tevreden	Deels tevreden	Ontevreden
In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer	80%	16%	4%
Gepensioneerd	89%	9%	2%
Overig*	59%	22%	19%

* Dit zijn de categorieën: werkloos/werkzoekend, (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt, huisvrouw/-man, scholier/student, anders.

We zien dat vooral de gepensioneerden tevreden zijn met hun dagelijkse bezigheden (89%). Van de inwoners uit Metropoolregio Eindhoven die werken⁵⁴ is 80% tevreden hierover. Inwoners die niet tot voorgenoemde groepen behoren (overig), zoals werkzoekenden of arbeidsongeschikten, zijn minder vaak tevreden met hun dagelijkse bezigheden (59%) en hierover vaker ontevreden (19%).

Onderwijs

Met het thema onderwijs gaat het, in vergelijking met de andere brede welvaartsthema's, goed in Metropoolregio Eindhoven. Ook in vergelijking met de andere Brabantse regio's, gaat het in deze regio relatief iets beter met het onderwijs. De afstand tot mbo-scholen en het voortgezet onderwijs is relatief korter in Metropoolregio Eindhoven dan in de andere Brabantse regio's. Verder zijn er meer hbo- en wo-studenten dan in West- en Noordoost-Brabant, al ligt dit iets lager dan in Hart van Brabant. Er zijn minder inwoners in de regio zonder startkwalificatie dan in de andere regio's. De jeugdwerkloosheid is wel iets hoger dan in de andere Brabantse regio's.

Inwoners in Metropoolregio Eindhoven beoordelen dit thema – de tevredenheid met hun opleidingskansen tot nu toe – gemiddeld met een 7,4. Driekwart van de inwoners is tevreden over deze opleidingskansen (76%), 7% is hierover ontevreden. Inwoners in Landelijk Gebied waarderen het thema onderwijs gemiddeld met een 7,5, 79% van hen is hierover tevreden. Inwoners in Stedelijk Gebied Eindhoven geven dit thema gemiddeld een 7,3; driekwart van hen is hierover tevreden.

⁵⁴ In loondienst of als (zelfstandig) ondernemer.

Sociale samenhang

Met het thema sociale samenhang gaat het relatief minder goed in Metropoolregio Eindhoven, vergeleken met de andere brede welvaartsthema's. Dit zien we ook in de andere Brabantse regio's terug, met uitzondering van Noordoost-Brabant. Inwoners hebben in deze regio iets minder vertrouwen in instituties dan in de regio's Noordoost- en Hart van Brabant. Verder zijn inwoners iets vaker eenzaam dan inwoners in West- en Noordoost Brabant.

Inwoners in Metropoolregio Eindhoven waarderen hun sociale contacten gemiddeld met een 7,4. De manier waarop mensen met elkaar in de buurt omgaan wordt ook gemiddeld beoordeeld met een 7,4. Over beide aspecten is ruim driekwart van de inwoners tevreden (respectievelijk 78% en 79%). Het totale thema sociale samenhang krijgt gemiddeld een 7,4 van de inwoners in Metropoolregio Eindhoven.

De manier waarop mensen met elkaar in de buurt omgaan wordt door de inwoners in Landelijk Gebied iets hoger (7,6) gewaardeerd, dan door de inwoners in Stedelijk Gebied Eindhoven (7,3). In Landelijk Gebied zijn dan ook meer mensen tevreden over de omgang in de buurt (84%) dan in Stedelijk Gebied Eindhoven (77%).

Wonen

Op het thema wonen gaat het in Metropoolregio Eindhoven redelijk vergelijkbaar als in de andere drie Brabantse regio's. De regio kent relatief minder betaalbare koopwoningen dan de andere regio's, al ligt de gemiddelde huurprijs voor corporatiewoningen ook wat lager in Metropoolregio Eindhoven. Inwoners uit Metropoolregio Eindhoven waarderen hun eigen woning of woonruimte gemiddeld met een 7,9. Een ruime meerderheid is hierover tevreden (88%), 4% is hierover ontevreden. De directe woonomgeving wordt gemiddeld beoordeeld met een 7,7. Hierover is 85% van de inwoners tevreden, 4% is hierover ontevreden. Het totale thema wonen wordt gemiddeld beoordeeld met een 7,8. 6

De directe woonomgeving wordt door inwoners in Landelijk Gebied gemiddeld met een 7,8 gewaardeerd (88% is tevreden), in Stedelijk Gebied Eindhoven met een 7,6 (83% is tevreden). We zien dat vooral inwoners die in een koopwoning wonen tevreden zijn over hun woning (94%). Van de huurders is 76% tevreden met hun woning, 15% is deels tevreden en 9% is hierover ontevreden.

Veiligheid

Met het thema veiligheid gaat het in Metropoolregio Eindhoven wat minder goed dan met de andere brede welvaartsthema's. In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het in Metropoolregio Eindhoven juist beter op dit thema. In de regio zijn er minder meldingen van huiselijk geweld en is er minder jeugdcriminaliteit dan in de regio's West- en Hart van Brabant. Er zijn ook minder bedrijven die als 'risicovol' gekenmerkt zijn. Anderzijds zijn er meer vermogensdelicten gemeld in deze regio dan in de andere Brabantse regio's.

Inwoners van Metropoolregio Eindhoven waarderen zelf het thema veiligheid – via de tevredenheid met de veiligheid in hun buurt – met een 7,6. 83% van de inwoners is hierover tevreden, 5% is ontevreden. Inwoners van Stedelijk Gebied Eindhoven beoordelen de

veiligheid in hun buurt gemiddeld met een 7,5 en 80% van is hierover tevreden. Inwoners van Landelijk Gebied waarderen de veiligheid in hun buurt gemiddeld met een 7,8 en 88% is hierover tevreden.

Cultuur

Het gaat gemiddeld met het thema cultuur in de Metropoolregio Eindhoven, zowel in vergelijking met de andere brede welvaartsthema's als in vergelijking met de andere Brabantse regio's. Binnen het thema cultuur kijken we zowel naar de afstand tot diverse culturele voorzieningen als naar de aanwezigheid van stadsgezichten en rijksmonumenten. De gemiddelde afstand per inwoner tot bibliotheken is iets groter dan in de andere Brabantse regio's (met uitzondering van Noordoost-Brabant). De gemiddelde afstand tot bioscopen is juist gemiddeld iets kleiner dan in de andere regio's. De regio heeft, net als West-Brabant, meer beschermde stadsgezichten maar minder rijksmonumenten dan de regio's Noordoost- en Hart van Brabant.

De inwoners van Metropoolregio Eindhoven waarderen dit thema – de tevredenheid met het culturele aanbod in de buurt – gemiddeld met een 7,2. Inwoners in Stedelijk Gebied Eindhoven waarderen dit culturele aanbod met een 7,3: ruim driekwart is tevreden over dit aanbod (77%), 6% is hierover ontevreden. Inwoners in Landelijk Gebied waarderen het culturele aanbod in de buurt gemiddeld met een 6,9. Van hen is 68% tevreden over het aanbod, 10% is hierover ontevreden.

Mobiliteit

In vergelijking met de andere brede welvaartsthema's, en in vergelijking met de andere Brabantse regio's, gaat het minder goed met het thema mobiliteit in Metropoolregio Eindhoven. We zien met name een hogere filezwaarte en minder goede ontsluiting van bedrijventerreinen in Metropoolregio Eindhoven, vergeleken met de andere Brabantse regio's. Verder zijn er iets minder laadpalen dan in Noordoost- en Hart van Brabant, en minder schone particuliere voertuigen dan in de andere Brabantse regio's.

Inwoners in Metropoolregio Eindhoven waarderen dit thema – de tevredenheid met de bereikbaarheid van plekken die voor inwoners belangrijk zijn – met een gemiddelde van een 8,1 wel relatief hoog. Een grote meerderheid is over deze bereikbaarheid dan ook tevreden (89%), 4% is hierover ontevreden. Inwoners in Stedelijk Gebied Eindhoven waarderen deze bereikbaarheid gemiddeld met een 8,1 gemiddeld (90% is tevreden), inwoners in Landelijk Gebied met een 7,9 (87% is hierover tevreden).

Ecosystemen & biodiversiteit

Met het thema ecosystemen & biodiversiteit gaat het in Metropoolregio Eindhoven in vergelijking met de andere thema's van brede welvaart gemiddeld. In vergelijking met de andere Brabantse regio's gaat het op dit thema in deze regio redelijk vergelijkbaar als in West- en Hart van Brabant. In Metropoolregio Eindhoven is iets meer beschermde natuur en zijn er iets meer openbare bomen dan in de andere Brabantse regio's. Aan de andere kant is de soortenrijkdom en het aantal bedreigde soorten wat lager dan in de meeste andere Brabantse regio's.

Inwoners van Metropoolregio Eindhoven waarderen dit thema – de tevredenheid met het groen en de natuur in de omgeving – gemiddeld met een 7,8. Ruim acht op de tien (85%) inwoners zijn hierover tevreden, 4% is hierover ontevreden. In Stedelijk Gebied Eindhoven wordt dit thema gemiddeld gewaardeerd met een 7,7 (83% is tevreden). Inwoners in Landelijk gebied waarderen dit thema gemiddeld met een 8,0 (91% is tevreden).

Milieu & klimaat

Ook met het thema milieu & klimaat gaat het in deze regio gemiddeld ten opzichte van de andere thema's van brede welvaart. Met het thema milieu & klimaat gaat het in Metropoolregio Eindhoven iets beter dan in de regio's West- en Noordoost-Brabant, en iets minder dan in de regio Hart van Brabant. Het totale energieverbruik ligt iets hoger in Metropoolregio Eindhoven dan in de andere Brabantse regio's. Het aandeel hernieuwbare energie is hoger dan in West- en Hart van Brabant, en lager dan in Noordoost-Brabant. Verder is er relatief meer gezond wateroppervlakte in Metropoolregio Eindhoven dan in de regio's West- en Noordoost-Brabant, maar minder dan in de regio Hart van Brabant.

Inwoners in Metropoolregio Eindhoven waarderen dit thema – de tevredenheid met de milieukwaliteit in hun omgeving – gemiddeld met een 7,2. Driekwart van de inwoners is tevreden over deze milieukwaliteit, 6% is hierover ontevreden. Inwoners in Stedelijk Gebied Eindhoven waarderen de milieukwaliteit van hun omgeving gemiddeld met een 7,2 (73% is tevreden). Inwoners in Landelijk Gebied waarderen de milieukwaliteit gemiddeld met een 7,4 (80% is tevreden).

8.2 Verdieping sociale samenhang en bestaanszekerheid in Metropoolregio Eindhoven

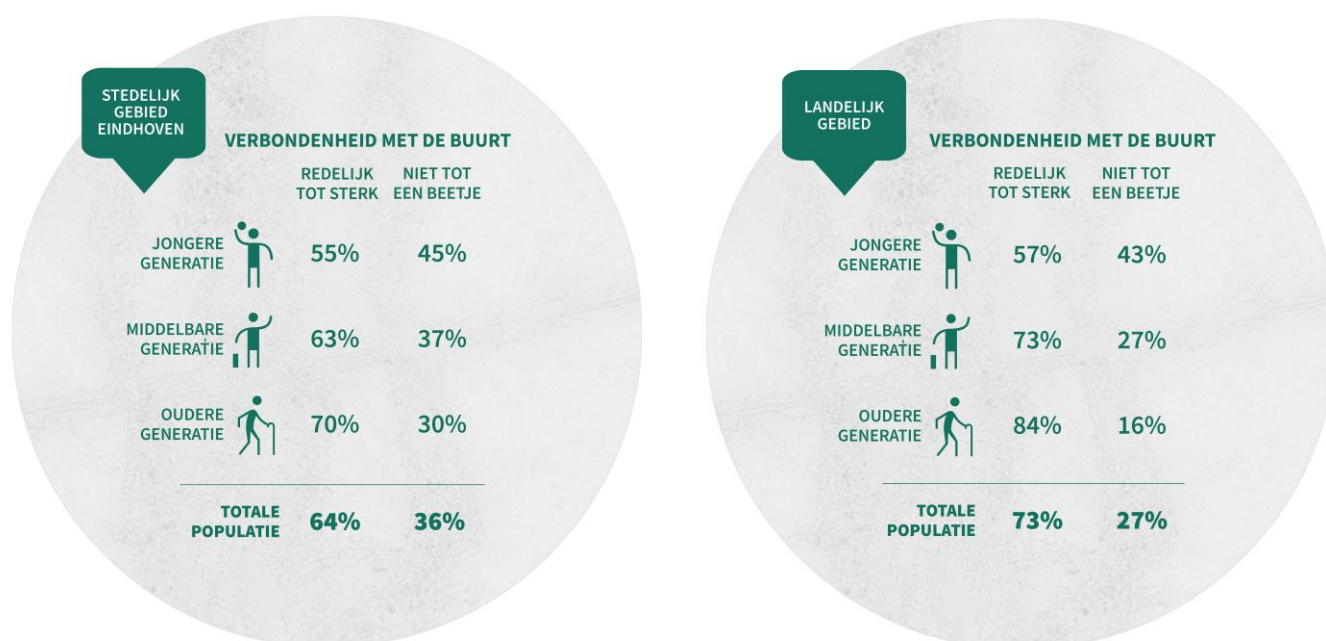
In iedere regio gaan we iets dieper in op twee concepten, die zijn uitgevraagd in de vragenlijst van Ervaren brede welvaart. In Metropoolregio Eindhoven kijken we naar de mate van buurtverbondenheid, omdat dit een belangrijke bijdrage levert aan de tevredenheid met de sociale contacten en aan de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt (Blanken & Verhoeven, 2023). Daarnaast kijken we naar een aspect van bestaanszekerheid; de mate waarin inwoners aangeven te kunnen rondkomen. We presenteren beide concepten voor de drie generaties in de subregio's. Tot slot kijken we naar de verdeling van ervaren brede welvaart onder verschillende groepen inwoners in Metropoolregio Eindhoven, waarbij we in deze regio specifiek aandacht hebben voor factoren die van belang zijn voor sociale samenhang en rondkomen.

8.2.1 Vergelijking generaties in Stedelijk Gebied Eindhoven en Landelijk Gebied

Buurtverbondenheid

In Stedelijk Gebied Eindhoven voelt 64% van de inwoners zich redelijk tot sterk verbonden met hun buurt, in Landelijk Gebied geldt dit voor bijna driekwart (73%) van de inwoners (Zie Figuur 72). Vergelijken we de buurtverbondenheid van de drie generaties, dan zien we dat de oudere generatie zich het vaakst verbonden voelt met hun buurt. Zo voelt 84% in Landelijk Gebied en 70% in Stedelijk Gebied Eindhoven van de oudere generatie zich redelijk tot sterk verbonden met hun buurt. Voor beide subregio's geldt dat ruim de helft (respectievelijk 55% en 57%) van de jongere generatie zich verbonden voelt met de buurt.

Figuur 72. Buurtverbondenheid naar generaties, in de subregio's van Metropoolregio Eindhoven (2024)

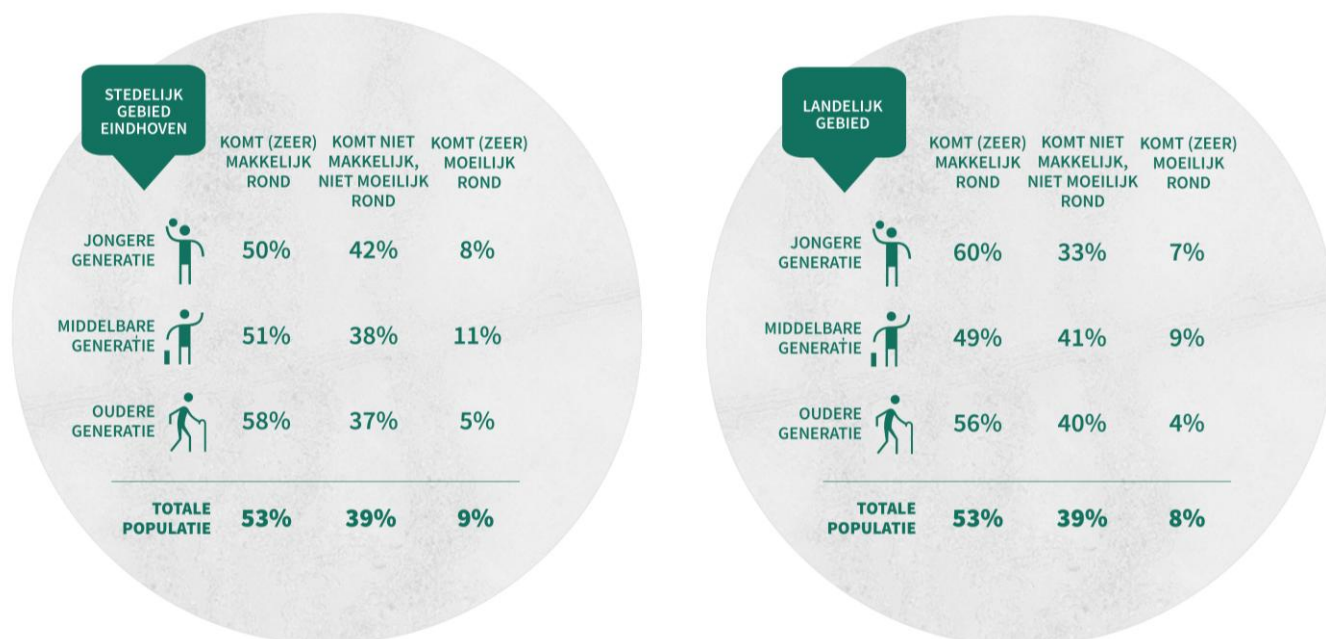

Rondkomen

Vervolgens kijken we naar de mate waarin inwoners aangeven elke maand rond te kunnen komen. Zowel in Stedelijk Gebied Eindhoven als in Landelijk Gebied kan ruim de helft van de inwoners (53%) makkelijk rondkomen. Bijna één op de tien (respectievelijk 9% en 8%) inwoners kan moeilijk rondkomen.

Vergelijken we de verschillende generaties in de subregio's, dan valt op dat in Stedelijk Gebied Eindhoven de oudere generatie vaker makkelijk kan rondkomen (58%) dan de andere generaties. In Landelijk Gebied kan juist de jongere generatie het vaakst makkelijk rondkomen (60%) (Zie Figuur 73).

Figuur 73. Mate van rondkomen naar generaties, in de subregio's van Metropoolregio Eindhoven (2024)

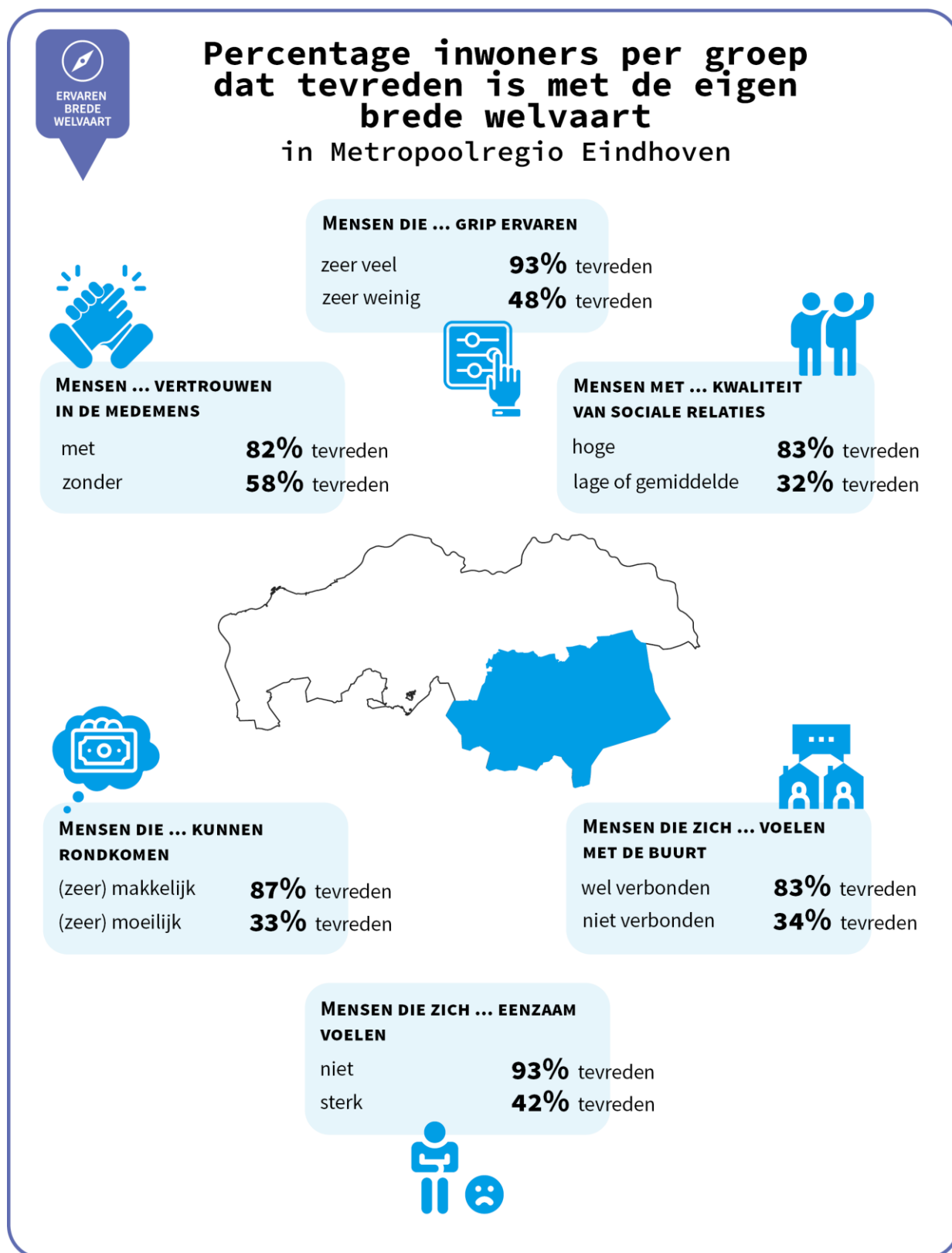

8.2.2 Verdeling van de ervaren brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven

Brede welvaart gaat niet alleen over de aanwezige mogelijkheden in het leven van mensen en hoe zij die waarderen. Het gaat ook over een eerlijke verdeling van die mogelijkheden in de samenleving én in hoeverre mensen daadwerkelijk in staat zijn om er gebruik van te maken. Om beter zicht te krijgen op hoe het gaat met de brede welvaart, is het van belang om aandacht te hebben voor factoren als grip, verbondenheid, vertrouwen en kunnen rondkomen. In paragraaf 2.3.2 hebben we dit verder toegelicht.

In onderstaande Figuur 74 kijken we naar de verdeling van dergelijke factoren en de mate waarin mensen tevreden zijn met de eigen brede welvaart. In de Metropoolregio Eindhoven hebben we specifiek aandacht voor rondkomen en factoren die belangrijk zijn voor sociale samenhang.

Figuur 74. Verdeling van ervaren brede welvaart naar verschillende groepen inwoners in Metropoolregio Eindhoven (2024)

We zien grote contrasten tussen verschillende groepen inwoners in Metropoolregio Eindhoven en hun tevredenheid met de eigen brede welvaart. Zo is iets minder dan de helft van de inwoners die (zeer) weinig grip ervaren tevreden met de eigen brede welvaart, tegenover 93% van de inwoners die (zeer) veel grip ervaren. Ook zijn inwoners die zich redelijk tot sterk verbonden voelen met hun buurt aanzienlijk vaker tevreden met hun brede welvaart (83%) dan zij die zich niet verbonden voelen met hun buurt (34%). Eenzelfde contrast zien we tussen andere groepen inwoners op het gebied van sociaal vertrouwen, de kwaliteit van sociale relaties en of zij gemakkelijk kunnen rondkomen. Ook zien we grote contrasten in zij die zich wel of niet eenzaam voelen: van de inwoners in Metropoolregio Eindhoven die zich sterk eenzaam voelen is 42% tevreden met de eigen brede welvaart. Van de inwoners die zich niet eenzaam voelen is 93% hierover tevreden.

Tabel 18 laat zien welk percentage inwoners van Metropoolregio Eindhoven en de subregio's Stedelijk Gebied Eindhoven en Landelijk Gebied tot de hierboven genoemde groepen behoren.

Tabel 18. Aandeel inwoners per factor in Metropoolregio Eindhoven (2024)

Factor		Metropool -regio Eindhoven totaal	Stedelijk Gebied Eindhoven	Landelijk Gebied
Grip	Zeer veel	12%	13%	10%
	Gemiddelde	74%	72%	78%
	Zeer weinig	14%	15%	12%
Verbonden met de buurt	Wel (redelijk of sterk)	67%	64%	73%
	Deels	25%	28%	20%
	Niet	8%	8%	8%
Vertrouwen in de medemens	Wel	66%	63%	72%
	Geen	34%	37%	28%
Kwaliteit sociale relaties	Hoog	83%	82%	86%
	Gemiddeld	14%	14%	12%
	Laag	3%	3%	2%
Kunnen rondkomen	(Zeer) makkelijk	53%	53%	53%
	Niet moeilijk / niet makkelijk	39%	39%	39%
	(Zeer) moeilijk	9%	9%	8%
Eenzaam	Sterk	20%	21%	15%
	Enigszins	33%	31%	37%
	Niet	47%	47%	48%

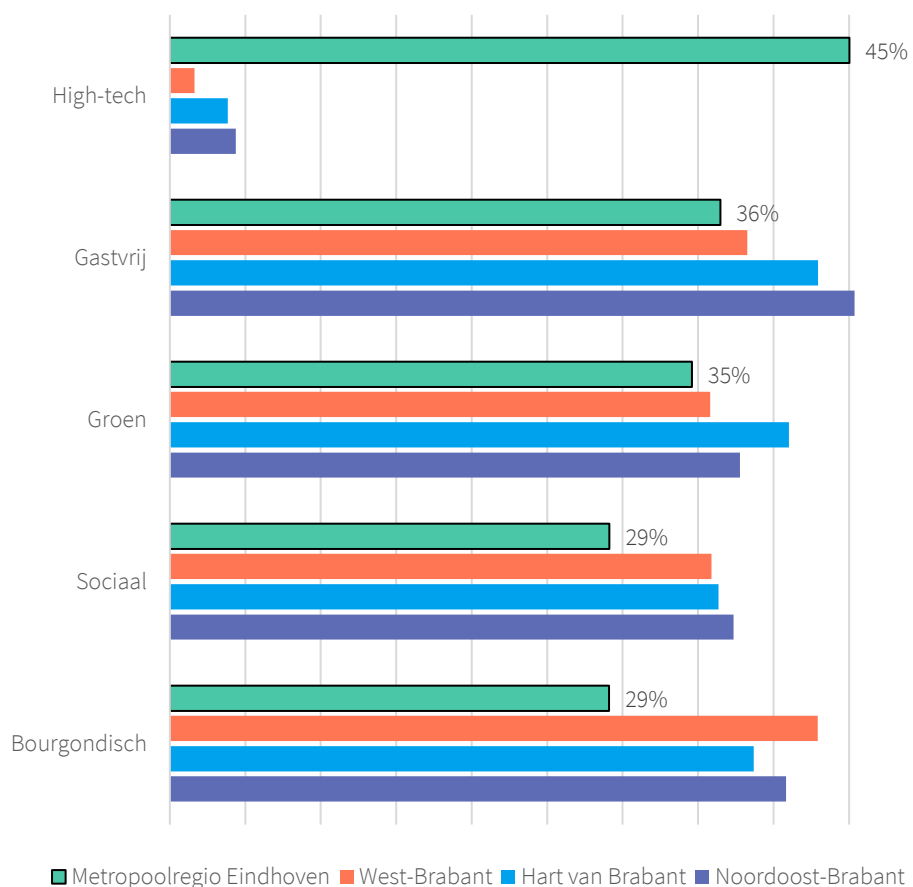
8.3 Reflectie op Metropoolregio Eindhoven

In deze paragraaf staan we stil bij wat inwoners kenmerkend vinden aan de regio waar zij wonen en kijken we in hoeverre dit overeenkomt met hoe betrokkenen van de regio en de Regio Deal hier naar kijken. Vervolgens reflecteren we op hoe het gaat met de brede welvaart in deze regio, wat hierin opvalt en hoe dit zich verhoudt tot de doelen die regio op het gebied van brede welvaart nastreeft vanuit de Regio Deal.

8.3.1 Kenmerkend voor de regio Metropoolregio Eindhoven

We hebben inwoners van Brabant gevraagd welke kenmerken zij het beste vinden passen bij de regio waar zij wonen, zo ook aan inwoners van Metropoolregio Eindhoven. De vraag is gebaseerd op de Imago monitor van Noord-Brabant, waarin Brabanders worden gevraagd waar ze hun provincie mee associëren. In Figuur 75 geven we de top 5 van kenmerken die inwoners bij hun regio vinden passen weer.

Figuur 75. Top 5 kenmerken van de Metropoolregio Eindhoven volgens de inwoners uit deze regio (2024)

Inwoners in Metropoolregio Eindhoven typeren hun regio het vaakst als Hightech (45% heeft dit gekozen). Dit kenmerk wordt door de inwoners in Metropoolregio Eindhoven ook aanzienlijk vaker gekozen dan door de inwoners in de andere Brabantse regio's. Verder typeren de inwoners uit Metropoolregio Eindhoven hun regio als gastvrij (36%), groen (35%), sociaal (29%) en bourgondisch (29%).

In een sessie met betrokkenen in de regio (zie 1.3 methoden) hebben we aan de hand van de twaalf thema's van brede welvaart verkend wat typerend is voor hun regio. In het gesprek werd aangegeven dat de regio van oudsher een technische concentratie in de regio kent, alhoewel dit in combinatie is met doeners en makers. Met name in het gesprek over het thema materiële welvaart werd de term 'hoogwaardige Hightech in de regio' genoemd. Volgens de betrokkenen is groen nabij in de regio en is er veel groen om te recreëren, zoals plassen, heide en parken. Als het gaat om de aspecten die horen bij het thema sociale samenhang, dan werd in het gesprek juist ook aangegeven dat verbinding in deze regio moeilijker wordt gevonden en mensen elkaar minder opzoeken. Met name in de steden zijn eigen bubbels van culturen. In de sessies werden de aspecten 'samenwerking, combinatie tussen techniek, doeners en makers en grote contrasten' als kenmerkend voor deze regio genoemd.

8.3.2 Reflectie: brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven

Inwoners in Metropoolregio Eindhoven waarderen hun brede welvaart gemiddeld met een 7,4. Bijna driekwart (74%) van de inwoners is hierover tevreden, 22% is deels tevreden en 4% ontevreden. Evenals in de andere Brabantse regio's, zien we dat inwoners over het algemeen meer tevreden zijn over hun omgevingsmogelijkheden (78%) dan over hun individuele mogelijkheden (67%). De oudste generatie is over het algemeen het meest tevreden met de eigen brede welvaart. Inwoners die buiten de stad wonen zijn over het algemeen vaker tevreden met hun brede welvaart dan stedelingen. In Metropoolregio Eindhoven valt op dat de jongste generatie vaker tevreden is met de eigen brede welvaart, vergeleken met andere regio's in Brabant. In subregio Landelijk gebied zijn inwoners iets vaker tevreden met de eigen brede welvaart (77%) dan inwoners in subregio Stedelijk Gebied Eindhoven (72%).

Kijken we naar de aanwezige mogelijkheden van de verschillende brede welvaartsthema's, dan gaat het in Metropoolregio Eindhoven relatief goed met de veiligheid, en iets beter met arbeid & vrije tijd en onderwijs, vergeleken met de andere regio's in Brabant. Ook als we in deze regio de brede welvaartsthema's onderling vergelijken, vallen onderwijs en arbeid & vrije tijd in positieve zin op.

Inwoners van Metropoolregio Eindhoven waarderen zelf de thema's mobiliteit, wonen en ecosystemen & biodiversiteit het hoogst. De thema's gezondheid en materiële welvaart worden door inwoners het laagst gewaardeerd. Dit zien we ook in de andere regio's. Uit eerder onderzoek weten we dat beide aspecten – en dan met name de tevredenheid met de gezondheid – belangrijke bouwstenen zijn voor de tevredenheid met het leven in het algemeen (Blanken en Verhoeven, 2022). Het valt op dat inwoners van Metropoolregio

Eindhoven zelf het thema mobiliteit erg positief waarderen – terwijl het met de mobiliteit in deze regio op basis van de aanwezige mogelijkheden wat minder goed is gesteld. Zo is de bijvoorbeeld de filezwaarte in deze regio relatief hoger. We zien hierin wel verschillen in waardering tussen inwoners van de subregio's: in Stedelijk Gebied Eindhoven wordt dit thema hoger gewaardeerd dan in Landelijk Gebied. Net als in de andere regio's in Brabant – met uitzondering van Noordoost-Brabant – is het in Metropoolregio Eindhoven wat minder goed gesteld met het thema sociale samenhang. Al zijn inwoners zelf hiermee redelijk tevreden.

In de Regio Deal van Metropoolregio Eindhoven is vanwege de harde (economische) groei en de ruimtelijke schaa sprong die deze regio doormaakt, dan ook aandacht voor sociale samenhang, competenties & basisvaardigheden en leefbaarheid in de regio. Met als doel dat iedereen mee kan (blijven) doen.⁵⁵ In deze regio is daarom uitgebreider gekeken naar de buurtverbondenheid van inwoners. Buurtverbondenheid draagt namelijk in belangrijke mate bij aan de tevredenheid met het thema sociale samenhang. In Stedelijk Gebied Eindhoven voelt circa twee derde (64%) zich redelijk tot sterk verbonden met hun buurt, in Landelijk Gebied geldt dit voor bijna driekwart (73%) van de inwoners. Slechts ruim de helft van de jongere generatie voelt zich verbonden met hun buurt; dit geldt zowel voor Stedelijk Gebied Eindhoven (55%) als Landelijk Gebied (57%). De oudste generatie voelt zich over het algemeen meer verbonden met de buurt – in Landelijk Gebied nog meer (84%) dan in Stedelijk gebied Eindhoven (70%). Uit eerder onderzoek weten we dat buurtverbondenheid een belangrijke voorspeller is voor tevredenheid met sociale samenhang (Blanken en Verhoeven, 2022). Aandacht voor met name de jongere generatie is hierbij dus van belang. Daarnaast is stil gestaan bij bestaanszekerheid, als een indicator om inzicht te krijgen in hoeverre iedereen mee kan blijven doen. Zowel in Stedelijk Gebied Eindhoven als in Landelijk Gebied kan ruim de helft van de inwoners makkelijk rondkomen iedere maand. Iets minder dan één op de tien inwoners kan moeilijk rondkomen.

De derde programmalijn in de Regio Deal is het *vergroten van de leefbaarheid in steden, dorpen en landelijk gebied*. De focus hierin ligt op het verbeteren van de fysieke leefruimte gericht op de balans tussen groen en grijs. Dit in het licht van de stedelijke verdichting die samenhangt met de schaa sprong van deze regio, met specifieke aandacht voor ontmoeting, kunst en cultuur. Ondanks de impact van de schaa sprong in de regio, laat dit onderzoek zien dat bijna acht op de tien inwoners (78%) in de Metropoolregio Eindhoven tevreden zijn met hun omgevingsmogelijkheden.⁵⁶ In Landelijk Gebied is dit aandeel met 81% nog iets hoger, dan in Stedelijk Gebied Eindhoven (76%).

⁵⁵ Regio Deal Metropoolregio Eindhoven (2024)

⁵⁶ Omgang buurtbewoners, woning, woonomgeving, veiligheid in de buurt, culturele aanbod, bereikbaarheid van plekken, groen & natuur en milieukwaliteit in de leefomgeving.

Bijlage A:

Onderzoeksverantwoording

Vragenlijstonderzoek Ervaren brede welvaart

Kenmerken van de respons

Hieronder geven we in tabellen de achtergrondkenmerken van de **10.037 respondenten** van dit onderzoek weer. De gegevens zijn ongewogen.

Tabel 19. Respons naar leeftijdsgroepen

Leeftijd	Aantal respondenten
18 tot en met 29 jaar	1.272
30 tot en met 39 jaar	1.269
40 tot en met 54 jaar	2.255
55 tot en met 64 jaar	1.739
65 tot en met 74 jaar	2.230
75 jaar en ouder	1.272
Totaal	10.037

Tabel 20. Respons naar geslacht

Gender	Aantal respondenten
Man	4.738
Vrouw	5.286
Anders	9
Wil ik niet zeggen	4
Totaal	10.037

Tabel 21. Respons naar opleidingsniveau

Opleidingsniveau	Aantal respondenten
Lagere school / basisonderwijs / geen onderwijs	286
Vmbo / mavo / Middelbaar beroepsonderwijs niveau 1 (MBO)	1.860
Havo / vwo	878
Middelbaar beroepsonderwijs niveau 2/3/4 (MBO)	2.906
Hoger beroepsonderwijs (HBO)	3.171
Wetenschappelijk onderwijs (WO)	936
Totaal	10.037

Tabel 22. Respons naar COROP-regio

COROP	Aantal respondenten
West-Brabant	2.775
Midden-Brabant	1.945
Noordoost-Brabant	2.407
Zuidoost-Brabant	2.910
Totaal	10.037

In de onderstaande Tabel 23 geven we het aantal respondenten per regio in Brabant en subregio's weer. De aantallen respondenten tellen niet tot het totaal van 10.037 op, omdat sommige gemeenten in meerdere regio's en subregio's vertegenwoordigd zijn.

Tabel 23. Aantal respondenten per regio en subregio's

Regio/subregio	Aantal respondenten
West-Brabant	3.042
<i>Stedelijke Regio West-Brabant</i>	1.252
<i>De Baronie</i>	1.947
Hart van Brabant	1.915
Noordoost-Brabant	2.240
<i>Den Bosch en omgeving</i>	1.347
<i>Meerijstad en omgeving</i>	572
<i>Land van Cuijk</i>	321
Metropoolregio Eindhoven	2.910
<i>Stedelijk gebied Eindhoven</i>	2017
<i>Landelijk gebied</i>	893

Stedelijkheid van de woonplaats

De indeling is gebaseerd op de indeling naar mate van stedelijkheid zoals het CBS deze hanteert voor wijken en buurten^{57 58}. Wanneer de mate van stedelijkheid als “Sterk stedelijk” of “Zeer sterk stedelijk” is ingedeeld, beschouwen we in dit onderzoek een gebied als stedelijk. “Matig stedelijk”, “Weinig stedelijk” en “Niet stedelijk” beschouwen we als niet-stedelijk. Om een woonplaats te definiëren als stedelijk of niet-stedelijk, worden de woonplaatsen van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) ruimtelijk met GIS gekoppeld met de wijken van het CBS. Hierbij kan het voorkomen dat een wijkgrens overlapt met meerdere woonplaatsen doordat de gegevens afkomstig zijn van verschillende bronhouders. Om toch een eenduidige koppeling te realiseren wordt per wijk slechts één woonplaats gekoppeld met de wijk als de wijk voor minimaal 80% een gedeeld oppervlakte heeft met de woonplaats. Wanneer de woonplaats bestaat uit één wijk, wordt de mate van stedelijkheid van de wijk direct overgenomen. Echter bestaat een woonplaats vaak uit meerdere wijken. De mate van stedelijkheid is dan bepaald aan de hand van de

⁵⁷ Kerncijfers wijken en buurten – CBS 2024.

⁵⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/stedelijkheid--van-een-gebied-->

mate van stedelijkheid die het meest dominant is. Dit heeft geleid tot de volgende indeling van woonplaatsen in Noord-Brabant. De woonplaatsen **Bergen op Zoom, Breda, Etten-Leur, Eindhoven, Geldrop, Helmond, 's-Hertogenbosch, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Tilburg, Veldhoven, Waalwijk** worden als stedelijk beschouwd. Alle overige woonplaatsen in de provincie Noord-Brabant worden als niet-stedelijk beschouwd.

Toetsing

Om na te gaan of er verbanden of verschillen tussen groepen Brabanders bestaan, is een aantal toetsen uitgevoerd. Om erachter te komen of er significante verschillen zijn in ervaren brede welvaart tussen groepen en plekken in Brabant maken we gebruik van een independent samples T-test, Z-test voor proporties en Chi-kwadraat toets. Deze vergelijken het gemiddelde van de ene groep met het gemiddelde van de andere groep(en) en kijkt of het verschil te wijten is aan een toevallige samenstelling van de steekproef of ook daadwerkelijk zo in de populatie gevonden zal worden. Daarbij is telkens uitgegaan van een significantieniveau van 1% om uitspraken over deze verschillen of samenhang voor de Noord-Brabantse populatie te kunnen doen. Wanneer we de ervaringen van kleinere groepen inwoners met elkaar vergelijken, hanteren we een significantieniveau van 5%. Noemenswaardige significante verschillen beschrijven we in het rapport.

Factoranalyses

In paragraaf 2.1.1. hebben we de resultaten van de factoranalyse van de samengestelde maat ervaren brede welvaart gepresenteerd. Met de factoranalyse (methode Oblimin) zijn we nagegaan uit hoeveel onderliggende componenten de gemeten items van ervaren brede welvaart bestaan. Uit de factoranalyse blijkt dat ook met de vernieuwde vragenlijst ervaren brede welvaart uit twee componenten bestaat, namelijk (1) individuele mogelijkheden en (2) omgevingsmogelijkheden.

Tabel 24. Individuele en omgevingsfactoren

Soorten mogelijkheden	Definitie	Cronbach's alpha
Individuele mogelijkheden	Tevredenheid met lichamelijke gezondheid, mentale gezondheid, financiële situatie, werk of andere dagelijkse bezigheden, hoeveelheid vrije tijd, opleidingskansen tot nu toe, sociale contacten.	0,848
Omgevingsmogelijkheden	Tevredenheid met de manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt, je woning of woonruimte, directe woonomgeving, veiligheid in je buurt, de bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn, het culturele aanbod in je omgeving, het groen en natuurlijk in je leefomgeving en de milieukwaliteit van je leefomgeving.	0,879

Verdiepende analyses

In paragraaf 3.4 zijn de resultaten van twee multiple regressie analyses gepresenteerd. Hierbij is gekeken naar voorspellers voor verschillen in de ervaren mentale en lichamelijke gezondheid. In deze analyse beschouwen we ervaren gezondheid als de tevredenheid met de mentale en fysieke gezondheid, zoals deze is uitgevraagd aan inwoners om de verschillende aspecten van het leven (brede welvaart) te beoordelen. Ter controle hebben we inwoners naar hun gezondheid in het algemeen gevraagd – een maatstaaf die vaak gebruikt wordt om ervaren gezondheid te meten. Het antwoord op deze vraag correleert hoog met de tevredenheid met de fysieke gezondheid.⁵⁹ Voor onze regressiemodellen hebben we gebruikgemaakt van een zogenaamde ‘backward selectie’. Deze methode begint met alle mogelijke voorspellers in een regressiemodel (zie hoofdstuk 3, Figuur 15). Vervolgens worden stapsgewijs de minst significante variabelen verwijderd totdat alleen de belangrijke overblijven. De variabelen die het minst bijdragen aan het verklaringsvermogen van het model worden verwijderd. Het model dat overblijft is zo verklarend en tegelijkertijd zo eenvoudig mogelijk. In het model zijn alle persoonlijke factoren overgebleven, samen met de volgende omgevingsfactoren: kwaliteit van sociale relaties, verbondenheid met de buurt, sociale cohesie en gevoel van onveiligheid. Alle factoren die minimaal bijdragen maken geen onderdeel uit van het model. In onderstaande tabel worden de statistische samenvattingen van de twee modellen, zoals deze zijn gebruikt in hoofdstuk 3, weergegeven.

Tabel 25. Statistische samenvatting multivariate regressieanalyses

	N	Verklaar variantie (R ²)	F-waarde	p-waarde
Tevredenheid met mentale gezondheid	9.082	,403	472,840	< 0,001
Tevredenheid met lichamelijke gezondheid	9.090	,243	224,611	< 0,001

Voor de interpretatie van het model is gekeken naar de beta-coëfficiënt voor het relatieve effect. De beta-coëfficiënt geeft aan hoe sterk de invloed van de variabele is op de afhankelijke variabele, ongeacht de gebruikte schaal. We hanteren de indeling: sterke bijdrage (BETA ≥ 0.250), redelijk sterke bijdrage (BETA tussen 0.075 – 0.250), enigszins een bijdrage (BETA < 0.075). Vanwege de grootte van de steekproef is een significantieniveau van 0.001 aangehouden.

Gebruikte concepten

⁵⁹ Pearsons r (0,732).

In onderstaand overzicht geven we weer hoe we de gebruikte concepten in de vragenlijst hebben uitgevraagd, hoe scores tot stand zijn gekomen en welke bron aan deze keuzes ten grondslag liggen.

Concept	Indicator	Samengesteld op basis van de volgende items	Totstandkoming score	Bron
Ervaren brede welvaart	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<i>Drie sub-concepten.</i> Welbevinden: - je leven in het algemeen? Individuele mogelijkheden: - Je financiële situatie (je geldzaken) - Je lichamelijke gezondheid - Je mentale gezondheid - Je werk en/of andere dagelijkse bezigheden - Je hoeveelheid vrije tijd - Je opleidingskansen tot nu toe - Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen, etc.) Omgevingsmogelijkheden: - Je woning of woonruimte - Je directe woonomgeving - De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt - De veiligheid in je buurt - Het groen en de natuur in je leefomgeving - De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem, geluid) - De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijvoorbeeld supermarkt, werk of opleiding, openbaar vervoer) - Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha van 0,910 Ervaren brede welvaart: - Gewogen thema-gemiddelde van de 11 brede welvaartthema's (alle thema's met uitzondering van welbevinden) - Voorwaarde: alleen respondenten die alle stellingen hebben ingevuld, tellen mee in de samengestelde maat. Individuele mogelijkheden: Gewogen gemiddelde van de thema's: materiële welvaart, gezondheid, arbeid & vrije tijd, onderwijs en sociale samenhang. Omgevingsmogelijkheden: Gewogen gemiddelde van de thema's: wonen, sociale samenhang, veiligheid, ecosystemen & biodiversiteit, milieu & klimaat, mobiliteit en cultuur. Daarnaast een verdeling in drie categorieën van ervaren brede welvaart: Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	Community of Practice 'Bewoners in Beeld' (Nationaal Netwerk Brede Welvaart) & eerdere onderzoeken regionale planbureaus.
Tevredenheid welbevinden	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	Maat van welbevinden als één unieke vraag opgenomen: - Je leven in het algemeen	Een verdeling in drie categorieën van tevredenheid Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	Gebaseerd op de indeling die het <u>CBS</u> hanteert in onderzoeken naar welbevinden.
Tevredenheid gezondheid	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	- Je lichamelijke gezondheid - Je mentale gezondheid	Gemiddelde score op de 2 items, drie categorieën: Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	

Tevredenheid arbeid & vrije tijd	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	- Je werk of andere dagelijkse bezigheden - Je hoeveelheid vrije tijd	Gemiddelde score op de 2 items, drie categorieën: Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Tevredenheid materiële welvaart	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	Maat van materiële welvaart als één unieke vraag opgenomen: - Je financiële situatie (je geldzaken)	Een verdeling in drie categorieën van tevredenheid Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Tevredenheid sociale samenhang	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	- Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen, etc.) <i>(Individuele mogelijkheid)</i> - De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt <i>(Omgevingsmogelijkheid)</i>	Gemiddelde score op de 2 items, drie categorieën: Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Tevredenheid wonen	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	- Je woning of woonruimte - Je directe woonomgeving	Gemiddelde score op de 2 items, drie categorieën: Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Tevredenheid veiligheid	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	Maat van veiligheid als één unieke vraag opgenomen: - De veiligheid in je buurt	Een verdeling in drie categorieën van tevredenheid Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Tevredenheid Milieu & klimaat	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	Maat van milieu & klimaat als één unieke vraag opgenomen: - De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	Een verdeling in drie categorieën van tevredenheid Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Tevredenheid ecosystemen & biodiversiteit	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	Maat van ecosystemen & biodiversiteit als één unieke vraag opgenomen: - Het groen en de natuur in je leefomgeving	Een verdeling in drie categorieën van tevredenheid Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Tevredenheid mobiliteit	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	Maat van mobiliteit als één unieke vraag opgenomen: - De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijvoorbeeld supermarkt, huisarts, werk of opleiding, openbaar vervoer)	Een verdeling in drie categorieën van tevredenheid Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Tevredenheid cultuur	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	Maat van cultuur als één unieke vraag opgenomen: - Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	Een verdeling in drie categorieën van tevredenheid Tevreden = rapportcijfer 7,0 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,0 t/m 6,9 Ontevreden = rapportcijfer lager dan 5	
Houdings-kenmerken	Verbondenheid 5 stellingen met een 4 puntschaal	Mate van verbondenheid met - Jouw buurt of wijk - Jouw woonplaats - De regio waar je woont	Twee categorieën: Niet verbonden = score 1 en 2 Verbonden = score 3 en 4	Het PON & Telos <u>Veerkrachtmonitor 2020</u>

	(niet, een beetje, redelijk, sterk en de optie 'weet niet / geen mening')	- De provincie Noord-Brabant - Nederland		
	Vertrouwen in de overheid 3 stellingen met een 4 puntschaal (helemaal geen, niet zo veel, tamelijk veel, heel veel)	- De gemeentelijke overheid - De provinciale overheid - De landelijke overheid	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha 0,844 (<i>samengestelde maat politiek vertrouwen</i>) Politiek vertrouwen totaal (gemiddelde score op de 3 items) en de drie stellingen los. Twee categorieën: Weinig vertrouwen = helemaal geen, niet zo veel Veel vertrouwen = tamelijk veel, heel veel	Gebaseerd op CBS Sociale samenhang (aangepast)
	Vertrouwen in de medemens Keuze uit 2 stellingen	- De meeste mensen zijn wel te vertrouwen - Je kan niet voorzichtig genoeg zijn in de omgang met andere mensen	Twee categorieën: Weinig vertrouwen = Je kan niet voorzichtig genoeg zijn in de omgang met andere mensen Veel vertrouwen = de meeste mensen zijn wel te vertrouwen	CBS Sociale samenhang / Regionale monitor Brede Welvaart
	Grip 7 stellingen met een 5 puntschaal (helemaal oneens – helemaal eens)	- Ik voel me vaak hulpeloos bij het omgaan met de problemen van het leven. - Soms voel ik dat ik een speelbal van het leven ben. - Er is weinig dat ik kan doen om belangrijke dingen in mijn leven te veranderen. - Wat er in de toekomst met me gebeurt, hangt voor het grootste deel van mezelf af. - Ik kan ongeveer alles als ik mijn zinnen erop heb gezet. - Ik heb weinig controle over de dingen die me overkomen. - Sommige van mijn problemen kan ik met geen mogelijkheid oplossen.	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha = 0,769. De stellingen zijn samengevoegd tot één maat voor grip. Stellingen omgezet zodat zij allen dezelfde kant op wijzen. We nemen de gemiddelde score op de 7 items. Het gemiddelde van de antwoorden op deze zeven items geldt als indicator voor het algemeen gevoel van controle. Aansluitend bij de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR) maken we drie groepen gebaseerd op 1 standaarddeviatie afwijking (0,65) van het gemiddelde (3,36). Zeer weinig controle = 1 tot 2,70 Grote middengroep = 2,70 tot 4,01 Zeer veel controle = 4,01 en hoger.	Mastery-schaal van Pearlin en Schooler (1978), Rapportage Grip. Het maatschappelijk belang van persoonlijke controle (2023) van de WRR
Sociale contacten en omgeving	Sociale contacten frequentie 3 stellingen met 5 categorieën: dagelijks, minstens 1x per week, minstens 1x per maand, minder dan 1x per maand, zelden of nooit	- Familieleden of gezinsleden die niet bij jou in huis wonen - Vrienden, vriendinnen of echt goede kennissen - Buren	Twee categorieën - Dagelijks/wekelijks - Minder dan wekelijks Daarnaast samengestelde maat: minstens één keer per week contact met familie, vrienden of burens.	CBS Sociaal contact: kwantiteit en kwaliteit

	Sociale contacten tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	- Familieleden of gezinsleden die niet bij jou in huis wonen - Vrienden, vriendinnen of echt goede kennissen - Buren	Een verdeling in drie categorieën Hoge kwaliteit = rapportcijfer 7 of hoger Middelmatige kwaliteit = rapportcijfer 5 t/m 6,9 Lage kwaliteit = rapportcijfer lager dan 5 Daarnaast een samengestelde maat: gemiddelde van de drie stellingen	CBS Sociaal contact: kwantiteit en kwaliteit CBS Measuring Well-being
	Sociale cohesie 8 stellingen met een 5 puntschaal (helemaal oneens – helemaal eens)	- De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks. - De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om. - Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen. - Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen. - Ik heb veel contact met andere buurtbewoners. - Ik ben tevreden met de bevolkingssamenstelling in de buurt. - Als ik op vakantie zou gaan of langere tijd afwezig zou zijn, zou ik mijn huissleutel aan de buren durven te geven. - In deze buurt durven de mensen elkaar aan te spreken op onwenselijk gedrag.	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha = 0,864. Stellingen omgezet zodat zij allen dezelfde kant op wijzen. Samen gestelde maat: somscore van de losse items, omgezet naar een rapportcijfer (0-10). Op basis van het gemiddelde (5,89) twee categorieën gemaakt: Minder sociale cohesie dan gemiddeld = score lager dan 5,89 Meer sociale cohesie dan gemiddeld = score hoger dan 5,89	Veiligheidsmonitor CBS
	Onveiligheidsgevoelens 4 puntschaal (nooit, af en toe, regelmatig, vaak en de optie 'weet niet/geen mening').	Mate van onveiligheidsgevoel in de buurt.	Twee categorieën - Nooit/af en toe - Regelmatig/vaak	Veiligheidsmonitor CBS Antwoordmogelijkheden geoptimaliseerd
	Woonomgeving 5 puntsschaal (heel weinig of geen, weinig, niet weinig/niet veel, veel, heel veel)	Woonomgeving gekenmerkt door: - Natuur (zoals bos, heide en duinen) - Sociale ontmoetingsplekken (vereniging, bibliotheek, dorpscafé, buurthuis) - Schone lucht - Groen (zoals bomen, struiken, gras en parken) - Plekken voor ontspanning - Bebouwing - Biodiversiteit (veel verschillende soorten planten en dieren) - Fastfoodaanbieders (zoals friettent, shoarmazaak, ijssalon, oliebollenkraam)	Drie categorieën - (Heel) weinig of geen - Niet weinig, niet veel - (Heel) veel	Eigen vraag, items gebaseerd op Kenniscatalogus Groen en Gezond van het RIVM (2022).
Gezondheid	Ervaren gezondheid 5 puntschaal (zeer slecht – zeer goed)	Mate van ervaren algemene gezondheid.	Drie categorieën - (Zeer) slecht - Niet goed, niet slecht - (Zeer) goed	GGD gezondheidsmonitor volwassenen
	Sporten en bewegen	Mate van actief sporten en bewegen.	Twee categorieën - Dagelijks/wekelijks - Minder vaak dan wekelijks	Burgerpeiling Waar Staat Je Gemeente

	dagelijks, minstens 1x per week, minstens 1x per maand, minder dan 1x per maand, zelden of nooit			
	Stress 4 punt schaal (geen – veel, en de optie ‘weet niet/geen mening’)	Mate van stress in de afgelopen 4 weken.	Twee categorieën: - Geen/weinig - Enige/veel	GGD gezondheidsmo nitor volwassenen
	Eenzaamheid 6 stellingen met een 3 puntschaal (ja, min of meer, nee en de optie ‘weet niet/geen mening’)	- Ik mis mensen om mij heen. - Vaak voel ik me in de steek gelaten. - Ik heb veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen. - Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narisheid kan terugvallen. - Ik ervaar een leegte om me heen. - Er zijn voldoende mensen met wie ik me nauw verbonden voel.	Stellingen omgezet zodat zij allen dezelfde kant op wijzen. Omzetten naar twee antwoordcategorieën ‘Ja/min of meer’ en ‘nee’. Op basis van somscore drie categorieën: - Niet eenzaam: score 0 of 1 - Enigszins eenzaam: score 2 t/m 4 - Sterk eenzaam: score 5 of 6 (‘Weet niet/geen mening’ tellen niet mee)	CBS: het meten van eenzaamheid – verkorte eenzaamheidss chaal van De Jong Gierveld (2017)
Regio	COROP-Regio (West, Midden, Zuidoost of Noordoost)	In welke regio woon je?		CBS COROP- indeling
	DNA regio	Keuze uit maximaal 5 kenmerken typerend voor de regio: Gericht op talentontwikkeling, ambitieus, rebels, vernieuwend, oplossingsgericht, grote contrasten, internationaal georiënteerd, agrarisch, maatschappelijk betrokken, high-tech, groen, traditioneel, gastvrij, bourgondisch, gericht op samenwerking, duurzaam, eigenwijs, creatief, sociaal, informeel, grensverleggend, terughoudend, direct, hartelijk, geen van bovenstaande, anders, namelijk:...	Inwoners konden zelf aangeven in welke COROP-regio zij woonden. In de analyses hebben we enkel de respondenten meegenomen die een van de gemeenten van de betreffende regio wonen én zelf ook aangeven dat ze in deze regio wonen. Per regio top aspecten weergegeven.	Gebaseerd op de Imagomonitor van Brabant Branding .
Achtergrondke nmerken	Generatie	Wat is jouw leeftijd in hele jaren?	Drie categorieën: Jongere generatie = 18 t/m 29 jaar Middelbare generatie = 30 t/m 64 jaar Oudere generatie = 65 jaar of ouder	
	Stad- platteland	Wat zijn de vier cijfers van jouw postcode?	Twee categorieën op basis van de mate van stedelijkheid van CBS Stad = matig, (zeer) sterk stedelijk Platteland = weinig, niet stedelijk	
	Geslacht	Wat is jouw geslacht? - Man - Vrouw - Anders		

		- Wil ik niet zeggen		
	Type huishouden	Wat is de samenstelling van je huishouden? - Ik woon alleen - Ik woon samen met mijn partner (zonder thuiswonende kinderen) - Ik woon samen met mijn partner en (mijn) kind(eren) - Ik woon samen met (mijn) kind(eren) (eenoudergezin) - Ik woon met een vriend(in)/vrienden - Ik woon met mijn ouder(s) en/of verzorgers - Anders		
	Type woning	In wat voor woning woon je? - Koopwoning - Sociale huurwoning - Particuliere huurwoning - Anders		
	Arbeidssituatie	Welke situatie is het meest op jou van toepassing? - In loondienst - (Zelfstandig) ondernemer - Werkloos/werkzoekend - (Gedeeltelijk) arbeidsongeschikt - Gepensioneerd - Huisvrouw/-man - Scholier/student - Anders		
	Inkomen	Wat is de hoogte van jouw bruto jaarlijkse huishoudinkomen? Het bruto inkomen is het inkomen vóór aftrek van belasting en premies. - Tot €25.000 per jaar - €25.000 tot en met €44.000 per jaar - €44.000 tot en met €88.000 per jaar - €88.000 per jaar of meer - Weet ik niet / wil ik niet zeggen		
	Moeite met rondkomen	Hoe makkelijk of moeilijk kon jouw huishouden rondkomen in de afgelopen 12 maanden? - Zeer makkelijk - Makkelijk - Niet moeilijk / niet makkelijk - Moeilijk - Zeer moeilijk		
	Opleiding	Wat is jouw hoogst afgeronde opleiding? - Lagere school/basisonderwijs/geen onderwijs - Vmbo/mavo/Middelbaar beroepsonderwijs niveau 1 (MBO) - Havo/vwo - Middelbaar beroepsonderwijs niveau 2/3/4 (MBO) - Hoger beroepsonderwijs (HBO) - Wetenschappelijk onderwijs (WO)		
	Postcode	Wat zijn de vier cijfers van je postcode?	Gebruikt om de woonplaats te bepalen.	

	Woonplaats	In welke woonplaats woon je?	Enkel uitgevraagd bij postcodes die in meerdere woonplaatsen vallen.	
--	------------	------------------------------	--	--

Bijlage B: Ervaren brede welvaart in Noord-Brabant

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in Noord-Brabant

Ervaren brede welvaart in Noord-Brabant per thema (2024/2022) – deel 1

		Rapportcijfer		Tevredenheid		
		2024	2022	tevreden	deels tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN			84%	12%	4%
	• Leven in het algemeen	7,5	7,6	84%	12%	4%
	GEZONDHEID			65%	28%	10%
	• Je lichamelijke gezondheid	6,8	6,9	64%	24%	12%
	• Je mentale gezondheid	7,3	7,5	73%	18%	9%
	MATERIËLE WELVAART			68%	22%	10%
	• Financiële situatie	7,0	7,1	68%	22%	10%
	ARBEID EN VRIJE TIJD			74%	21%	5%
	• Werk of dagelijkse bezigheden	7,3	7,5	77%	17%	7%
	• Hoeveelheid vrije tijd	7,6	7,6	77%	17%	6%
	ONDERWIJS			76%	17%	7%
	• Je opleidingskansen tot nu toe	7,3	-	76%	17%	7%
	SOCIALE SAMENHANG			75%	19%	5%
	• Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen)	7,5	7,6	79%	15%	6%
	• De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,4	7,5	78%	16%	6%
	WONEN			84%	12%	4%
	• Je woning of woonruimte	7,9	8,0	87%	9%	4%
	• Je directe woonomgeving	7,7	7,8**	84%	12%	4%
	VEILIGHEID			82%	13%	5%
	• De veiligheid in je buurt	7,5	7,9	82%	13%	5%

		Rapportcijfer		Tevredenheid		
		2024	2022	deels tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR			72%	19%	8%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	7,1	-	72%	19%	8%
	MOBILITEIT			88%	9%	4%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	8,0	8,2**	88%	9%	4%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT			84%	12%	4%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving	7,7	7,8	84%	12%	4%
	MILIEU EN KLIMAAT			77%	17%	6%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,3	7,4	77%	17%	6%

* We gebruiken ter vergelijking over de tijd heen, voor het thema welbevinden de enkelvoudige vraag naar de tevredenheid met het leven in het algemeen. Zie voor meer toelichting paragraaf 2.1.1.

**Deze items waren in 2022 anders gesteld: jouw toegang tot dagelijkse voorzieningen (zoals supermarkt, drogist, basisschool, sport, huisarts) en de leefbaarheid van jouw buurt.

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in West-Brabant

Ervaren brede welvaart in West-Brabant per thema (2024) deel 1

Rapportcijfer 2024			deels tevreden tevreden ontevreden		
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,5	84%	12%	4%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,7 7,3	63% 73%	28% 18%	9% 8%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	6,9	67%	22%	11%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,3 7,5	72% 75% 76%	22% 18% 17%	5% 7% 7%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,3	76%	17%	7%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,5 7,3	74% 79% 77%	20% 15% 17%	6% 6% 6%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	7,9 7,7	83% 87% 84%	13% 9% 12%	4% 4% 4%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,5	80%	16%	5%

Rapportcijfer 2024		Tevredenheid		
		deels tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR	71%	20%	10%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	71%	20%	10%
	MOBILITEIT	86%	10%	4%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	86%	10%	4%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT	83%	13%	5%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving	83%	13%	5%
	MILIEU EN KLIMAAT	78%	16%	6%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	78%	16%	6%

* We gebruiken ter vergelijking over de tijd heen, voor het thema welbevinden de enkelvoudige vraag naar de tevredenheid met het leven in het algemeen. Zie voor meer toelichting paragraaf 2.1.1.

**Deze items waren in 2022 anders gesteld: jouw toegang tot dagelijkse voorzieningen (zoals supermarkt, drogist, basisschool, sport, huisarts) en de leefbaarheid van jouw buurt.

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in Stedelijke Regio West-Brabant

Ervaren brede welvaart in Stedelijke Regio West-Brabant per thema (2024)
deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,5	84%	12%	4%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,7 7,2	62% 72%	27% 20%	11% 8%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	6,9	67%	22%	11%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,2 7,6	72% 76%	22% 17%	5% 7%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,2	74%	18%	8%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,5 7,2	78% 74%	15% 19%	6% 7%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	8,0 7,6	88% 82%	8% 14%	4% 4%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,3	76%	18%	6%

Rapportcijfer 2024		Tevredenheid		
		deels tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR	69%	20%	11%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	69%	20%	11%
	MOBILITEIT	85%	11%	5%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	85%	11%	5%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT	82%	13%	5%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving	82%	13%	5%
	MILIEU EN KLIMAAT	75%	18%	6%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	75%	18%	6%

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart subregio de Baronie

Ervaren brede welvaart in de Baronie per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,4	83%	12%	4%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,8 7,3	63% 74%	28% 17%	3% 8%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	7,0	67%	22%	11%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,3 7,5	72% 75%	23% 18% 17%	5% 7% 7%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,4	77%	16%	7%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,5 7,4	76% 79%	19% 15% 15%	5% 6% 6%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	7,9 7,7	84% 86% 85%	13% 10% 11%	4% 3% 4%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,6	83%	13%	4%

Rapportcijfer 2024		Tevredenheid		
		tevreden	deels tevreden	ontevreden
	CULTUUR			
	Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	7,1	70%	21%
	MOBILITEIT			
	De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	7,9	86%	10%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT			
	Het groen en de natuur in je leefomgeving	7,7	83%	13%
	MILIEU EN KLIMAAT			
	De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,4	79%	15%

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in Noordoost-Brabant

Ervaren brede welvaart in Noordoost-Brabant per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,5	84%	12%	4%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,8 7,3	65% 74%	25% 17%	9% 9%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	7,0	67%	22%	11%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,3 7,6	77% 78%	17% 16%	6% 6%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,4	78%	16%	7%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,6 7,5	80% 79%	14% 15%	5% 6%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	8,0 7,7	87% 85%	10% 11%	4% 4%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,6	82%	13%	5%

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR		72%	20%	8%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	7,1	72%	20%	8%
	MOBILITEIT		87%	9%	4%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	7,9	87%	9%	4%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT		85%	11%	4%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving	7,8	85%	11%	4%
	MILIEU EN KLIMAAT		79%	16%	5%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,4	79%	16%	5%

Tevredenheidsrapport ervaren brede Welvaart in subregio Den Bosch en omgeving

Ervaren brede welvaart in Den Bosch en Omgeving per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,5	84%	12%	4%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,9 7,2	65% 73%	26% 18%	9% 9%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	7,0	67%	22%	11%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,3 7,6	77% 79%	17% 15%	6% 6%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,4	77%	17%	6%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,5 7,3	79% 77%	15% 16%	6% 6%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	7,9 7,7	85% 84%	11% 12%	4% 4%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,6	81%	14%	5%

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR		73%	19%	8%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	7,2	73%	19%	8%
	MOBILITEIT		88%	9%	3%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	8,0	88%	9%	3%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT		84%	12%	4%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving	7,8	84%	12%	4%
	MILIEU EN KLIMAAT		78%	17%	5%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,4	78%	17%	5%

Tevredenheidsrapport ervaren brede Welvaart subregio Meierijstad en omgeving

Ervaren brede welvaart in Meierijstad en Omgeving per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,5	86%	12%	3%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,7 7,3	66% 64%	24% 22%	11% 14%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	7,1	71%	19%	10%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,4 7,6	77% 80%	19% 14%	5% 6%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,5	80%	14%	6%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,7 7,6	81% 82%	15% 14%	4% 4%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	8,1 7,8	87% 90%	10% 7%	3% 3%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,7	87%	10%	3%

Rapportcijfer 2024		Tevredenheid		
		deels tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR			
	Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	7,3	75%	20%
	MOBILITEIT			
	De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	8,0	88%	9%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT			
	Het groen en de natuur in je leefomgeving	7,8	85%	10%
	MILIEU EN KLIMAAT			
	De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,4	82%	14%

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in subregio Land van Cuijk

Ervaren brede welvaart in Land van Cuijk per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN		82%	15%	3%
	• Leven in het algemeen	7,4	82%	15%	3%
	GEZONDHEID		66%	27%	7%
	• Je lichamelijke gezondheid	6,9	63%	29%	8%
	• Je mentale gezondheid	7,3	73%	18%	9%
	MATERIËLE WELVAART		63%	27%	10%
	• Financiële situatie	6,9	63%	27%	10%
	ARBEID EN VRIJE TIJD		71%	24%	5%
	• Werk of dagelijkse bezigheden	7,4	76%	19%	5%
	• Hoeveelheid vrije tijd	7,3	72%	21%	8%
	ONDERWIJS		76%	17%	7%
	• Je opleidingskansen tot nu toe	7,4	76%	17%	7%
	SOCIALE SAMENHANG		80%	18%	2%
	• Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen)	7,7	83%	14%	4%
	• De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,7	83%	13%	3%
	WONEN		85%	12%	3%
	• Je woning of woonruimte	8,1	88%	8%	4%
	• Je directe woonomgeving	7,8	86%	10%	4%
	VEILIGHEID		81%	15%	4%
	• De veiligheid in je buurt	7,6	81%	15%	4%

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	6,7	62%	26%	12%
	MOBILITEIT De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	7,7	85%	9%	6%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT Het groen en de natuur in je leefomgeving	8,1	90%	10%	1%
	MILIEU EN KLIMAAT De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,5	80%	17%	3%

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in Hart van Brabant

Ervaren brede welvaart in Hart van Brabant per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,4	83%	12%	5%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,7 7,2	64% 72%	26% 18%	10% 10%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	6,9	67%	22%	11%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,2 7,6	76% 78%	16% 16%	8% 6%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,3	74%	17%	8%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,4 7,3	78% 77%	15% 16%	7% 7%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	7,9 7,6	87% 84%	10% 11%	3% 4%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,5	81%	14%	6%

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR		72%	18%	9%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	7,1	72%	18%	9%
	MOBILITEIT		89%	8%	3%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	8,0	89%	8%	3%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT		83%	12%	5%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving	7,7	83%	12%	5%
	MILIEU EN KLIMAAT		78%	17%	5%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,3	78%	17%	5%

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven

Ervaren brede welvaart in Metropoolregio Eindhoven per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,5	84%	12%	4%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,8 7,3	66% 65%	24% 23%	10% 12%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	7,1	71%	21%	8%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,3 7,6	74% 78%	20% 15%	5% 6%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,4	76%	17%	7%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,4 7,4	75% 78%	19% 15%	6% 7%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	7,9 7,7	85% 88%	12% 9%	4% 4%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,6	83%	12%	5%

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR • Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	7,2	74%	19%	7%
			74%	19%	7%
	MOBILITEIT • De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	8,1	89%	8%	3%
			89%	8%	3%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT • Het groen en de natuur in je leefomgeving	7,8	85%	11%	4%
			85%	11%	4%
	MILIEU EN KLIMAAT • De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	7,2	75%	18%	6%
			75%	18%	6%

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in subregio Stedelijk Gebied Eindhoven

Ervaren brede welvaart in Stedelijk Gebied Eindhoven per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,5	83%	13%	4%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,8 7,3	65% 64%	25% 23%	10% 12%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	7,1	70%	21%	9%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,3 7,6	73% 77%	21% 16%	5% 7%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,3	75%	18%	8%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,4 7,3	73% 76%	21% 16%	6% 8%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	7,9 7,6	83% 87%	13% 9%	4% 4%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,5	80%	14%	6%

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid		
			deels tevreden	tevreden	ontevreden
	CULTUUR	7,3	77%	18%	6%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)		77%	18%	6%
	MOBILITEIT	8,1	90%	7%	3%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).		90%	7%	3%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT	7,7	83%	13%	4%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving		83%	13%	4%
	MILIEU EN KLIMAAT	7,2	73%	20%	6%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)		73%	20%	6%

Tevredenheidsrapport ervaren brede welvaart in subregio Landelijk Gebied

Ervaren brede welvaart in Landelijk Gebied per thema (2024) deel 1

		Rapportcijfer 2024	Tevredenheid deels		
			tevreden	tevreden	ontevreden
	WELBEVINDEN • Leven in het algemeen	7,6	87%	9%	3%
	GEZONDHEID • Je lichamelijke gezondheid • Je mentale gezondheid	6,9 7,3	69% 67%	21% 23%	9% 10%
	MATERIËLE WELVAART • Financiële situatie	7,1	72%	21%	7%
	ARBEID EN VRIJE TIJD • Werk of dagelijkse bezigheden • Hoeveelheid vrije tijd	7,4 7,5	75% 81%	20% 15%	5% 5%
	ONDERWIJS • Je opleidingskansen tot nu toe	7,5	79%	15%	6%
	SOCIALE SAMENHANG • Je sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) • De manier waarop mensen met elkaar omgaan in je buurt	7,5 7,6	80% 84%	15% 13%	3% 4%
	WONEN • Je woning of woonruimte • Je directe woonomgeving	8,0 7,8	88% 90%	9% 8%	3% 3%
	VEILIGHEID • De veiligheid in je buurt	7,8	88%	8%	4%

Rapportcijfer 2024		Tevredenheid		
		tevreden	deels tevreden	ontevreden
	CULTUUR	68%	22%	10%
	• Het culturele aanbod in je omgeving (zoals film, theater, musea)	68%	22%	10%
	MOBILITEIT	87%	9%	4%
	• De bereikbaarheid van plekken die voor jou belangrijk zijn (bijv. supermarkt, huisarts, werk of opleiding).	87%	9%	4%
	ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT	91%	7%	2%
	• Het groen en de natuur in je leefomgeving	91%	7%	2%
	MILIEU EN KLIMAAT	80%	14%	6%
	• De milieukwaliteit van je leefomgeving (zoals lucht, water, bodem en geluid)	80%	14%	6%

Bijlage C:

Regiokompas data

In onderstaande tabel is de ruwe data voor de vier Brabantse regio's en de provincie Noord-Brabant per thema, per indicator van brede welvaart weergegeven. We geven de gewogen gemiddelden weer. Dat betekent dat de data – afhankelijk van de betreffende indicator – indien nodig gewogen is naar relevante factoren (zoals inwonersaantallen of grootte van de oppervlakte). De optelsom van de vier afzonderlijke regio's is hiermee niet automatisch het provinciale gemiddelde.

Een uitgebreide omschrijving en normering van iedere indicator te vinden via <https://hetpon-telos.nl/Regiokompas-factsheetboek>

Tabel 26. Indicatoren Regiokompas 2024 per thema van brede welvaart

Thema	Indicator	Eenheid	Regio West-Brabant	Regio Hart van Brabant	Regio Noordoost-Brabant	Metropool-regio Eindhoven	Provincie Noord-Brabant	Jaartal en bron
Arbeid & vrije tijd	Arbeidsongeschiktheid	%	4	4	4	4	4	2022 – CBS
	Demografische druk	%	73	69	73	70	71	2024 – CBS
	Netto arbeidsparticipatie	%	73	74	74	74	74	2023 – CBS
	Tevredenheid vrije tijd	%	74	75	73	75	74	2022 – CBS
	Werkgelegenheids-functie	%	88	90	97	102	96	2022 – CBS & LISA
	Werkloosheid	%	3	3	3	3	3	2023 – CBS
Gezondheid	Afstand tot huisartspraktijk	km	1,1	1,0	1,2	1,0	1,1	2022 - CBS
	Afstand tot ziekenhuis	km	5,5	4,8	5,7	5,4	5,3	2022 - CBS
	Beoordeling eigen gezondheid	%	69	68	72	70	70	2022 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
	Langdurig ziek en beperkt	%	31	31	29	30	33	2022 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
	Levensverwachting	Jaar	81	81	82	82	82	2021 - RIVM

	Medicijngebruik	N per inwoner	2,8	2,6	2,6	2,6	2,6	2022 - CBS
	Onvoldoende bewegen	%	58	56	54	54	56	2022 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
	Psychische gezondheid	%	21	22	18	20	20	2022 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
	Risikant gedrag	%	14	14	12	13	13	2022 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
	Zorgkosten	Kosten per inwoner	2.563	2.466	2.503	2.556	2.529	2021 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
Materiële welvaart	Netto-bruto verhouding bedrijventerrein	%	79	80	80	79	79	2022 - IBIS
	Besteedbaar inkomen	x1000 euro	53	51	55	53	53	2022 - CBS
	Bijstand	%	2	2	1	2	2	2022 - CBS
	BRP	Euro	54.077	46.282	53.145	63.986	55.475	2022 - CBS
	Financiële buffer	%	65	62	68	66	66	2022 - CBS
	Gini-coëfficiënt inkomensongelijkheid	Ratio	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	2020 - CBS
	Langdurig arme huishoudens	%	4	4	3	4	4	2022 - CBS
	Leegstand kantoren	%	14	8	5	10	10	2023 - CBS
	Leegstand winkels	%	10	7	6	8	8	2023 - CBS
	Moeite met rondkomen	%	18	19	17	17	17	2022 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
Onderwijs	Afstand tot MBO	km	5,3	5,1	4,3	4,3	4,7	2022 - DUO; CBS

	Afstand tot basisschool	km	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7	2022 – CBS
	Afstand tot voortgezet onderwijs	km	2,7	2,6	2,8	2,5	2,6	2022 – CBS
	Eindexamencijfers kernvakken	Rapport-cijfer	6,6	6,6	6,6	6,7	6,6	2023 - DUO
	Capaciteit WO-HBO	%	4	5	3	4	4	2023 - CBS
	Jeugdwerkloosheid	%	8	7	7	8	8	2023 - CBS
	Geen startkwalificatie	%	28	27	27	26	27	2022 – CBS
	Capaciteit MBO	%	3	3	3	3	3	2022 - CBS
	Voortijdig schoolverlaters	%	2	2	2	2	2	2022 - WSJG
Sociale samenhang	Eenzaamheid	%	13	14	12	14	13	2022 – CBS
	Opkomst Gemeenteraads-verkiezingen	%	47	44	48	48	47	2022 - Kiesraad
	Sociale Cohesie	Score (1-10)	6,3	6,3	6,7	6,4	6,5	2023 - CBS
	Sociale contacten	%	72	71	72	70	72	2022 – CBS
	Vertrouwen in instituties	%	59	62	63	61	61	2022 - CBS
	Vrijwilligerswerk	%	23	23	27	24	24	2022 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
Cultuur	Afstand tot bibliotheek	km	2,6	1,9	2,3	2,6	2,4	2022 – CBS
	Afstand tot bioscoop	km	6,8	8,0	5,3	6,6	6,5	2022 - CBS
	Afstand tot musea	km	4,6	4,8	4,2	3,5	4,1	2022 - CBS
	Afstand tot podiumkunsten	km	6,0	5,0	4,5	5,6	5,2	2022 - CBS
	Beschermde stadsgezichten	N	14	6	7	15	42	2022 ⁶⁰ – Erfgoedmonitor, Ministerie OCW
	Rijksmonumenten	N per 1.000 inwoners	3	2	3	1	2	2022 – Erfgoedmonitor, Ministerie OCW
Mobiliteit	Afstand tot hoofdweg	km	2,0	2,4	1,9	2,5	2,2	2022 - CBS

⁶⁰ Voor de provincie is data uit 2023 weergegeven.

	Afstand tot treinstation	km	6,5	6,5	6,4	6,2	6,3	2022 – CBS
	Bereikbaarheid bus, metro en tram	Meter	71	78	55	72	69	2024 - Ovapi
	Fietsklimaat	Score	3,4	3,4	3,5	3,4	3,4	2022 - Fietzersbond
	Filezwaarte	Minuten /jaar	2.571	2.681	2.132	3.025	2.604	2023 - Rijkswaterstaat
	Laadpalen	N per 1.000 personeauto's	12	16	15	14	14	2023 - Ecomovement
	Ontsluiting bedrijventerreinen	Score	42	33	35	29	35	2022 - Ibis
	Schone voertuigen bedrijven	%	1	1	1	1	1	2022 – RVO
	Schone voertuigen particulier	%	9	6	5	4	6	2022 - RVO
Veiligheid	Drugsdelicten	N per 1.000 inwoners	1	1	1	1	1	2023 – Politie; CBS
	Gewelds- en seksuele delicten	N per 1.000 inwoners	5	4	4	5	4	2023 – Politie; CBS
	Huiselijk geweld	N per 100.000 inwoners	563	724	459	543	575	2022 - CBS
	Jeugdcriminaliteit	N per 10.000 inwoners	10	22	7	9	11	2022 ⁶¹ - WSJG
	Onveiligheidsgevoel	%	38	38	33	35	36	2023 - CBS
	Overstromingsrisico	N getroffen en per inwoner	0,1	0,0	0,8	0,0	0,2	2022 – IPO
	Risicocontouren bedrijven	% oppervlakte	3	3	1	0	2	2022- IPO
	Vandalisme	N per 1.000 inwoners	4	4	3	4	4	2023 – Politie; CBS
	Verkeersonveiligheid	N per km weg	1	1	0	1	1	2022 – Rijkswaterstaat

⁶¹ Voor de provincie is data uit 2023 weergegeven

	Vermogensdelicten	N per 1.000 inwoners	19	20	18	23	20	2023 – Politie; CBS
Wonen	Afstand tot horeca	km	1,4	1,3	1,5	1,2	1,3	2022 - CBS
	Afstand tot levensmiddelen	km	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	2022 - CBS
	Betaalbare koopwoningen	%	56	54	46	43	51	2022 - CBS
	Bruto huur corporatiewoningen	€	590	589	582	564	579	2021 – CBS/WSW
	Geluidhinder van burens	%	8	8	6	7	7	2020 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
	Geluidhinder verkeer	%	9	9	9	9	9	2020 - CBS, GGD GHOR, alle GGD'en en het RIVM
	Leegstand woningen	%	3	2	2	2	2	2023 - CBS
	Tevredenheid woning	%	87	84	87	86	88	2021 - CBS
	Tevredenheid woonomgeving	%	82	80	86	85	85	2021 - CBS
Eco-systemen & biodiversiteit	Beschermde natuurgebieden	%	23	29	21	32	26	2023 - Nationale parken: Ministerie EZK / PDOK
	Openbaar bomen	%	16	21	20	24	22	2021 - Klimaat-effectatlas
	Openbaar laag groen	%	14	9	7	7	9	2021 - Klimaat-effectatlas
	Rode lijst soorten	Aantal/km ²	25	28	29	27	27	2016 - Nationale Databank Flora en Fauna
	Soortenrijkdom	Aantal/km ²	470	387	425	384	424	2016 - Nationale Databank Flora en Fauna
	Ecologische kwaliteit	%	0	0	0	0	0	2023 - Informatie

Milieu & klimaat								huis water en CBS
	Concentratie fijnstof PM 2.5	µg/m³	8	9	9	9	9	2023 - RIVM
	Hernieuwbare energie	%	10	9	14	11	11	2021 - Klimaatmonitor
	Hittestress	Graden Celsius	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	2022 - RIVM
	Emmissie koolstofdioxide (CO ₂)	Kg per inwoner	16.818	3.739	4.894	4.419	7.823	2021 – emissieregistratie & klimaatmonitor
	Prioritaire stoffen KRW (hoe hoger, hoe beter)	%	14	46	9	33	22	2023 - Informatie huis water en CBS
	Concentratie stikstofoxiden	µg/m³	17	16	17	15	17	2023 - RIVM
	Totaal energieverbruik	TJ/km²	40	41	35	42	42	2022 – CBS
	Totaal huishoudelijk afval	Kg per inwoner	506	417	488	429	459	2022 - CBS
	Wateroverlast	cm	2	2	2	3	2	2018 - Deltares

Bijlage D: Literatuur

- Blanken, M., Dingemans, E., Verhoeven, L. & Paenen, S. (2021) *Veranderende kracht van Brabant. Onderzoek naar veerkracht & actiebereidheid in een bijzondere tijd*. Het PON & Telos.
- Blanken, M. & Verhoeven, N. (2023). *Ervaren brede welvaart. Hoe Brabanders de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen in 2022*. Het PON & Telos.
- Boutellier, H. (2002). *De veiligheidsutopie: hedendaags onbehagen rond misdaad en straf*. Boom Juridische Uitgevers.
- Boutellier, H. (2019). *Hoe veilig verder!? Over wat niet deugt, wat je eraan kunt doen en wat je daarvan moet denken*. Verwey-Jonker Instituut.
- Braaksma, Y., Marinus, J.D. & Huisink, T. (2022). *Breed gezondheidsbeleid in Noordwest-Fryslân*. Fries Sociaal Planbureau.
- Burger, M. & Veenhoven, R. (2021). *Geluk: economische perspectieven*. In E. Bohlmeijer, N. Jacobs, J.A. Walburg & G. Westerhof (red.). *Handboek Positieve Psychologie: Theorie, onderzoek en interventies*. (pp. 126-139). Boom Uitgevers.
- Cardinali, M., Beenackers, M. A., Timmeren, A. V., & Pottgiesser, U. (2024). *Urban green spaces, self-rated air pollution and health: A sensitivity analysis of green space characteristics and proximity in four European cities*. *Health and Place*, 89. Article 103300. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2024.103300>
- CPB & SCP (2020). *De brede baten van werk*. Centraal Planbureau/Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dahlgren, G. & Whitehead M. (1991) *Policies and strategies to promote social equity in health*. Stockholm: Institute for Future Studies. 1991.
- De Hart, J., F. Knol, C. Maas- de Waal & Roes, T. (2002). *Zekere banden: sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Den Ridder, J., Vermeij, R., Maslowski, L. & Van 't Hul, L. (2021). *Burgerperspectieven kwartaal 4*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Delfmann, H., De Haan, F. & Janssens, F.M. (2021). *Gronings welzijn. Wat bepaalt het persoonlijk welzijn van Groningers?* Sociaal Planbureau Groningen
- Den Hertog, F., Van den Hout, K., Kruize, H., Brombacher, N., Gootzen, A. & De Jongh, D. (2022). *Kennisbundeling Groen en Gezondheid*. Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu.
- De Vries, S., *Van Groen Naar Gezond: mechanismen achter de relatie groen-welbevinden: stand van zaken en kennisagenda*. in *Alterra-rapport 2714*, WUR. Wageningen, Editor. 2016. p. 42.

- Geurkink, B., & Miltenburg, E. (2023). *Somber over de samenleving? Een studie naar verschillen in maatschappelijk onbehagen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen (2024). GGD GHOR. Verkregen via: [Brabantscan database - Jongvolwassenen \(16-25 jaar\) - Noord-Brabant](#)
- Gianaros, P. J., & Manuck, S. B. (2010). Neurobiological pathways linking socioeconomic position and health. *Psychosomatic Medicine*, 72(5), 450–461.
<https://doi.org/10.1097/psy.0b013e3181e1a23c>
- Granovetter, M. S. (1973). *The strength of weak ties*. American Journal of Sociology, 78(6), 1360- 1380.
- Hasselink, J., Vaandrager, H.W., Ravesloot, M.B.M., de Vries, S., de Rooij, LL, Derkzen, M.L. (2019) *Longread Groen: goed voor de gezondheid*. 18 oktober 2019, Wageningen University & Research.
- Horlings, E., & Smits, J. (2019). *Conceptueel kader voor een regionale monitor brede welvaart*. CBS.
- Marmot M. *Social determinants of health inequalities*. The Lancet 2005;365:1099–104
- Mitchell RJ, Richardson EA, Shortt NK, Pearce JR. Neighborhood Environments and Socioeconomic Inequalities in Mental Well-Being. Am J Prev Med. 2015 Jul;49(1):80-4. doi: 10.1016/j.amepre.2015.01.017. Epub 2015 Apr 21. PMID: 25911270.
- Nagelkerke, K., Janssen, J. & van Koppen, C. (2025). *Van meer waarde*. Brede welvaart in de beleidspraktijk. Nationaal Netwerk Brede Welvaart.
- Pharos (2021). Sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Geraadpleegd via; <https://www.pharos.nl/factsheets/sociaaleconomische-gezondheidsverschillen-segv/>
- Planbureau voor de Leefomgeving (2018). *Balans van de Leefomgeving 2018*. Nederland duurzaam vernieuwen. Verkregen via <https://www.pbl.nl/publicaties/balans-van-de-leefomgeving-2018>. Planbureau voor de Leefomgeving
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster.
- Pernille Tanggaard Andersen, Maria Holst Algren, Regina Fromsejer Heiberg, Ranjila Joshi, Carsten Kronborg Bak, Social network resources and self-rated health in a deprived Danish neighborhood, *Health Promotion International*, Volume 33, Issue 6, December 2018, Pages 999–1009, <https://doi.org/10.1093/heapro/dax051>
- Sen, A. K. (1985). *Commodities and Capabilities*. Elsevier Science Publishers.
- Sen, A. (1993). *Capability and well-being*. In M. C. Nussbaum & A. Sen (Eds.), *The quality of life* (pp. 30–53). Oxford: Clarendon Press.
- Staatsen, B.A.M. et al. (2016). *Gezonde leefomgeving, gezonde mensen*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Verkregen via <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2016-0172.pdf>.

- Van Beuningen, J. (2018). *Woning en woonomgeving gerelateerd aan tevredenheid met het leven*. CBS: statistische trends, januari 2018. Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Van Dalen, B., Du Long, K., Nagelkerke, K., Blanken, M. (2022). *Wat vinden Brabanders belangrijk voor een fijn leven?* In gesprek met Brabanders via een online community. Het PON & Telos.
- Van der Veer, M. & N. Jungmann. (2016). De impact van financiële problemen op gezondheid. En wat de zorgprofessional te doen staat. Artikel Platform 31 relatie schulden en gezondheid – versie voor Gezond in, 2016.
- Venderbos, J., Hosper, K. & van Loenen, T. (2023). *Leefomgeving en gezondheidsverschillen*. Pharos
- Verhoeven, N. (2022). *Wat is onderzoek*. Boom Uitgevers.
- Vrooman, C., Iedema, J. & Boelhouwer, J. (2025). *Verdeeld over het land*. Ongelijkheid, leefwerelden en maatschappelijke overtuigingen in provincies, regio's en gemeenten. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2012). 'Vertrouwen in burgers'. Amsterdam University Press. WRR. Geraadpleegd van via <https://www.wrr.nl/binaries/wrr/documenten/rapporten/2012/05/22/vertrouwen-inburgers/R088-Vertrouwen-burgers.pdf>.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2023). *Grip. Het maatschappelijk belang van persoonlijke controle* (WRR-rapport nr. 108). Den Haag: WRR.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2024). *Grip-denken. Van eigen verantwoordelijkheid naar gedeelde verantwoordelijkheid*. Den Haag: WRR.
- WHO. (2021) Green and Blue Spaces and Mental Health: New Evidence and Perspectives for Action. Copenhagen.

HET **pon | telos**

OPGERICHT IN
1947

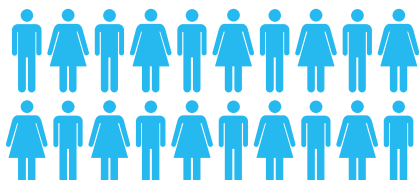
GEVESTIGD IN
TILBURG

KENNISONDERNEMING

STICHTING ZONDER WINSTOOGMERK

AANTAL MEDEWERKERS

30

INTENSIEVE SAMENWERKINGEN

MET UNIVERSEITEN EN ANDERE
KENNISINSTELLINGEN

SPECIFIEKE THEMA'S

- > VEERKRACHT
- > RUIMTE EN ENERGIE
- > OMGEVING
- > ARBEID
- > CULTUUR
- > ERFGOED
- > MIGRATIE
- > PARTICIPATIE
- > JEUGD
- > STURING

ONZE OPDRACHTGEVERS

- > PROVINCIES
- > GEMEENTEN
- > ZORG- EN WELZIJNSINSTELLINGEN
- > FONDSEN

HET
pon | telos

Over het PON & Telos

Maatschappelijke besluitvorming verbeteren

Wij zijn een sociale kennisonderneming in het hart van de samenleving. We beschouwen het als onze opdracht om maatschappelijke besluitvorming te verbeteren. Dat doen we door wetenschappelijke kennis met kennis van de praktijk te verbinden. We zijn van data, feiten en cijfers, maar geven die altijd een gezicht. Waarbij iedere stem telt. Voorkeuren en meningen halen we op, onderzoeken we, analyseren we en duiden we. Met prikkelende aanpakken en innovatieve methoden. Daarbij zijn we altijd gericht op duurzaamheid: de harmonieuze verbinding tussen sociale, ecologische en economische doelstellingen. Zo dragen we bij aan de kwaliteit van samenleven, nu en in de toekomst.

Met een multidisciplinair en creatief team van bijna 30 adviseurs en onderzoekers werken we vooral voor lokale en regionale overheden in Nederland (met een sterke kennispositie in Noord-Brabant), maar ook voor corporaties, banken, zorg- en welzijnsinstellingen, fondsen en maatschappelijke organisaties. We werken daarbij intensief samen met universiteiten en andere kennisinstellingen en zijn officieel partner van Tilburg University. Met onze kennis en inzichten adviseren we beleidsmakers en bestuurders. Zodat ze afgewogen keuzes kunnen maken. Zodat ze bestuurlijk kunnen vernieuwen. En zodat ze een positieve impuls kunnen geven aan de samenleving van morgen.

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon-telos.nl
hetpon-telos.nl